

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

KONYA MARUNÎ EVLERİNİN KORUNMA SORUNLARI

Ayşenur KAÇAR DEMİRBAŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mimarlık Anabilim Dalı

**Ocak-2026
KONYA**

Her Hakkı Saklıdır

TEZ KABUL VE ONAYI

Ayşenur KAÇAR DEMİRBAŞ tarafından hazırlanan “KONYA MARUNİ EVLERİNİN KORUNMA SORUNLARI” adlı tez çalışması 22/01/2026 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Necmettin Erbakan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Başkan

Prof. Dr. Bilgehan YILMAZ

.....

Danışman

Prof. Dr. Dicle AYDIN

.....

Üye

Doç. Dr. Erkan AYGÖR

.....

Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun/.../2026 gün ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Havvanur UÇBEYİAY
FBE Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

Ayşenur KAÇAR DEMİRBAŞ
KONYA-2026

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KONYA MARUNÎ EVLERİNİN KORUNMA SORUNLARI

Ayşenur KAÇAR DEMİRBAŞ

**NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI**

Danışman: Prof. Dr. Dicle AYDIN

2026, 169 Sayfa

Jüri

Prof. Dr. Dicle AYDIN

Prof. Dr. Bilgehan YILMAZ

Doç. Dr. Erkan AYGÖR

Başlangıcı çok eski tarihlere uzanan -kadim- bir Anadolu kenti olan Konya, yüzyıllar boyunca farklı dini ve etnik kökenli grupları içerisinde barındırmıştır. Özgün mimari dokusu da bu doğrultuda şekillenmiştir. Bu kültür mozağının en somut yansımalarından biri, 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başında Marunîler tarafından kendi kimlikleri ve Avrupa etkileşimi doğrultusunda inşa edilmiş özgün konut yapılarıdır.

Çalışma kapsamında Konya’da Eski İstasyon Caddesi olarak bilinen Atatürk Caddesi ve İstasyona bağlanması nedeniyle önemli bir aks olan Mimar Muzaffer Caddesi (Eski Araboğlu Makası) üzerinde yer alan Marunî Evlerinin çevresel -kent bütününde- ve tek yapı ölçeğinde korunma sorunlarını ele almak amaçlanmıştır. İncelenen yapıların geneli farklı koşullarda günümüze ulaşmışsa da günümüze ulaşamayan örneği de mevcuttur.

Araştırma süreci; fotoğraflar, haritalar, arşiv kayıtları ve güncel fiziksel saha tespitlerine dayalı nitel bir analiz ve tarihsel araştırmaya dayalı çok katmanlı bir analizle yürütülmüştür. Analizler sonucunda; 20. yüzyılın başından itibaren gelişen imar faaliyetleri, geç dönem imar planları, mülkiyet ve fonksiyon değişiklikleri, bilinçsiz kullanıcı müdahaleleri sonucunda Marunî Evleri’nin yalnızlaştırıldığı ve mekânsal kimliklerinin zedelendiği tespit edilmiştir.

Yapılan çalışma; kültür mirasının tek yapı ölçeğinde korunması ve kendi yakın çevresiyle kurduğu ilişkinin korunmasının bağımsız olarak ele alınamayacağını, korunmanın ancak bütüncül bir yaklaşımla ele alındığında mümkün olduğunu savunmaktadır. Bu sonuçtan yola çıkılarak kültür mirasının korunması konusunda öneriler sunmaktadır. Ayrıca kültürel mirasın korunmasının yalnızca planlar-üst ölçekli kararlar, yasalar veya kişilerin eliyle tek başına sağlanamayacağı ancak herkesçe kabul ve saygı görmesiyle tam manasıyla korunmadan söz edilebileceği sonucu elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Konya, Marunî Evleri, Kültürel Miras, Korunma Sorunları.

ABSTRACT

MS THESIS

THE CHALLENGES OF PRESERVING MARUNÎ HOUSES IN KONYA

Ayşenur KAÇAR DEMİRBAŞ

**NECMETTİN ERBAKAN UNIVERSITY INSTITUTE OF SCIENCE
DEPARTMENT OF ARCHITECTURE**

Advisor: Prof. Dr. Dicle AYDIN

2026, 169 Pages

Jury

Prof. Dr. Dicle AYDIN

Prof. Dr. Bilgehan YILMAZ

Assoc. Prof. Dr. Erkan AYGÖR

Konya, an ancient Anatolian city with origins dating back to very early times, has hosted different religious and ethnic groups throughout the centuries. Its unique architectural fabric has been shaped accordingly. One of the most tangible reflections of this cultural mosaic is the unique residential buildings constructed by the Maronites at the end of the 19th century and the beginning of the 20th century, reflecting their identity and European influences.

The study aims to address the preservation issues of the Maronite Houses located on Atatürk Street, known as Eski İstasyon Caddesi (Old Station Street) in Konya, and Mimar Muzafer Caddesi (Eski Araboğlu Makası), which is an important axis connecting to the station, in terms of the urban environment and individual structures. Although most of the structures examined have survived to the present day under different conditions, there are also examples that have not survived.

The research process was conducted through a qualitative analysis based on photographs, maps, archive records, and current physical field surveys, as well as a multi-layered analysis based on historical research. The analyses revealed that, as a result of development activities that began in the early 20th century, late-period development plans, changes in ownership and function, and uninformed user interventions, the Marunî Houses have been isolated and their spatial identity has been damaged.

The study argues that the preservation of cultural heritage at the scale of a single building and the preservation of its relationship with its immediate surroundings cannot be addressed independently; preservation is only possible through a holistic approach. Based on this conclusion, it offers recommendations for the preservation of cultural heritage. Furthermore, it has been concluded that the preservation of cultural heritage cannot be achieved solely through plans, top-level decisions, laws, or the actions of individuals; rather, it can only be fully preserved when it is accepted and respected by everyone.

Keywords: Konya, Marunî Houses, Cultural Heritage, Preservation Issues.

ÖNSÖZ

Bu tez çalışması, farklı nedenlerle kesintiye uğrayan ancak tüm zorluklara rağmen kararlılıkla sürdürülen uzun soluklu bir akademik sürecin sonunda hazırlanmıştır. Bu süreçte her zaman beni teşvik eden, akademik bilgi ve tecrübesiyle yol gösteren, desteğini hiçbir zaman esirgemeyen değerli danışmanım Prof. Dr. Dicle AYDIN'a teşekkürlerimi sunarım.

Okuma alışkanlığımı ve tarih sevgisini kazanmamda en büyük pay sahibi olan babama; eğitim hayatım boyunca desteğini hiçbir zaman esirgemeyen ve bu süreçte oğlumun bakımını üstlenerek bana büyük bir kolaylık sağlayan anneme minnettarım. Çalışmalarım sırasında yardımlarını esirgemeyen abim, ablam ve enişteme teşekkür ederim.

Çalışma kapsamında gerekli bilgi ve belgelere erişim sürecinde katkı sağlayan Konya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğüne, Konya Büyükşehir Belediyesi Koruma Uygulama ve Denetim Şube Müdürlüğüne teşekkür ederim.

Bu tez çalışmasının hazırlanması sürecinde, Konya ve Marunîler hakkında blog yazıları ve paylaştığı fotoğraflarla sunduğu katkılardan dolayı Levent CİVELEKOĞLU'na teşekkür ederim.

Tez sürecim boyunca sabırla yanımda olan, her aşamada manevi destek veren ve bana güç veren sevgili eşime; doğumuyla birlikte çalışma azmimi ve motivasyonumu da canlandıran Can'ım oğluma en içten teşekkürlerimi sunar ve bu çalışmayı onlara ithaf etmek isterim.

Ayşenur KAÇAR DEMİRBAŞ
KONYA-2026

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
RESİMLER LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
TABLOLAR LİSTESİ	xiv
SİMGELER VE KISALTMALAR	xv
1. GİRİŞ	1
2. TÜRKİYE’DE KENTSEL PLANLAMA VE KORUMA YAKLAŞIMLARI GELİŞİMİ.....	8
2.1. Türkiye’de Kentsel Planlamanın Tarihsel Gelişimi.....	8
2.2. Türkiye’de Kültür Mirası ve Kentsel Koruma Yaklaşımlarının Gelişimi	10
3. 19. VE 20. YÜZYIL ARASINDA KONYA KENTİNİN MİMARİ, KENTSEL GELİŞİM SÜRECİ	14
3.1. 19. Yüzyıl Sonları ve 20. Yüzyılda Konya Kentinin Değişimini Etkileyen Önemli Gelişmeler	16
3.2. 19. Yüzyıl Sonları ve 20. Yüzyılda Konya Kentinin Fiziki Yapısının Gelişimi	19
3.3. 19. Yüzyıl Sonu ve 20. Yüzyılda Konya Kentinin Planlama Süreci ve Kültürel Mirasın Korunması	24
3.4. Konya Tarihi Kent Merkezinde Kentsel Koruma Yaklaşımlarının Gelişimi	31
4. KONYA’DA BİR AZINLIK GRUBU MARUNÎLER, MARUNÎ EVLERİNİN KORUMA SORUNLARININ ANALİZİ.....	34
4.1. Konya’da Bir Azınlık Grubu Marunîler	34
4.2. Konya’da Marunî Evleri	36
4.3. Konya Marunî Evleri’nin Korunma Sorunları	37
4.3.1. Eski Belediye Binası-Yusuf ŞAR Konağı (1910).....	38
4.3.1.1. Yusuf ŞAR Konağı’nın Çevresel Korunma Durumunun Değerlendirilmesi	42
4.3.1.2. Yusuf ŞAR Konağı’nın Mekânsal Korunma Durumunun Değerlendirilmesi	53
4.3.2. Araboğlu Kosti Evi (19. yy. son çeyreği)	60
4.3.2.1. Araboğlu Kosti Evi’nin Çevresel Korunma Durumunun Değerlendirilmesi	62
4.3.2.2. Araboğlu Kosti Evi’nin Mekânsal Korunma Durumunun Değerlendirilmesi	73

4.3.3. Marunî İkiz Evleri (1910)	84
4.3.3.1. Marunî İkiz Evleri'nin Çevresel Korunma Durumunun Değerlendirilmesi	85
4.3.3.2. Marunî İkiz Evleri'nin Mekânsal Korunma Durumunun Değerlendirilmesi	93
4.3.4. Konya Olgunlaşma Enstitüsü Binası (1910)- Atatürk Evi Müzesi (1912)..	103
4.3.4.1. Atatürk Evi Müzesi ve Olgunlaşma Enstitüsü'nün (Eski Kız Ortaokulu) Çevresel Korunma Durumunun Değerlendirilmesi .	107
4.3.4.2. Konya Olgunlaşma Enstitüsü'nün (Eski Kız Ortaokulu) Mekânsal Korunma Durumunun Değerlendirilmesi.....	117
4.3.4.3. Atatürk Evi Müzesi'nin Mekânsal Korunma Durumunun Değerlendirilmesi	126
4.3.5. Konya Mimarlar Odası-Dr. Nevzat Özkal Evi (1910).....	138
4.3.5.1. Mimarlar Odası'nın Çevresel Korunma Durumunun Değerlendirilmesi	139
4.3.5.2. Mimarlar Odası'nın Mekânsal Korunma Durumunun Değerlendirilmesi	143
4.4. Konya Marunî Evleri'nin Korunma Sorunlarının Karşılaştırmalı Değerlendirmesi	149
5. SONUÇ.....	155
6. KAYNAKÇA	161

RESİMLER LİSTESİ

Resim 3.1	1896 yılında G. Berggren tarafından çekilen 6 karelik Konya Panoraması..	17
Resim 3.2	Dr. Date'in Hastanesi ve Fransız Katolik Kilisesi	20
Resim 3.3	1930-1940 yılları arasında Alaaddin Caddesi sol tarafta ilk başta Tefvik Ceylani Sineması ve Hayat Apartmanı.....	22
Resim 3.4	Onuncu Yıl Anıtı-1933	23
Resim 3.5	Hava Şehitleri Anıtı-1936	23
Resim 4.1	Eski Belediye Binası-Yusuf ŞAR Konağı.....	39
Resim 4.2	Konya Belediye Binası Proje Yarışması'nda seçilen proje.....	40
Resim 4.3	Yusuf ŞAR Konağı yerinde inşa edilen Belediye Binası 1970'li yıllar.....	40
Resim 4.4	Yusuf ŞAR Konağı yerinde inşa edilen Belediye Binası 1990'lı yıllar.....	41
Resim 4.5	20. yüzyıl başlarında Alaaddin Tepesi'nden Mevlâna Dergahına bakış.....	43
Resim 4.6	1896 yılı, G. Berggren'e ait Konya Panoraması 4 ve 5 no'lu fotoğrafların birleştirilmiş hali.....	43
Resim 4.7	1896 yılı, Berggren'e ait Konya Panoraması 4 no'lu fotoğraf.....	44
Resim 4.8	Eski Belediye Binası ve Nizamiye Medresesi'nin yerinde inşa edilen Muallimler Birliği Binası	45
Resim 4.9	Konya Alaaddin Tepesinden Eski Belediye Binası ve Muallimler Birliği Binasının görünümü	46
Resim 4.10	Yusuf ŞAR Konağı ve Rehber-i Hürriyet Okulu	46
Resim 4.11	Yusuf ŞAR Konağı güneyinde yer alan kerpiç konut	47
Resim 4.12	1930 yılı Alaaddin Caddesinin görünümü	47
Resim 4.13	1930-1933 yılları arasında Alaaddin Caddesi'nin görünümü	48
Resim 4.14	1933-1935 yılları arasında Alaaddin Caddesi'nin görünümü	49
Resim 4.15	1935-1937 yılları arasında Alaaddin Caddesi'nin görünümü	49
Resim 4.16	1937-1940; Yusuf ŞAR Konağı ve çevresi	50
Resim 4.17	1937-1940 yılları arası Alaaddin Caddesi'nin görünümü	50
Resim 4.18	1940-1950 yılları arasında Yusuf ŞAR Konağı'nın çevresi	51
Resim 4.19	1940-1950 yılları arasında Yusuf ŞAR Konağı çevresi	51
Resim 4.20	1940-1950 yılları arasında Yusuf ŞAR Konağı-Eski Belediye Binasının çevresi.....	52
Resim 4.21	1940-1950 yılları arasında Yusuf ŞAR Konağı-Eski Belediye Binasının çevresi.....	52
Resim 4.22	Yusuf ŞAR Konağı yanında inşa edilen İzmirilgil Apartmanı	53
Resim 4.23	İzmirilgil Apartmanı ve Belediye bahçesi.....	53
Resim 4.24	Alaaddin Caddesi açılmadan önce Yusuf ŞAR Konağı 1910'lu yıllar	55
Resim 4.25	Alaaddin Bulvarı'nın açıldığı ilk yıllarda Yusuf ŞAR Konağı	56
Resim 4.26	Konya'da Cumhuriyet Bayramı kutlamaları sırasında Yusuf ŞAR Konağı	58
Resim 4.27	Yusuf ŞAR Konağı'nın Belediye Binası olarak kullanıldığı geç dönemi... ..	58
Resim 4.28	Yusuf ŞAR Konağı önünde atlı tramvay durağı	59
Resim 4.29	Eski Belediye Binası güney ve batı cepheleri	59
Resim 4.30	Marunî Araboğlu Kosti Evi.....	61
Resim 4.31	Araboğlu Kosti Evinin revaklı ana girişi	62
Resim 4.32	1910'lu yılların sonu; Mimar Muzaffer Caddesi üzerinde Araboğlu Kosti Evi, "Arap Yusuf oğlu Yorgaki Evi" ve Dr. Date'in Hastanesi	64
Resim 4.33	1920'li yılların başı Dr. Date'in Hastanesi ve Araboğlu Kosti Evi	65
Resim 4.34	1920'li yılların başında Araboğlu Makası.....	65
Resim 4.35	Fahrettin Paşa Parkı ve Araboğlu Kosti Evi	66
Resim 4.36	Fahrettin Paşa Parkı ve Zafer Çeşmesi	66

Resim 4.37	Dr. Date'in Hastanesi önünde konuşma yapan Asım Paşa -Hüsnü Kazım Ersoy koleksiyonundan, Haldun Temel Ersan paylaşımı olan fotoğraf	67
Resim 4.38	Onuncu Yıl Kutlamaları Mimar Muzaffer Caddesi-Fahrettin Paşa Parkı ..	67
Resim 4.39	1940'lı yıllarda Mimar Muzaffer Caddesini gösteren havadan çekilmiş fotoğraf	68
Resim 4.40	Alaaddin Tepesi, 2. Ordu Komutanlığı binasının inşası	69
Resim 4.41	Alaaddin Tepesi ve çevresi; 1957 yılı hava fotoğrafında Araboğlu Kosti Evi	69
Resim 4.42	Araboğlu Kosti Evi sağ yanındaki iki katlı binanın -306 ada 3 parsel-yıkılmış hali, 1989 yılı	71
Resim 4.43	Araboğlu Kosti Evi sağ yanındaki 306 ada 3 parselde inşa edilen İşhanı, 1990 yılı	71
Resim 4.44	1910'lu yıllarda Araboğlu Kosti Evi ve atlı tramvay	75
Resim 4.45	1920'li yıllarda Araboğlu Kosti Evi	75
Resim 4.46	Araboğlu Kosti Evi'nin 1982 yılına ait fotoğrafları	75
Resim 4.47	Araboğlu Kosti Evi'nin 1991 yılına ait fotoğrafı	76
Resim 4.48	Araboğlu Kosti Evi'nin 1997 yılına ait fotoğrafı	76
Resim 4.49	Araboğlu Kosti Evinin 1997 yılına ait iç mekân fotoğrafları	77
Resim 4.50	Araboğlu Kosti Evi cephe görünümü, 1998 yılı	78
Resim 4.51	Kurul onaylı rölövede zemin kat planı	79
Resim 4.52	Kurul onaylı restorasyon projesi-zemin kat	79
Resim 4.53	Kurul onaylı rölövede birinci kat planı	79
Resim 4.54	Kurul onaylı projesi-birinci kat planı	79
Resim 4.55	Kurul onaylı restorasyon projesi-çatı katı planı	80
Resim 4.56	Kurul onaylı restorasyon projesi-bodrum kat planı	80
Resim 4.57	Araboğlu Kosti Evinin 2005 yılına ait fotoğrafı	81
Resim 4.58	Araboğlu Kosti Evi birinci kat iç mekân fotoğrafları	82
Resim 4.59	Araboğlu Kosti Evi zemin kat iç mekân fotoğrafları	83
Resim 4.60	Araboğlu Kosti Evi'nin 2025 yılına ait fotoğrafı	83
Resim 4.61	Marunî İkiz Evleri	85
Resim 4.62	20. yüzyıl başlarında Marunî İkiz Evleri'nin görünümü	87
Resim 4.63	Alaaddin Tepesi ve çevresine ait 1957 yılı hava fotoğrafı	88
Resim 4.64	1974 yılı, Aşçıgil Evi ve Marunî İkiz Evleri sokak görünümü	90
Resim 4.65	1974 yılı, Aşçıgil Evi ön cephesi	90
Resim 4.66	1974 yılı, Aşçıgil Evi ve Marunî İkiz Evleri bahçe kullanımı	90
Resim 4.67	Marunî İkiz Evleri ve Aşçıgil İşhanı	91
Resim 4.68	Marunî İkiz Evleri'nin sokak silüeti	92
Resim 4.69	Dursun Fakih Camii'nin 20. yüzyıla ait fotoğrafı	93
Resim 4.70	Tahir Paşa (Dursun Fakih) Camii	93
Resim 4.71	20. yüzyıl başlarında Marunî İkiz Evleri'nin görünümü	94
Resim 4.72	1966 tarihli halihazır haritada Marunî İkiz Evleri	94
Resim 4.73	Bahçe giriş kapısının güncel durumu	94
Resim 4.74	310 ada 55 parselde yer alan Marunî Evi'nin 20. yy. başlarındaki görünümü	95
Resim 4.75	310 ada 55 parseldeki yapının 1960'lı yıllara ait fotoğrafı	96
Resim 4.76	310 ada 55 parsel, 1991 tarihli tespit fişinde Marunî İkiz Evleri	96
Resim 4.77	310 ada 50 parsel, 1991 tarihli tespit fişinde Marunî İkiz Evleri	96
Resim 4.78	310 ada 50-55 parselde kayıtlı yapıların 2004 yılına ait görseli	97
Resim 4.79	310 ada 55 parseldeki yapının 2016 yılına ait fotoğraf	97
Resim 4.80	310 ada 55 parseldeki yapının 2022 yılına ait fotoğraf	97

Resim 4.81	İkiz evlerden batı yönündeki yapı (310 ada 55 parsel); iç mekân fotoğrafları ..	98
Resim 4.82	İkiz evlerden doğu yönündeki yapının 2001 yılına ait fotoğrafları	99
Resim 4.83	İkiz evlerden doğu yönündeki yapının 2002 yılına ait fotoğrafları	100
Resim 4.84	İkiz evlerden doğudaki yapının 2005 yılına ait fotoğrafı	101
Resim 4.85	İkiz evlerden doğudaki yapının uyumsuz renkte boyalı hali	101
Resim 4.86	İkiz evlerden doğudaki yapının 2011 yılına ait fotoğrafı	101
Resim 4.87	İkiz evlerden doğudaki yapının 2011 yılına ait fotoğrafı.....	101
Resim 4.88	İkiz evlerden doğudaki yapının 2012 yılına ait fotoğrafı	102
Resim 4.89	310 ada 55 parselin 2022 yılına ait fotoğrafı	102
Resim 4.90	İkiz evlerden batıdaki yapı; giriş ve sofasına ait fotoğraflar	102
Resim 4.91	Konya Kız Olgunlaşma Enstitüsü	104
Resim 4.92	Atatürk Müzesi	105
Resim 4.93	Konya Belediyesi'ne devredilen Atatürk Evi'nin 15.04.1928 tarihli tapu örneği	106
Resim 4.94	Konya Belediyesi tarafından Atatürk'e hediye edilen evin 17.09.1928 tarihli tapu örneği	106
Resim 4.95	20. yüzyıl başlarında Olgunlaşma Enstitüsü ve çevresinin görünümü	108
Resim 4.96	1929 yılı Olgunlaşma Enstitüsünün görünüşü	109
Resim 4.97	1930'lu yıllara ait Konya Panoramasında Olgunlaşma Enstitüsü.....	110
Resim 4.98	Konya Doğum ve Çocuk Bakımevi	110
Resim 4.99	1960'lı yıllar Kazımkarabekir Caddesi ve Kibrit Apartmanı.....	111
Resim 4.100	2000'li yılların başında Konya Olgunlaşma Enstitüsü.....	115
Resim 4.101	1997 yılı, Olgunlaşma Enstitüsü ve çevresi	116
Resim 4.102	1997 yılı Olgunlaşma Enstitüsü ve çevresi	116
Resim 4.103	Eski Kız Ortaokulu Binasının 20 yüzyılın başlarındaki görünümü	117
Resim 4.104	1923 yılı sonrası Olgunlaşma Enstitüsü (Eski Kolordu Binası).....	118
Resim 4.105	1923 yılı sonrası Olgunlaşma Enstitüsü (Eski Kolordu Binası).....	118
Resim 4.106	1923 yılı sonrası Olgunlaşma Enstitüsü (Eski Kolordu Binası).....	119
Resim 4.107	Eski Kız Ortaokulu güneydoğu görünümü, 1983	120
Resim 4.108	Eski Kız Ortaokulu kuzeybatı görünümü, 1983	120
Resim 4.109	Eski Kız Ortaokulu güneybatı görünümü, 1983	120
Resim 4.110	Eski Kız Ortaokulu güneybatı görünümü, 1985	121
Resim 4.111	Koruma Kurulu arşivinde yer alan Olgunlaşma Enstitüsü'ne ait belirli yıllara ait fotoğraflar	122
Resim 4.112	Eski Kız Ortaokulu güneydoğu görünümü	125
Resim 4.113	Eski Kız Ortaokulu kuzeybatı görünümü	125
Resim 4.114	Eski Kız Ortaokulu güneybatı görünümü	125
Resim 4.115	Atatürk Evi Müzesi'nin 20. yüzyıl başlarında görünümü	126
Resim 4.116	1916 yılı sonrası Atatürk Evi Müzesi'nin görünümü.....	127
Resim 4.117	1916-1924 yılları arası Atatürk Evi Müzesi	128
Resim 4.118	Atatürk'ün 1925 yılı Konya ziyareti sırasında çekilen fotoğraf	128
Resim 4.119	Atatürk Evi Müzesi 1928 yılı sonrası	129
Resim 4.120	Atatürk Evi Müzesi'nin 1994 yılına ait fotoğrafları	130
Resim 4.121	Atatürk Evi Müzesi 2002 yılına ait fotoğraf	132
Resim 4.122	Atatürk Evi Müzesi'nin bahçesi-2012 yılı	133
Resim 4.123	Atatürk Evi Müzesi'ne ait dış mekân fotoğrafları	137
Resim 4.124	Atatürk Evi Müzesi'ne ait iç mekân fotoğrafları	137
Resim 4.125	Mimarlar Odası Konya Şubesi	138
Resim 4.126	Yapının 1983 tarihli tespit fişinde yer alan fotoğraf	140
Resim 4.127	Yapının 1983 tarihli tespit fişinde yer alan fotoğraf	141

Resim 4.128	Mimarlar Odası bitişiği; 344 ada 23 parseldeki yapı	141
Resim 4.129	Mimarlar Odası bitişiği; 344 ada 27 parseldeki yapı	141
Resim 4.130	şirin Hanım Sokak	142
Resim 4.131	şirin Hanım Sokak	142
Resim 4.132	Mimarlar Odası'nın cephe verdiği 345 ada 11 parseldeki Eski Kız Orta Okulu Binası	142
Resim 4.133	Mimarlar Odası'nın cephe verdiği 345 ada 9 parseldeki Atatürk Evi Müzesi	142
Resim 4.134	Mimarlar Odası'nın muhtelif yıllara ait restorasyon öncesine ait fotoğrafları	147
Resim 4.135	Mimarlar Odası'nın restorasyon sonrası durumunu gösterir iç mekân fotoğrafları	148

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1 Konya Marunî Evleri'nin korunma sorunları değerlendirilirken izlenen yöntem şeması.....	7
Şekil 3.1 Konya kentinin mekânsal gelişimi	15
Şekil 3.2 20. yüzyıl başlarında -1922 yılı- Konya kentinin fiziki durum haritası	25
Şekil 3.3 Mimar Şahabettin: Konya imar planı üzerine etütler	26
Şekil 3.4 1946 tarihli Konya 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı	27
Şekil 3.5 1954 tarihli Konya 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı	28
Şekil 3.6 Yavuz TAŞÇI ve Haluk BERKSAN tarafından hazırlanan 1966 tarihli Konya 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı	30
Şekil 3.7 Konya iç ve dış kale surlarının muhtemel yerini gösterir harita örneği	31
Şekil 3.8 Alaaddin Tepesi çevresi ve çevresinde yer alan kentsel ve arkeolojik siteleri gösterir uydu görüntüsü	32
Şekil 4.1 Çalışma kapsamında incelenen Marunî Evleri'nin konumu	38
Şekil 4.2 1930 yılında revize edilen 18 no'lu Osmanlıca paftada Eski Belediye Binası-Yusuf ŞAR Konağı'nın Yeri	54
Şekil 4.3 03.07.1934 yılına ait Kadastro Fen Heyeti belgelerinde Yusuf ŞAR Konağı (Eski Belediye Binası)'na ait planimetre	54
Şekil 4.4 Yusuf ŞAR Konağı-Eski Belediye Binası'na ait Konya KVKBK onaylı I. Dönem Restitüsyon Projesi kat planları.....	57
Şekil 4.5 Araboğlu Kosti Evi (306 ada 6 parsel) ve çevresinde incelenen parselleri gösterir uydu görüntüsü	63
Şekil 4.6 1966 tarihli halihazır haritada Araboğlu Kosti Evi ve çevresi	70
Şekil 4.7 Araboğlu Kosti Evi ve çevresinin günümüzdeki durumunu gösterir fotoğraflar. 73	
Şekil 4.8 1989 yılında revize edilen Osmanlıca harita plan örneğinde Araboğlu Kosti Evi.....	74
Şekil 4.9 Marunî İkiz Evleri (310 ada 50-55 parsel) ve çevresinde incelenen parsellerin mülkiyet sınırlarını gösterir uydu görüntüsü	86
Şekil 4.10 1967 tarihli İmar Planı'nda Marunî İkiz Evleri'nin yer aldığı ada üzerinde yapılaşma durumu.....	88
Şekil 4.11 1967 tarihli halihazır haritada Marunî İkiz Evleri'nin yer aldığı kadastral adada çevre parsellerin durumu	89
Şekil 4.12 Aşçıgil İşhanı'nın yerini gösterir 1986 tarihli uydu görüntüsü	91
Şekil 4.13 Atatürk Müzesi (345/9) ve Olgunlaşma Enstitüsü (345/11) ve çevresinde incelenen parselleri gösterir uydu görüntüsü	107
Şekil 4.14 1967 tarihli halihazır haritada Atatürk Evi Müzesi ve Olgunlaşma Enstitüsü'nün yer aldığı kadastral adanın çevre parsellerin durumu	115
Şekil 4.15 06.05.1992 tarih ve 1298 sayılı kararı ile belirlenen koruma alanı sınırları	116
Şekil 4.16 Olgunlaşma Enstitüsü'nün Kurul onaylı rölövesi-kat planları.....	123
Şekil 4.17 Atatürk Müzesi-rölöve zemin kat planı.....	134
Şekil 4.18 Atatürk Müzesi-rölöve birinci kat planı	134
Şekil 4.19 Atatürk Müzesi I. Dönem Restitüsyon zemin kat planı	134
Şekil 4.20 Atatürk Müzesi II. Dönem Restitüsyon zemin kat planı	134
Şekil 4.21 Atatürk Müzesi I. Dönem Restitüsyon birinci kat planı.....	135
Şekil 4.22 Atatürk Müzesi II. Dönem Restitüsyon birinci kat planı	135
Şekil 4.23 Atatürk Müzesi I. Dönem Restitüsyon bodrum kat planı)	135
Şekil 4.24 Atatürk Müzesi II. Dönem Restitüsyon bodrum kat planı	135
Şekil 4.25 Atatürk Müzesi I. ve II. Dönem Restitüsyonunda cephe çizimleri	136
Şekil 4.26 Mimarlar Odası'nın yer aldığı kadastral adanın günümüzdeki durumu.....	139

Şekil 4.27 1967 tarihli halihazır haritada Mimarlar Odası'nın yer aldığı kadastral adada çevre parsellerin durumu	140
Şekil 4.28 Kurul onaylı rölöve- zemin kat planı	144
Şekil 4.29 Kurul onaylı restorasyon projesi- zemin kat planı	144
Şekil 4.30 Kurul onaylı rölöve- bodrum kat planı.....	144
Şekil 4.31 Kurul onaylı restorasyon projesi- bodrum kat planı.....	144
Şekil 4.32 Kurul onaylı rölöve- birinci kat planı.....	145
Şekil 4.33 Kurul onaylı restorasyon projesi- birinci kat planı.....	145
Şekil 4.34 Kurul onaylı rölöve- ön cephe.....	146
Şekil 4.35 Kurul onaylı restorasyon projesi- ön cephe.....	146
Şekil 4.36 Kurul onaylı rölöve- arka cephe.....	146
Şekil 4.37 Kurul onaylı restorasyon projesi- arka cephe.....	146

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 2.1 Türkiye’de kentsel planlamanın tarihsel gelişimi	9
Tablo 2.2 Cumhuriyet Dönemi’nde koruma yaklaşımlarının gelişimi	12
Tablo 2.3 Çalışma kapsamında değinilen koruma yüksek kurulunca alınan ilke kararları... 13	13
Tablo 4.1 KUDEB Birimince yıllara göre verilen basit tamir/tadilat izinleri.....	81
Tablo 4.2 İncelenen parsellerin yıllara göre hava fotoğrafı analizi	111
Tablo 4.3 Koruma Kurulunca uygun bulunan basit onarım/tadilatlar ek yapı/tesisat projeleri	121
Tablo 4.4 Esaslı onarım (restorasyon) projesi dışında uygun bulunan ek yapı ve tesisat projeleri	130
Tablo 4.5 Koruma Kurulu tarafından verilen basit onarım/tadilat içeriği	131
Tablo 4.6 Konya Marunî Evleri’nin çevresel korunma sorunlarının karşılaştırmalı değerlendirmesi	151
Tablo 4.7 Konya Marunî Evleri’nin mekânsal korunma sorunlarının karşılaştırmalı değerlendirmesi	153

SİMGELER VE KISALTMALAR

GEEAYK	Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu
ICOMOS	International Council on Monuments and Sites “Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi”
KKVKBK	Konya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü
KTB	T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı
KUDEB	Koruma Uygulama Denetim Bürosu
KVKBK	Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü
TKGM	Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural “Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu”

1. GİRİŞ

Anadolu’da yaşayan çok sayıda din, dil ve etnik çeşitlilik sergileyen gruplar, kendi kültür ve yaşam biçimlerine göre oluşturdukları mekânlar ile yüzyıllar boyunca var olmuştur. Bu özelliği ile çok kültürlü yapıya sahip Anadolu’da, farklı mozaikleri sunmuşlardır. Selçuklu ve Osmanlıların azınlık gruplarını asimile etmeden varlıklarına izin veren politik tutumu, kültürel zenginliğin devamlılığında etkili olmuştur. Bulunduğu bölgeye göre nüfusu değişen Rum, Ermeni ve Marunîler, Konya kentinde de varlık göstermiş, ticaretle uğraşan topluluklar olarak ekonomik güçlerinin de etkisiyle kentte farklı konut mimarisinin oluşumunda etkili olmuşlardır.

Konya’nın kent kimliğinin oluşumunda eski bir höyük olan Alaaddin Tepesi, farklı etnik ve dini kökenli grupların ikamet ettikleri konutları da çevresinde toparlamıştır. Özellikle 19. yüzyılın sonlarına ve 20. yüzyılın başlarına tarihlenen azınlık konutları yapı malzemesi, strüktürel ve mekânsal özellikleri, cephe elemanları, süslemeleri ile dönem mimarisini de etkilemişlerdir.

Dönem mimarisine önemli katkılar sağlayan Marunî yapılarından günümüze ulaşanlar olmakla birlikte tarihi belgelerde yer alan örnekler de mevcuttur. Günümüze ulaşabilen örneklerde de tarihsel süreçte değişimler yaşanmıştır. Özellikle 20. yüzyılın başından itibaren kullanıcı ve fonksiyon değişiklikleri, kentte başlayan dönüşüm, bilinçsiz kullanım, dokuya aykırı yapılaşma gibi nedenler değişimde başlıca etken olmuştur. Çalışma kapsamında çevresel ve mekânsal düzeyde bu etkenlerin Marunî Evleri üzerine yansımaları ve korunma sorunları belirlenmeye çalışılmıştır.

2863 Sayılı Kanun’da “koruma” ve “korunma” ifadesi aynı anlamda kullanılmaktadır. Güncel koruma mevzuatında Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunun bazı ilke kararlarında korunma bazılarında ise koruma ifadesi yer almaktadır. Çalışmanın başlığında ve içeriğinde “koruma” ifadesi yerine “korunma” ifadesinin kullanılması tercih edilmiştir. Her ne kadar anlam olarak aynı şeyi ifade etseler de vurgu noktaları farklıdır. Korunma eyleminde edilgenlik söz konusudur. Koruma sorunu, korumadaki yetersizlikten (yanlış restorasyon kararları, uzman denetimsizliği, bürokratik süreç, bütçe vb.) kaynaklı iken korunma sorunları dediğimizde bunların yanı sıra yapının kendi korunabilirliği ve çevresel tehditler karşımıza çıkmaktadır. Genellikle 1980’lerden itibaren koruma mevzuatı dahilinde olan bu yapılar o yıllara kadar ayakta kalabilmek için yanlış imar politikaları, fonksiyon değişikliği, kullanıcı değişimi, bilinçsiz müdahaleler

vb. birçok tehdit altında kalmıştır. Bu nedenle çalışmamızda korumadaki yetersizlikten ziyade yeterince korunmamasında nelerin etken olduğu üzerinde durulmaktadır.

Çalışmanın Amacı ve Önemi

Çalışmanın amacı, Marunî Evleri'nin çevresel -kent bütününde- ve tek yapı ölçeğinde korunma sorunlarının ele alınması olmuştur. Bu kapsamda öncelikle Mimar Muzaffer ve İstasyon Caddesi üzerinde yer alan Marunî Evleri'nin geçmişten günümüze yeri ve konumu incelenmiştir. Üst ölçekte yapılan bu değerlendirmeye esas olmak üzere planlama kararları, koruma yasalarının gelişimi, kent içindeki dolu-boş dengesi ve silüetin değişimi üzerinde durulmuştur. Yapıdan bağımsız gelişen bu olguların aslında güçlü mekânsal özelliklere (cephe karakteri, plan tipi, süsleme özellikleri vb.) sahip yapıların kimliğine/algısına nasıl etki ettiği irdelenmeye çalışılmıştır.

İki aşamalı değerlendirmenin yer aldığı çalışmada ikinci evrede Konya Marunî Evleri'nin tek yapı ölçeğinde korunma sorunları ele alınmıştır. Bu bağlamda yine koruma yasalarındaki değişim, mülkiyet durumları, yapılara verilen işlevler, bilinçsiz müdahaleler, esaslı onarım geçirip geçirmediği, anı değeri gibi hususlar üzerinde durularak yapıların mevcut durumlarına ilişkin çıkarımlarda bulunulmuştur.

Marunî Evleri özelinde yapılan çalışma ile aslında mekânsal ve çevresel değişimlerin kültürel mirasımız üzerindeki etkilerini analiz etmek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, koruma yasalarının gelişiminin ülkemizde geç olması, tarihi doku dikkate alınmadan düzenlenen planlama kararları, yanlış işlev, bilinçsiz kullanım ve müdahalenin sonuçları saptanmaya çalışılacaktır.

Bu çalışmanın önemli bir özelliği, geçmişten itibaren kullanıcının sosyal yapısını en iyi yansıtan mekân olan “konut” üzerinden değerlendirmenin yapılmasıdır. Diğer yandan literatürde Konya geleneksel evlerine ilişkin birçok çalışmanın yapıldığı ancak Marunî Evleri'nin ele alındığı kapsamlı bir çalışmanın yapılmadığı görülmüştür. Geçmiş dönemde kent içinde bulunduğu konum ve mimari kimliği ile ön plana çıkan Marunî Evleri günümüzde kent merkezindeki algısını tamamen yitirmemiştir. Farklı kültürlerin birbirlerini etkilemesiyle oluşan mekânsal düzenlemeler, aynı zamanda toplumsal değişimlerin de yansıtıcısıdır. Anadolu'da yaşamış farklı kültürleri yansıtan fiziki oluşumları belgelemek, korumak ve uygarlığa açmak gelişmek için önemli güvence kaynaklarıdır. Bu nedenle çalışma, Konya'nın sahip olduğu kültürel miras niteliğindeki

bu yapılara ilişkin geçmiş ve günümüzdeki sınırlı verilerin belgelenmesine de katkı sağlayacaktır.

Çevresel koruma ve tek yapı ölçeğinde korumanın birbirinden bağımsız olarak ele alınamayacağına kültürel mirasımızın korunması açısından bir gereklilik olduğu sonucundan yola çıkılarak bu kapsamda korunma anlayışına yönelik öneriler sunulacaktır. Ayrıca kültürel mirasın korunmasının yalnızca planlar-üst ölçekli kararlar veya kişi/kişilerin eliyle tek başına sağlanamayacağı ancak herkesçe kabul ve saygı görmesiyle tam manasıyla korunmadan söz edilebileceği vurgulanacaktır.

Çevresel koruma ve tek yapı ölçeğinde koruma anlayışımızın nasıl olması gerektiği, bileşenleri ve aktörlerinin kültürel mirasın korunması sürecindeki etkilerinin çalışma kapsamında tartışılacak olması çalışmanın değerini ortaya koyacaktır.

Çalışmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Bu araştırma belirli sınırlılıklar çerçevesinde yürütülmüştür. İlk olarak örneklem seçimi, çalışma alanı içerisinde yer alan taşınmazlar ve yakın çevresiyle sınırlandırılmıştır.

Marunî Evleri özelinde; tek yapı ölçeğinde ve bunların çevresini oluşturan aynı zamanda mevcut koruma mevzuatına göre doğal koruma alanı kabul edilen bitişik nizam taşınmazlar ile aralarından yol geçse dahi cephe aldığı taşınmazların korunma durumu değerlendirilmiştir. Esasen “koruma alanı” olarak ifade edilen bu çerçeve Koruma Kurulları tarafından koruma alanı belirlenmemiş sit dışı alanlardaki kültür varlıkları için geçerlidir. Ancak sit/tescil kararları öncesinde çevresinde yapılaşması tamamlanmış bu yapıları çevresel korunmuşluk durumunu değerlendirmede bir sınır belirleme açısından bu ölçütten yararlanılmıştır.

Marunî Evleri’nin çevresel olarak değerlendirilmesinde böyle bir çerçeve çizilmesindeki etken, söz konusu yapıların bütün bir sokak/cadde ya da kadastral ada bazlı incelemesinin yapılmasının çok daha kapsamlı bir araştırma gerektirmesindendir. Çünkü çalışma kapsamında değerlendirme yapılırken yalnızca fiziki kararlar (imar planları, parselasyon hareketleri vb.) dikkate alınmamış fiili uygulamaların (yapılı çevrenin tamamlanması, yeni yollar açılması vb.) sonuçlarına da değinilmiştir.

Çalışma kapsamında ele alınan yapılar özelinde inceleme aralığı ve incelenen veriler de değişkenlik göstermiştir. Araştırmada kullanılan tarihsel belgeler, arşivlerde erişilebilen kaynaklarla sınırlıdır. Bazı dönemlere ait plan, fotoğraf veya yazılı belgelerin

eksik ya da ulaşılabilir olmaması, mekânsal ve çevresel okumalarda kısmi belirsizlikler oluşturmuştur.

Literatürde Marunî Evi olarak geçen altı yapı üzerinden inceleme ve değerlendirme yapılmaktadır. Ancak incelenen yapılar, geçmişte ve günümüzde aynı şekilde ilgi/değer görmemiştir. Bu durumun oluşmasındaki etkenlerin; bulunduğu konumu, fonksiyonu, kullanıcı kişilerden kaynaklı olduğu düşünülmektedir. İncelenen yapılardan Eski Belediye Binası-Yusuf ŞAR Konağı, günümüze ulaşamamış tek örnektir. Ancak Alaaddin Tepesi ve Mevlâna Caddesi arasında önemli bir aksta bulunması, bir dönem Hükümet Meydanı olarak kullanılan alanda bulunması ve Belediye Binası olarak kullanılması nedeniyle Konya'ya dair eski fotoğraflarda çoğunlukla yer almıştır. Bu nedenle yeterince görsel veriye ulaşılmıştır. Bunun gibi bir dönem atlı tramvay makasına adını veren Araboğlu Kosti Evi, askeri hizmetlerde olarak kullanılan Eski Kız Ortaokulu, Atatürk'ün konakladığı Atatürk Evi için daha fazla belge ve görsel veriye ulaşılırken bu özelliklere sahip olmayan Marunî İkiz Evleri ve Mimarlar Odası'na ait aynı verilere ulaşılammıştır. Ancak 1974-1982 yılında tescil edilmeleri nedeniyle Koruma Kurulu arşivinde yer alan sınırlı bilgi/belgelerden yararlanılabilmektedir.

İncelenen yapıların tamamı Alaaddin Tepesi'ne yakın bir konumdadır. Ayrıca geçmişte Hükümet Meydanı ve Tren İstasyonu'nu bağlayan önemli bir aks üzerinde yer almaktadırlar. Bu bağlamda öncelikle bu bölgeye ait tarihsel ve fiziki süreci anlatan çalışmalar üzerinden okumalar yapılmıştır. Eski bir höyük olan Alaaddin Tepesi bin yılı aşan bir tarihe sahiptir. Ancak incelenen yapılar genellikle 1860 sonrası ve 1912 yıllarına kadar inşa edilmiştir. Bu tarihler 19. yüzyılın son çeyreği ve 20. yüzyılın başına denk gelmektedir. 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra görülen bazı faaliyetlerin ise Marunî Evleri'nin konum ve biçimlenişi etkilediği bilinmektedir. Bu nedenle çalışma aralığı 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl olarak belirlenmiştir. Tez için gerekli okumalar da bu aralıkla sınırlandırılmıştır.

Marunî Evleri ve çevresine ilişkin Koruma kurulu kararları ve plan kararları değerlendirilirken, kararların uygulama sürecindeki fiilî sonuçlarına her durumda erişilememiştir. Bu nedenle, bazı yapıların korunma durumları yalnızca belgeler ve mevcut fiziksel durum üzerinden yorumlanabilmektedir. Çalışma, ağırlıklı olarak nitel veriler üzerinden yürütülmüş olup, nicel ölçüm ve istatistiksel analizler bilgi ve belgelerin aynı düzeyde olmaması nedeniyle kapsam dışında kalmıştır. Bu durum, elde edilen bulguların genelleştirilmesine sınırlandırmakla birlikte derinlemesine mekânsal-çevresel tarihsel analiz ve yorumlama yapılmasına olanak sağlamıştır.

Çalışmada İzlenen Yöntem

Yapılan çalışmada, nitel ve tarihi araştırma yöntemi benimsenmiştir. Tarihi araştırmada, tarihi belge ve kaynaklar incelenerek analiz ve yorumlama yapılırken nitel araştırma; gözleme dayalı, görüşme ve belge analizine dayanmaktadır.

Çalışma üç aşamalı olarak kurgulanmıştır: İlk aşamada Türkiye’de planlama ve koruma yaklaşımlarının gelişimi genel bir çerçevede incelenmiştir. İkinci aşamada Konya’nın 19. yüzyıl sonlarından itibaren kentsel gelişimi (imar faaliyetleri, sosyal-kültürel değişim, fiziki çevrenin değişimi, yeni ulaşım aracı ve ağlarının oluşumu vb.) ile Konya kentinde kültürel miras ve kentsel koruma yaklaşımlarının gelişimi, yapılan imar planlarında kültür varlıklarına yönelik tutuma değinilmiştir. Bu iki aşamada literatür taraması ile kentsel ve bina ölçeğinde korunmada etkili olan unsurlar anlaşılmaya ve aktarılmaya çalışılmıştır.

Üçüncü kısımda Konya kent merkezinde yer alan ve Marunî Evleri olarak bilinen konut yapılarının kentle olan ilişkisi, mekân organizasyonu, yapım sistemi ve malzemesi, mimari üslubu, cephe ve süsleme elemanları incelenmiştir. Söz konusu konutlara ilişkin mimari projeler, belgeler, kayıtlar, fotoğraflar, yapılmış çalışmalar ve Koruma Kurulu kararları bu aşamanın ana materyallerini oluşturmuştur. Marunî Evleri’nin tarihsel süreci ve mevcut durumları arşiv belgelerine ve güncel tespitlere dayalı olarak ortaya konulmuştur. Literatür taraması ve seçilen konut yapılarının mimari değerlendirilmesinden sonra Marunî Evleri’nin çevresel ve tek yapı ölçeğinde korunma sorunları ele alınmıştır.

Kent bütününde, imar faaliyetlerinin ve çevredeki yapılaşmanın gelişiminin Marunî Evleri’ne ve çevrelerine yansımaları; bina ölçeğinde ise parselasyon hareketleri, fonksiyon değişikliği, mülkiyet farklılıkları, esaslı onarım ve bilinçli/bilinçsiz kullanım gibi durumların Marunî Evleri’nin korunması sürecindeki etkileri ele alınarak değerlendirmeler yapılmıştır.

Bu çalışma, seçilen Marunî Evlerinin korunma durumunu çevresel ve mekânsal olmak üzere iki ana aşamada inceleyen nitel bir araştırma yöntemi üzerine kurulmuştur. İnceleme süreci; tarihsel belgeler, arşiv kayıtları, haritalar, hava fotoğrafları, kadastro belgeleri, fotoğraflar, koruma kurulu kararları ve koruma mevzuatı çerçevesinde çok katmanlı bir analiz yaklaşımıyla yürütülmüştür.

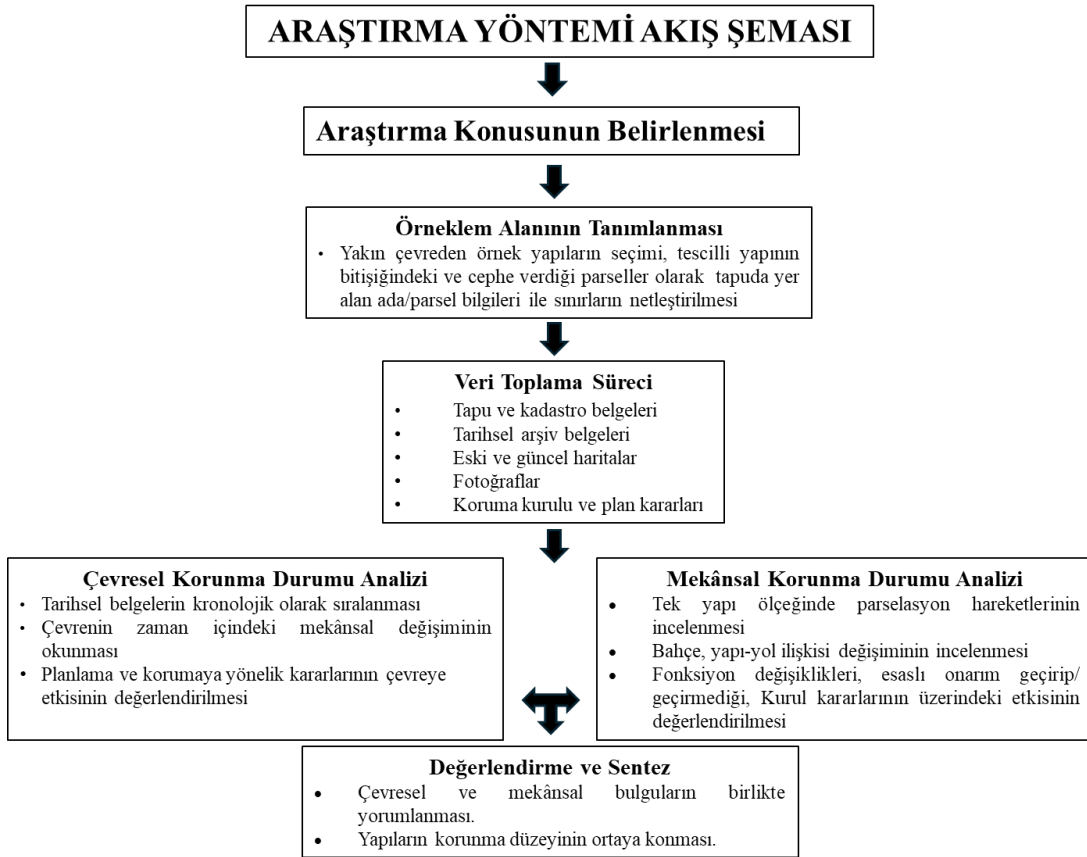
Araştırma kapsamında ele alınan Marunî Evleri ve yakın çevresinden oluşturulan bir örneklem belirlenmiştir. Yapılar, tapuda yer alan ada/parsel bilgileri ile tanımlanmış

ve sınırları netleştirilmiştir. Örneklem oluşturulurken KTVKYK'nin 05.11.1999/664 sayılı ilke kararında belirtilen koruma alanı ölçütü referans alınarak bitişiğindeki ve cepheli bulunduğu taşınmazlar inceleme kapsamında değerlendirilmiştir. Bazı yapılarda bu çerçevenin dışına çıkmış ve bölüm incelemesinde nedeni açıklanmıştır. Bu çerçevede, yapıların yalnızca kendi parseli değil, yakın çevresiyle kurduğu mekânsal ilişki de analiz kapsamına dâhil edilmiştir.

Çevresel korunma durumu analizinde, örnekleme alanındaki yapıların yer aldığı çevrenin tarihsel gelişimi esas alınmıştır. Bu doğrultuda, arşiv belgeleri, tarihsel kayıtlar, yazılı kaynaklar ve fotoğraflar kronolojik bir sıraya dizilmiştir. Elde edilen veriler üzerinden, yapı çevresinin zaman içinde geçirdiği mekânsal dönüşüm okunmuş; kentsel gelişim süreci, plan kararları, koruma kurulu kararları ve mevzuat değişikliklerinin çevre üzerindeki etkileri ortaya konmaya çalışılmıştır. İncelemenin son aşamasında, yapıların günümüzdeki çevresel konumu değerlendirilmiştir.

Mekânsal korunma durumu analizi, tek yapı ölçeğinde gerçekleştirilmiştir. Bu aşamada, eski kadastro belgeleri, haritalar ve fotoğraflar karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Yapının özgün bahçe düzeni, açık alan kullanımı, parselasyon hareketleri, zaman içinde geçirdiği işlev/kullanıcı değişiklikleri ve bu değişimlerin mekânsal sonuçları değerlendirilmiştir. Ayrıca, yapı üzerinde ve çevresinde alınan koruma kurulu kararlarının, yapıdaki fiziksel ve işlevsel dönüşümler üzerindeki etkileri de değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda yapıların nasıl korunduğu ya da hangi nedenlerle korunamadığı ortaya konmuştur.

Araştırmanın son aşamasında, çevresel ve mekânsal korunma analizlerinden elde edilen veriler birlikte değerlendirilmiştir. Bu şekilde yapıların korunma düzeyleri, karşılaştıkları tehditler ve mevcut koruma yaklaşımlarının etkinliği yorumlanmıştır. Elde edilen veriler, çalışmanın sonuç bölümünün temelini oluşturmuştur. Bu çalışma kapsamında izlenen araştırma yöntemi ve süreci, aşağıda sunulan aşamalar doğrultusunda sürdürülmüştür (Şekil 1.1).

Şekil 1.1 Konya Marunî Evleri'nin korunma sorunları değerlendirilirken izlenen yöntem şeması

2. TÜRKİYE’DE KENTSEL PLANLAMA VE KORUMA YAKLAŞIMLARI GELİŞİMİ

Cumhuriyetin ilanı ile Anadolu kentleri için hazırlanan imar planları, kadim kentler için önemli olmuştur. Kalkınma ve kentsel gelişim çerçevesinde geleneksel dokuların korunması mimarlık miraslarının da geleceğini etkilemiştir. Marunî evlerini konu alan tez çalışması kapsamında Türkiye’de kentsel planlama ve koruma yaklaşımlarının günümüze ulaşabilmiş az sayıdaki bu yapı örneklerini nasıl etkilediğini anlamamız açısından önemli olmuştur. Marunî Evlerinin tek yapı ölçeğinde korunma sorunları irdelenirken üst ölçekte alınan planlama kararlarının da yapı üzerindeki etkilerini görmek amacıyla yer verilmiştir. Ayrıca saha çalışması için bakış açısının belirlenmesine ilişkin kavramsal altyapı oluşturulmuştur. Bu bölümde ele alınan konular Konya kenti için de referans olmuştur.

2.1. Türkiye’de Kentsel Planlamanın Tarihsel Gelişimi

Tekeli 2009’ a göre Türkiye Cumhuriyeti’nin kentsel gelişimi, tarihsel süreçte beş ana döneme ayrılmaktadır. İlk dönem, Osmanlı Devleti’nin uluslararası ticaretle birlikte kapitalizmle tanıştığı 19. yüzyılının ikinci yarısından Cumhuriyet’e kadar olan süreçtir. İkinci dönem, Cumhuriyet’in ilanından İkinci Dünya Savaşı’nın bitimine kadar olan aynı zamanda Türkiye’de tek partili siyasi rejimin yaşandığı süreç olmuştur. İkinci Dünya Savaşı’ndan 1960’a kadar süren, göç olgusu ve sanayinin gelişmesi ile konut sorununun ortaya çıktığı süreç üçüncü dönemdir. 1960’lı yıllardan 1980’lere kadar uzayan, “hızlı kentleşme” olarak da nitelendirilebilecek süreç de dördüncü dönemi oluşturmaktadır. 1980 ve sonrası beşinci dönem olarak ele alınmaktadır. Bu dönemde hızlı kentleşme de bir yavaşlama söz konusu olmuştur. Aynı zamanda kent planlamasının anlam ve işlevinde değişim yaşanmıştır (Tekeli, 2009).

Türkiye’nin planlama gelişimini incelerken aslında bu sürecin Osmanlı Devleti’nden devralınan mirasla yüz yılı aşan bir disiplin/dal olduğu görülmektedir. İncelenen Marunî Evlerinin genellikle 20. yüzyılın başında inşa edilmiş olduğu ve günümüze ulaşan örneklerin her birinin bu sürece tanıklık ettiği düşünülünce bu sürece değinmenin faydalı olacağı düşünülmüştür. Bu bağlamda (Tekeli, 1977); (Tekeli, 2009); (Özden, 2016); (Gürer, 2018)’ ait çalışmalar incelenmiştir. Ancak incelenen her dönemin dinamiklerinin farklı unsurlar olduğu ve bazılarının incelediğimiz alan üzerinde direkt bir etkisi bulunmadığı görülmüştür. Bu nedenle süreci anlamamız için her bir döneme ait ana

dinamikler, planlamanın odağı, yönetsel ve hukuki gelişmeler, kentsel/ planlamanın gelişimi kapsamında neler olduğu ve bunların sonucunda nelerin ortaya çıktığı kültür mirası veya koruma amacı irdelenmeksizin genel olarak özet şeklinde ifade edilmeye çalışılmış bu kapsamda bir inceleme tablosu elde edilmiştir (Tablo 2.1).

Tablo 2.1 Türkiye’de kentsel planlamanın tarihsel gelişimi

DÖNEM	ÖZELLİK	AÇIKLAMA
1. 19. yy/1923	Ana Dinamik	Uluslararası ticaret, liman hareketliliği, Batılılaşma çabası, İstanbul yangınları.
	Yönetimsel/Hukuki Gelişmeler	Klasik Osmanlı mimarbaşı vb. düzeninin yerini “Şehremaneti” (Belediyeler) alması (1855).
	Planlama Gelişimi	İlk mevzi imar planlarının yapılması.
	Sonuç	Yeni kurulan Cumhuriyetle dönüşmeye başlayan kentler ve belediye kurumu mirası.
2. 1923-1950	Ana Dinamik	Ankara’nın “Çağdaş Başkent” olarak inşası. Ankara merkezli Demiryolu ağı oluşumu. Anadolu’da küçük kentlere fabrikaların açılışı. “Çağdaş ve Güzel Kent” yaratma çabası.
	Yönetimsel/Hukuki Gelişmeler	1930-1935 yılları arasında Belediyeler ve yapılarla ilgili kanunlar çıkarılması.
	Planlama Gelişimi	Ankara’da yaşanan imar gelişmelerinin diğer kentlere örnek oluşu, imar mevzuatının şekillenmesi. Planlamanın mimarlık disiplinine bağlanması.
	Sonuç	Salt estetiğe bağlı bütüncül planlama yaklaşımı. Planların kent dokusuyla uyumsuz olması ve yıkıcı etkiye sahip oluşu.
3. 1950-1960	Ana Dinamik	Tarım makinelerinin yaygınlaşması ve köyden kente doğru yaşanan göçler.
	Yönetimsel/Hukuki Gelişmeler	Çok partili siyasi rejime geçiş.
	Planlama Gelişimi	Demiryolu ağırlıklı ulaşım yerine Karayolu ağırlıklı ulaşım geçiş ve bu konudaki yatırımlar.
	Sonuç	Kent bütününde planlı ve plansız gelişen iki bölüm oluşması, konut sıkıntısı.
4. 1960-1980	Ana Dinamik	Hızlı kentleşme ve buna bağlı trafik artışı/hava kirliliği.
	Yönetimsel/Hukuki Gelişmeler	1961 Anayasası ile Sosyal Devlet anlayışının benimsenmesi.
	Planlama Gelişimi	İmar ve İskân Bakanlığı Planlama Bürolarının açılması. İller Bankası yarışmaları yapılması.
	Sonuç	Toplu konut girişimleri, sanayi siteleri, büyük yapı topluluklarının kentlere eklenmesi. Kentsel Koruma ve Turizm Alanı Planlaması olarak planlamada iki yeni uzmanlık alanı çıkması.
5. 1980 ve Sonrası	Ana Dinamik	Küreselleşme ve liberalizm etkileri, 1999 depreminin yaşanması, ekonomik eşitsizlik ve sınıfsal ayrışma.
	Yönetimsel/Hukuki Gelişmeler	5366 Sayılı Kanun (2005) ile tarihi ve kültürel varlıkların yenilenerek korunması, “yenileme alanı” kavramı.
	Planlama Gelişimi	Gecekonduların dönüşümü, sanayi alanlarının şehir dışına taşınması, yüksek katlı yapıların inşası
	Sonuç	Kentsel dönüşüm projelerinin ortaya çıkması.

2.2. Türkiye’de Kültür Mirası ve Kentsel Koruma Yaklaşımlarının Gelişimi

Türkiye’de kültür mirası ve kentsel koruma yaklaşımlarına ilişkin literatür taraması yapıp derleme yapılırken    kısıma değinmek yararlı görülmüştür. İlk kısım koruma kavramının ilk kez uluslararası çerçevede ortaya çıkışıdır.

19. yüzyılda ortaya çıkan anıtların korunmasına yönelik tartışmalar, 20. yüzyıl itibariyle bilimsel olarak çalışmalara dökülmüştür. 20. yüzyılın ortasından itibaren Dünya genelinde birçok ülkede kabul görmüş ve uluslararası kuruluşlar sayesinde faaliyetler devam etmektedir. Koruma kavramının ortaya çıkışı ve uluslararası alanda kabul gören ilkeleri řu şekilde özetleyebiliriz:

- Başlangıç (1830’lar): Fransız Devriminin yıkıcı etkileri sonrası anıtsal yapıların onarımına yönelik tartışmalar kabul edilmektedir.
- 1931 Atina Konferansı: Restorasyonların bilimsel biçimde yapılması ve anıtların çevreleriyle birlikte korunması gerektiği görüşü ortaya atılmıştır.
- 1932 Restorasyon Tüzüğü (Carta del Restaura): Atina Konferansında üzerinde durulan ilkelerin yayımlanmasıdır.
- 1964 Venedik Tüzüğü: Uluslararası resmi bir anlaşma niteliğinde olup korumanın sürekliğini, restorasyonda  ağdaş tekniklerden yararlanma konusunda açıklık getirilmiştir.
- 1975 Avrupa Mimari Miras Yılı (The European Architectural Heritage Year): Tarihi sit alanlarının korunması konusu gündeme getirilmiştir.

İlk olarak 19. yüzyılda Avrupa’da ortaya çıkan kültürel mirasın korunması kavramı, Venedik Tüzüğü (1964) ilkeleri esas alınarak birçok ülkede gelişme göstermiştir. UNESCO, ICOMOS, Avrupa Konseyi gibi uluslararası kuruluşlar aracılığıyla korumaya yönelik çalışmalar sürdürülmekte ve bilimsel araştırmalar yapılmaktadır (Ahunbay, 1999).

İkinci kısım ise yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti’ne, Osmanlı Devleti’nden kalan kültür varlıklarının korunmasına yönelik miras kalan çalışmalardır. Bu anlamda yapılan girişimler aynı zamanda kültür varlıklarını korunması yönelik ilk adımlardır. Tophanei Amire Müşiri Fethi Ahmet Paşa’nın kişisel çabalarıyla 1846 yılında Aya İrini Kilisesi’nde bir toplantı düzenlenmiştir. Toplantıda daha çok arkeolojik eserler üzerinde durulmuştur. Bu yönüyle toplantı Türk Müzeciliğinin başlangıcı olarak kabul edilmiştir (Halil Edhem, 1923’ten aktaran Muşmal, 2009). Bu anlamda ilk önemli gelişme, 1846 yılında Osmanlı İmparatorluğu’nun ilk müzesinin “Müzeyi Hümayun” kurulmasıdır.

Kurucusu Fethi Ahmed Paşa, ilk müzeyi askeri depo olarak kullanılan Aya İrini Kilisesi'nde kurmuştur (Atasoy, 1995'ten aktaran Muşmal, 2009).

Osmanlı Devleti'nde koruma kavramı ile ilgili ilk yasal düzenleme, 1869 yılında yayımlanan Asarı Atika Nizamnamesidir. Nizamnamenin oluşum nedeni, çok sayıda eski esere sahip olmamıza rağmen Avrupa standartlarında bir müzeye sahip olmayışımız ve eski eserlerin yurtdışına kaçırılması sorunu olmuştur. Sonrasında 1874, 1884 ve 1906 tarihli Asarı Atika (Eski Eser) Nizamnameleri düzenlenerek kapsamı genişletilmiştir (Akçura, 1972). Asarı Atika Nizamnamesinin taşınmaz eserlerle alakalı düzenlemelerde yetersiz olması nedeniyle 1912 yılında Muhafazai Abidat Nizamnamesi düzenlenmiştir (Mumcu, 1969).

- 1846 Aya İrini Kilisesi Toplantısı: Türk Müzeciliğinin başlangıcıdır. Müzeyi Hümayunun kurulmasında etkili olmuştur.
- 1869 I. Asarı Atika Nizamnamesi: Eski eserlerin yurtdışına kaçırılması sorununa çözüm olarak üretilmiştir.
- 1874 II. Asarı Atika Nizamnamesi: İkincisi düzenlenen nizamnamede “eski eser” tanımı ilke kez kullanılmıştır.
- 1884 III. Asarı Atik Nizamnamesi: Osman Hamdi Bey'in girişimleriyle düzenlenmiştir. Eski eser hukukunun temeli atılmıştır. Mimari değerlerin de korunması fikri gündeme gelmiştir.
- 1906 IV. Asarı Atika Nizamnamesi: Taşınmaz eserlerle ilgili hükümlerin kapsamı genişletilmiş. Türk-İslam eserleri de dahil edilmiştir (Akçura, 1972).
- 1912 Muhafazai Abidat Nizamnamesi: Taşınmaz eserlerin korunmasına yönelik düzenlemedir. Tahribatta bulunanların cezalandırılması belirtilmiştir (Mumcu, 1969).

Osmanlı Devleti'nde Asarı Atika Nizamnamesi ile başlayan koruma yasalarına ilişkin çerçeve, Cumhuriyet'in ilk yıllarında da geçerliliğini sürdürmüştür. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanıyla birlikte koruma ve müzecilik anlamında yasal düzenleme ve kuruluşlar için çalışmalar yapılmaya başlanmıştır (Akçura, 1972).

Cumhuriyet Döneminde kültür mirasının korunması konusu incelendiğinde üç döneme ayrıldığını söylemek mümkündür. İlk dönem 1923 yılından Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun, kurulduğu 1951 yılına kadar olan dönemdir. İkinci dönem -Anıtlar Yüksek Kurulu Dönemi- olarak ifade edebileceğimiz 1983 yılına kadar devam eden süreçtir. Üçüncü dönem, 1983 yılında 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle başlayıp günümüzde de devam etmektedir. 1983 yılından itibaren merkezi bir kurum olan GEEAYK kaldırılmış ve

koruma ile ilgili her türlü faaliyeti kontrol etmek için ikili bir yapı oluşturulmuştur. Bu kanuna göre “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu¹” adında bir merkez kurul ve “Koruma Bölge Kurulları” kurulmuştur.

Bu bağlamda 2863 Sayılı Yasa’nın kabulüne kadar yaşanan sürece ilişkin (Akçura, 1972); (Uluengin, 2019); (Önge, 2011)’e ait çalışmalar ayrıca 1710 Sayılı Eski Eserler Kanunu, 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu incelenmiş ve bu kısmı özetleyen bir derleme yapılmıştır (Tablo 2.2). Bu derleme; kültür mirası koruma yaklaşımlarının, sadece anıtsal yapılar ile başlayıp sivil mimari ve bütüncül sit alanlarını kapsayan aynı zamanda yasal güvenceye sahip bir koruma disiplinine dönüştüğünü özetlemektedir.

Tablo 2.2 Cumhuriyet Dönemi’nde koruma yaklaşımlarının gelişimi

Erken Cumhuriyet ve Kurumsallaşma (1923-1950)
• 1931 Atatürk’ün Konya ziyareti: Bu sırada İsmet İNÖNÜ’ye Konya’daki anıtların durumu ve uzman eksikliği konusunda çektiği telgraf koruma çalışmalarının başlangıcı olarak görülmektedir. Anıtların korunması konusu eğitim ve örgütlenme sorunu olarak kabul edilmiştir. • 1931 Anıtlar Koruma Komisyonu kuruldu. • 1933 Belediye Yapı ve Yollar Kanunu: İlk kez kültür mirası çevresinin korunması konusu gündeme gelmiştir². • 1936 Rölöve Bürosunun kurulması: Anıtsal eserlerin bakımı, onarımı ve belgelenmesi için teknik uzmanlardan oluşan bir ekip kurulmuştur.
Anıtlar Yüksek Kurulu Dönemi (1951–1983)
• 1951 Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu (GEEAYK): Sivil mimarlık örneklerinin korunması konusu ele alındı. Envanter oluşturulması, ilke kararları ve tespit/tescil konularında önemli adımlar atılmıştır. • 1973 1710 Sayılı Eski Eserler Kanunu: Koruma anlamında önemli bir adımdır. • 1976 GEEAYK Kararnamesi: “Sit” ve “koruma alanı” tanımları yapılmıştır. Şehir planlama süreçlerinde GEEAYK’nin görüşünü alma zorunluluğu getirilmiştir. • 1982 Anayasası 63. Madde: Kültür varlıklarının korunması anayasal güvenceye altına alındı.
Çağdaş Koruma ve İkili Yapı (1983 ve Sonrası)
• 1983- 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu: Türkiye’deki çağdaş koruma sorunlarına çözüm olarak üretilmiştir. • Koruma Amaçlı İmar Planı tanımı yapıldı. • İkili bir yapı oluşturulmuştur. Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu (İlke Kararları) ve Koruma Bölge Kurulları (Uygulama ve Karar Alma). • “Eski eser” ifadesi yerine “kültür varlığı” ifadesi kullanılmaya başlandı.

Güncel mevzuatta kültür varlıklarının neler olduğu, tescil edilmesi/korunması ve sit alanlarının tanımı ile bu alanlarda yapılacak koruma amaçlı imar planlarının

¹ 17 Ağustos 2011 tarih ve 28028 sayı ile Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 648 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile doğal sit alanları ve tabiat varlıkları konusunda görev, yetki ve sorumluluk; Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına devir edilmiştir (Resmî Gazete, 2011). Belirtilen tarihten itibaren “Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu” olarak görevini sürdürmektedir.

² 21.06.1933 tarih ve 2433 sayı ile Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Belediye Yapı ve Yollar Kanunu’nun 4. Maddesi g bendinde “*Muhafazası istenilen abide ve mabetlerin her tarafı en az 10 metre açık bulundurulacaktır.*” hükmüne yer verilmiştir (Belediye Yapı ve Yollar Kanunu, 1933).

hazırlanmasına esas hukuki dayanak, 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'dur. 2863 Sayılı Yasa'nın 6. maddesinde korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tescile haiz olmasında hangi niteliklerin bulunması gerektiği anlatılmıştır. Bu nitelikler; 19. yüzyıl sonuna kadar yapılmış taşınmazlar, 19. yüzyıldan sonra yapılmış ancak önem ve özellikleri bakımından korunması gerekli taşınmazlar, sit alanı içerisinde yer alan kültür varlıkları, Milli tarihimiz açısından önemli taşınmazlar ve M. Kemal ATATÜRK tarafından kullanılmış evler olarak tanımlanmıştır.

Korunacak yapının "eski" olma özelliğinden ziyade yakın bir tarihte inşa edilmiş olsa bile önemli anı, estetik, akım, üslup vb. özellikleri göstermesi halinde kültür varlığı sayılabileceği belirtilmiştir. Örneğin; Çanakkale KVKBK'nin 27.03.2017 tarih ve 3663 sayılı kararında Mimar Han TÜMERTEKİN tarafından tasarlanan, 2001 yılında yapımı tamamlanan, 2004 yılında AĞA HAN ödülüne layık görülen B2 Evi'nin; mimarlık eğitimine katkısı, çevresi ile kurduğu ilişki nedeniyle tescil edilmesi uygun bulunmuştur (Çanakkale KVKBK Müdürlüğü, 2024). 20. yüzyılın başında sivil mimarlık örneklerinin korunması konusu yeni gündeme gelirken 20. yüzyılın sonuna doğru kanunla kapsamı daha da genişletilmiştir.

Koruma Bölge Kurulları, 2863 Sayılı Yasa ve Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunca alınan İlke Kararları doğrultusunda karar almaktadır. İlke Kararlarından süreç içerisinde değişikliğe uğrayan ya da yürürlükten kaldırılanlar mevcuttur. Çalışma kapsamında değinilen Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunca alınan ilke kararlarına Tablo 2.3'te yer verilmiştir (KTB, 2025).

Tablo 2.3 Çalışma kapsamında değinilen koruma yüksek kurulunca alınan ilke kararları

TARİH/ SAYI	İÇERİK
05.11.1999/658	Arkeolojik Sit tanımı, derecelendirmesinin yapılması, yapılaşma yasağı, koruma-kullanma ölçütleri ve planlama konusunda yaklaşım ölçütlerinin belirlenmesi.
05.11.1999/660	Kültür varlıklarının gruplandırılması, yapılacak olan müdahaleleri bakım, onarım ve esaslı onarım (restorasyon) vb. sınıflandırma ve ölçütlerinin belirlenmesi.
05.11.1999/664	Sit dışı alanlarda kültür varlıklarının koruma alanının belirlenmesi.
21.02.2018/922	Herhangi bir nedenle yok olan kültür varlığı özelliği gösteren yapıların tescil edilmesi ve rekonstrüksiyonun kendi parseli dışında farklı bir konumda yapılabileceğinin belirtilmesi.

3. 19. VE 20. YÜZYIL ARASINDA KONYA KENTİNİN MİMARİ, KENTSEL GELİŞİM SÜRECİ

Konya kentinin fiziksel yapısının oluşumunda topografya önemli bir etken olmuştur. Kent merkezinin en yüksek noktası Alaaddin Tepesi (1080 m), en alçak noktası ise Aslım Bataklığı (975 m) olup kendi içerisinde hafif engebeli bir yapıya sahiptir. Topografik şartlarının uygunluğu, en eski ulaşım ağlarından biri olmasına katkı sağlamıştır. Bölgede ağırlıklı bir kent olmasında hem özel coğrafi özellikleri hem de ulaşımındaki rolü etkili olmuştur (Ter ve Özbek, 2005).

Konya kenti, eski bir höyük olan Alâeddin Tepesi ve çevresinde gelişmiştir. Alaaddin Tepesi, yıllarca Konya’da bir merkez olma özelliği göstermiştir. Ayrıca geçmişten günümüze kadar Konya kentinin kimliğini yansıtan önemli unsurlarından biri olmuştur (Erdem ve ark. 2003’ten aktaran Topçu, 2011).

Tepede gerçekleştirilen kazılarda, Frigler’e ait seramikler bulunmuştur. Kazılarda açığa çıkan veriler, Friglerden sonra da yerleşimlerin yer aldığını göstermektedir. Özellikle Romalıların yerleşmesiyle birlikte Iconium adıyla bölgede önemli bir yerleşim olarak anılmasını sağlamıştır (Önder 1999’dan aktaran Ter ve Özbek, 2005). Bizans Dönemi’nde İstanbul’un başkent olması ve Konya’nın İstanbul’a giden yollar üzerinde bulunması önemini daha da arttırmıştır (Atçeken 1998’den aktaran Ter ve Özbek, 2005).

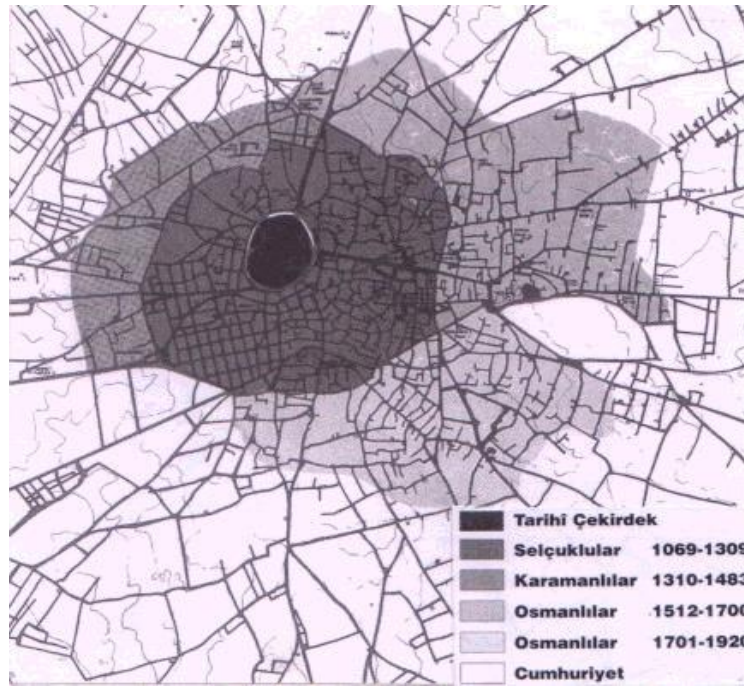
Alâeddin Tepesi, 1077 yılında Selçuklular tarafından ele geçirilince şehrin merkezi olmuş ve yerleşim yoğunlukla tepenin etrafında gelişmiştir (Ulusoy, 1999). Konya kenti bu tarihten sonra bilimsel, kültürel, sanatsal ve idari bakımdan bir başkent kimliği kazanmıştır. Konya’nın bir kent görünümüne kavuşmasında Selçuklular dönemi, en parlak dönem olmuştur (Özcan 2007’den aktaran Topçu, 2011).

1229 yılında Mevlana’nın Konya’ya gelişi kentin bir çekim merkezi haline gelmesini sağlamıştır. Önceleri sur içinde gelişen şehir bu tarihten itibaren sur dışında gelişmeye başlamıştır. Mevlana’nın vefatıyla birlikte Mevlevilik düşüncesi ortaya çıkmış ve bu kentin artık bir Mevlâna Şehri olarak adlandırılmasını, kent dışında surlara yakın yerleşmeler ortaya çıkmasını sağlamıştır (Alkan, 1985’ten aktaran Topçu, 2011).

Mevlâna Türbesi ve çevresi ise özellikle 15.-16. Yüzyıldan itibaren kentin en önemli yerleşim bölgesi olarak yer almaya başlamıştır (Ulusoy, 1999). Osmanlı Döneminden itibaren söylenen “Türbe önünde evi, Meram’da bağı, attan inmez, üstü kirlenmez.” sözü ile Mevlâna Türbesi çevresinde oturmanın sağladığı prestij vurgulanmıştır. Türbe önünde ev sahibi olabilmek için Mevlevi, zengin ve eşraftan kişilerin birbiriyle yarıştığı belirtilmiştir (Odabaşı, 1998, sf. 101).

Selçuklu döneminde Konya kenti bilim, kültür, sanat ve idari yönden başkente dönüşmüştür. Konya tarihinin en parlak dönemi olarak nitelendirilebilecek dönemde, kentin fiziki yapısı da büyük oranda şekillenmiştir. Kentin sonraki dönemlerde de gelişme göstereceği bir kalıbı oluşturmuştur (Ter ve Özbek, 2005).

Kentin, daha sonraki tarihsel sürecinde Selçuklular dönemindeki gibi baskın olmadığı görülmüştür. 1465 yılında Osmanlı hâkimiyetine giren şehir artık başkent olma özelliğini kaybetmiştir. Osmanlı Döneminde ordunun sadece doğu seferlerinde konakladığı bir menzil noktası haline gelmiştir (Erdem ve ark. 2003'ten aktaran Topçu, 2011).

Şekil 3.1 Konya kentinin mekânsal gelişimi (Ter ve Özbek 2005)

Düz bir arazi yapısına sahip olan Konya kentinin doğusunda, kent merkezi oluşum göstermiştir (Taşçı 1981'den aktaran Ter ve Özbek, 2005). Aynı zamanda bir Roma kenti olan Konya'da ilk yerleşim alanı, Alaaddin Tepesi ve güneyi olmuştur. 13. yüzyılda yerleşim Alaaddin Tepesi çevresinde gelişim göstermiştir. Osmanlı Dönemi'nde ise 15. ve 18. yüzyıl arasında yerleşim Alaaddin Tepesi'nin doğusunda yoğunlaşmaya başlamıştır. 18. Yüzyıldan itibaren 19. Yüzyıla kadar gelişim güney ve güneydoğu yönde devam etmiştir. Sanat, ticaret ve dini işlevli yapıların bütünleşmesi sonucu ulu camiler de bu bölgeler de yer almıştır (Şekil 3.1) (Ergenç 1995'ten aktaran Ter ve Özbek, 2005). Yavuz Sultan Selim zamanında kentin doğusuna suyun getirilmesi ve Mevlâna

Dergâhının doğuda olması, Osmanlı Dönemi'nde kentin doğu yönde gelişmesinde etkili olmuştur (Bildirici, 1994).

1899 yılı Konya Salnamesine göre Konya; 102.000 kilometrekare yüzölçümü, 5 sancak, 30 kaza ve 35 nahiyesi ile Anadolu'da yer alan en büyük vilayettir. 1890 yılında Konya'da merkezde yer alan mesken sayısı ise 8794 adettir. 1894 yılında yapılan nüfus sayımında Konya sancağının nüfusunun 349 bini aştığı görülmüştür. Konya vilayeti nüfusu ise Antalya, Burdur, Isparta ve Niğde sancaklarının nüfusu ile 943.654 kişi olarak tespit edilmiştir (Çolak, 2013).

1895 yılında yapılan sayımda, beş sancakta toplam nüfus 969.875 olarak kaydedilmiştir. Yapılan bu sayımda ilk kez Yahudi ve Protestan nüfus dâhil edilmiştir. 1896 yılında Konya merkez nüfusu 45.773 kişidir bunların; 43.053'ü Türk, 937 kişi Rum, 1783 kişi Ermeni ve 80 kadar da Marunî kayıtlara geçmiştir. 1906 yılına kadar sayımlarda, nüfusta artış söz konusudur. 1907 yılına geldiğinde Konya vilayeti nüfusu bağlı olduğu sancaklarla birlikte 1.249.800'e ulaşmıştır. Bu nüfus içerisinde yer alan 104.057 kişi gayrimüslimdir (Çolak, 2013).

3.1. 19. Yüzyıl Sonları ve 20. Yüzyılda Konya Kentinin Değişimini Etkileyen Önemli Gelişmeler

19. yüzyılın başlarında Osmanlı hükümeti, Tanzimat Fermanı (1839) idari reformlarla devleti yeniden yapılandırmaya başlamıştır. Bu idari reformların bir an önce hayata geçirilmesi gereken iller arasında Konya bulunmaktaydı. Ancak yerel yönetimler bunu başaramamış ve 1850 yılında Osmanlı hükümeti tarafından Valinin azledilmesine kadar bu reformların kuralları uygulanmamıştır. İdari reform kuralları, 1850 sonrasında Konya'nın ekonomisi, sosyal hayatı ve kent çehresini etkilemiştir (Muşmal, 2009).

Tanzimat Fermanı'yla (1839) azınlıklara birtakım haklar verilmiştir. Bu haklardan biri azınlıklara hükümetten izin alarak kamu binalarını onarmak ve yenilerini inşa etmek için izin verilmesidir. Bundan önce azınlıklara ait kamu binalarının onarımları Hassa Mimarlarının sıkı denetimi altında tutuluyordu ve yeni yapıların inşasına genel olarak izin verilmiyordu. 1856'da yayımlanan Islahat Fermanı'nda da azınlıklara yönelik bu haklardan söz edilmiş ancak ek bir sınırlama olarak patrikhaneden izin alınması şartı getirilmiştir (Madran, 2002, s.33-34'ten aktaran Önge 2011).

Hıristiyan azınlıklar sağlanan haklardan yararlanarak özellikle yeni okullar açmaya başlamıştır. Ancak bu dönemde kurulan okulların tamamı Osmanlı azınlıkları tarafından kurulmamış, bir kısmı yabancı misyonerler tarafından kurulmuştur (Koçak,

1985, s.485'ten aktaran Önge, 2011). Bu doğrultuda 1892 yılında Konya'da da Fransız misyonerler tarafından Fransız Katolik Okulu açılmıştır. Bunu 20. yüzyılın başlarında başka yapıların inşası izlemiştir (Odabaşı, 1998).

Osmanlı Devleti, Gerileme Dönemine kadar kendi gücünü koruduğu için Avrupa'daki gelişmeleri yakından takip etmemiştir. Gerileme Dönemi'nde çeşitli önlemler alınmasına karşın başarılı olamayan idareciler, daha güçlü durumda olan batılı devletlerden yenilikler konusunda yardım almıştır. Siyasal anlamda başlayan bu yenilikler sonradan toplumun kültürel hayatını da etki altına almıştır (Kuban, 1954'ten aktaran Fırat, 1996).

1895 yılında Anadolu- Bağdat yolu Konya'ya ulaşmıştır. 1896 yılında demiryolu fiilen ulaşım açılmıştır. İstasyon ile şehir merkezinin arasındaki mesafenin fazla olması sebebiyle ulaşım araçlarına ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyaç doğrultusunda artık kullanılmayan eski atlı tramvaylar Selanik' ten 1906 yılında Konya'ya getirtilmiştir (Odabaşı, 1998). Tren yolunun Konya' ya ulaşmasının ardından pek çok gelişme olmuştur. Hastane, okul, eczane gibi yapılar birbiri ardına açılmaya başlanmıştır. Yeni posta teşkilatı, yeni caddeler, oteller, lokantalar açılması kente hareketlilik kazandırmıştır (Özönder 2003'ten alıntı yapan Erdoğan, 2005).

Belçikalı fotoğrafçı G. Berggren, 1890'ların sonlarına doğru demiryolu hattının bağlanmasının ardından Konya'yı ziyaret etmiştir. Ziyareti sırasında, şehrin ve özellikle Alaeddin Tepesi çevresinin 19. yüzyıldaki fiziki durumunu anlama açısından çok önemli belgeler olan, panoramik fotoğraflar çekmiştir (Resim 3.1) (Karpuz, 1998).

Resim 3.1 1896 yılında G. Berggren tarafından çekilen 6 karelik Konya Panoraması (Karpuz, 1998)

Bu fotoğraflarda 18. yüzyıla ait geleneksel konutlardan oluşan kent dokusu tüm özellikleriyle görülmektedir. Diğer yandan, tek katlı, mütevazı evler arasında iki katlı, gösterişli, çatıları tamamen veya kısmen kiremit kaplı evlerin varlığı dikkat çekmektedir. Bu durum, demiryolu hattı aracılığıyla gelişen ekonomiye bağlı olarak Konya'nın geliştiğinin bir göstergesidir.

Alâeddin Tepesinin güneyinde ve batısında yer alan Hristiyanların ağırlıkta olduğu mahallelerden geçen bir cadde ile şehrin dışında olan istasyona ulaşım sağlanmıştır. Tepe ile istasyon arasında ulaşımın sağlandığı bu cadde Anadolu'nun pek

çok şehrinde olduğu gibi İstasyon Caddesi olarak anılmıştır (Önge, 2015). 1900-1925 yılları arasında atlı tramvayın Araboğlu Kosti'nin evinin önünde makas değiştirmesinden dolayı Araboğlu Makası diye bilinen cadde kentin önemli ulaşım yollarından biri olmuştur (Odabaşı, 1998).

İdari reformlardan sonraki ilk önemli değişiklik, 19. yüzyılın ikinci yarısında Konya'nın fiziki durumunda meydana gelmiştir. 1867 yılında "Çarşı Yangını" olarak adlandırılan yangın nedeniyle ticari alan zarar görmüştür. Yangın, çarşı içinde Kapı Camii çevresinde başlayıp birkaç dükkâna yayılmış, 872 dükkân, 3 ev ve 2 camiyi harap etmiştir (Muşmal, 2008). Yangından sonra imar faaliyetlerine ağırlık verilmiş ve 1898-1902 yıllarında hız kazanmıştır. Böylece birbirini dik kesen cadde ve sokaklar oluşum göstermeye başlamıştır. Bunlardan en önemlisi Alaaddin Tepesi ve Mevlâna Külliyesi arasında devam eden Mevlâna Caddesi olmuştur (Ter ve Özbek, 2005).

Diğer önemli değişiklik ise Osmanlı Devleti'nin Kırım Savaşı (1856) ve Balkan Savaşları (1912-1913) sonrasında Konya vilayetine göçmen yerleştirmeye başlaması olmuştur. Balkanlar ve Kuzeydoğu Anadolu'dan, Konya vilayetine 10.000 kişi gönderilmiştir (Eren, 1966, s.78'den aktaran Önge, 2011). Bu kişiler Konya'nın farklı bölgelerine yerleştirilmiştir. Göçmen mahalleleri özellikle şehrin batısında ve güneybatısında oluşmuştur. Bunlardan ikisi Abdülaziz ve Hamidiye semtleri olarak dönemin Osmanlı padişahlarının adını almıştır (Önge, 2011).

Yangının harap ettiği ticari alan gibi bu yeni yerleşimler de geleneksel kent dokusunun organik formundan kolaylıkla ayırt edilebilen demir ızgara plan düzenine göre düzenlenmiştir. Sonraki yıllarda iç göçler devam etmiş ve 19. yüzyılın sonlarına doğru demiryolu hatlarının bağlanmasıyla göçmenlerin ulaşım ve iskânları kolaylaşmıştır (Önge, 2011).

1877 yılında Vilayet-i Belediye Kanunu'na göre Konya Belediyesi'nin kurulması şehrin yönetimi açısından bir diğer önemli gelişmedir. Kanunla belediyelere; yol yapım ve düzenlemesi, yıkılma tehlikesi olan binaların yıkılması, molozlarının kaldırılması, devlet binalarının yapım ve onarımlarının yaklaşık maliyetlerinin hazırlanması gibi haklar verilmiştir (Ergin, 1995'ten aktaran Önge, 2011). Özetle belediyelere şehirlerin fiziki durumunu değiştirme yetkisi verilmiştir. Özellikle 20. yüzyılın ilk yıllarında Konya Belediyesi, yetkisini kentin fiziki statüsünde değişiklik yapmak için kullanmıştır.

20. yüzyılın ilk yıllarında Konya Valileri şehrin sorunlarına çözüm bulmak için çaba harcamışlardır. İlki, atlı vagon yapımıyla çözülen toplu taşıma sorunu bir diğeri de özellikle Konya'nın sıcak yaz aylarında ihtiyaç duyulan suyun sağlanmasıdır. 1904

yılında Vali Ferit Paşa'nın çabalarıyla yeni su hatları yapılmıştır. Bu kapsamda Alaeddin Tepesi'ne su deposu yapılmıştır (Doğan, 2002).

Kentin aydınlatma sorununu çözmek için de 1918 yılında, Alâeddin Tepesi'nde odunla çalışan ufak bir elektrik santrali kurulmuştur (Konya İl Yıllığı, 1973, sf. 417). Yapıların yanı sıra tepeyi yeşil alana çevirmek için Konya Belediyesi tarafından ağaçlandırma çalışmaları da bu dönemde başlamıştır (Önge, 2011). Bu yapıların yapılmasıyla Alaeddin Tepesi, 20. yüzyılın başlarında farklı bir görünüm kazanmıştır.

Millî Mücadele yıllarında (1918-1923) Konya, lojistik için stratejik olarak önemli bir yer haline gelmiştir. İtalyan kuvvetleri 1919 yılının ocak ayında Konya tren istasyonunu işgal etmiş ve Nisan 1919'da Konya'ya inmiştir. İtalya ile diğer Müttefik ülkeler arasındaki bazı siyasi anlaşmazlıklar üzerine, İtalyan kuvvetleri Mart 1920'de Konya'dan çekilmiştir. Şehir 1920-1922 yılları arasında bir ordu hizmet alanı olarak kullanılmıştır (Avanas, 1998'den aktaran Önge, 2011).

Millî Mücadele'nin sona ermesinden sonra, 1923 yılında Yunanistan ile mübadele sürecine gidilmiştir. Konya, Niğde, Kayseri, Aksaray ve Kırşehir ile mübadelenin dokuzuncu bölgesinde yer almıştır (Öksüz, 2000, s.174). Mübadele süreci kapsamında Konya'da, özellikle Gazialemşah ve Çiftemerdiven Mahalleri'nde bulunan Rumların mülkleri hazineye devredilmiştir (Erdal, 2006'dan aktaran Önge, 2011).

3.2. 19. Yüzyıl Sonları ve 20. Yüzyılda Konya Kentinin Fiziki Yapısının Gelişimi

1867 yılında çıkan yangında harap olan Bedelci Sarayı ve Kavafiye Çarşısı'nın arsasına 1882'de Valiliğin bulunduğu yeni bir hükümet binası yapılmıştır. Valilik binasının yapılmasıyla bu binanın önündeki meydan "Hükümet Meydanı" olarak anılmaya başlanmıştır (Uysal, 2010). 1898-1902 İstibdat Dönemi yıllarında imar hareketleri hız kazanmış ve İstasyon (Tren Garı)-Mevlâna Türbesi arası geniş yollarla birleştirilmiş ve bu sırada pek çok önemli yapı da yıkılmıştır (Ulusoy, 1999).

20. yüzyılda idari reformlar ve devletin yeniden yapılanması, Konya'nın fiziki durumu üzerinde etkisini göstermeye devam etmiştir. Demiryolu taşımacılığına bağlı olarak artan ticari hareketlilik ile kentin ekonomisi gelişirken Osmanlı hükümetinin kendilerine sunduğu hak ve özgürlük atmosferi sayesinde özellikle azınlıklar tarafından yeni kamu ve konut binaları yapılmaya başlanmıştır.

Bu dönemde Konya'da Hristiyan azınlıklar için sekiz okul açılmıştır (Ceran, 2004, s.154'ten aktaran Önge, 2011). Bunlardan biri Fransız misyonerler tarafından açılan, Gazialemşah Mahallesi'ndeki Fransız okuludur (Konya ve Rehberi, 1921,

s.66'dan aktaran Önge, 2011). Gazialemşah Mahallesi'ndeki yeni yapılara 1911 yılında Dr. Date adlı Amerikalı bir misyoner tarafından işletilen özel bir hastane de eklenmiştir (Resim 5). Bir dönem ordu karargâhı olarak da kullanılan Dr. Date'in hastanesi, 1935 yılında çıkan yangında ağır hasar görmüş ve daha sonra kullanılmamıştır (Kişmir ve Es, 1961'den aktaran Önge, 2011) (Resim 3.2).

Resim 3.2 Dr. Date'in Hastanesi ve Fransız Katolik Kilisesi (Odabaşı, 1998)

Gazialemşah semti, azınlıkların yeni yapılan kamu ve konut binaları ile düzgün bir görünüme kavuşmuştur. Kuzey ve kuzeybatıdaki Şifahane (Sakahane) ve Zevle Sultan semtleri, “Yıkık Mahalle” adıyla anılmaya başlamıştır (Odabaşı, 1998, sf.46). Azınlıklara veya misyoner teşkilatlarına ait yapıların inşası, demiryolu hattının bağlanmasından sonra 1900'lü yıllarda hız kazanmıştır. 1910'da Fransız Katolik Kilisesi, Fransız okulunun yanında, inşa edilmiştir (Odabaşı, 1998). Eğimli çatısı ve sivri kuleleri ile çevresindeki tüm yapılar arasında en belirgin görünüme sahiptir (Resim 3.2).

II. Meşrutiyetin (1909) ilanından önce Konya ticaretinde aktif bir şekilde gayrimüslimler rol almaktadır. Konyalı gayrimüslim toplulukları başlıca Ermeniler, Rumlar ve Marunîlerden oluşmaktadır. Gayrimüslimler genellikle kendi etnik grupları ile aynı bölgede yaşamayı tercih etmişlerdir. Bunlardan Ermeniler, Vali İzzet Bey Caddesi üzerinde yer alan Çiftemerdiven, Şems ve Akıncılar Mahallelerinde; Rumlar, Gazi Alemşah, Altun Çeşme ve Sille'de; Marunîler ise Mimar Muzaffer ve İstasyon Caddelerinin sağlı sollu kenarında evlerini inşa etmişlerdir. Müslümanlar ise hemen her mahallede çoğunluk durumundadır (Atalay, 2010).

20. yüzyıl başlarında Konya’da ticari yönde yapılan atılımlar sonucu mekân ihtiyacı oluşmaya başlamıştır. Bu sıkıntıyı çözmeye yönelik dönemin valisi Muammer Bey, 1911 yılında Konya çarşısına ilave kısımlar yaptırmıştır. Marunî Yusuf ŞAR’ın Larende Caddesi ve Meram Eski Yol ile birleştiği kavşaktan itibaren başlayan, sırtını kale duvarlarına yaslamış sıra sıra dükkânları da önemli ticaret mekânları olmuştur (Odabaşı, 1998).

Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş tarihi olan 1923 yılından sonra yerel yönetimler özellikle Konya Belediyesi; çalışmalarını yeni yollar, meydanlar ve yapıların inşaatı üzerine yoğunlaştırmıştır. Bu gelişmeler çerçevesinde Konya Belediyesi ilk bütüncül imar planını 1923-1946 yıllarında hazırlattırmıştır. 1926-1927 yıllarında Alaeddin Tepesi çevresinde yeniden düzenleme süreci başlamıştır. Bu kapsamda Tepenin güneyinde Alaaddin/Mevlâna Caddesi açılmış, doğusundaki yapı bloklarının yıkılmasıyla yeni bir meydan oluşturulmuştur (Önge 2011). Mevlâna Caddesi açılmadan önce şehrin en önemli ulaşım aksı Mimar Muzaffer Caddesi’dir (Karpuz, 1998).

19. yüzyıl ve 20. yüzyılda Mevlâna Külliyesi ve çevresinin prestijli yerleşim alanı sayılması, Alaaddin/Mevlâna Caddesi üzerinde 2-3 katlı binaların oluşumunu sağlamıştır. Bu bölge aynı zamanda tarihi kent merkezi kimliğine de kavuşmuştur (Ter ve Özbek, 2005). 1930’lu yıllarda Konya’da imar faaliyetleri hız kazanmıştır. Bu yapılar arasında ilk apartman ve ilk modern sinema salonu da bulunmaktadır. Konya’ da apartman tipi konut anlayışının ilk örneği Hayat Apartmanı 1937 yılında yapılmıştır (Ulusoy, 1999). 1938 yılında Alaaddin Caddesi üzerindeki Muallimler Birliği Binası yıkılarak, 1938 yılında yerine Konya’nın ilk özel sineması olan Tevfik Ceylani Sineması inşa edilmiştir (Es, 1974’ten aktaran Aydın, 2008) (Resim 3.3).

Resim 3.3 1930-1940 yılları arasında Alaaddin Caddesi sol tarafta ilk başta Tevfik Ceylani Sineması ve Hayat Apartmanı (Tarihi Konya, 2020)

Alaeddin Tepesi çevresi de dahil olmak üzere kentin farklı kesimlerinde Cumhuriyet'in ilk anma yapıları yapılmaya başlanmıştır. 1933 yılında Alaaddin Caddesi'nin başına Onuncu Yıl Anıtı³ dikilmiştir (Resim 3.4) (Uz ve Doğan, 2010). 1936 yılında da Alaeddin Tepesi'nin doğu eteklerine Hava Şehitleri Anıtı dikilmiştir (Resim 3.5) (Karpuz 2012'den aktaran, Küçükdağ ve ark. 2020).

Kentin fiziki yapısındaki değişimler İkinci Dünya Savaşı (1939-1945) yıllarında durmuştur. Yapı inşasına yönelik bütçe kısıtlamaları ve yapı malzemelerinin teminini sınırlayan yasal düzenlemeler nedeniyle 1940'ların başında Konya dahil tüm illerde yapı faaliyetleri neredeyse durma noktasına gelmiştir (İnşaat... 1940'dan aktaran Önge, 2011). Bu nedenle Hayat Apartmanından sonra inşa edilen Konya'nın ikinci apartmanı olma özelliğine sahip Kibrit Apartmanı 1951 yılında inşa edilmiştir (Ulusoy, 1999).

³ 1950 yılında Onuncu Yıl Anıtı, kaldırılmıştır (Uz ve Doğan, 2010).

Resim 3.4 Onuncu Yıl Anıtı-1933
(Konya fotoğraf albümü, 1938)

Resim 3.5 Hava Şehitleri Anıtı-1936
(Konya fotoğraf albümü, 1938)

1950’li yıllardan itibaren Konya’nın nüfusu hızla artmıştır. Sanayinin gelişmesi ve köyden ve çevre illerden gelen göçler, nüfus artışıındaki önemli bir etkindir. 1950’li yıllarda Konya’nın ilk çok katlı binaları Alaeddin Tepesi çevresinde yapılmaya başlanmıştır. Bu süreç 1951 yılında Konya’nın Hamidiye Mahallesi’nin güneyindeki ikinci apartmanının yapılmasıyla başlamıştır (Ulusoy, 2010).

Bu dönemde Alâeddin Tepesi ve İstasyon Caddesi üzerinde pek çok apartman tipi konut yapılmıştır. 1946 yılında imar planının yeniden düzenlenmesi ile İstasyon ve İstasyon Caddesi Konya kentinin gelişiminde etkili olmuştur. 1940’lı yıllarda stadyumun bu cadde üzerinde açılması ve Devlet Su İşleri Binasının, Devlet Mahsulleri Ofis Binasının inşa edilmesi, yakınına pek çok otel inşa edilmesi, Konya Lisesi ve Atatürk Anıtı ile olan bağlantısı sonucunda caddede yeni yapılaşma faaliyetleri artmıştır. (Aydın ve ark., 2017).

1950 yılına kadar Konya’da konutlaşma ve şehrin ana arterini oluşturma açısından önemli olan, Alâeddin Tepesi’ni Mevlâna Müzesi’ne bağlayan Alâeddin Caddesi, Emlak Bankası Kanunu ve Bina Yapım Teşviklerinin çıkarılması ile yeni konut alanlarının imara açılmasıyla önemini yitirmiştir. Bu dönemde Vali Muammer Bey ve Fahreddin Paşa’nın görevde bulunduğu yıllarda açılan Atatürk Caddesi ve Ferit Paşa Caddesi şehir içinde konutlaşmanın merkezi haline gelmiştir.

1951 yılında Belediye Meclisi, Konya tarihi için öneme sahip şahsiyetlerin isimlerinin, sokak ve caddelere verilmesi yönünde bir karar almıştır (Erdoğan, 1951'den aktaran Bağcı, 2025). Komisyonca uygun görülen yeni cadde isimleri arasında Atatürk, Mevlâna, Alaaddin, Ferit Paşa, Şems, Kazım Karabekir, Vali İzzet Bey yer almaktadır. Bu karar doğrultusunda Alaaddin Caddesi olarak anılan caddenin adı, Mevlâna Caddesi; İstasyon Caddesi olarak bilinen cadde ise Alaaddin Tepesine yakın kısımda Atatürk Caddesi, istasyona yakın olan kısımda ise Ferit Paşa Caddesi adını almıştır. Komisyon tarafından ilk söylenegelen isimler verilmeye çalışılmışsa da uygun görülmeyenler de olmuştur. Araboğlu Makası adı da uygun görülmemiş ve Mimar Muzaffer Caddesi olarak değiştirilmiştir (Yeni Meram; Cumhuriyet gazetesi 1952'den aktaran Bağcı, 2025).

1967 yılına kadar bu cadde ve semtler kentin en itibarlı noktaları olmuştur (Ulusoy, 1999). 1970'li yıllarda Mevlâna Türbesi ve çevresindeki yapıların "bahçeli ev" özelliğini kaybetmesi sonucu varlıklı kesim, Meram bölgesine yerleşmeye başlamıştır (Topçu, 2011).

3.3. 19. Yüzyıl Sonu ve 20. Yüzyılda Konya Kentinin Planlama Süreci ve Kültürel Mirasın Korunması

Ekonomik sonuçları ve Konya'nın silüeti üzerindeki etkileri nedeniyle demiryolu bağlantısı kentin gelişim sürecinde bir kırılma noktası olmuştur. Ulaşımın kolaylaşması, Konya'nın sadece ticari bir lokasyon olarak değil ilgi çekici bir yer olarak da önem kazanmasını sağlamıştır. Sahip olduğu arkeolojik ve mimari miras Osmanlı aydınları ve seyyahların yanı sıra kaçakçıları da cezbetmiştir (Önge, 2011).

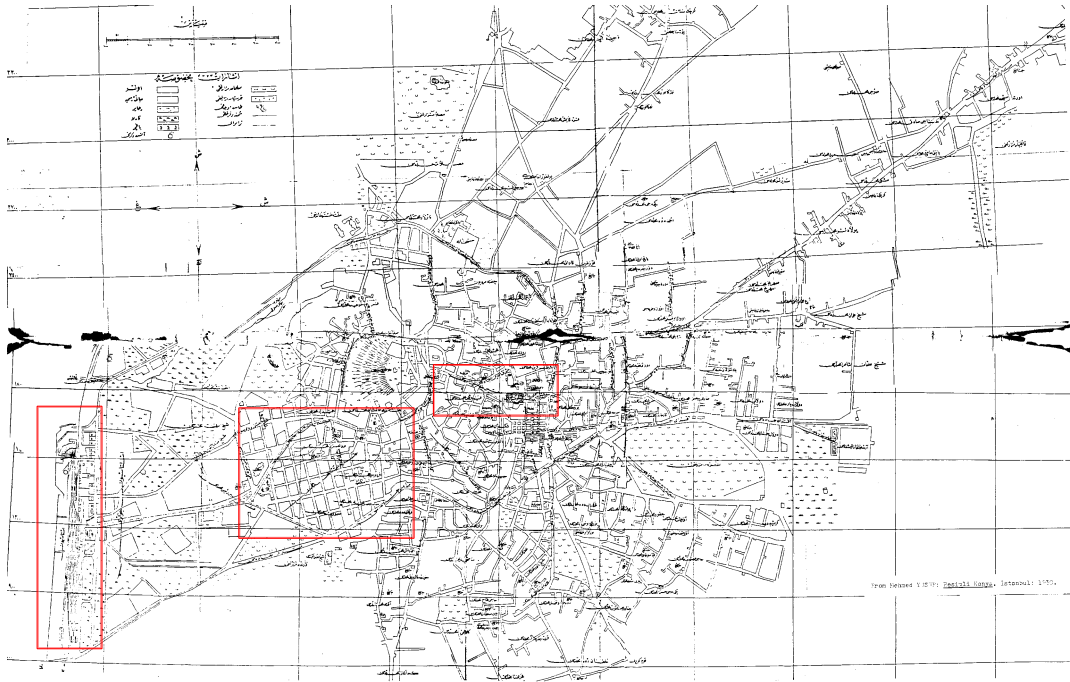
Bu dönemde Konya'da kültür mirası için ilk önlemler alınmış ve ilk koruma çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmaların en önemli sonucu Konya'nın ilk resmi müzesinin kurulmasıdır. Müze-i Hümayun'un bir şubesi olan Konya Asar-ı Atika Müzesi, 1899 yılında Avlonyalı Ferit Paşa tarafından açılmıştır. Bu kapsamda İstanbul dışındaki ilk resmi Osmanlı Müzesi Konya'da kurulmuştur (Muşmal, 2009).

1931 yılında Atatürk'ün Konya'yı ziyareti ve sonrasında İsmet İnönü'ye çektiği telgraf, Konya'da kültürel mirasın korunmasında yeni bir dönem başlatmıştır. Telgrafta özellikle Konya'daki anıtların onarımının aciliyeti üzerinde durmuştur. Karatay Medresesi, Alaaddin Camii, Sahipata Medresesi, Sırçalı Mescid ve İnce Minareli Medrese'nin onarılmaları gerektiğini belirtmiş ve bu yapılardan ordu hizmetinde kullanılanların yapılara zarar vermesi nedeniyle da tahliyesini emretmiştir. Atatürk, bu yapıların onarımının daha fazla gecikmesi halinde tamamen yıkılmasına neden olacağı

için bir an önce onarılmasını istemiştir. Ayrıca onarımların uzmanlar nezaretinde yapılmasını da vurgulamıştır (Madran 1996'dan aktaran Uluengin, 2019). Alaeddin Tepesi ve çevresindeki arkeolojik ve mimari mirasa ilk önemli müdahaleler bu dönemde gerçekleşmiştir. 1930'ların sonlarına doğru Konya Müze Müdürü Yusuf AKYURT tarafından Konya ve çevresindeki İslam Çağı eserlerini kapsayan altı ciltlik önemli bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışma, yapıların fotoğraf ve çizimleri ile bunlarla ilgili yazılı bilgileri içermektedir (Madran 1996'dan aktaran Uluengin 2019).

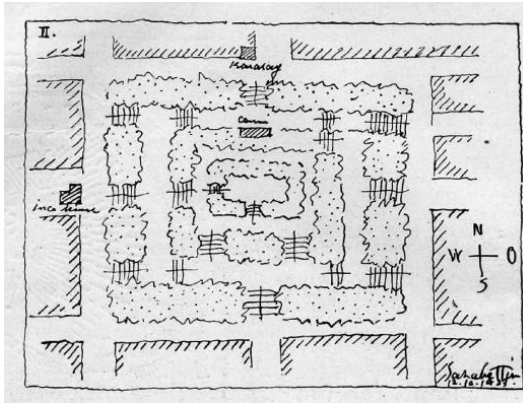
Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde Batı'ya açılma ve nüfus artışına bağlı olarak imar faaliyetlerine başlanmıştır. Özellikle 1898-1902 yıllarında Konya Valisi Avlonyalı Ferit Paşa zamanında yoğun olarak görülmüştür. Bağdat Demiryolu Hattının Konya'ya gelişi, İstasyon ve Mevlâna Dergâhı arasının geniş yollarla birleştirilmesi, ızgara tipi imar adalarının oluşumu bu dönemde görülen önemli imar faaliyetleridir (Komisyon, 1964'ten aktaran Bala Alkan, 2002).

Konya'nın ilk imar planı 1919-1923 yılları arasında Iskarta isimli İtalyan bir mimara yaptırılmıştır. Bu planla yapılan en önemli yollardan birisi İstasyon Caddesi'dir (Doğan, 2010). 20. yüzyıl başlarına ait Konya Şehri Umumi Haritasında (Şekil 3.2). İstasyon Binası ve Caddesi, Mimar Muzaffer Caddesi ve Alaaddin Caddesi'nin oluşumu ayrıca şehrin güneybatısında ızgara plan tipinde mahalle oluşumu dikkat çekmektedir.

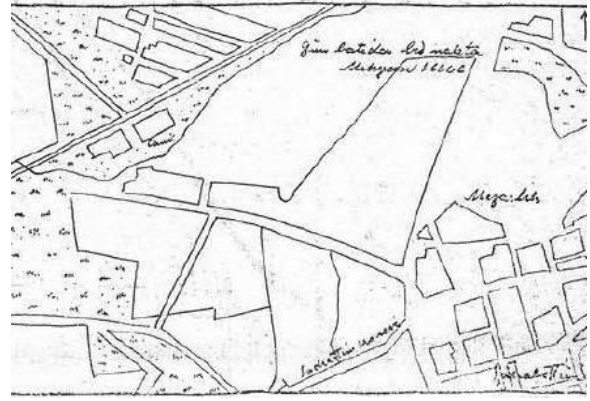

Şekil 3.2 20. yüzyıl başlarında -1922 yılı- Konya kentinin fiziki durum haritası (Yusuf, 1930)

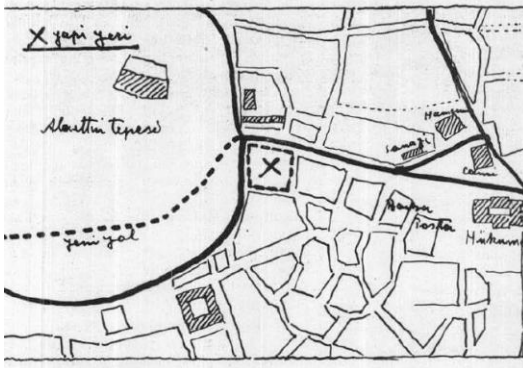
Cumhuriyetin ilanıyla birlikte yeni bir devlet kurmanın yanında yeni kentler oluşturmak için 1930'lu yıllarda imar çalışmalarına başlanmıştır İlk olarak 1933 yılında Mimar Şahabettin tarafından kentin dört bölümü için imar planı üzerine etüt çalışmaları yapılmıştır: Birinci etüt Alaaddin Tepesi, ikinci etüt stadyum noktası, üçüncü etüt halkevi binası, dördüncü etüt ise, Yeni İstasyonun olduğu bölge içindir. Etüt çalışmalarında Alaaddin Tepesi kare planlı olarak tasarlanmıştır. Planda en kullanışlı nokta olarak ifade ettiği Yusuf ŞAR Konağı'nın yerinde Halkevi Binası yapılmasını önermiştir (Şekil 3.3). Ancak bunlar etüt düzeyinde kalıp uygulamaya geçirilmemiştir (Bala Alkan, 2002).

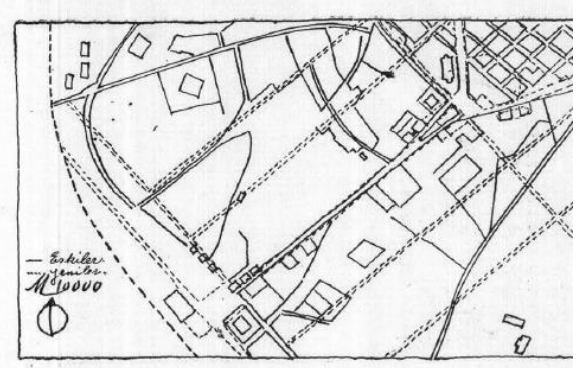
I. Alaaddin Tepesi (Şahabettin, 1933)

II. Stadyum (Şahabettin, 1934)

III. Halkevi Binası (Şahabettin, 1934)

IV. Yeni İstasyon (Şahabettin, 1934)

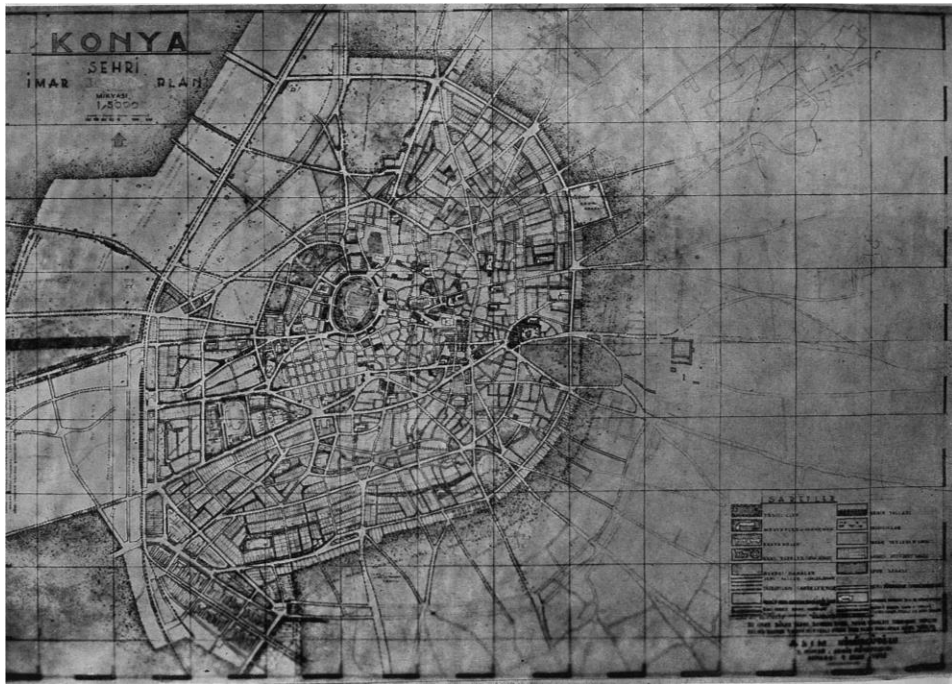
Şekil 3.3 Mimar Şahabettin: Konya imar planı üzerine etütler

Bu dönem, 1946 yılında imar planının onaylanmasıyla sona ermiştir. Sonraki yıllarda planlamacıların tutumları kültürel mirasın koruma süreçlerini etkilemiştir. Konya'nın ilk imar planı, Asım KÖMÜRCÜOĞLU tarafından 1946'da tamamlanarak uygulamaya konulmuştur. Alaaddin Tepesi, planlama sürecinin merkezi olarak kabul edilmiştir (Şekil 3.4) (Yenice, 2005).

Plana göre Alaaddin Tepesi üzerindeki Alaaddin Camii dışındaki tüm yapıların yıkılması önerilmiştir. Tepeyi çevreleyen Bulvarın ağaçlarla süslenmesi ve Tepe çevresinde yer alan adaların üzerinde büyük ölçekli kamu binaları yapılması önerilmiştir.

Bu öneriler kentin merkezi kabul edilen Alaaddin Tepesi çevresinde yoğun bir şekilde yaya ve taşıt trafiği olacağı anlamına gelmektedir. Ayrıca büyük kütleli, kamusal binalar dönemin “güzel kent” anlayışına da uygundur.

Planın ana hatlarını belirleyen unsur, İstasyon Binası olmuştur. Özellikle kentin güney ve güneybatısında yapılaşma önerilmiştir. Kat yüksekliği ise üç katla sınırlı tutulmuştur. Parsel genişlikleri de en fazla 10 m şeklinde önerilmiştir (Bala Alkan, 2002). Ziraat Abidesi’nin olduğu anıt meydanı, meydan işlevini kaybedip refüj haline gelmiştir. Ayrıca Tepe ile İstasyonu dik bir biçimde bağlayan Kazımkarabekir Caddesi de plan önerilerindendir. Fiili uygulamada da yer bulmuştur.

Şekil 3.4 1946 tarihli Konya 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı (Kömürcüoğlu, 1947)

1946 tarihli imar planının içeriği ve etkileri, incelenen alana yönelik hem alan hem de yapı ölçeği önerilerini içermesi bakımından oldukça önemlidir. Birçok kültür mirasının yıkılarak yerlerinde daha büyük ölçekli kamu binası, otel vb. yapıların inşa edilmesi önerilmiştir. Yıkılacak yapılar arasında tepenin üzerinde yer alan Halkevi Binası (Eski Rum Okulu), Tiyatro Salonu, Subaylar Kulübü, Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi Su Depoları ve Hava Şehitler Anıtı; tepenin eteklerinde ise Yusuf ŞAR Konağı olarak bilinen belediye binası, Fransız Katolik Kilisesi ve Ak Camii yer almıştır (Önge, 2011).

Korunması gereken yapılar arasında Alaaddin Camii, İnceminare ve Karatay Medresesi ile Gazi Mustafa Kemal İlköğretim Okulu yer almıştır. Belediye Yapı ve Yollar Kanunu’na göre tüm anıtların çevresinde gerektiğinde korunması için planı

tarafından on metrelik boş alan bırakılmıştır. Korunması gereken yapılar için Belediye Yapı ve Yollar Kanunu'nda yer alan hüküm, konutlar için uygulanmamıştır (Önge, 2011). 1946 tarihli Konya imar planında plancının tutumu, 1940'lı yıllardaki koruma anlayışının bir yansımasıdır. Ancak anıtların yıkılmasını gerektiren plan önerileri, planlama aşamasından öteye geçememiştir. 1950'lerde ikinci şehir imar planının hazırlanmasına kadar bahsedilen tüm yapılar yıkılmadan kalmıştır.

Tüm bunlara rağmen plan açıklama raporunda plancı, şehrin imarında Belediyenin, uzmanlara ihtiyacı olduğunu belirtmiştir. Temin edilecek uzmanların ise şehir içinde dağınık biçimde yer alan yetmiş yakın tarihi ve mimari eserin onarımları üzerinde durmasını vurgulamıştır. Ulaşımın da kolaylaşması ile bir turist şehri olabileceğini belirtmiştir (Kömürcüoğlu, 1947).

Konya için ikinci imar planı bu gelişmeler bağlamında 1954 yılında Leyla ve Ferzan Baydar tarafından hazırlanmıştır. Bayındırlık Bakanlığı tarafından 20 Aralık 1954'te onaylanmış ve yürürlüğe girmiştir (Şekil 3.5) (Yenice, 2005). Önceki planların aksine plan, Alaeddin Tepesi'nin yeniden düzenlenmesine yönelik öneriler içermemektedir. 1954 planındaki kültür mirasına yönelik daha temkinli tutumunun, GEEAYK'nin varlığıyla ilgili olduğu düşünülmektedir.

Şekil 3.5 1954 tarihli Konya 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı (Kuştepe, 2011)

Alaeddin Tepesi ve yakın çevresi, motorlu taşıt trafiğinin az olduğu yeşil alan olarak düzenlenmiştir. Alaeddin Tepesi ve çevresinde yürüyüş yolları ve sadece yaya erişimi olan alanlar tasarlanmıştır. Plancının, kaybolan mimari miras üzerine yaptığı araştırma sonucunda, önerilen çevre düzenleme elemanları içerisinde, kale surları ve Eflatun Mescidi'nin olası konumları plana işaretlenmiştir. Anıtlar için herhangi bir yıkım önerisi getirilmemiştir. Hatta çizimler yapılmadan önce belediyeden Konya'da bulunan anıtların bir listesi istenmiştir (Önge, 2011). Ancak sivil mimarlık örneği konutlara yönelik aynı tutum sergilenmemiştir. Çünkü 1960'ların başında, geleneksel konutların veya bu tür konutları içeren kentsel dokuların korunması hala yaygın bir uygulama değildir.

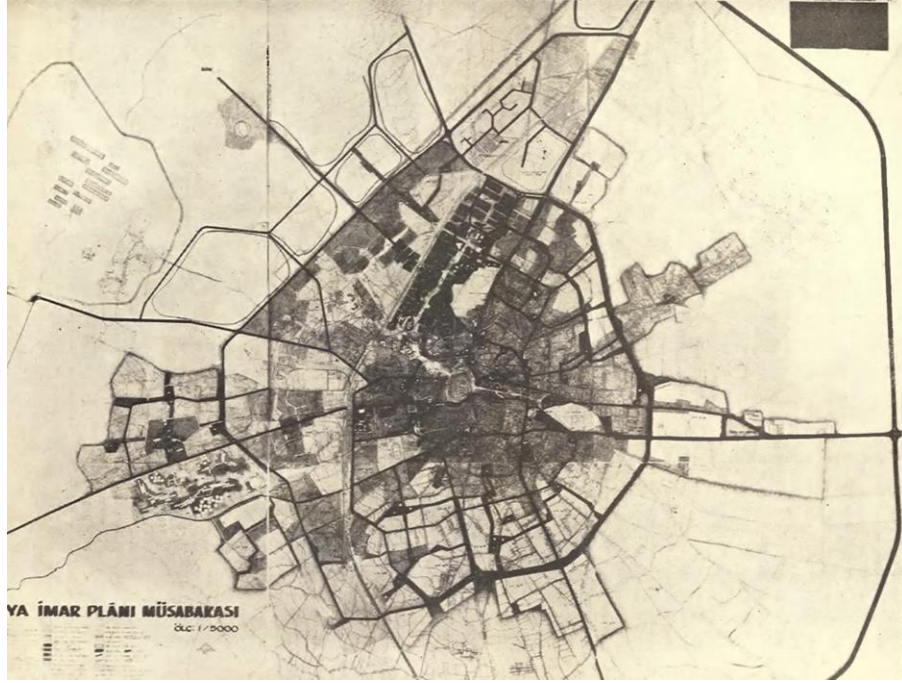
Bu planın ilgili içeriği çoğunlukla mevcut sokak/caddelerin düzenlenmesi veya genişletilmesi, yapı adalarının biçimlerinin düzenlenmesine yönelik önerilerden oluşmaktadır (Konya 1982'den aktaran Önge 2011). Plana göre Tepenin kuzeybatısında yeni caddeler açılacak ve Tepe'nin çevresindeki caddelerin bir kısmı genişletilecektir. Bu kapsamda Kemaliye Medresesi, Eski Belediye Binası (Yusuf ŞAR Konağı) da yıkılacak yapılar arasında yer almıştır. 1957 yılında Eski Belediye Binası (Yusuf ŞAR Konağı), 1960'lı yıllarda da Kemaliye Medresesi (Küçük Karatay Medresesi) yıkılmıştır. Ayrıca 1960'lı yılların başında Fahrettin Paşa Parkı da yüksek katlı yapıların yer aldığı imar adasına dönüşmüştür (Önge, 2011).

1960'lı yılların başında Alaeddin Tepesi ve çevresinde yeni subaylar kulübü, adliye binası ve yeni belediye binası inşa edilmiştir (Odabaşı, 1998). 1950'li yıllarda çok katlı yapılar ve 1960'lı yıllarda da bu yapıların ortaya çıkmasıyla Tepenin çevresinde nüfus yoğunlaşmıştır. Bu süreç, üçüncü şehir imar planının uygulamaya konduğu 1967 yılına kadar devam etmiştir.

Konya'nın üçüncü imar planı 1966 yılında Yavuz TAŞCI ve Haluk BERKSAN tarafından hazırlanmıştır (Şekil 3.6). 1967 yılında Bayındırlık Bakanlığı tarafından onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Mevcut kent merkezi etrafında imar önerileri içeren önceki planlardan farklı olarak, kuzey ve kuzeybatıya doğru genişleyecek yeni bir kentsel gelişim alanı içermektedir (Bala Alkan, 2002).

Diğer yandan 1967 tarihli imar planı, Tepeyi çevreleyen mahallelerde çok katlı imar için bazı sınırlamalar getirmiştir. Tepeyi çevreleyen mahallelerde bina yükseklik sınırları yapı parsellerinin konumuna bağlı olarak dört veya iki katlı olarak belirlenmiştir. Bu nedenle plan kararlarıyla çok katlı yapıların gelişimi kontrol altına alınmıştır (Koruma Amaçlı İmar Planı Araştırma Raporu, 2009). 1967 Tarihli İmar Planında kültürel yapı ve

mekânsal yapı arasında güçlü bir etkileşim bulunmamaktadır. Alkan, 1994'e göre II. Dünya Savaşı'nı yaşamamış ve tarihi kimliğini tamamen kaybetmemiş kentte, tarihi çevre endişesinin olmaması doğal bir sonuç olarak değerlendirilmiştir.

Şekil 3.6 Yavuz TAŞÇI ve Haluk BERKSAN tarafından hazırlanan 1966 tarihli Konya 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı (Konya İmar Planı Yarışması, 1965)

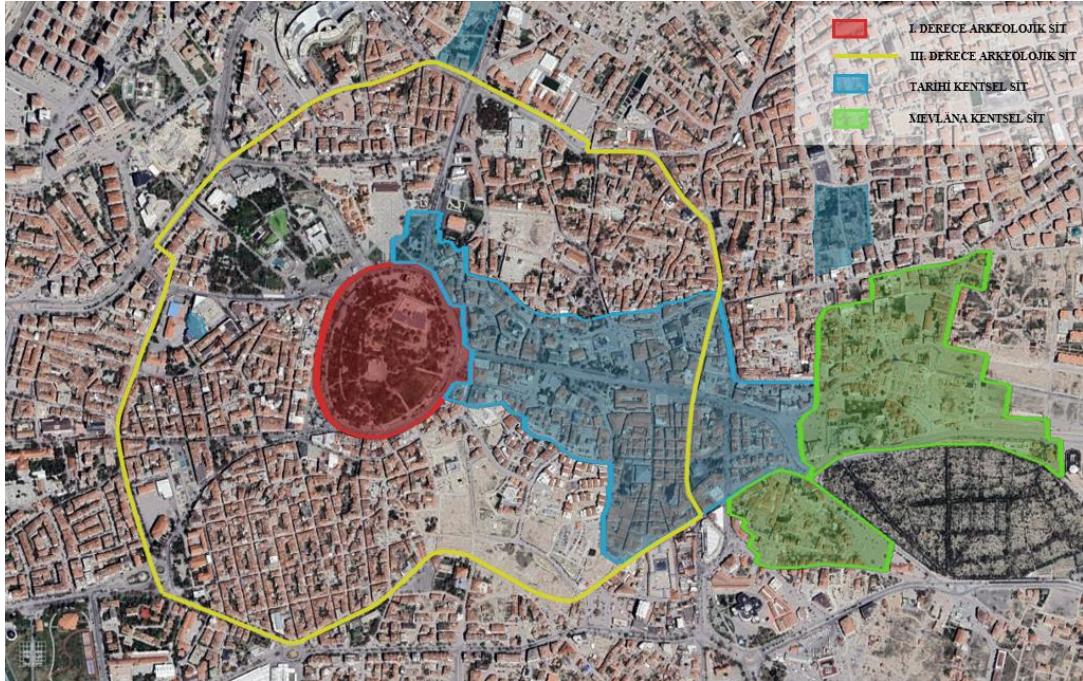
İlerleyen zamanlarda 1965 imar planı kentsel gelişime cevap veremediği için 1983'te revize edilmiştir. İmar planının bu son haliyle kentte kuzeye doğru gelişim öngörülmüştür. 1980 ve sonrasında kentin geleneksel dokusu artık yerini modernizmle biçimlenen günümüz kent dokusuna bırakmıştır. (Topçu, 2011). 1980'lerden günümüze Alaeddin Tepesi ve çevresinde birkaç fiziksel değişiklik yapı parselleri genel hatlarını korumuştur. Cumhuriyet Meydanı, Tepe'yi çevreleyen yol ile Mevlâna külliyesine uzanan bulvarın kavşağına dönüşmeye başlamıştır.

Tarihi kent merkezi, kültürel mirası barındırmasının yanı sıra kamu kurum ve kuruluşları ile ticaret alanlarının da yer aldığı çekirdek merkez konumundadır. Süreç içerisinde küçük parsellerde çok katlı yapılaşmaya izin verilmesi ile tarihi kent merkezi, merkezi iş alanına dönüşmeye başlamıştır (Ter ve Özbek, 2005). Bu durum fiziksel olarak değişimle birlikte, işlevsel değişim, dönüşüm ve yoğunluğu beraberinde getirmiştir. 1983 yılından sonra da revizyona uğrayan planla tarihi merkez dışında öneriler geliştirilmiştir. İnceleme alanı ile doğrudan ilişkisi bulunmadığından bu revizyonlara çalışmada detaylı olarak yer verilmemiş, bundan sonraki süreçte sit ilanı, koruma amaçlı imar planlarının elde edilme süreci incelenmiştir.

denetiminde sondaj kazısı yapılması, sondaj kazısı sırasında herhangi bir kalıntıya rastlanmaması halinde uygulamaya geçilebileceği belirtilmiştir. Ayrıca sit içerisinde yer alan tescilli yapılar ve bitişik parsellerinde her türlü fiziki ve inşai uygulama öncesi Kuruldan izin alınması zorunluluğu getirilmiştir.

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunun 05.11.1999/658 sayılı ilke kararında yer alan, geçiş dönemi koruma esasları ve yapılanma koşulları belirlenirken dikkat edilmesi gereken hususlardan öneri yapı gabarileri ve yoğunluğu; yapım tekniği gibi hususlar söz konusu alanda yapılaşmanın büyük oranda tamamlanmış olması nedeniyle geçerli olamamıştır.

Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 14.04.1993 tarih ve 1625 sayılı kararı ile belirlenen III. Derece Arkeolojik Sit sınırları, Kurulun 01.06.2009 tarih ve 3038 sayılı kararı ile yeniden düzenlenmiş ve alanın Mevlâna Caddesi'ni kapsayan bir bölümü ile III. Derece Arkeolojik Site Mevlâna Müzesi arasında kalan kısım Tarihi Kentsel Sit statüsüne dönüştürülmüştür. Sit sınırlarının son halini gösterir uydu görüntüsü Şekil 3.8'de yer almaktadır.

Şekil 3.8 Alaaddin Tepesi çevresi ve çevresinde yer alan kentsel ve arkeolojik siteleri gösterir uydu görüntüsü (Konya KVKBK Arşivi, 2025)

Söz konusu alana yönelik 1/5000 Ölçekli Tarihi Kent Merkezi Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı, 22.06.2009 tarih ve 3098 sayılı Kurul kararı ile uygun bulunmuştur. Kurulun 21.12.2009 tarih ve 3486 sayılı kararı ile 1/1000 Ölçekli Koruma Amaçlı İmar Planı uygun bulunmuştur. Bu plan aldığı revizyonlarla günümüzde de geçerliğini

sürdürmektedir. Koruma Amaçlı İmar Planı ile Koruma Kurulu, Tarihi Kent Merkezinde yer alan tescilli/tescilsiz yapıların onarım ve denetlenmesi konularında Konya Büyükşehir Belediyesine bağlı Koruma Uygulama ve Denetim Şube Müdürlüğüne (KUDEB) yetkiler verilmiştir. Bu sayede yerel idare de korunma sürecine dahil edilmiştir.

İncelenen Marunî Evleri'nden yalnızca yıkılan Eski Belediye Binası (Yusuf ŞAR Konağı), Kentsel-III Derece Arkeolojik Sit içerisinde yer almaktadır. Diğer yapılar, III. Derece Arkeolojik Sitte yer almaktadır. Bir yerin kentsel ya da arkeolojik sit olarak tescili koruma ve kullanım koşullarını değiştirmektedir. Kentsel Sitte alanda yer alan mimari-mahalli dokunun korunması ön plandadır. III. Derece Arkeolojik Sit ise arkeolojik değerler açısından kontrollü kullanım bölgesi olarak kabul edilebilmektedir.

2863 Sayılı Kanun'a göre her iki sit statüsü için de Koruma Amaçlı İmar Planı yapılması zorunludur. Kentsel Sitte dokuyu zedelemeyecek plan kararları (kat yüksekliği, cephe karakteri vb.) üretilmesi zorunlu iken III. Derece Arkeolojik Sitte sondaj kazısı esastır. Bir parselde Müze Denetiminde sondaj sonucu herhangi bir kültür varlığına rastlanmazsa yapılaşmaya gidilebilir. Kentsel Sitte olduğu gibi gözetilmesi gereken bir doku söz konusu değildir. Yine de alanda yer alan tescilli yapılar ve yakın çevresine ilişkin ayrıca hükümler üretilmektedir. Ancak incelenen bölgede; sit ilanı/koruma amaçlı imar planı yapımından öncesinde, Alaaddin Tepesi çevresinde genelde bitişik nizam ve çok katlı yapılaşma tamamlanmıştır. Özellikle tescilli kültür varlıklarının bitişikindeki parsellerde kısmen de Kurul kararıyla çok katlı yapılaşma ile çevrelenmişlerdir. Bu nedenle tescilli yapıların çevresinin korunmasında çok etkili olmadığı söylenebilmektedir.

4. KONYA'DA BİR AZINLIK GRUBU MARUNÎLER, MARUNÎ EVLERİNİN KORUMA SORUNLARININ ANALİZİ

Araştırmanın ana konusunu oluşturan Marunî evleri bu bölümde ele alınmıştır. Marunîlere ilişkin sınırlı sayıda karşımıza çıkan bilgiler, Konya'da inşa ettirdikleri ve oturdukları evler bu bölümün içeriğini oluşturmaktadır. Tekil bina çerçevesinde Marunî evlerine detaylı yer verilmiş, korunma sorunlarının ele alınabilmesi için tespitler paylaşılmıştır.

4.1. Konya'da Bir Azınlık Grubu Marunîler

Marunîlerin kökeni, IV-V. yy. arasında yaşayan Antakya Kilisesi'ne bağlı bir rahip olan Aziz Marun'a ve öldükten sonra kabri etrafında inşa edilen manastırda toplanan Marunî cemaatine dayandırılmaktadır (Taşpınar, 2003). Marunî adı, bazı Marunî kişilere göre "Rabbimiz İsa Mesih" anlamına gelmektedir. Bir başka görüşte ise Süryanice "Morio ya Moronoye" kelimesinden türediği ve yine aynı anlamı "Rabbimiz İsa Mesih" ifade ettiği belirtilmiştir. VII. yy.a kadar Marunîler, "Merede" ya "Meredeler" olarak da bilinmektedirler. Marunî Patriği İsfahan Duveyhi'ye göre Marunî adı, VII. yy. da "Marunî Antakya Patriği" unvanına sahip ilk kişi olan John Marun'dan gelmektedir. Bu görüşlere dayanarak Marunî adının etnik bir köken değil dini bir kimlik olduğu anlaşılmaktadır (Işık, 2003).

Marunîler daha önceleri Kuzey Suriye'de yaşarken X. yy. da Lübnan'a göç etmişlerdir (Salibi 1988'den aktaran Işık, 2003). Kemal S. Salibi ise Marunîler'in, İslamiyet'ten hemen önce Arabistan'dan Suriye'ye göç etmiş Hristiyan-Arap bir topluluk olduğunu ileri sürmektedir. İlk yerleşim yeri Asi Nehri ve çevresi olan bu topluluğun daha sonra X. yy. da Lübnan'a göç ettiklerini de belirtmiştir. Gerçekte Arap olan bu topluluğun dilinin Aramice olması ise Suriye, Irak ve Arabistan üzerinde yaşayan Arap-Arami Hristiyan topluluklarının ayin dili olarak kullanılmasından kaynaklanmaktadır (Işık, 2003).

Marunîler, Osmanlı hakimiyetine girmeden önce Suriye ve Lübnan üzerinde Memlüklerin idaresinde yaşamaktadır. Osmanlı, 1517 yılında buraları fethettiğinde Melkit, Yakubi ve Marunî Kiliseleri de hâkimiyeti altına girmiştir (Işık, 2003). Mercidabık Savaşı (1517) ile Osmanlı hâkimiyetine giren Marunîler, yönetimin hoşgörü politikası neticesinde dinlerini ve geleneklerini sürdürmüşlerdir (Taşpınar, 2003).

1860 yılında Lübnan'da, Osmanlı İmparatorluğu ile iş birliği yaptıkları gerekçesiyle Dürziler tarafından çok sayıda Marunî katledilmiştir. Büyük bir probleme

neden olan bu olaya Fransızlar da müdahalede bulunmuş ve bölgede çoğunluğu Marunîlerden oluşan bir yönetim kurulmuştur. Ancak yaşanan bu olaylar sonucunda bir grup Marunî Lübnan'dan Anadolu'ya göç etmiş ve farklı şehirlere yerleşmiştir (Janin 1955 sf. 457'den aktaran Aydın, 2006). Göç eden Marunîlerden 40-50 kadar hanenin ise aileleriyle birlikte 1861 yılında Lübnan'dan Konya'ya geldiği bilinmektedir (Çelik, 2014). Aynı şekilde Hatay ve Mersin'e de yerleşen Marunîler bulunmaktadır (Ulusoy, 1999).

Konya halkı, Arami-Süryani kökenli olan Marunî topluluğunu Arap halkının çoğunlukta olduğu bir bölgeden geldikleri için “Araplar” veya “Arapoğlu” diye nitelendirmiştir. Konya kenti ve halkına kısa sürede uyum sağlayan Marunîler, yaptıkları ticari faaliyetler ile Konya ekonomisinde varlıklarını göstermişlerdir. Marunî iş adamlarının başlıca ticari faaliyetleri bankerlik, sarraflık, inşaat ve otelcilik olmuştur (Çelik, 2014). Marunîlerin yaptıkları işler sonucu Konya'da tanınırlığı artan ve başta gelen isimleri Avukat Arapoğlu Kosti⁵, Yağmur Ünkianos Efendi⁶, buğday tüccarlığı yapan aynı zamanda banker Yusuf ŞAR⁷ ve Yusuf ŞAR'ın banker ortağı olan sarraf İlyas Çaha⁸ olmuştur (Çelik, 2019).

Marunîler, Fransız Katolik Kilisesi civarında kendi mimari anlayışlarını yansıtan evlerde ikamet etmiştir (Kuştepe, 2011). Konya'da merkez dışında özellikle Sille'de yaşayan Marunîlerin varlığı da bilinmektedir. Ortodoksların çoğunlukta olduğu Sille'de XIX. yüzyılda Katolik Marunî ve Süryaniler de bulunmaktadır (Sarıköse, 2008).

1894 yılında yapılan nüfus sayımında Konya sancağının nüfusunun 349 bini aştığı görülmüştür. Konya vilayeti nüfusu ise Antalya, Burdur, Isparta ve Niğde sancaklarının nüfusu ile birlikte 943.654 kişi olarak tespit edilmiştir. 1895 yılında yapılan sayımda, beş sancakta toplam nüfus 969.875 olarak kaydedilmiştir. Yapılan bu sayımda ilk kez Yahudi ve Protestan nüfus dâhil edilmiştir. 1896 yılında Konya merkez nüfusu 45.773 kişidir bunların; 43.053'ü Türk, 937'si Rum, 1783'ü kişi Ermeni ve 80 kadar da Marunî kayıtlara geçmiştir. (Çolak, 2013).

⁵ Marunî topluluğunun önde gelen isimlerinden olan Arapoğlu Kosti, varlıklı bir avukattır. Alâeddin Tepesi'nin güneyinde kendi adı ile bir konak inşa ettirmiştir. Meşriki İrfan adlı gazetede yayımlanan makaleleri de bulunmaktadır (Çelik, 2019).

⁶ Arapoğlu Kosti ile *Donanmayı Osmanî Muavenet-i Millîye Cemiyeti Konya Şubesi* idari heyetinde yer alan Yağmur Ünkianos Efendi, Konya'da yaşayan önde gelen Marunî lerdendir (Çelik, 2019).

⁷ Yusuf Şar, 1906 yılında sarraf dükkânı ve bankerlik bürosu olarak işletilen ticarethanenin kurucusudur. Dükkânları bugünkü Tevfikiye Caddesi üzerinde Kapu Camii'ni geçince vakıf dükkânlarına bakan sağ köşe başındadır (Atalay, 2014 sf. 179).

⁸ İlyas Çaha, Konya İlyas Çaha-Yusuf Şar Bankası ismiyle bilinen bankanın diğer ortağıdır. Marunî azınlıklardan iki ismin bir de Fransız ortağı Abraham Haraladimis bulunmaktadır (Atalay, 2014).

II. Meşrutiyetin (1909) ilanından önce Konya ticaretinde aktif bir şekilde gayrimüslimler rol almaktadır. Konyalı gayrimüslim toplulukları başlıca Ermeniler, Rumlar ve Marunîlerden oluşmaktadır. Gayrimüslimler genellikle kendi etnik grupları ile aynı bölgede yaşamayı tercih etmişlerdir. Bunlardan Ermeniler, Vali İzzet Bey Caddesi üzerinde yer alan Çiftemerdiven, Şems ve Akıncılar Mahallelerinde; Rumlar, Gazialemşah, Altun Çeşme ve Sille’de; Marunîler ise Mimar Muzaffer ve İstasyon Caddelerinin sağlı sollu kenarında evlerini inşa etmişlerdir. Müslümanlar ise hemen her mahallede çoğunluk durumundadır (Atalay, 2010).

Gayrimüslimler, Konya’da ticaretin her alanında baş göstererek piyasayı elde tutmayı başarmışlardır. Ancak Avrupalı tüccarlarla yaptıkları iş birliği sonucunda Müslüman halkı başta ekonomi olmak üzere birçok konuda zarara da uğratmışlardır. Hükümetin de Avrupalı tüccarlara karşı verdiği tavizler Konya’da gergin bir ortamın oluşumunu körüklemiştir. I. Dünya Savaşı boyunca gayrimüslim azınlıkların Avrupalılara açık bir biçimde destek vermesi ise Konya Halkının tepkisine neden olmuştur Konyalılar bu duruma tepki vermiş, ilk tepkiyi yerli mağazalardan alışveriş yapmaya başlayarak vermişlerdir. Gayrimüslimlerin faaliyet gösterdikleri bankacılık, komisyonculuk toptancılık vb. birçok alanda İttihat ve Terakki Cemiyetinin gösterdiği destek ile yerel halk atılımlar yapmıştır (Kazgan 1995’ten aktaran Atalay, 2010).

Marunîler Konya Tapu Sicil kayıtlarında “Katolik Rumlar” olarak geçmektedir. 1913 sonrasında Avrupalı tüccarlar ile iletişimi devam eden Gayrimüslimler özellikle mali konularda Avrupalı tüccarların suistimaline uğramıştır (Horvath, 1913’ten aktaran Atalay, 2010). I. Dünya Savaşı boyunca Osmanlı aleyhine Avrupalı ülkeler ile iş birliği yapan ve ekonomiyi zarara uğratan Marunîler 1916 yılında tehcir ettirilmişlerdir (Atalay, 2010)

4.2. Konya’da Marunî Evleri

Marunîler, Konya’nın bugünkü Mimar Muzaffer ve İstasyon Caddeleri üzerinde kendi inşa ettirdikleri evlerinde oturmuşlardır (Odabaşı, 1998). Marunîlere ait bu evler gerek biçimlenişi gerek malzemesi ile Geleneksel Konya Evleri’nden farklı bir görünüme sahiptir. Alâeddin Tepesi eteklerinde yer alan Marunî Evleri ve diğer azınlıkların inşa ettiği yapılar sayesinde bölge zengin bir görünüme kavuşmuştur (Önge, 2015).

Marunî Evleri mekânsal organizasyon açısından ele alındığında; genelinde iç sofalı plan tipi görülmektedir. Girişler genellikle sokak kotundan yükseltilmiş ve çift kanatlı kapılarla direkt olarak mekâna ulaşım sağlanmaktadır. Marunîler’in ticaretle

uğraşan kişiler olmasının etkisiyle bodrum katlar işlevsel biçimde düzenlenmiş, depo ve iâşe ambarı olarak kullanılmıştır. Islak hacimlerin yapı içinde çözümlenmesi ise Marunî Evleri’ni Geleneksel Konya Evleri’nden ayıran önemli özelliklerdendir (Balta, 2022).

Varlıklı ve kültürlü olmaları ile bilinen Marunîler, Konya’da Avrupa etkileşimini ortaya koyan ilk kişiler olarak bilinmektedir (Ulusoy, 1999). Geleneksel Konya evleri düz damlı, kerpiç ve kübik olarak inşa edilmiştir. Marunî evleri ise taş malzemenin usta bir biçimde kullanıldığı, geniş saçaklı/kırma çatılı ve yoğun dış cephe süslemeli yapılardır. Marunî evleri ile Geleneksel Konya evi arasındaki en belirgin farklılık ise Konya evleri kapalı çıkmalı (cumbalı) iken Marunî evleri açık çıkmalı (balkonlu) yapılardır⁹. Evlerin cephesinde yer alan; yatay ve düşey doğrultuda bulunan pencerelerin orantılı ilişkisi, geniş ve dalgalı saçaklar, doğrudan sokağa açılan giriş kapıları, kat silmesi, plaster vb. unsurlar Fransızlara olan yakınlığı bilinen ve Avrupa mimari etkisi altında kalan Marunî beğeni/isteklerinin birer yansıması olarak değerlendirilmektedir (Aygör, 2015).

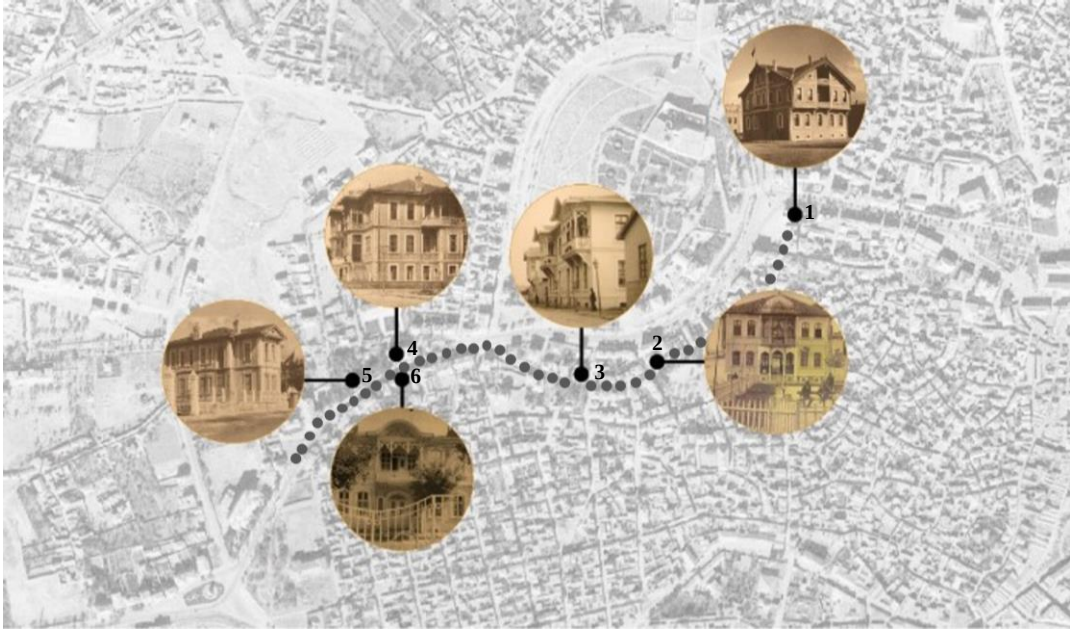
Azınlıklara ait belki de en önemli örnekler Konya’da Marunîler tarafından yapılan yapılardır. Marunîler tarafından inşa edilen yapılar mimari form ve malzeme açısından Geleneksel Konya Evleri’nden farklıdır. Süslemeli cepheleri ve kiremit kaplı kırma çatıları olan ve taş malzeme ile üretilmiş yapılardır. Bazı örneklerde sokak cephelerinde süslü açık çıkmalar bulunmaktadır. Bu yapılar, Konya’nın kent dokusunda alışlagelmiş kerpiç malzemeye üretilmiş, tek veya iki katlı, düz çatılı konutlardan farklı bir görünüme sahiptir. Marunî Evleri görünümleriyle Konya kentinin silüetine önemli bir katkı sağlamışlardır.

4.3. Konya Marunî Evleri’nin Korunma Sorunları

Tarihsel süreç boyunca yaşanan toplumsal olaylar, doğa olayları, kültür, sanat, politika, ekonomi, teknoloji, ulusal ve evrensel akımlar vb. parametrelere bağlı değişim ve dönüşüme uğrayan kentlerimiz bugünkü şekillerini almıştır. Bu değişimlere bağlı olarak oluşan “mekân” bazen bütün içinde kendi kimliğini ortaya koyarak farklılaşmış bazen de bütünü etkisi altına almıştır. Geçmişten itibaren kullanıcının sosyal yapısını en iyi açıklayan mekân ise “konut” olmuştur. Farklı kültürlerin birbirlerini etkilemesiyle oluşan mekânsal düzenlemeler, aynı zamanda toplumsal değişimleri de yansıtır.

⁹ HİSDER (Hikmet İlim ve Sanat Derneği) in Selçuklu Belediyesi Ahmet Keleşoğlu Kültür Merkezi’nde 06.05. 2016 tarihinde düzenlediği Cuma toplantılarında KTO Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Geleneksel Türk Sanatları Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Haşım KARPUZ “Tarihi Konya Evleri” hakkında dernek üyelerine slayt eşliğinde bilgi verdi. 13 Mayıs 2016. E.T: 02.02.2019.

Tezin, alan çalışması kısmını oluşturan bu bölümde Konya’da Eski İstasyon Caddesi olarak bilinen Atatürk Caddesi ve İstasyona bağlanması nedeniyle önemli bir aks olan Mimar Muzaffer Caddesi (Araboğlu Makası) üzerinde yer alan Marunî Evlerinin çevresel ve mekânsal korunma durumları incelenecektir. Literatürde Marunîler tarafından yaptırıldığı bilinen, altı adet yapı bu kapsamda değerlendirilmiştir. Bunlar: Yusuf ŞAR Konağı, Araboğlu Kosti Evi, Marunî İkiz Evleri, Konya Mimarlar Odası-Şubesi, Atatürk Evi Müzesi, Konya Olgunlaşma Enstitüsü binasıdır. Yapılar incelenirken Mimar Muzaffer Caddesi’nin başlangıcı ve devamında yolun bağlandığı Atatürk Caddesi aksı dikkate alınarak bu sıra ile ele alınmıştır. Şekil 4.1’de konumları ve inceleme sıralaması işaretlenmiştir. Marunî Evleri özelinde yapılan çalışma ile aslında çevresel ve mekânsal değişimlerin kültür mirasımız üzerindeki etkilerine vurgu yapılacaktır.

Şekil 4.1 Çalışma kapsamında incelenen Marunî Evleri’nin konumu (Kaçar Demirbaş, 2025 Konya Kent Rehberi referans alınarak yapılmıştır)

4.3.1. Eski Belediye Binası-Yusuf ŞAR Konağı (1910)

Marunî Yusuf ŞAR tarafından yaptırılan konak, Konya kentine ait eski fotoğraflarda dikkat çekici bir öge olmasına karşın günümüze ulaşamamıştır (Resim 4.1). Ancak bulunduğu konumun Alaaddin Tepesi’nden Mevlâna Dergâhına ulaşılan yol güzergahının başlangıcında olması ve belirli bir dönemde Belediye Hizmet Binası olarak kullanılması nedeniyle Konya’ya dair eski fotoğraflarda önemli bir yer tutmaktadır. İlk başta Yusuf ŞAR’ın Zevcesi Feride Hanım’ın evi olarak kullanılan bina sonrasında kiralanarak Konya Belediye Binası olarak hizmet vermiştir (Kuştepe, 2011).

Bodrum kat ve çatı arası ile dört katlı, gösterişli Konak Kurtuluş Savaşı yıllarında Vali Konağı olarak da kullanılmış hatta Konya Delibaş Ayaklanması sırasında Vali Haydar Hilmi Vaner Bey bu Konakta ikamet etmiştir. Sonraları Yusuf ŞAR Konağı, Merkez Komutanı Rüştü Paşa'yı da konuk etmiştir (Güzel, 2008).

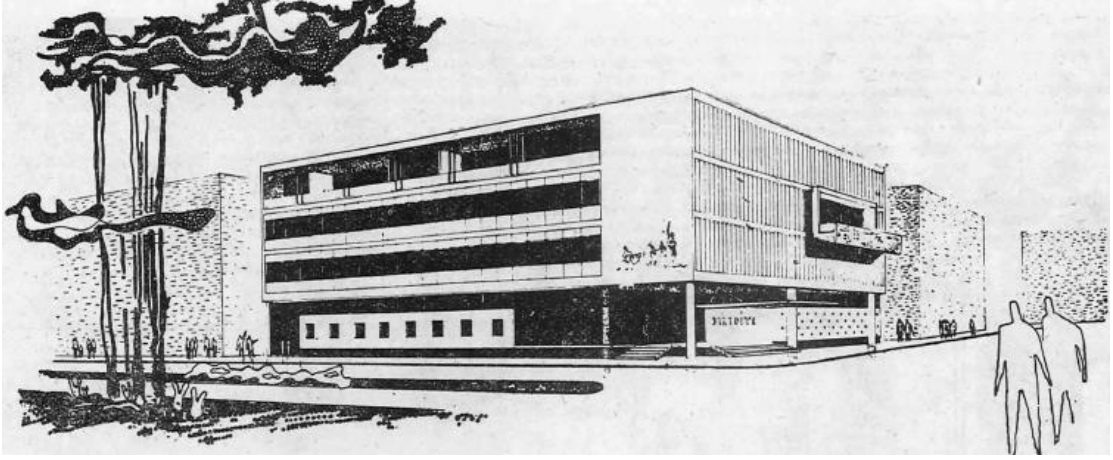
Resim 4.1 Eski Belediye Binası-Yusuf ŞAR Konağı (Odabaşı ve ark. 2000)

1920'den sonra Konya Belediyesi Hizmet Binası olarak kullanılan Yusuf ŞAR Konağı, Yusuf ŞAR'ın varisleri olan iki oğluna, Fuad ve Behçet ŞAR'a geçmiş, Konya Belediyesi de kiracısı olduğu bu Konak karşılığında Behçet ŞAR'a aylık 917 lira kira bedel ödediği bilinmektedir (Konya Postası Gazetesi, 2017). Yusuf ŞAR'ın varisleri Fuad ve Behçet ŞAR'ın, Konya yöresine özgü Selçuklu güvercinlerine ilgi duydukları ve sahip olup besledikleri anlatılmaktadır (Güzel, 2008).

Yusuf ŞAR'a ait mülkler Süryani vekilharç tarafından 1935 yılına kadar idare edilmiş, o tarihten itibaren tüm bunlar Milli Emlak idaresine geçmiştir. Oradan da Belediye ve Hazineye intikal etmiştir. Yusuf ŞAR Konağı, 1956 yılına kadar Konya Belediyesi olarak kullanılmıştır (Güzel, 2008). 1957 yılında yıkılmıştır (Önge, 2011).

Günümüzde yapının olduğu yerde; Sahibata Mahallesi, 2770 ada 1 parsel üzerinde Türkiye İş Bankası yer almaktadır. 1956 yılında yerel yönetim tarafından yeni bir Belediye Hizmet Binası yapılması için bir proje yarışması düzenlenmiştir. Yarışmayı Doğan TEKELİ, Sami SİSA ve Metin HEPGÜLER ekibi kazanmıştır (Semerci, 2021) (Resim 4.2). Yarışma sonucu elde edilen proje, yıkılan Yusuf ŞAR Konağının yerinde uygulanmıştır. Konut olarak tasarlanan Eski Belediye Binasının yerinde, yeni projenin uygulanması ile Mevlâna (Alaaddin Caddesi) Caddesindeki modern mimarlığa evrilen

zincir tamamlanmıştır. Bu durum aynı zamanda dönemin planlama ve mimari anlayışının koruma(ma)ya yönelik tutumunu da özetlemektedir (Aydın ve ark., 2024).

Resim 4.2 Konya Belediye Binası Proje Yarışması'nda seçilen proje (Arkitekt, 1957)

Betonarme olarak inşa edilen yeni Belediye Sarayı modernizm anlayışıyla üretilmiştir (Semerci, 2021). Aynı zamanda Konya'nın ilk modernizm anlayışıyla üretilen ve yarışma sonucu elde edilmiş yapıları arasında yer almaktadır. Yarışma jüri raporunda plan tertibinin iyi olması ve Belediye binası karakterini yansıtan cephe karakterinin bulunması gibi kriterlere önem verilmiştir (Arkitekt, 1957). Yarışma projesinde yer alan güneş kırıcı cephe elemanı uygulamada yer almamıştır. Belediye Sarayı olarak tasarlanan bina, süreç içerisinde ihtiyaçları karşılayamamıştır. 1980'lerde Belediye'nin buradan taşınması ile İş Bankası Binası olarak kullanılmaya başlanmıştır (Semerci, 2021). 1986 yılında İş Bankası'na satılan Belediye Binası bu tarihten itibaren geçirdiği tadilatla özgün plan şeması değiştirilmiştir. Aynı zamanda dış cephede de özgün projeden farklı değişimler olmuştur (Resim 4.3) (Resim 4.4).

Resim 4.3 Yusuf ŞAR Konağı yerinde inşa edilen Belediye Binası 1970'li yıllar (Civelekoğlu, 2017)

Resim 4.4 Yusuf ŞAR Konağı yerinde inşa edilen Belediye Binası 1990'lı yıllar (Civelekoğlu, 2017)

2024 yılında Konya Büyükşehir Belediye Başkanlığı tarafından hazırlanan dosya kapsamında Yusuf ŞAR Konağı (Eski Belediye Binası), Konya Muallimler Birliği Binası ile Konya Maarif Evleri'nin Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunun 05.11.1999/660 tarih-sayılı ilke kararı doğrultusunda bilgi, belge ve eski fotoğraflar üzerinden taşınmaz kültür varlığı olarak tescil edilmesi ve koruma altına alınması talep edilmiştir. Konya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 30.04.2024 tarih ve 9547 sayılı kararında “...2770 ada, 1 parselde zaman içerisinde tamamen yok olan tarihi ‘Yusuf ŞAR Konağının’ dönemin sembol yapılarından olması ve kentsel dokuya katkısından dolayı, 2863 sayılı yasanın 6. Maddesi doğrultusunda II. grup kültür varlığı olarak tescil edilmesine...” hususu belirtilmiştir. Aynı kararda tescil fişinin, restitüsyon ve rekonstrüksiyon projelerinin ve Koruma Amaçlı İmar Planındaki gösteriminin düzeltilmesine yönelik Koruma Amaçlı İmar Planı tadilatının hazırlanarak Kurula iletilmesi istenmiştir.

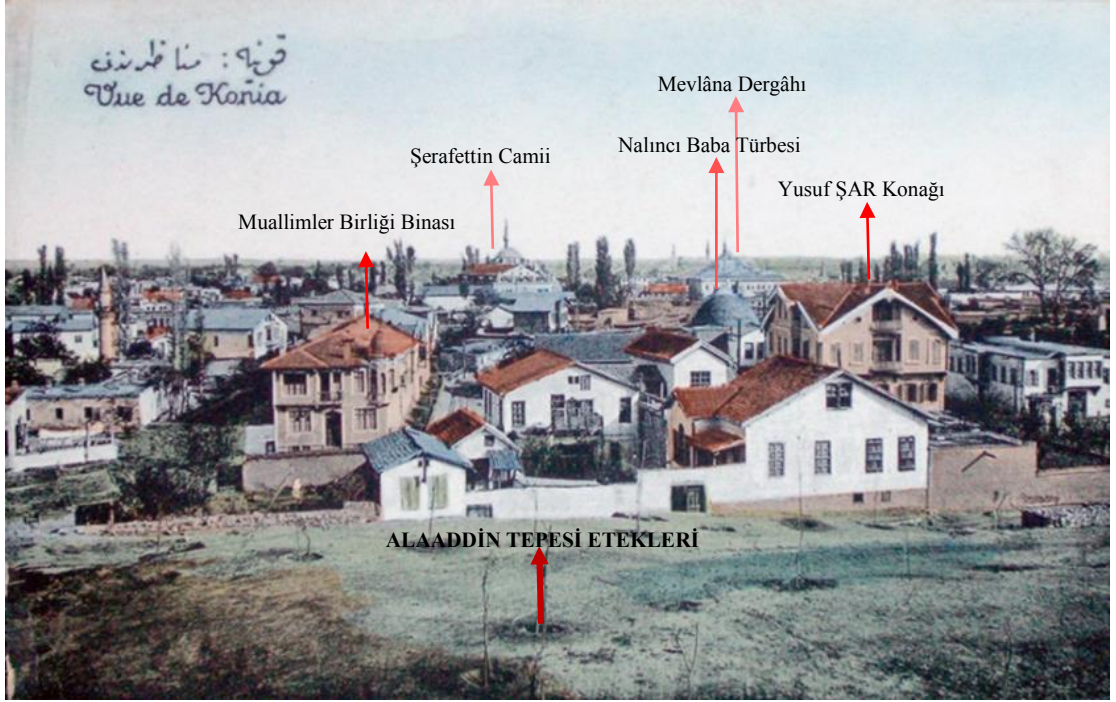
Söz konusu 2770 ada 1 parselin Koruma Amaçlı İmar Planında gösteriminin değiştirilmesine yönelik plan değişikliği teklifi 2024 yılı Ekim ayında, Konya Büyükşehir Belediye Başkanlığı tarafından Kurula iletilmiştir. Koruma Bölge Kurulunun 21.10.2024 tarih ve 9865 sayılı kararında 1/5000 ölçekli koruma amaçlı nazım imar planı ile 1/1000 ölçekli koruma amaçlı uygulama imar planı değişikliği uygun bulunmuştur. Mevcut koruma amaçlı imar planında “2 Kat Ticaret” olan gösterimi “Belediye Hizmet Alanı-İdari-Sosyal-Kültürel Tesis” olarak değiştirilmiştir. Ayrıca onaylanan plan değişikliğinde “Tescilli taşınmazların alan içerisinde yerleşimleri kurul onaylı mimari projesine göre yapılacaktır.” Plan notuna yer verilmiştir.

Aynı yıl içerisinde Kasım ayında Yusuf ŞAR Konağı'nın iki dönem halinde hazırlanan restitüsyon projesi Konya Büyükşehir Belediyesinde değerlendirilmek üzere Koruma Bölge Kuruluna iletilmiştir. Konya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 09.12.2024 tarih ve 9992 sayılı kararında iki dönem halinde restitüsyon projeleri uygun bulunmuştur. Sunulan restitüsyon projesinin birinci döneminde söz konusu bina, ev olarak ikinci döneminde ise belediye binası olarak değerlendirilmiştir. Yusuf ŞAR Konağı'nın ismi, Konya Büyükşehir Belediyesinden gelen talep doğrultusunda Kurulun 24.02.2025 tarih ve 10128 sayılı kararıyla "Eski Belediye Konağı" olarak değiştirilmiştir.

2025 yılı temmuz ayı içerisinde söz konusu alana yönelik plan tadilatı teklifi yeniden Koruma Bölge Kurulu gündeminde alınmıştır. Bu kez sunulan plan tadilatının amacı; Belediye Hizmet Alanı (İdari, Sosyal ve Kültürel Tesis Alanı) olan plan gösteriminin, yeniden ticaret olarak gösterimine yöneliktir. Gerekçe olarak Tarihi Kent Merkezi içerisinde kalan ve çevresinde yoğun ticari faaliyetler yürütülmesi, ticari faaliyetlerin çeşitlendiği bu alanda bölgedeki talebin ve ihtiyacın karşılanması, Eski Belediye Konağı'nın daha işlevsel ve verimli kullanılması, çevresi ile bütüncül olarak alanın ihtiyaç duyduğu kullanımı sağlaması belirtilmiştir. Sunulan plan değişikliği teklifi Kurulun 01.08.2025 tarih ve 10478 sayılı kararı ile uygun bulunmuştur. Ayrıca plan tadilatı ile *"Tescilli taşınmazların alan içerisindeki yerleşimleri kurul onaylı mimari projesine göre yapılacaktır."*, *"Yapılaşma koşulları koruma kurulu tarafından belirlenecektir."*, *"Ticaret alanında bankacılık ve kültür sanat faaliyetleri yapılacaktır."* hükümleri plan notlarına eklenmiştir. Eklenen plan notları ile bir anlamda tescilli taşınmaza ait yapılanma koşulları ve kullanım şartları Koruma Kurulunun tasarrufuna bırakılmıştır.

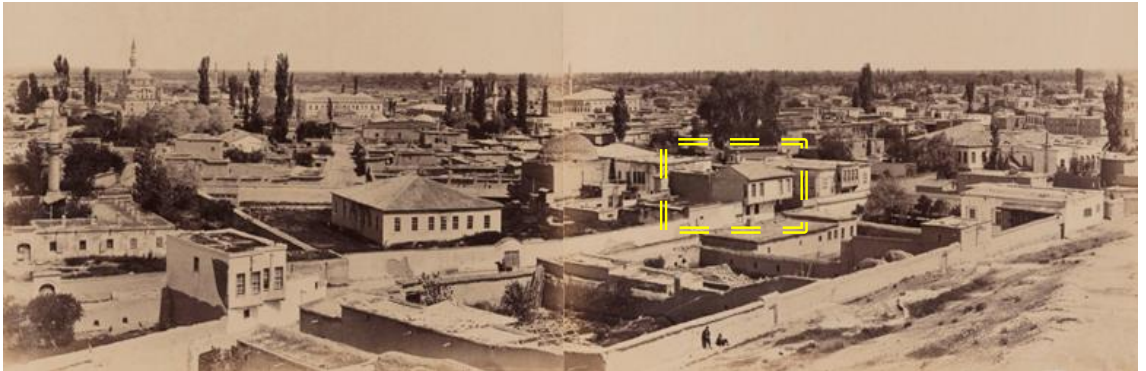
4.3.1.1. Yusuf ŞAR Konağı'nın Çevresel Korunma Durumunun Değerlendirilmesi

Yusuf ŞAR Konağı'nın çevresel açıdan korunma durumunun incelenmesinde süreç içerisindeki imar faaliyetleri, fonksiyon değişikliği, koruma alanındaki gelişmelere yer verilerek yapı çevresinin dönüşümü incelenecektir. Eski bir kartpostal resmi (Resim 4.5) yapının çevresindeki yapıların daha net algılanabilmesi açısından katkı sağlamıştır. Resmin sol üst köşesinde Osmanlıca ve Fransızca olarak yazılan metinde "Konya Manzarası" yazılıdır. Bu fotoğrafın, Garabed Kirkor Solakian tarafından çekilen kartpostal serisinden olma ihtimali yüksektir. Fotoğrafta işaretlenen yapılardan yalnızca Şerafettin Camii ve Mevlâna Dergâhı günümüze ulaşabilmiştir.

Resim 4.5 20. yüzyıl başlarında Alaaddin Tepesi'nden Mevlâna Dergahına bakış (Civelekoğlu, 2017)

1896 yılında G. Berggren tarafından çekilen Konya Panoraması 4 ve 5 no'lu fotoğrafların birleştirilmiş halinde tam ortadaki yapı, Nalıncı Baba Türbesi'dir. Nalıncı Baba Türbesi'nin önünde yer alan, fotoğrafta işaretlenmiş alana, 1910 yılında Yusuf ŞAR Konağı inşa edilmiştir (Resim 4.6).

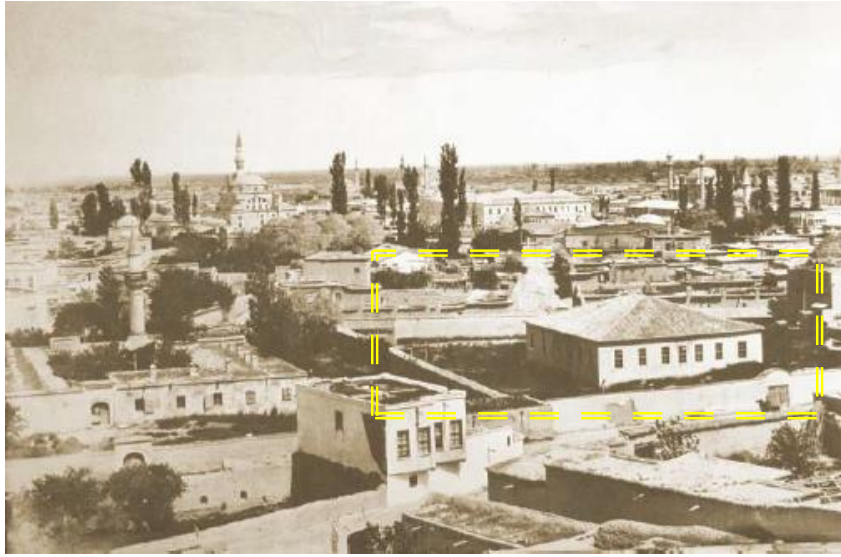

Resim 4.6 1896 yılı, G. Berggren'e ait Konya Panoraması 4 ve 5 no'lu fotoğrafların birleştirilmiş hali (Karpuz, 1998)

Berggren'e ait 1896 yılı Konya Panoraması 4 no'lu fotoğrafin sağında Nalıncı Baba Türbesi gözükmetedir (Resim 4.7). Türbenin önünde yer alan kırma çatılı yapının bulunduğu yer, Nizamiye Medresesi'dir. Fotoğrafin solunda yer alan avlulu, ortasında minaresi bulunan yapı ise Kazanlı Medresesi'dir. Nalıncı Baba Türbesi ile Nizamiye

Medresesi arasında yer alan, fotoğrafta bacaları görülebilen yapı da Muhaddiszade Medresesi'dir¹⁰.

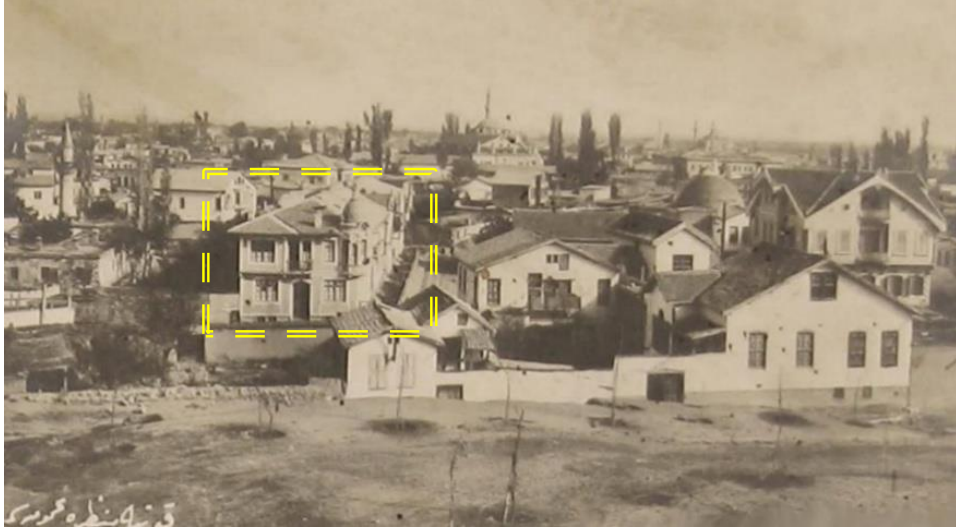
19. Yüzyılın sonlarına doğru Nizamiye Medresesi yıkılarak, taşınmazın bir kısmı Vali Muammer Bey Caddesi'ne terk edilmiştir. Bir kısmında da yeni yapılar inşa edilmiştir. 1916 yılında Konya Valisi Muammer Bey tarafından, Nizamiye Medresesi'nin yerine Dârü'l-Muallimîn binası (Muallimler Birliği), bir süre sonra da Rehberi Hürriyet Okulu yaptırılmıştır. Bu bina, daha sonra "Milli Kütüphane" olarak kullanılmıştır (Uz ve Doğan, 2010).

Resim 4.7 1896 yılı, Berggren'e ait Konya Panoraması 4 no'lu fotoğraf (Uz ve Doğan, 2010)

Bölüm başında renklendirilmiş halini gördüğümüz Resim 4.8'de, Nizamiye Medresesi'nin yerinde inşa edilen yapılar ve Vali Muammer Bey Caddesi yer almaktadır. Fotoğrafın solunda yer alan sivri kulelere sahip yapı, Muallimler Birliği Binasıdır. Önünde yer alan cadde ise Vali Muammer Bey Caddesi'dir. Geri planda Nalinci Baba Türbesi'nin yanında Rehberi Hürriyet Okulu görülmektedir. 1916 yılından sonrasına ait fotoğrafta, Yusuf ŞAR Konağı'nın inşa edilmiş olduğu görülmektedir. Farklı açıdan çekilen fotoğrafın yer aldığı, Resim 4.9'da Rehberi Hürriyet Okulu (Milli Kütüphane) girişi daha net görülmektedir. Alaaddin Tepesi'nin doğu eteklerinde yapı topluluğu mevcuttur.

¹⁰ "Nizamiye nam-ı diğer Nalinci namıyla maruf medrese çok zaman evvel yola kalb edilmiş ve hatta fazla kalan bir kısım arsasına da evler ya-pılmak suretiyle şekl-i aslisi büsbü-tün değiştirilmiştir. Yalnız bu medrese derununda bir kabri muhtevi bulunan mescit 1340 senesinden sonra yıkılarak yola kalb edilmiştir." denilmektedir (Uz ve Doğan, 2010).

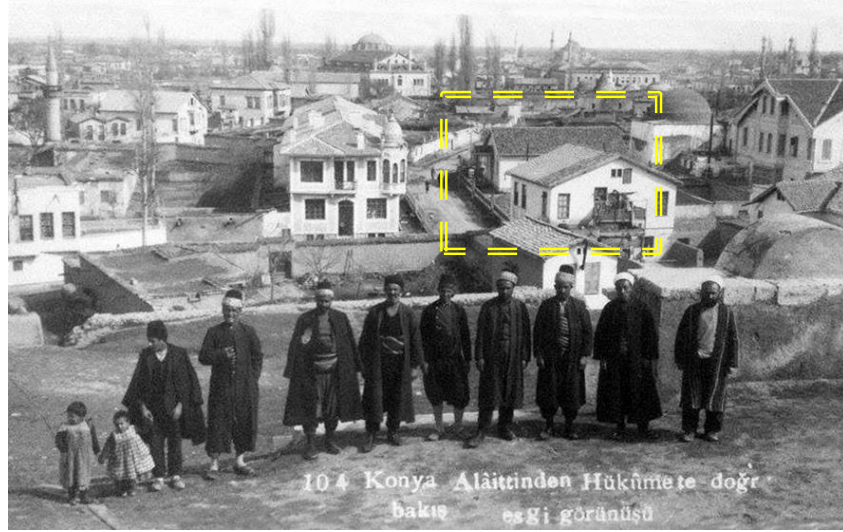

Resim 4.8 Eski Belediye Binası ve Nizamiye Medresesi'nin yerinde inşa edilen Muallimler Birliği Binası (Karpuz, 1998)

1927 yılında Rehber-i Hürriyet İlkokulu (Milli Kütüphane) ve Nalıncı Baba Türbesi¹¹ daha önceki bölümlerde değinilen Mevlâna Türbesi ve Alaaddin Tepesi'ni bağlayan Alaaddin Caddesi açılırken yıkılmıştır. Bir önceki bölümde değinildiği üzere Yusuf ŞAR Konağının bahçesinin bir bölümü de bu yol için istimlak edilmiştir. Farklı açıdan çekilen Resim 4.9'da Rehber-i Hürriyet İlkokulunun (Milli Kütüphane) yan cephesi görülmektedir.

Alaaddin Tepesi eteklerinden çekilen fotoğrafa göre henüz Alaaddin Caddesi açılmamıştır. Mekânsal değişimin incelemesinde bahsedilen dikdörtgen avlu sağ tarafta yer almaktadır. Devamında ise Rehber-i Hürriyet İlkokulunun (Milli Kütüphane) daha alçak seviyedeki bahçe duvarı görülmektedir. Yusuf ŞAR Konağı'nın güneyinde avlulu, kırma çatılı kerpiç yapı bulunmaktadır. Bu tarihten itibaren Muallimler Birliği Binası ve Eski Belediye Binasının (Yusuf ŞAR Konağı) arasında çift şeritli ve ortasında refüjü bulunan cadde yer almaktadır. İki yapı arasında yer alan yapı topluluğu da yıkılmıştır (Resim 4.9).

¹¹ Türbenin yıkım tarihi 25 Ağustos 1927'dir (Uz ve Doğan ,2010).

Resim 4.9 Konya Alaaddin Tepesinden Eski Belediye Binası ve Muallimler Birliği Binasının görünümü (Civelekoğlu, 2017)

Yusuf ŞAR Konağı'nın yanında daha önceki fotoğraflarda görülmeyen geleneksel yapım tekniğinde inşa edilmiş, iki katlı, düz damlı, cumbalı bir yapı yer almaktadır (Resim 4.10). Aralarında yol geçmesine rağmen söz konusu yapının Yusuf ŞAR Konağı'na cephe vermesi nedeniyle bu konutun olduğu parselin dönüşümüne de çalışmanın devamında değinilecektir. Yusuf ŞAR Konağı'nın çatısının bir bölümünün görüldüğü Resim 4.11'de kerpiç malzemeden geleneksel konutun tamamı görülmektedir. Yusuf ŞAR Konağı'nın önünde yer alan ve bir önceki fotoğrafta görülen avlulu, düz damlı kerpiç yapı yıkılmıştır.

Resim 4.10 Yusuf ŞAR Konağı ve Rehber-i Hürriyet Okulu (Odabaşı ve ark. 2000)

Resim 4.11 Yusuf ŞAR Konağı güneyinde yer alan kerpiç konut (Küçükdağ, 1998)

1930 yılına ait Resim 4.12’de sol tarafta Muallimler Binası görülmektedir. Sağ tarafta ise Yusuf ŞAR Konağı’nın bir bölümü gözükmemektedir. Yusuf ŞAR Konağı ve Muallimler Birliği arasında Rehberi Hürriyet Okulunun bulunduğu (Milli Kütüphane) yapı topluğu yıkılmıştır. Muallimler Birliği Binasının önünden geçen yol genişletilerek Mevlâna Dergahına ulaşılan geniş bir bulvar haline getirilmiştir. Fotoğrafta kaldırım düzenlemelerinin halen devam ettiği ve refüj kısmında ağaçlandırmanın henüz yapılmadığı görülmektedir.

Resim 4.12 1930 yılı Alaaddin Caddesinin görünümü (Küçükdağ, 1998)

Eski Belediye Binasının çevresel değişimi incelenirken önemli referans noktalarından biri de 1933 yılında Alaaddin Tepesi’nin etrafından dönen yol ile Alaaddin Caddesi kesişimine inşa edilen “Onuncu Yıl Anıtı”dır. Anıt; Cumhuriyet’in 10. yılı

kutlamaları, “Cumhuriyet Meydanı” olarak adlandırılan bu alanda kutlanmıştır. Onuncu Yıl Anıtı’nın henüz inşa edilmediği ancak refüj kısmında ağaçların yer aldığı Resim 4.13’teki fotoğrafın 1930-1933 yılları arasında çekilmiş olduğu düşünülmektedir. Çünkü Alaaddin Caddesi açılmış, refüje ağaçlar ekilmiştir. Konağın bahçe duvarı ve kapısı hala yerindedir. Bu tarihten itibaren caddenin iki tarafında hatta Yusuf ŞAR Konağı’nın sağında yer alan taşınmaz üzerinde hızlı bir dönüşüm yaşanmıştır. Konağın yanında belli belirsiz bir şekilde kerpiç yapının yer aldığı ancak üst kısmının tahrip olduğu görülmektedir.

Resim 4.13 1930-1933 yılları arasında Alaaddin Caddesi’nin görünümü (Civelekoğlu, 2017).

İncelemeler sırasında Onuncu Yıl Anıtı’nın ilk kez bulunduğu Resim 4.14’te 1933-1935 yılları arasında caddenin silüeti görülmektedir. Bu tarih aralığına işaret edilmesinin nedeni hem Onuncu Yıl Anıtı hem de Tekel Binası¹²’nin (1935) inşa edilmiş olmasıdır. Tekel Binası ile Yusuf ŞAR Konağı arasında moloz yığınları bulunmaktadır. Ayrıca Yusuf ŞAR Konağı, Belediye Binası olarak hizmet vermeye başlamıştır. Camekanlı girişi kaldırılmış ve girişteki cumba üzerine tabela yerleştirilmiştir. Bahçe duvarları kaldırılarak direkt meydana açılan bir kamu yapısı görünümüne kavuşmuştur.

¹² Tekel Binası, yapım tarihi 1935 yılıdır. Söz konusu yapı KKTVKK tarafından 13.03.1997 tarih ve 2815 sayılı karar ile tescil edilmiştir (Konya KVKBK Arşivi).

Resim 4.14 1933-1935 yılları arasında Alaaddin Caddesi'nin görünümü (Konya fotoğraf albümü, 1938)

Alaaddin Tepesi'nin eteklerinden çekilen daha geniş açıya sahip Resim 4.15'teki fotoğraf yine yakın bir aralık olan 1935-1937 yıllarına aittir. Bu fotoğrafta Şehitler Anıtı (1936) da görülmektedir. Ayrıca Konya'nın ilk apartmanı olma özelliğine sahip Hayat Apartmanı'nın (1937) yapım aşamasında olduğu görülmektedir. Bu fotoğrafta Muallimler Birliği Binası halen ayaktaadır. Bir önceki fotoğrafta görülmemesine rağmen bu fotoğrafta konağın yanındaki kerpiç yapı da yıkılmıştır. Yerinde iki katlı, kırma çatılı ve düz cephe hattına sahip bir yapı görülmektedir.

Resim 4.15 1935-1937 yılları arasında Alaaddin Caddesi'nin görünümü (Konya fotoğraf albümü, 1938)

Muallimler Birliği Binası, Tekel Binası ve Hayat Apartmanı'nın bir arada görüldüğü Resim 4.16'da daha geniş bir alan görülmektedir. Yusuf ŞAR Konağı'nın yanında iki katlı, kırma çatılı ve düz cephe hattına sahip yapı daha net görülmektedir. Cumbalı, kerpiç yapının da 1935-1937 yılları arasında yıkılmış olduğu anlaşılmaktadır. Bu yapının yan tarafında ise daha önce var olan kerpiç yapıya ait bahçenin kullanımı devam etmektedir.

Resim 4.16 1937-1940; Yusuf ŞAR Konağı ve çevresi (İ. Tongur Konya Panoraması; Karpuz, 1998)

1937-1940 yılları arasına gelindiğinde artık Gazi Muallimler Birliği Binası yıkılmış ve yerinde Ceylani Sineması inşa edilmiştir (Resim 4.17). Refüjde yer alan ağaçların ise önceki fotoğraflara nazaran daha büyümüş olduğu görülmektedir. İncelemenin başından itibaren Yusuf ŞAR Konağı'nın çevresinde yer alan yapıların yıkıldığı ve yerlerine başka yapılar inşa edildiği görülmektedir. Yaklaşık 30 yıl içerisinde konağın çevresi hızlı bir dönüşüme uğramıştır.

Resim 4.17 1937-1940 yılları arası Alaaddin Caddesi'nin görünümü (Konya fotoğraf albümü, 1938)

1940 yılından itibaren yine değişimler devam etmiştir. Yusuf ŞAR Konağı'nın yanında yer alan, 1930-1937 yılları arasında görülen iki katlı, kırma çatılı ve düz cephe hattına sahip yapı; 1950 öncesi bir tarihte yıkılmaya başlanmış ve yanında yer alan bahçede de bir yapı inşa edilmiştir. 1950 yılından önce olduğu belirtilmesinin nedeni Cumhuriyet Anıtı'nın varlığıdır. Anıt, 1950 yılında bulunduğu alandan siyasi nedenlerle kaldırılmıştır (Resim 4.18).

Resim 4.18 1940-1950 yılları arasında Yusuf ŞAR Konağı'nın çevresi (Odabaşı ve ark. 2000)

A. Ektem Stüdyosu tarafından çekilen fotoğrafın yer aldığı Resim 4.18'in renklendirilmiş hali de mevcuttur (Resim 4.19). Bu fotoğrafta üst katı yıkılmış olduğu görülen yapının, geleneksel yapım tekniğinde inşa edilmiş olduğu görülmektedir. Bu durumda fotoğraflarda görülen cumbalı ve kerpiç yapı, onarımlarla sonradan farklı bir görüntüye dönüştürülmüş, sonrasında ise tamamen yıkılmış olabileceği düşünülmektedir.

Resim 4.19 1940-1950 yılları arasında Yusuf ŞAR Konağı çevresi (Civelekoğlu, 2017)

Resim 4.20'de yapının tamamen yıkılmış olduğu görülmektedir. Belediye Binası ile Tekel Binası arasındaki alanda ağaçların varlığı dikkat çekmektedir. Farklı bir açıdan çekilmiş Resim 4.21'de yıkılan yapının bahçesi kullanımındaki parselde inşa edilen yapının ön cephesi görülmektedir. Her iki fotoğrafta da Onuncu Yıl Anıtı'nın varlığı 1950 yılı öncesi olduğunu işaret etmektedir.

Resim 4.20 1940-1950 yılları arasında Yusuf ŞAR Konağı-Eski Belediye Binasının çevresi
(Civelekoğlu, 2017)

Resim 4.21 1940-1950 yılları arasında Yusuf ŞAR Konağı-Eski Belediye Binasının çevresi
(Civelekoğlu, 2017)

1955 yılına gelindiğinde yıkılan yapının yerinde İzmirilgil Apartmanı'nın yapıldığı görülmektedir (Resim 4.22). 1950'li yıllarda Konya'da başlayan apartman tipi konut üretiminin, Yusuf ŞAR Konağı ve çevresinde de oluşmaya başladığı anlaşılmaktadır. Bu yapının üretimi ile incelenen yapı çevresindeki dönüşüm yaklaşık 40 yıllık süreçte tamamlanmıştır. İzmirilgil Apartmanı'nın görüldüğü farklı açıdan çekilen Resim 4.23'te Yusuf ŞAR Konağı'nın yanında, Tekel Binası ile arasında yer alan parselin kamusal alan kullanımında olduğu görülmektedir. 1957 yılına gelindiğinde artık Eski Belediye binası yıkılmıştır. Çalışmanın başında değinilen Yeni Belediye Projesi bu parseller üzerinde inşa edilmiştir.

Resim 4.22 Yusuf ŞAR Konağı yanında inşa edilen İzmirilgil Apartmanı (Ataberk. t.y.)

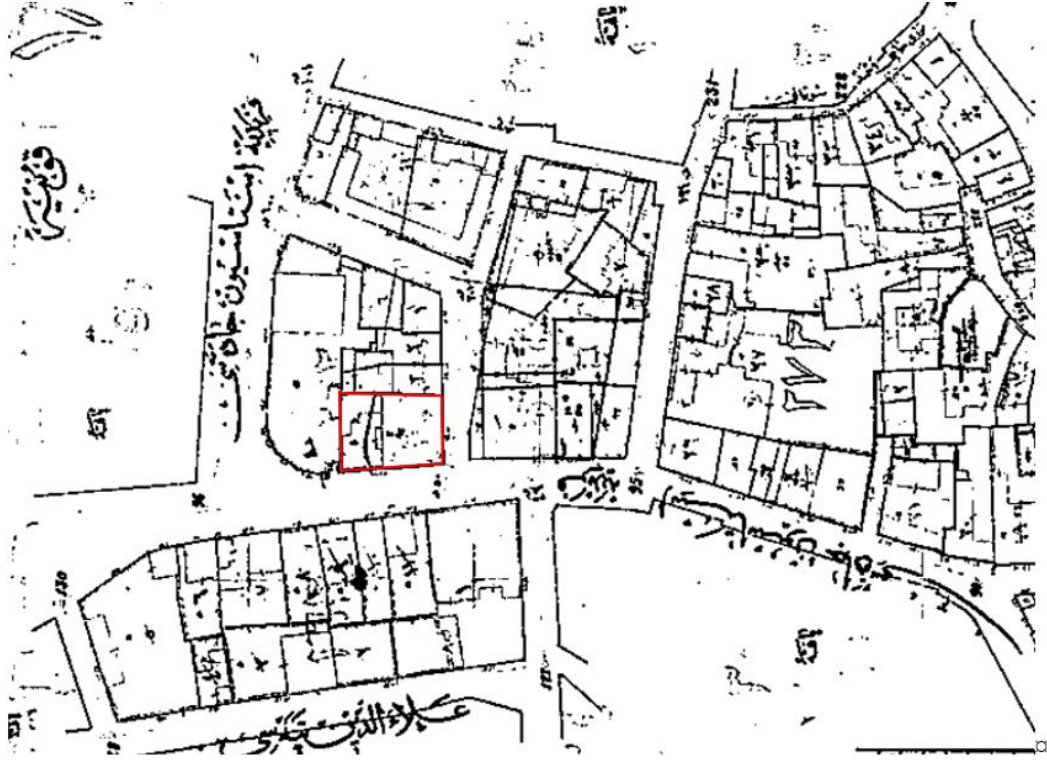

Resim 4.23 İzmirilgil Apartmanı ve Belediye bahçesi (Odabaşı ve ark., 2000)

4.3.1.2.Yusuf ŞAR Konağı’nın Mekânsal Korunma Durumunun Değerlendirilmesi

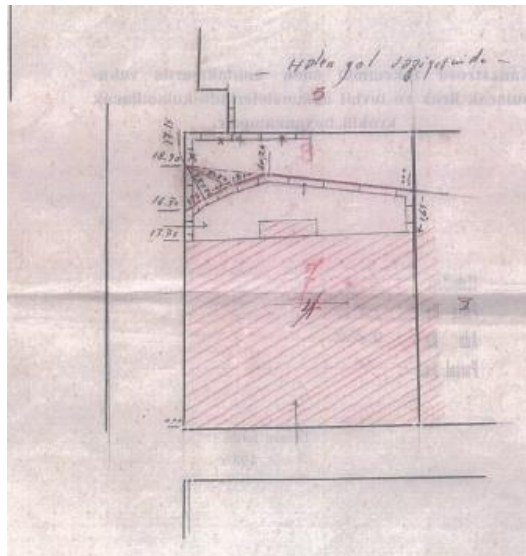
Eski Belediye Binası (Yusuf ŞAR Konağı), 1958 yılında Koruma Yasalarının kapsamının ve geçerliliğinin çok fazla olmadığı bir süreçte yıkılarak günümüze ulaşamamıştır. Bu nedenle konağın mekânsal olarak değerlendirilmesi yapılırken eski fotoğraflar, eski kadastro paftaları, Koruma Bölge Kurulu arşivinden elde edilen bilgi ve belgelerden yararlanılmıştır. Özellikle iç mekâna dair herhangi bir somut veri bulunmaması nedeniyle Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından hazırlanan Koruma Bölge Kurulunca onaylı restitüsyon projesi ve raporu referans alınmıştır. Yapının mekânsal olarak değişimindeki başlıca etkenin fonksiyon değişikliği ve parselasyon hareketleri olduğu tespit edilmiştir.

1930 yılında revize edilen eski Osmanlı kadastro paftalarında, Yusuf ŞAR Konağı 18 pafta, 262 ada üzerinde kayıtlıdır ve Kürkcü Mahallesi’nde yer almaktadır (Şekil 4.2). 262 no’lu ada üzerinde Hazine-i Maliye ve özel mülkiyete ait dört adet hane ve bir adet Tekke kayıtlıdır (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2024). Tekke vasıflı yapının, bir önceki bölümde yıkılmış olduğu belirtilen Nalıncı Baba Türbesi olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 4.2 1930 yılında revize edilen 18 no’lu Osmanlıca paftada Eski Belediye Binası-Yusuf ŞAR Konağı’nın Yeri (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2024)

Eski Belediye Binası (Yusuf ŞAR Konağı) 375 m² alanda 4 no’lu parselde kayıtlıdır. Mülkiyeti “Yusuf ŞAR Zevcesi Feride Hanım” olarak geçmektedir. 03.07.1934 yılına ait Kadastro Fen Heyeti belgelerine göre 262 ada 4 parsel, 7 ve 8 parsel olarak ifraz edilmiştir (Şekil 4.3). 7 no’lu parsel 267 m² hane olarak mevcut vasfını sürdürmüştür. 108 m² 8 no’lu parsel ise yola terk edilmiştir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2024).

Şekil 4.3 03.07.1934 yılına ait Kadastro Fen Heyeti belgelerinde Yusuf ŞAR Konağı (Eski Belediye Binası)’na ait planimetre (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2024)

Bu parselasyon hareketinin nedeni de daha önceki bölümde bahsedilen Alaaddin Caddesi'nin açılmasıdır. Şekil 4.3'te yola terk ve ifraz işlemine yönelik folyo yer almaktadır. Kırmızı ile işaretli kısım yapının oturumunu göstermektedir. Üzeri çarpı ile işaretlenmiş kısım yola terk edilen bahçe duvarını göstermektedir. Aynı zamanda güncel mülkiyet sınırına göre düzenlenmiş yeni bahçe duvarı da görülmektedir. 8 no'lu parselin devamında görünen bahçe duvarı da Milli Kütüphane'ye ait bahçe duvarıdır. Alaaddin Caddesi'nin açılmasıyla orası da yıkılmıştır.

Yusuf ŞAR Konağı (Eski Belediye Binası)'nın aşağıda yer alan 1910'lu yıllara ait fotoğrafında¹³ bahçesinin yola istimlak edilmeden önceki durumunu göstermektedir. Alaaddin Tepesi eteklerinden çekilmiş fotoğrafta henüz Alaaddin Caddesi açılmamıştır. Dikdörtgen şeklinde bahçesi yapının sol tarafında yer almaktadır. Basık kemerli ahşap bahçe giriş kapısı da Alaaddin Tepesine bakan cephesinde yer almaktadır (Resim 4.24).

Resim 4.24 Alaaddin Caddesi açılmadan önce Yusuf ŞAR Konağı 1910'lu yıllar (Odabaşı ve ark. 2000)

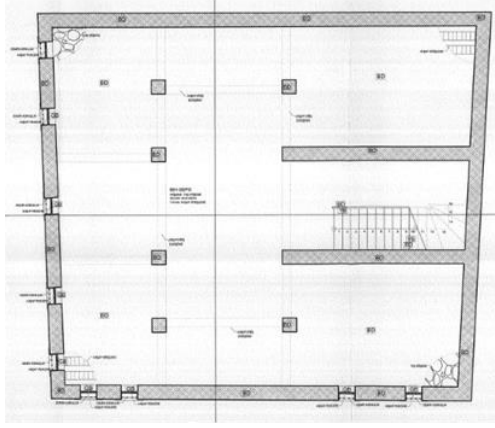
1930'lu yıllarda Yusuf ŞAR Konağı'nın avlusunun bir bölümünün yola terkinden sonra mülkiyet sınırına uygun köşesi oval, alçak bir bahçe duvarı inşa edilmiş olduğu eski fotoğraflardan da anlaşılmaktadır (Resim 4.25). Ayrıca yüksek, ferforje bir bahçe kapısı yapıldığı tespit edilmiştir. Yusuf ŞAR Konağı'nda mekânsal olarak görülen ilk değişim parselasyon hareketlerine bağlı olarak yaşanmıştır. İkinci değişim ise ilk başta ev olarak kullanılan yapının Belediye Binası olarak kullanılmaya başlamasıyla yaşanmıştır.

¹³ Fotoğrafın alındığı kaynakta tarih bilgisi bulunmamaktadır. Ancak Yusuf ŞAR Konağı'nın yanında yer alan Milli Kütüphanenin 1928 yılında yolu genişletmek amacıyla yıkıldığı bilinmektedir (Karpuz, 1998). Ayrıca 1920'den sonra da Belediye Binası olarak kullanıldığı bilgisi vardır. Bu bilgidен hareketle 1910'lu yıllara ait olduğu düşünülmektedir.

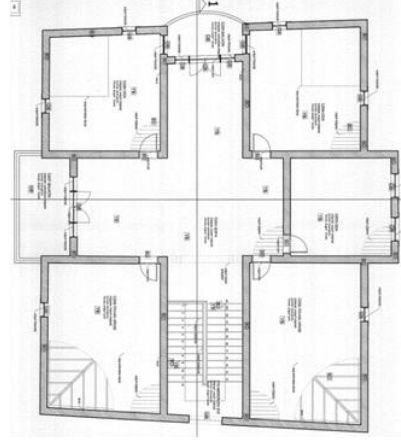

Resim 4.25 Alaaddin Bulvarı'nın açıldığı ilk yıllarda Yusuf ŞAR Konağı (Uz ve Doğan, 2010)

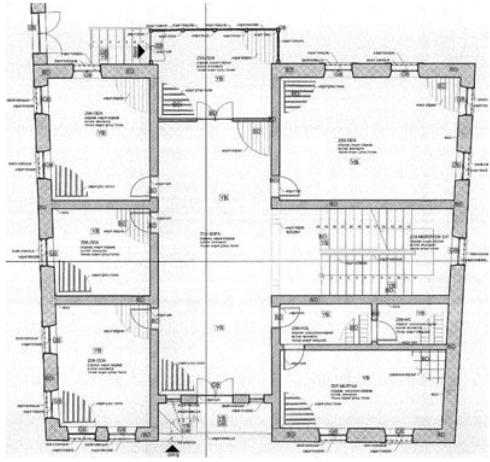
Yapı günümüze ulaşamadığından plan ve süsleme özelliğine dair kesin bilgiler bulunmamaktadır. Ancak yapının 2024 yılında restitüsyon projesi hazırlanırken tapu arşiv kaynaklarından yararlanılmıştır. Tapudan alınan verilerde zemin katta sofa etrafında beş oda, bir matbah (mutfak), bir hela ve bir miktar taşlı avlusu olduğu; birinci katında da beş oda, bir sofa, bir banyo ve bir matbah (mutfak) olduğu bilgileri edinilmiştir. Bu bilgiler doğrultusunda iç sofalı olduğu tespit edilen yapının birinci katının da aynı plan şemasına sahip olduğu düşünülmektedir. Çatı katının da cumba ve balkon oluşumundan ayrıca tapu kayıtlarından edinilen bilgiler doğrultusunda kullanıldığı tespit edilmiştir. Bodrum katına dair bir veriye ulaşılamamış olup depo amaçlı olarak değerlendirilmiştir (Şekil 4.4) (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2024).

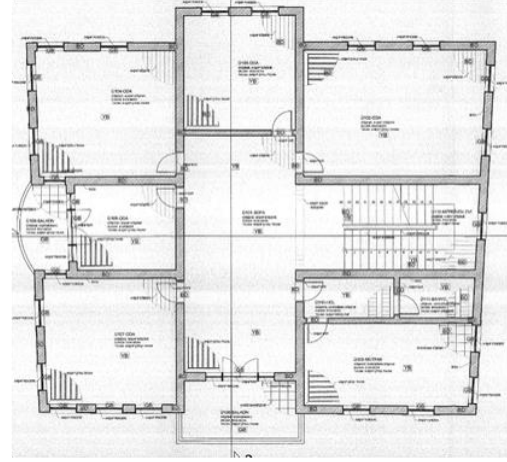
Bodrum kat planı

Çatı katı planı

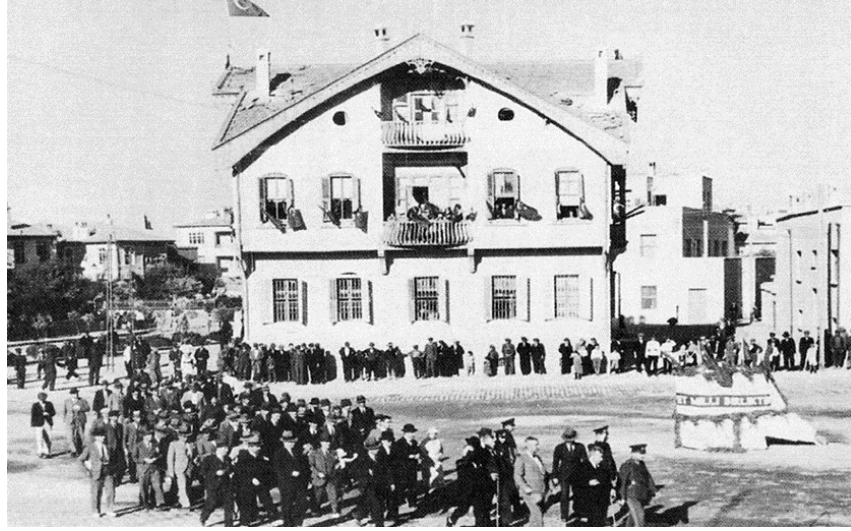
Zemin kat planı

Birinci kat planı

Şekil 4.4 Yusuf ŞAR Konağı-Eski Belediye Binası'na ait Konya KVKBK onaylı I. Dönem Restitüsyon Projesi kat planları (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2024).

Yapının ikinci dönemi Belediye Binası olarak kullanıldığı dönem olarak değerlendirilmiştir. Yapının bu döneminde Yusuf ŞAR Konağı'nın bahçe duvarları kaldırılarak Belediye Binası, Alaaddin Caddesi ve Onuncu Yıl Anıtı'na direkt açılan bir duruma getirilmiştir (Resim 4.26). Camekanlı girişinin kaldırıldığı, her iki yanında sütunların yer aldığı anıtsal merdivenli bir girişe çevrildiği tespit edilmiştir.

Resim 4.26 Konya’da Cumhuriyet Bayramı kutlamaları sırasında Yusuf ŞAR Konağı (Karpuz, 1998)

Ayrıca giriş kısmında cumbanın üzerinde “Belediye Binası” yazan tabela eklenmiştir. İlerleyen süreçte ahşap bombeli balkon korkuluklarının, düz formda taş, mermer vb. malzemeden yeniden yapılmış olduğu görülmektedir. Zemin ve birinci katta yer alan ahşap kepenkler de kaldırılarak pencerelerin giyotin pencereye dönüştürüldüğü görülmektedir (Resim 4.27). Görülen bu değişimin fonksiyon değişikliğine bağlı olarak yapıldığı düşünülmektedir.

Resim 4.27 Yusuf ŞAR Konağı’nın Belediye Binası olarak kullanıldığı geç dönemi (Uz ve Doğan, 2010)

Mekansal olarak görülen bir diğer değişim; fotoğraflarda çok az görebildiğimiz güney cephe üzerindedir. Güney cephenin birinci katında ilk döneminde balkon yer alırken ikinci dönemde bu kısım kapalı çıkmaya (cumba) dönüştürülmüştür. Bu cepheyi en net görebildiğimiz yer, kent merkezinden istasyona doğru giden atlı tramvayın Yusuf

ŞAR Konağı'nın önünden geçerken çekilmiş fotoğraftır (Resim 4.28). Yapının batı cephesindeki ahşap bombeli balkon korulukları, ahşap pencere kepenkleri ve güney cephe birinci kattaki ajur tekniğinde yapılmış balkon korkulukları net bir şekilde görülmektedir (Resim 4.29).

Resim 4.28 Yusuf ŞAR Konağı önünde atlı tramvay durağı (Karpuz, 1998)

Resim 4.29 Eski Belediye Binası (Yusuf ŞAR Konağı) güney ve batı cepheleri (Ataberk, t.y.)

1956 yılına dek Konya Belediyesi olarak kullanılmaya devam edilen yapının, Belediye'nin taşınmasıyla birlikte bu işlevi de sona ermiştir. 1955 tarihli hava fotoğraflarında görülen yapı, 1957 yılına ait hava fotoğraflarında bulunmamaktadır. Dolayısıyla 1956 ya da 1957 yılında yıkıldığı tahmin edilmektedir. Bu yıkım, koruma yasalarının tam olarak gelişmediği hele ki sivil mimarlık örneklerinin korunmasına yönelik çalışmaların neredeyse hiç olmadığı bir tarihe denk düşmektedir.

Yusuf ŞAR Konağı tez çalışması kapsamında ele alınan Marunî Evleri'nden günümüze ulaşamayan tek yapıdır. Ancak bu dönemde farklı sebeplerle yıkılan/yanan başka Marunî evlerinin olduğu bilinmektedir. Günümüze ulaşamayan dolayısıyla korunamamış bu yapının, mekansal olarak değerlendirmesine başlangıçta çalışma içeriğinde yer verilmeyecekti. Ancak tez çalışması devam ederken Konya Büyükşehir Belediyesi'nin girişimleriyle eski fotoğraf ve belgelerden tescilli yapılan ve restitüsyon projeleri hazırlatılarak onaylanan yapı, korunma kavramı adına çalışmaya farklı bir tartışma boyutu kazandırmıştır.

Tescil edildikten sonra restitüsyon projeleri onaylanan yapının, onaylanan plan değişiklikleri ile rekonstrüksiyonunun aynı yerinde yapılabilmesi için altlık oluşturulmuştur. Tescilli yapının kent belleğine olan katkısının açık olmasına rağmen çevresinde 1930'lu yıllardan itibaren inşa edilmiş yapılar da günümüzde tarihsel bir bağlam bulundurmaktadır. Bu yapılardan ilk apartman olma özelliğiyle Hayat Apartmanı, modernizm anlayışıyla üretilen Tekel Binası Koruma Kurulu tarafından tescil edilmiştir.

Yusuf ŞAR Konağı'nın yerinde inşa edilen İş Bankası da bu bağlamı sürdüren, yarışma projesi ile elde edilmiş, dönemin mimari anlayışını yansıtan ve duayen mimarlar tarafından hazırlanmış bir yapıdır. Güncel koruma mevzuatında 922 Sayılı İlke kararında herhangi bir nedenle yok olmuş kültür varlığı özelliği gösteren yapıların, eski belgelere dayalı tescil edilebileceği ancak rekonstrüksiyon uygulamasının daha önceki yerinde yapılması mümkün değilse kendi konumundan farklı bir yerde yapılabilceği belirtilmiştir. Belediye Binası olarak inşa edilen İş Bankası'nın yıkılarak Yusuf ŞAR Konağı'nın yeniden aynı yerinde inşa edilmesiyle çevresel-tarihsel bağlam olarak yine uyumsuz bir çevrede yer alacağı düşünülmektedir.

4.3.2. Araboğlu Kosti Evi (19. yy. son çeyreği)

Alaeddin Tepesi'nin güneyinde, Meram ilçesi, Sahipata Mahallesi'nde yer alan, tapunun 306 ada, 6 parselinde kayıtlı, özel mülkiyete ait taşınmaz; 19. yüzyılın son çeyreğinde yaptırılmıştır (Resim 4.30). Marunî Avukat Araboğlu Kosti tarafından yaptırılan konut, Marunîlerin Fransızlara olan iyi ilişkileri neticesinde 1892 yılında Fransız Okulu olarak kullanılmaya başlanmıştır. “Öğüsten Dolusu Mepsiyenperleri” adlı Fransız Katolik misyoner cemaatine hizmet etmiştir (Konya Rehberi-Konya 1339, sf.66'dan aktaran Aydın, 2006). Sonrasında 1970'li yıllara kadar konut işlevinde kullanılan yapı, bir dönem siyasi parti il binası olarak da kullanılmıştır (Aydın, 2006). Bu

tarihten sonra dersane, lokanta, kıraathane, kitapçı dükkânı vb. ticari işlevlerde kullanıldığı bilinmektedir. Günümüzde de ticari fonksiyonlu kullanılmaktadır.

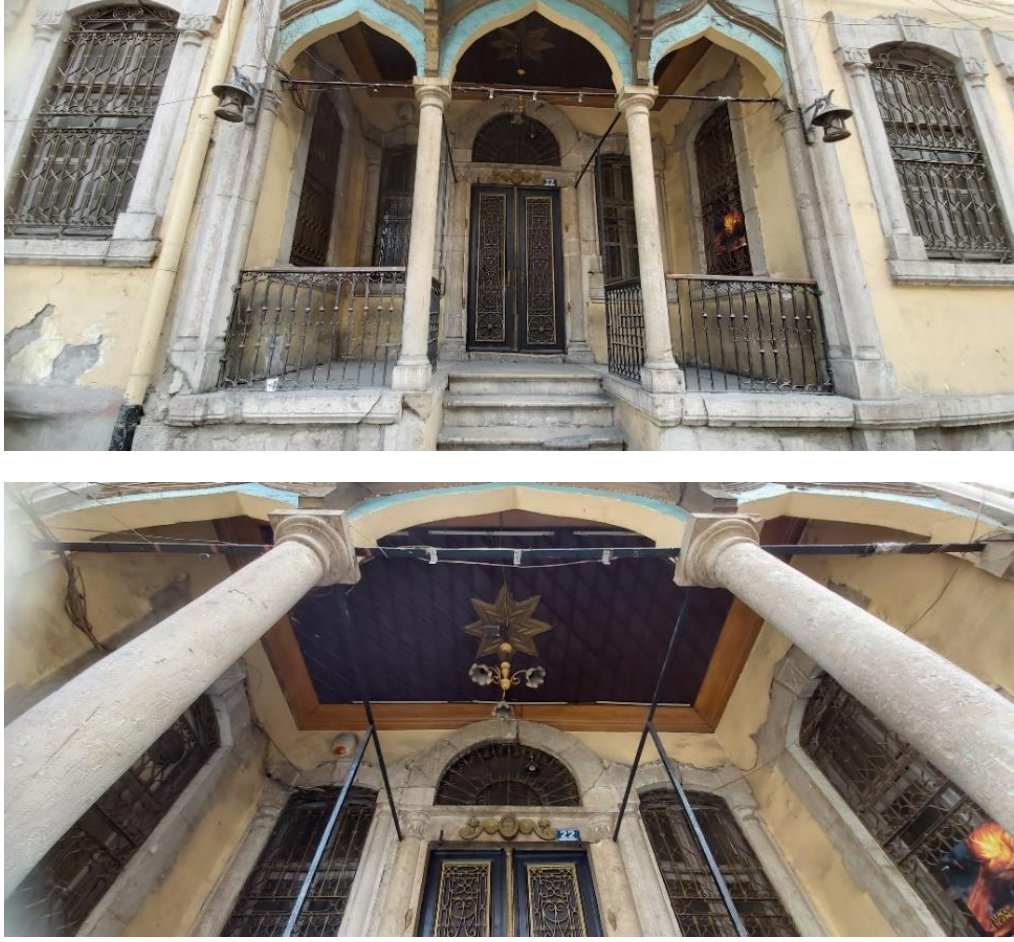

Resim 4.30 Marunî Araboğlu Kosti Evi (Kaçar Demirbaş Arşivi, 2020)

Söz konusu yapının korunması gerekli “eski eser” olarak tescil edildiği ilk karar Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun 06.02.1982 tarih A-3321 sayılı kararıdır. Daha sonra GEEAYK’nin Konya Merkezde yer alan kültür varlıklarına yönelik genel tescil kararı olan 13.11.1982 tarih ve A-3861 sayılı kararı ile tescil edilmiştir. Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 24.01.1991 tarih ve 943 sayılı kararı ile tescilinin devamına karar verilmiş ve “2. Grup” yapılara dahil edilmiştir.

Yapı, İstasyon Caddesine bağlanması nedeniyle önemli bir aks olan Mimar Muzaffer Caddesi üzerinde yer almaktadır. 20. yüzyılın başında istasyona giden atlı tramvayın Araboğlu Kosti’nin evinin önünde makas değiştirmesinden dolayı bulunduğu konumun “Araboğlu Makası” olarak anılmasını sağlamıştır (Odabaşı, 1998).

Kareye yakın plana sahip yapı; bodrum, zemin kat, 1. kat ve çatı katından oluşmaktadır. Bina girişi, yapının ön cephesinde güney yönünde olmak üzere kuzey ve batı yönünde de girişi bulunmaktadır. Doğu cephesinin sağır olması ise yapının hem günümüzde hem eski fotoğraflarından anlaşıldığı üzere bu yönde bitişik nizam olmasından kaynaklanmaktadır. Mekân organizasyonu açısından iç sofalı plan şemasına sahiptir. Yapının bodrum katı kesme taştan, zemin ve birinci katı ise ahşap dikme araları kerpiçle doldurularak inşa edilmiştir. Subasman seviyesine kadar görünen altıgen kesme sille taşından kaplamaları dikkat çekici bir unsurdur. Yapının en dikkat çekici bölümü ön cephesinde yer alan sivri kemerli ve revaklı girişi ile girişin üzerinde yer alan cumbasıdır (Resim 4.31).

Resim 4.31 Araboğlu Kosti Evinin revaklı ana girişi (Kaçar Demirbaş Arşivi, 2020)

4.3.2.1. Araboğlu Kosti Evi'nin Çevresel Korunma Durumunun Değerlendirilmesi

Araboğlu Kosti Evi'nin, çevresel olarak değerlendirilmesi yapılırken, tescilli parsel komşu olan veya aralarından yol geçse dahi bu parsel cephe veren parsellerin durumu dikkate alınmıştır. 307 adanın tamamına yer verilmesi ve 306 ada 11 parselin incelenmesinin nedeni, 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başlarına ait simge yapı ve rekreasyon alanlarının bu noktalarda bulunması olmuştur (Şekil 4.5).

Şekil 4.5 Araboğlu Kosti Evi (306 ada 6 parsel) ve çevresinde incelenen parselleri gösterir uydu görüntüsü (Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü (TKGM), 2025; referans alınarak şematik olarak çizilmiştir.)

1910’lu yılların sonuna doğru çekilmiş fotoğraf¹⁴ üzerinde Araboğlu Kosti Evi ve aynı adada yer alan diğer yapılar görülmektedir (Resim 4.32). Fotoğrafta en soldaki yapı, Araboğlu Kosti Evi’dir. Yanında kerpiçten iki katlı, düz cephe hattına sahip bir yapı yer almaktadır. Fotoğrafta görülen Araboğlu Kosti evi ile benzer mimari özelliklere sahip (balkonlu) yapı, Marunî Arap Yusufoglu Yorgaki’nin Evidir¹⁵. Bu Marunî Evi’nin yanındaki uzun cephe hattına sahip yapı da Dr. Date’in Hastanesi olarak bilinen Amerikan Hastanesi’dir¹⁶. Dr. Date’in hastanesinin yanında belli belirsiz görülen yapılar, eczane ve Fransız Katolik Kilisesi’dir¹⁷.

¹⁴ Konya’da atlı tramvayın kullanımı ve Araboğlu Makası ile özdeşleşen bu fotoğrafın tam tarihi bilinmemektedir. 1906’da Selanik’ten getirtilen atlı tramvayın 1913 tarihinden itibaren işletilmeye başlandığı ve 1926 yılında da seferden kaldırıldığı bilgisinden¹⁴ yola çıkılarak bu tarih aralığını gösterdiği kabul edilmektedir (Konya Büyükşehir Belediyesi, Performans Programı 2024 yılı).

¹⁵ Araboğlu Kosti Evi yakınında bulunan Arap Yusufoglu Yorgaki Evi, Araboğlu Kosti Evi ile benzer mimari özelliklere sahiptir. Arap Yusufoglu Yorgaki Efendi’ye ait olan ev, Mondros Antlaşması’ndan sonra İngiliz Kontrol Zabıtlığı olarak kullanılmıştır. 1920’de soba ile ilgili bir sorun nedeniyle nedeni ile tamamen yanmıştır. Yangın, yan parseldeki Dr. Date’in Hastanesi’ne sıçramış ve daha fazla hasara yol açmadan söndürülmüştür (Avanas, 1998, s.31’ten aktaran Önge, 2011).

¹⁶ 1911 yılında Dr. Date adlı Amerikalı bir misyoner tarafından işletilen özel bir hastanedir. Millî Mücadele döneminden sonra kapatılmıştır. 1922 yılından sonra Alaaddin Oteli, lokanta ve kiraathane olarak kullanılmaya başlanmıştır. Sol tarafında yer alan eczanesi de Şahap Fotoğrafhanesi olmuştur (Karpuz, 1998). 1935 yılında geçirdiği yangında ağır hasar görmüş ve sonrasında kullanılmamıştır (Kişmir ve Es 1961’den aktaran Önge, 2011).

¹⁷ 1910’da Fransız Katolik Kilisesi, Fransız okulunun yanında, inşa edilmiştir (Odabaşı, 1998)

Resim 4.32 1910’lu yılların sonu; Mimar Muzaffer Caddesi üzerinde Araboğlu Kosti Evi, “Arap Yusufuğlu Yorgaki Evi” ve Dr. Date’in Hastanesi (C. Sağlık Arşivinden aktaran Önge 2011).

1923-1927 yılları arasında bu yapı adasının tam karşısında (günümüzdeki 307 no’lu ada üzerinde) Fahrettin Paşa Parkı¹⁸ yapılmıştır. Şimdiye kadar bahsedilen yapılardan Marunî Arap Yusufuğlu Yorgaki’nin Evi, Dr. Date’in Hastanesi ve eczanesi, Fahrettin Paşa Parkı; Araboğlu Kosti’nin çevresel olarak korunma durumu anlatılırken incelenecek parseller üzerinde, geçmişte yer alan yapılardır. Bir de fotoğraflar üzerinden değerlendirme yapılırken bahsedilecek referans yapılar bulunmaktadır. Bunlar; Fransız Katolik Kilisesi ile Alaaddin Tepesi üzerinde yer alan Eski Orduevi Binası¹⁹, Halkevi Binası²⁰ ve Belediye Sineması (Eski Rum Okulu Tiyatro Salonu)’dır²¹.

Millî Mücadele yıllarından sonrasına ait fotoğrafta Dr. Date Hastanesi tabeladan da anlaşıldığı üzere “Alaaddin Oteli, lokanta ve kıraathane” olarak kullanılmaya başlamıştır. Yanındaki Marunî Arap Yusufuğlu Yorgaki Evi’nin iki katı yangın sonucu yıkılmış sadece zemin katı ayakta kalabilmiştir. Bu üç yapı da günümüzdeki 306 ada 11 parselin tamamında veya bir bölümünde yer alan yapılardır. Fotoğrafta Araboğlu Kosti

¹⁸ Fahrettin Paşa Parkı 1923-1927 yılları arasında Fahrettin ALTAY tarafından yaptırılmıştır. 1955 yılında kent içinde yeterli yeşil alan bulunması gerekçesiyle Fahrettin Paşa Parkı imar adasına dönüştürülmüştür (Bağcı, 2025).

¹⁹ Eski Orduevi Binası, 1920’li yılların başında (1923-1927) Fahrettin Paşa tarafından yaptırılmıştır. 1960’lı yıllarda yıkılarak yeni orduevi binası inşa ettirilmiştir (Odabaşı, 1998).

²⁰ Halkevi Binası, 19. yy. sonlarında açılan eski Rum Okuludur. 1923 yılına kadar okul olarak hizmet vermiştir. Mübadeleden sonra 1932 yılında Halkevi olarak kullanılmaya başlanmıştır (Odabaşı, 1998). 1957 yılında yıkılmış olduğu eski hava fotoğraflarından anlaşılmaktadır.

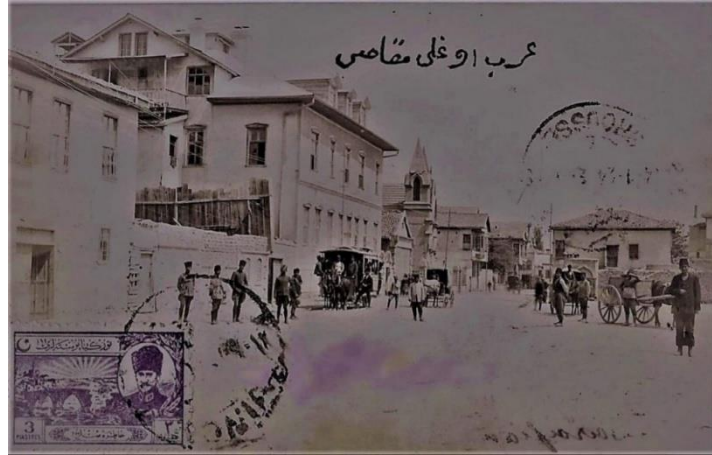
²¹ Eski Rum Okuluna ait tiyatro salonudur. Mübadeleden sonra Konya Belediyesi mülkiyetine geçmiş ve sinema olarak kullanılmaya başlanmıştır. 1955 yılından sonra yangın geçirmiş ve enkazı kaldırılarak yerine ağaçlar dikilmiştir (Odabaşı, 1998). 1956 yılında yıkılmış olduğu eski hava fotoğraflarından da anlaşılmaktadır.

Evi'nin farklı formdaki kırma çatısı ve çatı köşkü görülmektedir. Yapıların karşısında yer alan Fahrettin Paşa Parkı henüz yapılmamıştır. Bu nedenle fotoğrafın 1920'li yılların başına ait olduğu tahmin edilmektedir. (Resim 4.33).

Resim 4.33 1920'li yılların başı Dr. Date'in Hastanesi ve Araboğlu Kosti Evi (Karpuz, 1998)

Araboğlu Makasını gösteren kartpostalda Dr. Date'in Hastanesi olarak bilinen yapı ve yanında yıkılmış vaziyetteki Arap Yusufuğlu Yorgaki Evi'nin duvarı daha net görülmektedir. Atlı tramvaylar halen faaliyet göstermektedir. Yapıların güney yönü boş vaziyettedir. Bu kartpostalda yapıların yine 1923 yılı öncesine ait durumunu gösterdiği anlaşılmaktadır. (Resim 4.34).

Resim 4.34 1920'li yılların başında Araboğlu Makası (Ataberk t.y.)

1923-1927 yılları arasında Araboğlu Kosti'nin bulunduğu yapı adasının önünde Fahrettin Paşa Parkı inşa edilmiştir. Resim 4.35'in bu tarih aralığını gösterdiği düşünülmektedir. Araboğlu Kosti Evi'nin sağında kerpiç iki katlı yapı, onun yanında yıkılan eski Marunî Evi'nin duvarı, gerisinde Halkevi Binası ve Dr. Date Hastanesi olarak bilinen yapının bir bölümü görülmektedir.

Resim 4.35 Fahrettin Paşa Parkı ve Araboğlu Kosti Evi (Karpuz, 1998)

Fahrettin Paşa Parkının, kent içinde insanların vakit geçirdiği bir alan olduğu yine eski fotoğraflar üzerinden anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra Cumhuriyet'in ilk yıllarında önemli kutlama ve törenlerin de sahnesi olmuştur. 1924 yılında yapılan Zafer Çeşmesi'nin²² Park içerisinde yer alması da önemini vurgular niteliktedir (Resim 4.36).

Resim 4.36 Fahrettin Paşa Parkı ve Zafer Çeşmesi (Karpuz, 1998)

Burada yapılan kutlama ve geçitler, incelenen yapıların belirli bir dönemdeki durumunu anlayabilmemiz açısından katkı sağlamaktadır. Bunlardan ilki 1928 yılında yapılan 30 Ağustos Zafer Bayramı kutlamalarıdır (Resim 4.37). Bir diğeri de 1933 yılında Cumhuriyet'in 10. yılında yapılan resmi geçit törenidir (Resim 4.38).

²² Zafer Çeşmesi, Millî Mücadele Dönemlerinin anısına 1924 yılında Ferit Paşa Parkında yapılmıştır. Daha sonra Zafer Meydanına taşınmıştır (Karpuz, 1998).

Resim 4.37 Dr. Date'in Hastanesi önünde konuşma yapan Asım Paşa -Hüsnü Kazım Ersoy koleksiyonundan, Haldun Temel Ersan paylaşımı olan fotoğraf (Civelekoğlu, 2017)

Resim 4.38 Onuncu Yıl Kutlamaları Mimar Muzaffer Caddesi-Fahrettin Paşa Parkı (Civelekoğlu, 2017)

Bu fotoğraflar incelendiğinde 1924-1933 yılları arasında incelenen yapılar üzerinde önemli bir değişim olmamıştır. Yapılara ait literatür araştırmasından edinilen bilgilere göre 1935 yılında Eski Dr. Date Hastanesi, çıkan yangın sonucu ağır hasar almış ve sonrasında kullanılmamıştır.

Bu yıllardan sonra 1940'lı yıllara ait hava fotoğrafında da Araboğlu Kosti ve çevresi görülmektedir. Araboğlu Kosti'nin yanındaki iki katlı ev, Eski Dr. Date Hastanesi ve Fahrettin Paşa Parkı'nın bir bölümü görünmektedir. Bu yapılarda bir değişim izlenmemektedir. Ancak Eski Dr. Date Hastanesi'nin yanındaki tek katlı eczanenin yıkıldığı ve yerinde iki katlı, Katolik Kilisesi bahçe duvarı boyunca uzanan bir yapı inşa

edildiği tespit edilmiştir. Ayrıca Arap Yusufoglu Yorgaki Efendi'nin evinin yerinde iki katlı bir yapı yer almaktadır. Bu yapının ön kısmında bahçe yer almaktadır ve Arap Yusufoglu Yorgaki Evi'nin zemin kat duvarı kaldırılmış, bu kısımda bahçe duvarı yapılmıştır (Resim 4.39). İncelenen yapıların gerisinde, Alaaddin Tepesi'nin üzerinde Eski Ordu Evi, Halkevi, Belediye Sinemasının da halen mevcut olduğu görülmektedir.

Resim 4.39 1940'lı yıllarda Mimar Muzaffer Caddesini gösteren havadan çekilmiş fotoğraf (Ülgen Ailesine ait eski bir fotoğraf-Konya Manzarası) (SALT Research, t.y.)

1940'lı yıllara kadar incelenen parseller üzerinde Araboğlu Kosti Evi'nin çevresel dokusunu zedeleyici nitelikte kütle ve gabariye sahip bir yapı oluşumu izlenmemiştir. Özellikle Fahrettin Paşa Parkı'nın incelenen yapıların karşı adasında inşa edilmiş olması, yapıların görünürlüğünü arttırmıştır. Literatür araştırması da bu döneme ait fotoğraf kronolojisini doğrulamaktadır. Araboğlu Kosti Evi'nin çevresindeki yıkım ve dönüşüm 1954 Konya İmar Planının kabulünden sonra başlamıştır. 1952 yılından sonra sayısı artan apartmanların ilk örneklerinden olan "Terzioğlu Apartmanı"²³, 1955 yılında Araboğlu Kosti Evi'nin bahçesinin ifrazı sonuca oluşan 306 ada 10 parsel üzerinde inşa edilmiştir. 1955 yılından sonra Eski Dr. Date'in Hastane ve eczanesi, Eski Marunî evi üzerindeki yapı yıkılarak parselleri birleştirilmiş ve günümüzdeki 306 ada 11 parsel oluşturulmuş, 1957 yılında burada "2. Ordu Komutanlığı Binası"²⁴ yapılmıştır (Resim 4.40). Diğer yandan Alaaddin Tepesinde yer alan Halkevi Binası ve Belediye Sineması 1956-1957

²³ Terzioğlu Apartmanı, 1955 yılında yapılmıştır. Mimari İ. Hulusi GÜNGÖR'dür. Bodrum, zemin ve üç normal kattan oluşan yapı zemin kat karkas üzeri yığma teknikte inşa edilmiştir (Ulusoy, 1999).

²⁴ 2. Ordu Komutanlığı, 1957 yılında inşa edilmiş, 1983 yılına kadar karargâh olarak kullanılmıştır. Sonrasında bir süre TSK Vakfı Öğrenci Yurdu olarak kullanılmıştır. 2012 yılında boşaltılan bina, 2019 yılında tamamen yıkılmıştır. (Çolak, 2016)

yıllarında yıkılmıştır. 1955-1957 yılları arasında Araboğlu Kosti Evi'nin çevresi hızlı bir dönüşüm yaşamıştır. 1957 yılına ait hava fotoğrafı da yaşanan dönüşümü üst ölçekte de belgeler niteliktedir (Resim 4.41).

Resim 4.40 Alaaddin Tepesi, 2. Ordu Komutanlığı binasının inşası (Acar, 2025)

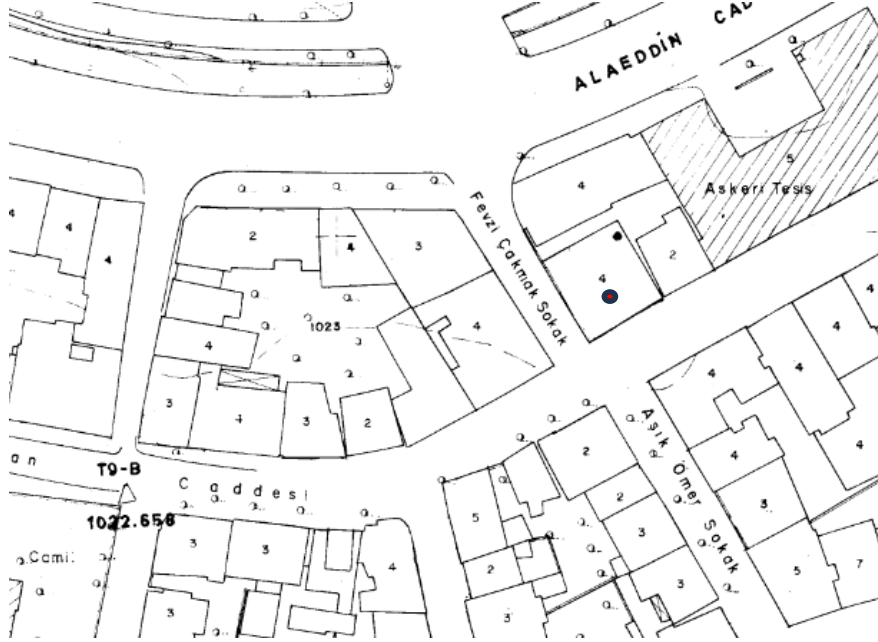

Resim 4.41 Alaaddin Tepesi ve çevresi; 1957 yılı hava fotoğrafında²⁵ Araboğlu Kosti Evi (Ataberk t.y)

1966 tarihli halihazır haritada Terzioğlu Apartmanı, 2. Ordu Komutanlığı binasının işlendiği görülmektedir. Araboğlu Kosti Evi'nin sağındaki parselde (306 ada 3 parsel) iki katlı kerpiç ev işlidir. 1960'lı yılların sonuna kadar bu evin yıkılmadığı anlaşılmaktadır. Araboğlu Kosti Evi'nin karşısında yer alan eskiden Fahrettin Paşa

Kaynakta 1950'li yıllar olarak belirtilmiştir ayrıca Konya Kent Rehberi'nde yer alan hava fotoğrafları ile karşılaştırıldığında 1957-1962 aralığını gösterdiği tespit edilmiştir. Önge'nin (2011) çalışmasında ise 1957 yılı olarak belirtilmiştir.

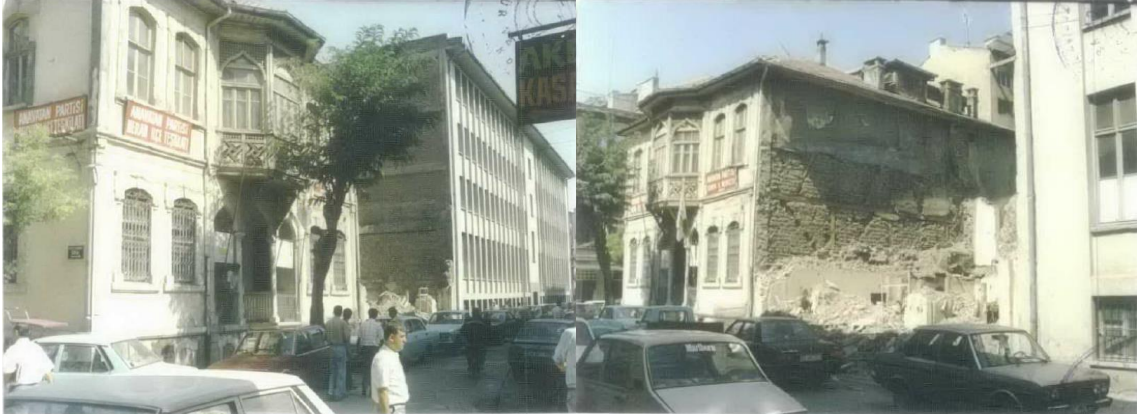
Parkı'nın yer aldığı 307 no'lu adanın neredeyse tamamı yüksek katlı yapılarla dolmuştur. İmar planlarında dört kat yükseklikle sınırlanmasına rağmen beş ve yedi katlı yapılar da yer almaktadır (Şekil 4.6).

Şekil 4.6 1966 tarihli halihazır haritada Araboğlu Kosti Evi ve çevresi (Konya KVKBK Arşivi)

1966 tarihli hâlihazır haritaya göre incelenen parsellerden sadece Araboğlu Kosti'nin yanındaki iki katlı kerpiç evin ayakta kaldığı görülmüştür. 1989 yılına gelindiğinde 306 ada 3 parseldeki yapı da yıkılmıştır (Resim 4.42). Aynı yıl parselde yapılmak istenen yapıya ait dört katlı iş hanı projesi tescilli yapı ile ilişkisi açısından değerlendirilmek üzere Koruma Kuruluna iletilmiştir. Konya Kültür Varlıklarını Koruma Kurulunun 15.09.1989 tarih ve 558 sayılı kararında imar durumunda belirtildiği şekilde 12,50 m yükseklikte, cephesi bitişiğindeki tarihi yapı ile uyum sağlayacak bir proje iletilmesi istenmiştir.

Kurulun 22.09.1989 tarih ve 560 sayılı kararında cephesinde yapılan tashihlerle dört katlı iş hanı projesi uygun bulunmuştur. Bu yıllarda söz konusu alan 3. Derece arkeolojik sit ilan edilmemiştir. Bu nedenle sondaj kazısı yapılmadan yeni yapı yapılmasına izin verilmiştir. 1990 yılında uygulama tamamlanmış böylece Araboğlu Kosti Evi'nin çevresindeki yapılaşma da tamamlanmıştır (Resim 4.43). Bu görünüm uzun yıllar devam etmiştir.

Resim 4.42 Araboğlu Kosti Evi sağ yanındaki iki katlı binanın -306 ada 3 parsel- yıkılmış hali, 1989 yılı (Konya KVKBK Arşivi)

Resim 4.43 Araboğlu Kosti Evi sağ yanındaki 306 ada 3 parselde inşa edilen İşhanı, 1990 yılı (Konya KVKBK Arşivi)

1993 yılında söz konusu alan arkeolojik sit ilan edilen ve 2009 yılında sınırları genişletilen ve Koruma Amaçlı İmar Planı onaylanan alanda, yapıların biçimlenişinde Kurul kararları belirleyici olmaya başlamıştır. Koruma Amaçlı İmar Planıyla belediye ve KUDEB koruma sürecine dahil edilmiş ve tescilli yapıların ihyasına yönelik kararlar üretilmeye başlanmıştır. Bunlardan ilki Terzioğlu Apartmanı'nın tescil edilmesidir. Koruma Kurulunun 15.03.2010 tarih ve 3591 sayılı kararında Konya'nın ilk apartmanlarından olan Terzioğlu Apartmanı 2. Grup taşınmaz kültür varlığı olarak tescil edilmiştir.

2018 yılında Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından 2. Ordu Komutanlığı Binasının yıkımı için Koruma Kurulundan izin istenmiştir. Koruma Kurulunun 05.10.2018 tarih ve 5618 sayılı kararında Eski 2. Ordu Komutanlığının yıkımında sakınca olmadığı belirtilmiştir. 2019 yılında yaklaşık altmış yıllık sürecin sonunda Ordu Komutanlığı Binası yıkılmış böylece söz konusu alanda yapı yoğunluğu azalmıştır. Aynı yıl Büyükşehir Belediyesi tarafından 306 no'lu yapı adasına ilişkin plan değişikliği teklifi Koruma Kuruluna sunulmuştur. Plan değişikliği teklifinde rekreasyon alanı olarak planlı 306 ada 11 parselin sosyo-kültürel tesis alanı olarak fonksiyon değişikliği yapılması, 306 ada genelinde sınır düzenlemesi yapılması ve Eski Dr. Date Hastanesinin yeniden ihya edilmesi amaçlanmıştır. Koruma Kurulunun 13.12.2019 tarih ve 6554 sayılı kararında plan değişikliği teklifinin hazırlanacak cephe iyileştirme projesi kapsamında yeniden değerlendirilmesine karar verilmiştir.

2025 yılında Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından 307 no'lu adaya yönelik plan değişikliği teklifi Koruma Kuruluna sunulmuştur. Plan değişikliği gerekçesi olarak 1960'lı yıllarda inşa edilen yapıların birçoğunun fen ve sağlık şartlarına uygun olmayışı, plan kararlarına aykırı yükseklikte yapılar oluşması ve ön bahçe mesafesi bulunmayan bu yapıların dar cadde /sokaklar üzerinde yoğunluğu arttırması, sık işlev değiştiren bu yapıların çoğu zaman atıl durumda bulunması ayrıca cephe verdiği Araboğlu Kosti evi ve güneyinde yer alan Sırçalı Medreseyi etkileyecek bir konumda olması nedeniyle tescilli yapılar ile bütünleşecek bir plan elde edilmesi gösterilmiştir (Koruma Amaçlı İmar Plan Değişikliği Araştırma Raporu. 2025).

Koruma Kurulunun 21.04.2025 tarih ve 10224 sayılı kararı ile 307 no'lu adanın ticaret kullanımından "Belediye Hizmet Alanı" kullanımına dönüştürülmesine yönelik 1/5000 ve 1/1000 ölçekli koruma amaçlı imar planı değişikliği uygun bulunmuştur. Ancak Belediye Hizmet Alanında hangi kullanımın yer alacağı belirtilmemiştir.

2010 yılından sonra Araboğlu Kosti çevresinde, yerel idarelerce nitelikli-niteliksiz yapılara yönelik değerlendirmeler yapılmaya başlamıştır. Bir dönem planlarla, alınan kararlarla, yangın vb. nedenlerle yok olan tarihi çevrenin korunması ve niteliksiz yapılardan arındırılması için girişimlerde bulunulmuştur. Özellikle 307 no'lu adada başlayan kamulaştırma çalışmaları, askeri idarede bulunan bir yapının yıkılması hatta Eski Dr. Date Hastanesi'nin ihyasına yönelik alınan kararlar yerel idarelerin de bölgede tersine bir dönüşüm için girişimlerde bulunduğunu göstermektedir.

Bu anlamda Koruma Amaçlı İmar Planı ile plan kararlarında Koruma Kurulunun yetki ve denetimi de önemli bir etkidir. Ancak Eski 2. Ordu Komutanlığı Binasının

yıkımı dışında incelenen dönem için alınan kararlar yalnızca fiziki kararlardır. Uygulamaya yönelik girişimler ve sonrası bu aşamada değerlendirilememektedir. Sonuç itibarıyla Araboğlu Kosti Evi, günümüzde 1950’li yıllarda başlayan ve kültür varlıklarını dikkate almadan yapılaşan bir çevre içerisinde, yoğun trafik ve uygun olmayan işlevler neticesinde korunmadan ziyaden güçlkle varlığını sürdüren bir yapı olarak kent içinde ezilmiş bir vaziyettedir (Şekil 4.7).

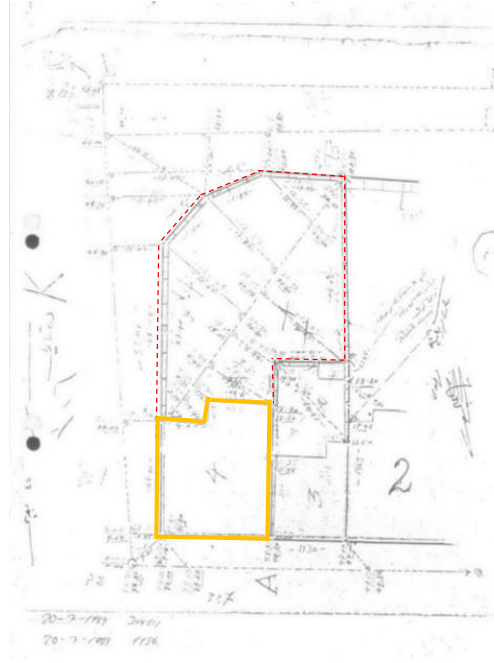

Şekil 4.7 Araboğlu Kosti Evi ve çevresinin günümüzdeki durumunu gösterir fotoğraflar (Kaçar Demirbaş Arşivinde yer alan fotoğraflar TKGM referans alınarak düzenlenmiştir, 2025)

4.3.2.2. Araboğlu Kosti Evi’nin Mekânsal Korunma Durumunun Değerlendirilmesi

Araboğlu Kosti Evi’nin mekânsal olarak değerlendirilmesi yapılırken eski fotoğraflar, eski kadastro paftaları, Koruma Bölge Kurulu arşivinden elde edilen bilgi ve belgelerden yararlanılmıştır. Söz konusu yapı, konut olarak inşa edilmiştir. Geçmişten itibaren birçok kez fonksiyon değişikliği yaşanan yapıda mekân ve cephe kurgusunda da değişimler yaşanmıştır. Yapının mekânsal olarak değişimindeki başlıca etkenin fonksiyon değişikliği ve parselasyon hareketleri olduğu tespit edilmiştir.

Araboğlu Kosti Evi’nin mimari özellikleri anlatılırken üç girişi olduğundan bahsedilmiştir. Ana giriş güney cephede, caddeye açılmaktadır. Ana girişin tam karşısında bir giriş daha vardır. Güney ve batısında yol olan yapıda, bu giriş arka bahçe varlığına işaret eder. Osmanlıca pafta üzerinden düzenlenen aplikasyon krokisi de bu bilgiyi doğrular niteliktedir (Şekil 4.8).

Şekil 4.8 1989 yılında revize edilen Osmanlıca harita plan örneğinde Araboğlu Kosti Evi (Konya KVKBK Arşivinde yer alan belge referans alınarak yazar tarafından çizilmiştir).

Bu belge üzerinde Arapoğlu Kosti Evi'nin bina oturumu sarı ile işaretli kısımdır. Kırmızı ile işaretlenen sınır bahçe duvarının bulunduğu hattır. Arapoğlu Kosti dışında işli olan iki yapı oturumu daha mevcuttur. Kat adetleri üzerinde yazılıdır. Bitişik parsellerde yer alan bu yapılar da Mimar Muzaffer Caddesi üzerindedir ve arka kısımları bahçe kullanımındadır. Arapoğlu Kosti'nin bahçe duvarının köşesinde yer alan pah, günümüzdeki Terzioğlu Apartmanı'nın köşesi yuvarlanmış hattı ile uyumludur. Bu eski belgeden hareketle Arapoğlu Kosti'nin 20. yüzyıl başlarında bahçesinin olduğu ancak sonraki dönemlerde ifraz edilerek ikiye ayrılmış olduğu ve 1955 yılında Terzioğlu Apartmanı'nın bu bahçe üzerine inşa edildiği anlaşılmaktadır.

Arapoğlu Kosti'ye ait eski fotoğrafta ön cephede yer alan ahşap işçilikli balkonun olduğu görülmektedir (Resim 4.44). 1930'lu yıllara ait fotoğrafında balkonun sivri kemerli açıklıklarının arası, ahşap doğramalı pencere ile kapatılarak cumbaya dönüştürüldüğü görülmektedir (Resim 4.45). Bu fotoğrafa göre cumbanın üzerinde kurşundan yarım soğan kubbe ile örtülü çatı köşkü yer almaktadır. Kubbe üzerindeki üç adet yarım daire şeklinde pencere, çatı köşkünü aydınlatmaktadır.

Resim 4.44 1910’lu yıllarda Araboğlu Kosti Evi ve atlı tramvay (Karpuz, 1998)

Resim 4.45 1920’li yıllarda Araboğlu Kosti Evi (Karpuz, 1998)

Araboğlu Kosti Evi, tescil edildiği 1982 yılına ait fotoğraflarda, yapının çatısının sonradan değiştirilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Çatı köşkünün olduğu yan tarafın bir bölümü teras olarak düzenlenmiştir. Cumbanın üzerindeki soğan kubbe de kaldırılmış ve üzeri kiremitle kaplanmıştır. Çatı üzerinde yeni bacalar inşa edilmiştir (Resim 4.46). Bu durum mekân organizasyonu ve ısıtma sisteminde değişiklik olduğunun bir göstergesidir.

Resim 4.46 Araboğlu Kosti Evi’nin 1982 yılına ait fotoğrafları (Konya KVKBK Arşivi)

GEEAYK tarafından tescil edilen yapıya yönelik Konya Koruma Kurulu tarafından ilk karar, 1991 yılında üretilmiştir. Tescilinin devamına karar verilmiş koruma grubu “2. Grup” olarak belirlenmiştir. Bu yıllarda yapının siyasi parti binası olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Yan cephede yer alan cumbanın üzerinde çatı katı ve teras oluşumu daha net görülmektedir (Resim 4.47).

Resim 4.47 Araboğlu Kosti Evi'nin 1991 yılına ait fotoğrafı (Konya KVKBK Arşivi)

1997 yılında, Araboğlu Kosti Evi'nin restoran olarak kullanımı için Koruma Kurulundan izin istenmiştir. 1997 yılında yapı boş ve âtil durumdadır (Resim 4.48). Bu yıla ait fotoğraflar tescilli yapının iç mekânda da bilinçsiz müdahaleler olduğu (ahşap süslemeli tavanların yağlı boya ile boyanması, kontrplak vb. malzemeyle kaplanması gibi), yapısal hasar ve deformasyonlar bulunduğu anlaşılmaktadır. Yapının iç mekanını görebildiğimiz en eski tarihli görüntüler olması açısından 1997 yılına ait fotoğraflar çalışma kapsamında edinilen önemli bir belgedir (Resim 4.49).

Resim 4.48 Araboğlu Kosti Evi'nin 1997 yılına ait fotoğrafı (Konya KVKBK Arşivi)

Resim 4.49 Araboğlu Kosti Evinin 1997 yılına ait iç mekân fotoğrafları (Konya KVKBK Arşivi)

Koruma Kurulunun 01.05.1997 tarih ve 2852 sayılı kararında restoran olarak kullanımında sakınca bulunmadığı ancak rölöve ve restorasyon projelerinin iletilmesi istenmiştir. Bu doğrultuda 1998 yılında rölövesi Kurula iletilmiştir. Koruma Kurulunun 07.05.1998 tarih ve 3167 sayılı kararı ile rölövesi uygun bulunmuştur. Ayrıca kararda restorasyon projesi ile statik raporun hazırlanarak iletilmesi belirtilmiştir.

Koruma Kurulu arşivinde yer alan 1998 yılı fotoğraflarında yan cephenin tamamı görünmektedir (Resim 4.50). Çatı kısmında sonradan eklenmiş oda, betonarme balkon/teras döşemeleri (malzeme farklılaşması) ve cephede yapısal deformasyonlar izlenmektedir. Bu aşamada Koruma Kurulunun restorasyon projesi ve statik rapor istemesi yapıya koruma adına önemli bir karardır.

Araboğlu Kosti Evi'nin restorasyon projesi aynı yıl Koruma Kurulu tarafından değerlendirilmiştir. 21.05.1998 tarih ve 3183 sayılı Kurul kararında restorasyon projesi uygun bulunmuş, İnşaat Mühendisleri Odası Konya Şubesinde hazırlanan teknik rapor doğrultusunda sıva ve ahşap kaplamalar kaldırıldıktan sonra taşıyıcı ve duvarların tekrar incelenmesi sonucu çıkacak duruma göre takviye proje hazırlanarak Kurulca değerlendirilmesinden sonra uygulamaya geçilebileceği; binanın özgün ahşap elamanlarının orijinaline uygun olarak onarılarak korunmasının sağlanması belirtilmiştir. Koruma Kurulunun 14.01.1999 tarih ve 3417 sayılı kararında 3183 sayılı kararda istenilen takviye projesi onaylanmadan imalatların tamamlandığı tespit edildiğinden yapanlar hakkında 2863-3386 Sayılı Yasa kapsamında suç duyurusunda bulunulmuştur.

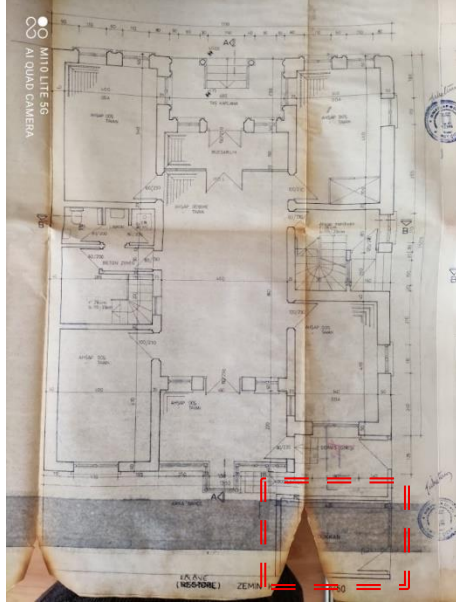
a) ön cephe

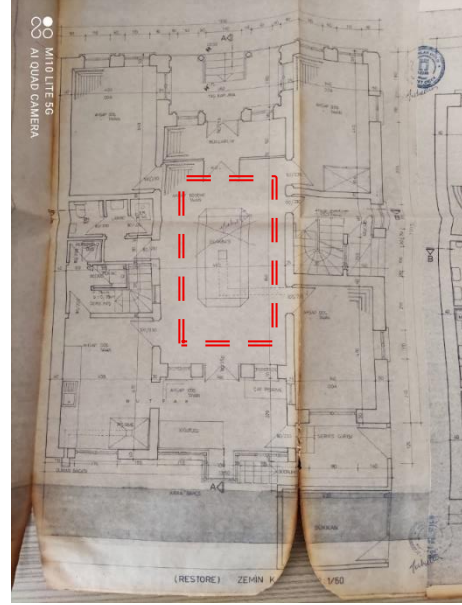
b) yan cephe

Resim 4.50 Araboğlu Kosti Evi cephe görünümleri, 1998 yılı (Konya KVKBK Arşivi)

Tescilli yapıya ait 1998 yılına ait Kurul onaylı rölövede, yapının mekân organizasyonunda değişimler olduğu, modern donatı elemanlarının (klozet, lavabo vb.) 19. yüzyıla ait konuta girmiş olduğu, yan cephenin bitişinde tek katlı eklenti mekân (dükkan) yapılmış olduğu izlenmektedir (Resim 4.51). Rölöve üzerinde yapısal sorunlar ve bozulmalar işli bulunmamaktadır.

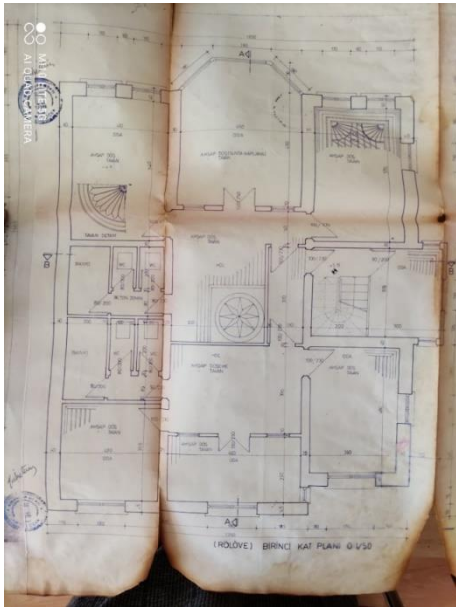

Resim 4.51 Kurul onaylı rölövede zemin kat planı
(Çiçek, 1998)

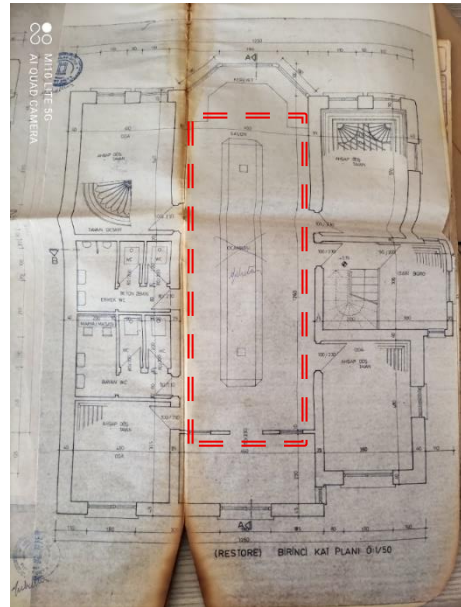

Resim 4.52 Kurul onaylı restorasyon projesi-
zemin kat (Çiçek, 1998)

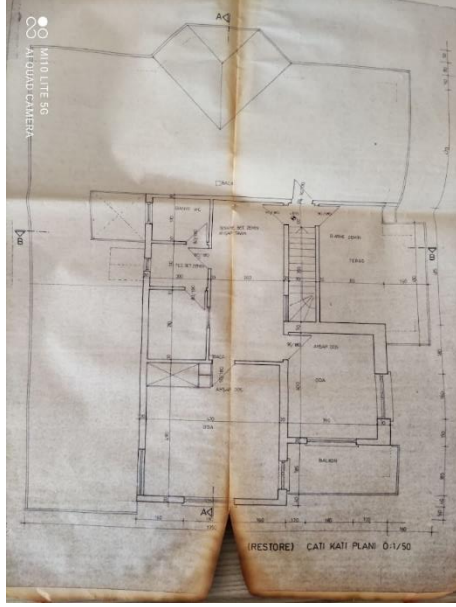
Restorasyon projesi ve rölöve karşılaştırıldığında farklılıklar; zemin ve birinci katta ıslak hacimlerin düzenlenmesi, birinci katta sofada yer alan muhdes bölücü duvarların kaldırılmasıdır. Ayrıca proje üzerinde uygun olmayan önerilerin Koruma Kurulunca iptal edildiği görülmektedir. (Resim 4.52-Resim 4.54). Bodrum ve çatı katı planlarında farklılaşan bir öneri sunulmamıştır (Resim 4.55- Resim 4.56).

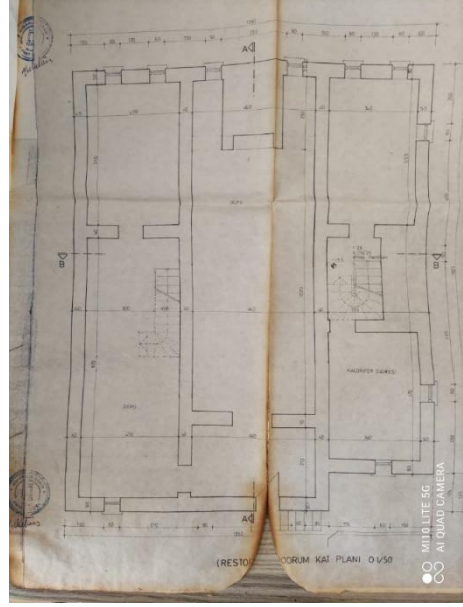
Resim 4.53 Kurul onaylı rölövede birinci kat
planı (Çiçek, 1998)

Resim 4.54 Kurul onaylı projesi-birinci kat planı
(Çiçek, 1998)

Resim 4.55 Kurul onaylı restorasyon projesi-çatı katı planı (Çiçek, 1998)

Resim 4.56 Kurul onaylı restorasyon projesi-bodrum kat planı (Çiçek, 1998)

Restorasyon projesi hazırlanırken restitüsyon etüdüne²⁶ dayalı hazırlanmamıştır. Bu durumda güncel rölövede yer alan mekanlar üzerinden restorasyon projesi hazırlanmıştır. Muhdes-özgün ayrımı yapılmamıştır. Yapının dönemsel analizleri hazırlanmamıştır. Ancak yapının belgelenmesi açısından rölövesinin hazırlanması ve onarımı açısından restorasyon projesine ek olarak statik raporunun istenmesi çok önemli bir gelişmedir.

Tescilli sivil mimarlık örneği Araboğlu Kosti Evi'nin 1998 yılında restoran olarak kullanımına yönelik restorasyon projesi uygun bulunmuştur. Restoran işlevini çok uzun süre sürdürmeden 2002 yılında Koruma Kurulundan yeniden fonksiyon değişikliği izni istenmiştir. Koruma Kurulunun 05.04.2002 tarih ve 4478 sayılı kararında yeni istem doğrultusunda kahvehane, turistik eşya satış, sergi vb. ticari, turistik amaçlı kullanımında sakınca olmadığı ayrıca izinsiz hiçbir inşai ve fiziki müdahalede bulunulmaması hususları belirtilmiştir.

2005 yılında dış cepheye ışsız reklam panosu yapılması istemi Koruma Kurulu tarafından değerlendirilmiştir. Bu tarihte yapının bodrum, zemin, birinci kat ve çatı katının kahvehane olarak kullanıldığı; zemin katının internet kafe olarak kullanılmaya başlandığı, kötü kullanım nedeniyle yıprandığı o döneme ait fotoğrafta görülmektedir (Resim 4.57). Ayrıca bu tarihten itibaren tescilli yapı, yoğun bir tabela kirliliğine maruz

²⁶ Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunun 05.11.1999 tarih ve 660 sayılı ilke kararı ile restorasyon projesi hazırlanırken detaylı restitüsyon etüdü yapılması belirtilmiştir. Ancak bu dönemde genellikle projeler, rölöve-restorasyon projesi şeklinde hazırlanmıştır.

kalmıştır. Koruma Kurulunun 05.12.2005 tarih ve 643 sayılı kararında bu durum göz önünde bulundurularak tabela konması ve rüzgarlık kısmında tadilat talebinin, daha önceki kararlarda istenen statik bilgi ve belgelerle değerlendirilebileceği belirtilmiştir.

Resim 4.57 Araboğlu Kosti Evinin 2005 yılına ait fotoğrafı (Konya KVKBK Arşivi)

2009 yılından sonra basit tamir ve tadilatlar KUDEB Birimince değerlendirilmiştir. Koruma Uygulama ve Denetim Bürosu tarafından farklı yıllarda basit onarımlar izinleri verilmiştir (Tablo 4.1).

Tablo 4.1 KUDEB Birimince yıllara göre verilen basit tamir/tadilat izinleri (Konya KVKBK Arşivi)

YIL	İÇERİK
2012	İç ve dış cephenin boyanması.
2015	İç mekân duvarlarının boyanması.
2021	İç mekân ve cephede bozulan sıvaların özgün malzeme ile yenilenmesi ve boyanması. Ahşap elamanların (kapı-pencere doğramaları, korkuluk vb.) boyanması ve verniklenmesi. Mevcut elektrik tesisatının yenilenmesi. Dış cephede yer alan taşların temizliğinin yapılması.

Araboğlu Kosti Evi'nin güncel incelemesinde zemin katının kitabevi olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Birinci katının ise 2020 yılına kadar okey salonu olarak kullanıldığı bilgisi edinilmiştir. Günümüzde boş vaziyettedir. Ancak 2020 yılına ait fotoğraflarda birinci katta güney yöndeki odaların duvarlarının tahrip edildiği ve mekânsal organizasyonun zedelendiği buna rağmen bazı bölümlerde özgün süsleme detayları bulundurduğu görülmektedir (Resim 4.58).

Birinci kat sofası

Birinci kat sofası

Birinci katta güneybatı yöndeki odanın ahşap tavanı

Resim 4.58 Araboğlu Kosti Evi birinci kat iç mekân fotoğrafları (Kaçar Demirbaş Arşivi, 2020)

Konut olarak inşa edilen yapı, inşa edildiği dönemden kısa bir süre sonra farklı işlevlerle kullanılmaya başlanmıştır. Ancak bu farklı işlevlerin mekâna etkilerini edinilen bilgi/belgelerin kısıtlı olması nedeniyle ancak 1982 yılından sonra anlaşılabilmiştir. Günümüzde ise yapının zemin ve birinci katının bağımsız bölümlere dönüştürüldüğü, farklı kullanıcılar elinde ve farklı işlevlerle kullanıldığı bu durumun da yapının kendi içerisinde bile aynı derecede korunamadığını göstermektedir.

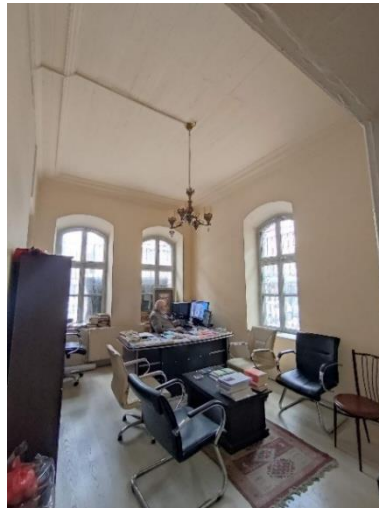
Yapının zemin katının kitabevi olarak kullanımıyla gerekli bakım-onarımların hem iç mekânda hem de cephede kısmen yapıldığı görülmektedir (Resim 4.59). 2020 yılından itibaren kullanılmayan birinci katının bakım ve onarımdan yoksun olduğu dış cephesinden de anlaşılmaktadır. Tabela, reklam yazısı vb. elamanla sivri kemerli ve revaklı gösterişli yapı girişini bile gölgelemiştir (Resim 4.60).

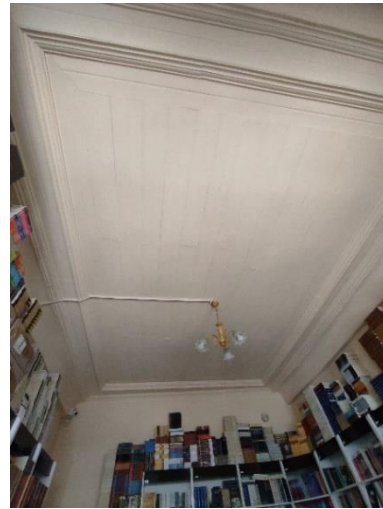
Zemin kat sofası

Zemin kat güneydoğu yöndeki oda

Zemin kat güneybatı yöndeki oda

Zemin kat güneydoğu yöndeki odanın tavanı

Resim 4.59 Araboğlu Kosti Evi zemin kat iç mekân fotoğrafları (Kaçar Demirbaş Arşivi, 2022)

Resim 4.60 Araboğlu Kosti Evi'nin 2025 yılına ait fotoğrafı (Kaçar Demirbaş Arşivi, 2025)

Geçmişten itibaren yapının sık ve uygun olmayan fonksiyon değişikliklerine uğraması, ara ara boş ve âtil durumda kalması, Koruma Kurulunun kararlarına rağmen izinsiz müdahalenin devam etmesi 1990'lı yılların başında restorasyon geçirmiş olsa bile yapının; yıpranma ve bozulmalarını arttırmıştır. Yapı gereksiz müdahalelerle yorulmuştur. Tabela kirliliği ve vandalizm girişimleriyle görünümü daha da olumsuz etkilenmiştir.

Araboğlu Kosti Evinin karşısında yer alan 307 no'lu adada kamulaştırma çalışmaları başlatan Belediyenin bu kapsamda alandaki tarihi yapıların bütünlüğünü sağlamak adına Araboğlu Kosti Evinin de kamulaştırma programlarına dahil edilmesi gereklidir. Güncel rölövesi; etüt çalışmasına dayalı, dönemsel analizleri içeren restitüsyon projesinin elde edilmesi ve yapının onarımına yönelik uygun fonksiyonla kullanımını öneren esaslı onarım (restorasyon) projesinin yerel idare aracılığıyla sağlanması yönünde adımlar atılmalıdır. Fiziki kararlar yerine uygulamaya yönelik koruma kararları ve çalışmasının yapılarak sit alanına sivil mimarlık örneği yapının kazandırılması kentin görünümüne de olumlu katkı sağlayacaktır.

4.3.3. Marunî İkiz Evleri (1910)

Alaeddin Tepesi'nin güneyinde, Meram ilçesi, Sahipata Mahallesi'nde yer alan, tapunun 310 ada, 50-55 parselinde kayıtlı, özel mülkiyete ait taşınmaz; 20. yüzyıl başında yaptırılmıştır. Yapı, İstasyon Caddesine bağlanması nedeniyle önemli bir aks olan Mimar Muzaffer Caddesi üzerinde yer almaktadır. İkiz ev şeklinde inşa edilen yapı, tapu kayıtlarında 50-55 parsel olarak iki taşınmaz üzerinde yer almaktadır. İki ayrı girişi bulunmakta ve toplamda iki bağımsız bölümden oluşmaktadır. Bağımsız bölümlerin malikleri ve kullanıcıları farklıdır. Bu durum ikiz ev olarak inşa edilen yapının süreç içerisindeki müdahalelerini etkilemiştir. Bağımsız bölümlerden (No: 36) sağ tarafta yer alan daha az müdahale ile ulaşmıştır. Sonuç olarak görünüm itibarıyla de farklılaşmışlardır. Diğer yandan sağ taraftaki yapı, köşe parselde yer alırken sol tarafta yer alan yapı bitişik nizam düzende ve ara parselde yer almaktadır (Resim 4.61).

Resim 4.61 Marunî İkiz Evleri (Kaçar Demirbaş Arşivi, 2019)

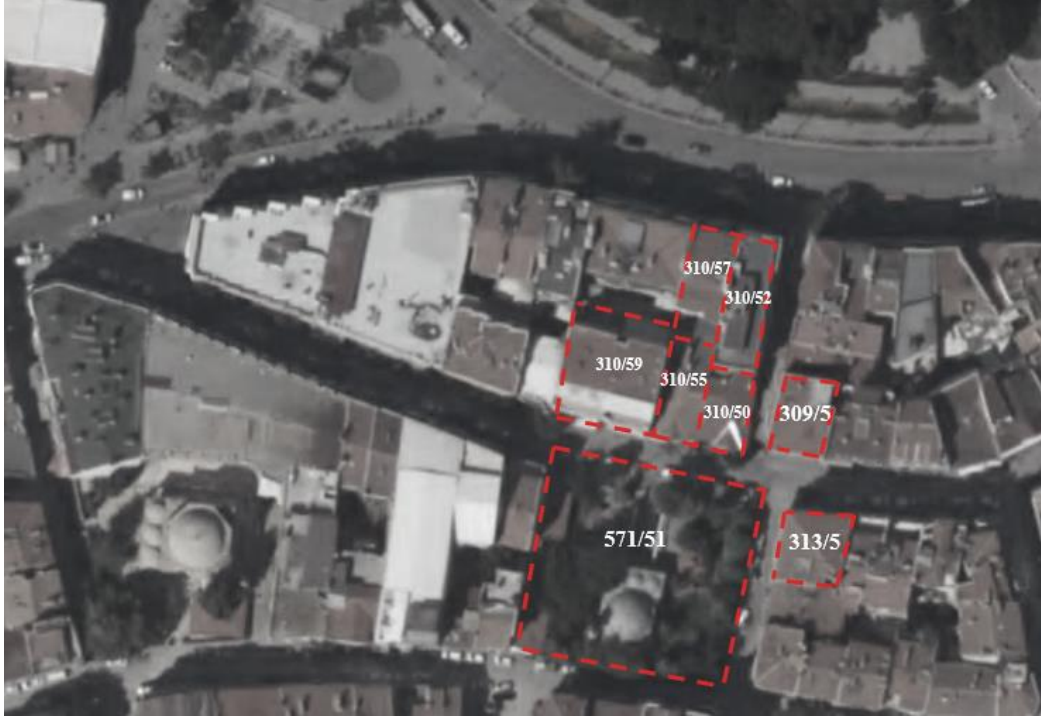
Yapının ilk sahipleri ve yaptıran kişiye ait bilgiler tespit edilememiştir. Ancak bulunduğu konumun Marunîlerin genellikle evlerini yaptığı bölge olması ve Marunî evi olduğu bilinen Mimarlar Odası ile tipoloji benzerliği dikkate alındığında yapının bir Marunî evi olması muhtemeldir. Söz konusu yapıların korunması gerekli “eski eser” olarak belirtildiği ilk karar Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun 08.03.1974 tarih 7739 sayılı kararıdır. Daha sonra GEEAYK’nin Konya Merkezde yer alan kültür varlıklarına yönelik genel tescil kararı olan 13.11.1982 tarih ve A-3861 sayılı kararı ile tescil edilmiştir. Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 24.01.1991 tarih ve 943 sayılı kararı ile tescilinin devamına karar verilmiş ve 2. Grup yapılara dahil edilmiştir. Günümüzde ticari fonksiyonlu kullanılmaktadır.

Genel itibarıyla dikdörtgen bir forma sahip olan yapı; bodrum, zemin ve birinci kattan oluşmaktadır. Yapının inşasında taş ve kerpiç malzeme bir arada kullanılmıştır. Cepheye birinci kat üzerinde birbirinin simetriği ahşap çıkmalar dalgalı saçakla vurgulanmıştır. Mekân organizasyonu her iki bağımsız bölümde de değişikliğe uğradığı için birbirinden farklılık göstermektedir. İkiz ev olarak inşa edilen yapı, tapuda iki farklı parselde kayıtlıdır. Mülkiyeti ve kullanıcıları birbirinden bağımsız olan yapıda müdahaleler de farklılaşmış, ikiz yapı özelliği de kaybolmuştur.

4.3.3.1. Marunî İkiz Evleri’nin Çevresel Korunma Durumunun Değerlendirilmesi

Marunî İkiz Evleri’nin çevresel değerlendirmesinde incelenecek parseller Şekil 4.9’da belirtilmiştir. Güneyinde Tahir Paşa Camii’nin yer aldığı 571 ada 51 parsel, kuzeyinde üzerinde iş merkezinin bulunduğu 310 ada 52-57 parseller, batısında Aşçıgil

İşhanı bulunan 310 ada 59 parsel, doğusunda ise dersane binasının olduğu 309 ada 5 parsel yer almaktadır. Güneydoğusunda yer alan 313 ada 5 parseli yönelik veri bulunmaması nedeniyle değerlendirme yapılamamıştır.

Şekil 4.9 Marunî İkiz Evleri (310 ada 50-55 parsel) ve çevresinde incelenen parsellerin mülkiyet sınırlarını gösterir uydu görüntüsü (TKGM, 2025; referans alınarak şematik olarak çizilmiştir.)

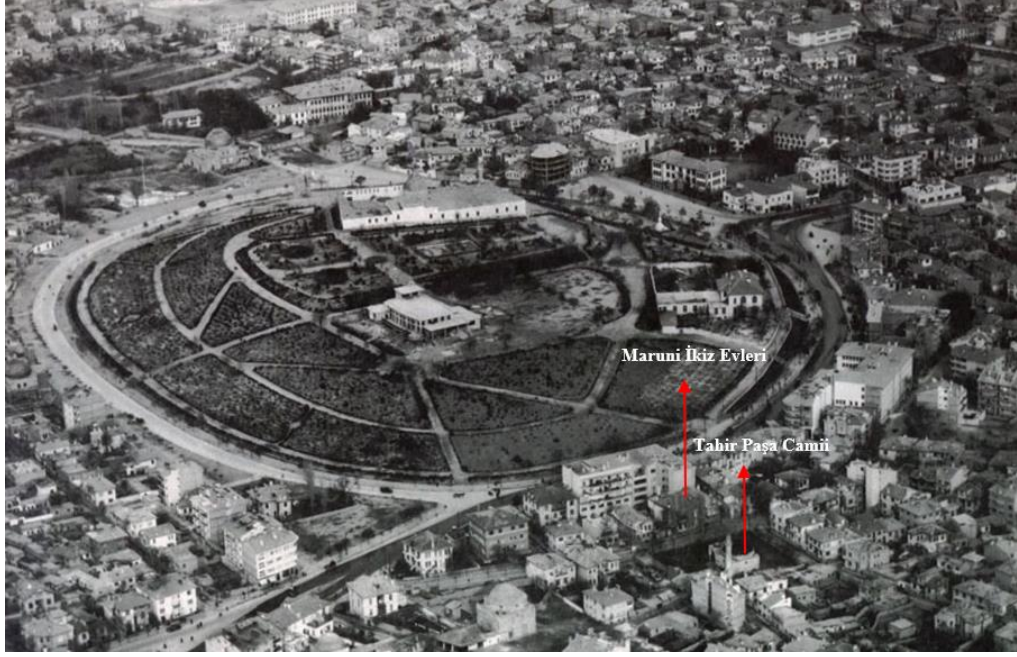
Marunî İkiz Evleri ve çevresinin ilk halini görebildiğimiz yalnızca bir tane eski fotoğraf bulunabilmiştir. 20. yüzyıl başlarına ait bu fotoğrafta; ikiz evlerin yer aldığı adada, iki katlı, cumbalı, geleneksel yapım tekniğiyle inşa edilmiş bir yapı görülmektedir. İkiz evlerin doğu tarafında da tek katlı bir yapı olduğu görülmektedir. Yapıların üzerinde bulunduğu Mimar Muzaffer Caddesi'nin güney yönünde Tahir Paşa Camii'nin bahçe duvarları görünmektedir. Bahçe duvarlarının gerisinde yola doğru uzanan ağaçların varlığı dikkat çekmektedir (Resim 4.62). Genel itibarıyla çevresinde yer alan cadde/sokak oluşumlarının günümüze benzer olduğu görülmektedir.

Resim 4.62 20. yüzyıl başlarında Marunî İkiz Evleri'nin görünümü (Karpuz, 1998)

Alaaddin Tepesi ve çevresinde yüksek katlı yapılaşmanın 1951 yılında Konya'nın ikinci apartmanının inşaa edilmesiyle oluşmaya başladığı bilinmektedir. 1957 yılına ait hava fotoğrafında Marunî İkiz Evleri'nin arkasında yer alan yüksek katlı, büyük kütleli yapı dikkat çekmektedir (Resim 4.63). Bu yapı günümüzde 310 ada 52, 57 ve 49 parseller üzerinde yer almaktadır (Şekil 4.9).

1952-1957 aralığında üretilen yapı ile Marunî İkiz Evleri'nin çevresinde dönüşüm başlamıştır. 1957 yılına ait hava fotoğrafı da bu durumu sergilemektedir (Resim 4.63). Alaaddin Tepesi çevresinde yer alan adalar üzerinde özellikle Alaaddin Bulvarı'na cepheli bulunanlarda yüksek katlı büyük kütlelerin oluştuğu görülmektedir. Mimar Muzaffer Caddesi üzerindeki parsellerde eski doku nispeten korunmuş durumdadır.

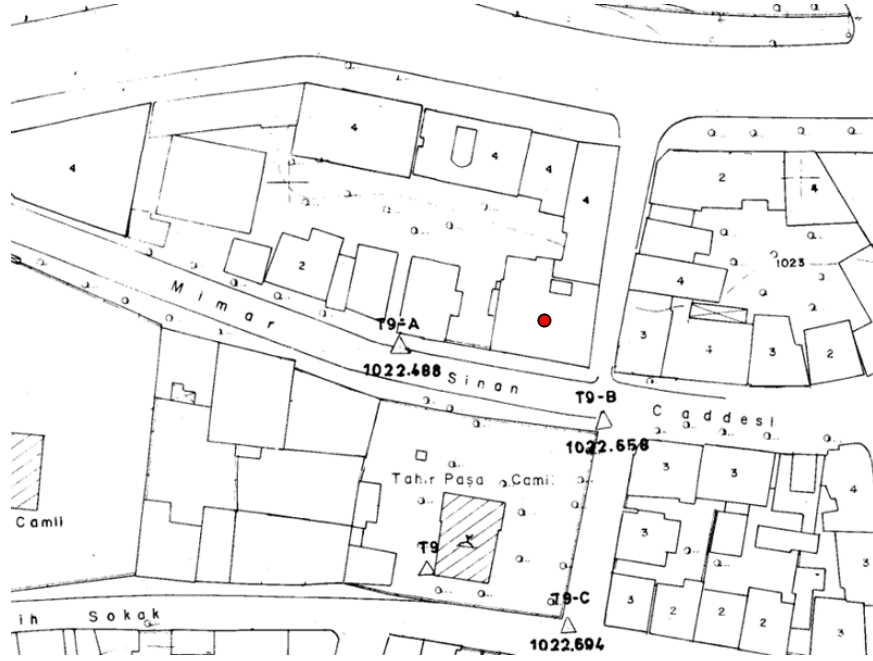
Resim 4.63 Alaaddin Tepesi ve çevresine ait 1957 yılı hava fotoğrafı (Ataberk, t.y.)

1967 tarihli imar planında da Marunî İkiz Evleri'nin yer aldığı ada ve çevresi için en çok 4 katlı yapılaşma ile yükseklik sınırlandırılmıştır ayrıca ticari alan olarak gösterim yapılmıştır. Plan üzerinde Tahir Paşa Camii'nin korunduğu görülmektedir (Şekil 4.10).

Şekil 4.10 1967 tarihli İmar Planı'nda Marunî İkiz Evleri'nin yer aldığı ada üzerinde yapılaşma durumu (Konya KVKBK Arşivi)

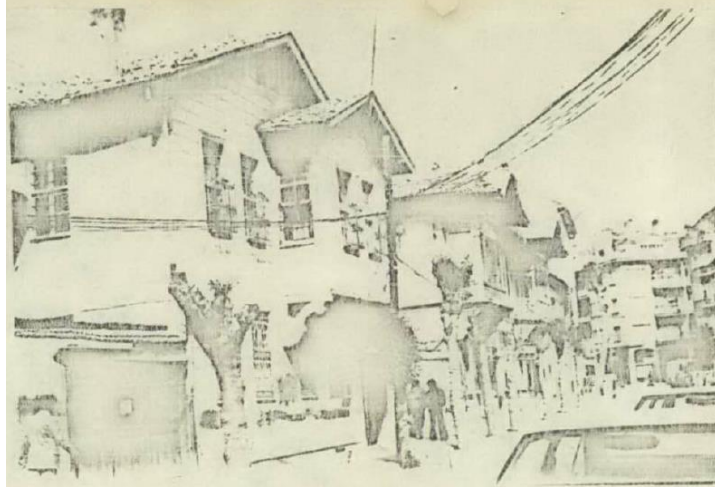
Tapu ve Kadastro Müdürlüğünce onaylı 17.06.1967 tarihli halihazır haritada, ada üzerindeki parsellerden Alaaddin Bulvarı'na yönelen 4 kat yükseklikte yapıların yer aldığı görülmektedir. Mimar Muzaffer Caddesi üzerindeki parsellerde ise 2 katlı yapılar, yan ve arka bahçelerin var olduğu görülmektedir (Şekil 4.11).

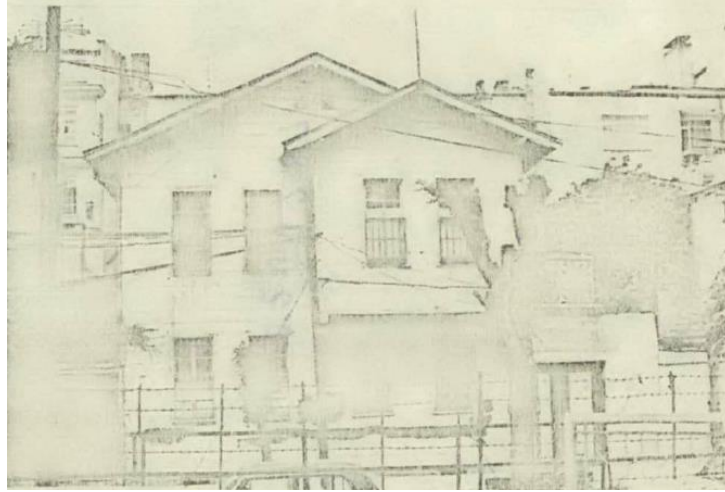
Şekil 4.11 1967 tarihli halihazır haritada Marunî İkiz Evleri'nin yer aldığı kadastral adada çevre parsellerin durumu (Konya KVKBK Arşivi)

Marunî İkiz Evleri'ne ait eski fotoğrafta görülen iki katlı ve cumbalı yapı "Aşçıgil Evi"; mevcut durumdaki 310 ada 59 parsel üzerinde yer almaktaydı. Aşçıgil Evi, GEEAYK'nin 08.03.1974 tarih 7739 sayılı kararı ile tescil edilmiştir. Kararda *"iki katlı binanın gerek mimarisi gerek süslemeleri ile cemiyetimizin belli bir kesiminin, belli bir süre içindeki sosyal, ekonomik ve kültürel seviyesini belgelemesi"* nedeniyle aynen korunması gerekli eser olarak tesciline gerek görülmüştür. Bu karar aynı zamanda Marunî İkiz Evleri'nin de "eski eser" olarak tescilinin gerekli görüldüğü ilk karardır. Kararda geçen -cemiyetimizin belli bir kesimi- ifadesinden bu yapının da azınlıklar tarafından üretildiği çıkarımı yapılabilmektedir.

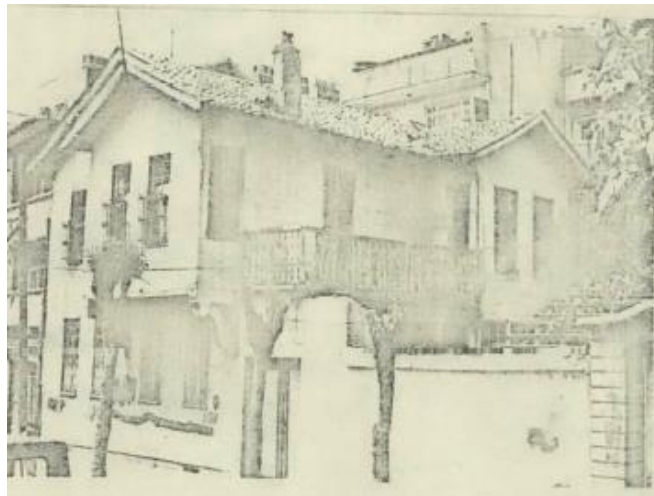
1982 yılında Anıtlar Kurulunun kararına yapılan itiraz sonucunda Danıştay kararıyla Aşçıgil Evi'nin, tescil kararı iptal edilmiştir. Anıtlar Kurulunca yapılan itiraza rağmen yapı tescilden düşürülmüştür. Yapıya ait Kurul arşivinde yer alan fotoğraflarda; caddenin diğer yönünden çekilmiş silüet mevcuttur (Resim 4.64). 1974 yılına ait fotoğraflarda cadde üzerinde ve Aşçıgil Apartmanı'nın arka kısmında yüksek katlı apartman yapılarının yer almaya başladığı görülmektedir (Resim 4.65). Yine fotoğraflardan Marunî İkiz Evleri ile arasında yer alan bahçe görülmektedir. Bahçe duvarı üzerinde yer alan iki adet bahçe kapısı her iki yapının da bahçe kullanımı olduğunu göstermektedir. Ayrıca sokak yönünde cumbası olan yapının bahçeye bakan balkonu olduğu da görülmektedir (Resim 4.66).

Resim 4.64 1974 yılı, Aşçıgil Evi ve Marunî İkiz Evleri sokak görünümü (Konya KVKBK Arşivi)

Resim 4.65 1974 yılı, Aşçıgil Evi ön cephesi (Konya KVKBK Arşivi)

Resim 4.66 1974 yılı, Aşçıgil Evi ve Marunî İkiz Evleri bahçe kullanımı (Konya KVKBK Arşivi)

Aşçıgil Evi, 1981 yılında tescilden düşürülmesinden sonra kısa süre içerisinde yıkılmıştır. 1986 yılına ait hava fotoğrafında günümüzde yapının yanında yer alan dört katlı “Aşçıgil İş Hanı”nın inşa edilmiş olduğu görülmektedir (Şekil 4.12). Günümüzde de İşhanı olarak kullanılan yapı Marunî İkiz Evleri’nin silüetine doğrudan olumsuz etkiye bulunmuştur (Resim 4.67). Söz konusu yapı mimarisi ile Marunî İkiz Evleri ile dönemsel olarak aynıdır. Yapılaşma düzeni, kat adedi, cepheleriyle birbirine saygılı, ezici niteliği olmayan bir yapı topluluğu mevcutken bu doku tamamen yok edilmiştir²⁷.

Şekil 4.12 Aşçıgil İşhanı’nın yerini gösterir 1986 tarihli uydu görüntüsü (Konya Kent Rehberi, 2025)

Resim 4.67 Marunî İkiz Evleri ve Aşçıgil İşhanı (Kaçar Demirbaş Arşivi, 2022)

1957 yılına ait hava fotoğrafında, adada yer alan parsellerde yüksek katlı yapıların oluşmaya başladığı görülmüştür. 1980’li yıllardan itibaren Marunî İkiz Evleri cephe ve kütle olarak ezici nitelikteki yapılar arasında kalmıştır. Tek yapı ölçeğindeki bilinçsiz müdahaleler de eklenince kent içinde yalnız kalmış, güçlkle varlığını sürdüren bir yapı haline gelmiştir.

İncelemenin başında bahsi geçen Marunî İkiz Evleri’nin doğusunda, dar sokağın köşesinde tek katlı yapı, günümüzdeki 309 ada 5 parsel üzerinde yer almaktadır (Şekil 4.9). 1993 yılında Marunî İkiz Evleri’nin cephe verdiği 309 ada 5 parselde Koruma Kurulundan izin alınmadan başlanan kaçak kazı ve yapı inşaatı alanın III. Derece Arkeolojik Sit olması gerekçesiyle durdurulmuştur.

Müze uzmanlarınca yapılan incelemede, parsel üzerinde kültür varlığına rastlanmadığı belirtilmiştir. Sonrasında Koruma Bölge Kurulunca alınan 08.09.1993 tarih ve 1749 sayılı kararda III. Derece Arkeolojik Sitte yer alan taşınmazda imar durumu doğrultusunda yapılaşmaya gidilebileceği ancak ilgili Belediyesinin yeni yapılacak

²⁷ 1981 yılında Anıtlar Kurulu Başkanı Orhan ALSAÇ tarafından yapılan itirazda, yapının yanındaki sivil mimarlık eseri yapı ile mütalaa edilmesinin zorunluluğu, mimarisi ile yanındaki eski esere saygılı ve onun ihtişamını belirten bir sadelik düzeyinde olduğu belirtilmiş “*dış mimari özellikleri korunmazsa yanındaki güzel eski eser çift yapı korunma bakımından çok şey kaybeder*” şeklinde bu durum anlatılmıştır (KKVKBK Arşivi).

inşaatlar öncesi Kuruldan izin alınması konusunda uyarılmasına karar verilmiştir. İmar durumuna uygun yapılabileceği belirtilen yapı, dört katlı olarak inşa edilmiştir. 1990'lı yıllarda bu yapının da inşa edilmesiyle Marunî İkiz Evleri üç yönde de katlı, cephe uzunluğu, gabari ve karakter olarak da uyumsuz yapılarla çevrelenmiştir (Resim 4.68).

Resim 4.68 Marunî İkiz Evleri'nin sokak silüeti (Kaçar Demirbaş Arşivi, 2025)

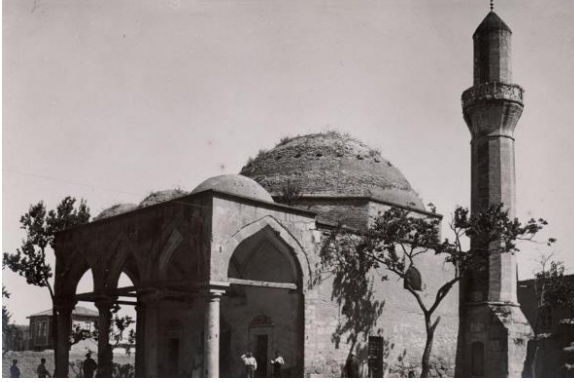
Yeni yapılanma projesi değerlendirilirken Kurul'un yalnızca arkeolojik değerler açısından değerlendirme yapmış olduğu, cepheli bulunduğu Marunî İkiz Evleri'ni gözetir bir karar üretilmediği görülmektedir. Bu durum o dönemde tescilli yapıların koruma alanı çerçevesinin bitişik parseller olarak değerlendirilmesinden kaynaklıdır. Ayrıca aynı yıl 3. Derece Arkeolojik Sit ilan edilen bölgede yerel idareler tarafından bu durumun uygulamada yeterince yer bulmadığı ve uygulanmadığı görülmektedir.

Marunî İkiz Evleri'nin, inşa edildiği dönemden (1912) itibaren karşısında Karamanoğulları Dönemi'nde inşa edilmiş Tahir Paşa (Dursun Fakih) Camii²⁸ yer almaktadır. 1888-1889 yıllarında restorasyonu yapılan tescilli Camii uygun bakım ve onarımlarla günümüze kadar ulaşmıştır. Caminin 20. yüzyılın başında çekilen Resim 4.69'da yer alan eski fotoğrafı ile günümüzdeki durumu karşılaştırıldığında büyük oranda kimliğinin korunmuş olduğu anlaşılmaktadır (Resim 4.70)

Camii, GEEAYK'nın Konya Merkezde yer alan kültür varlıklarına yönelik genel tescil kararı olan 13.11.1982 tarih ve A-3861 sayılı kararı ile tescil edilmiştir. 14. Yüzyılda inşa edilen Cami, Vakıf Eseri olması nedeniyle yaklaşık yedi yüzyıl cephe,

²⁸ Tahir Paşa (Dursun Fakih) Camii, Alaeddin Tepesi'nin güneyinde bulunan 14. yüzyıldan kalma Karamanoğulları dönemine ait Vakıf Eseridir. Yapı, 1888-1889 yıllarında restore edilmiş ve bu sırada Tahir Paşa adını almıştır (Sahip Ata Vakıf Müzesi, 2025)

konum ve kütle olarak korunarak ulaşmıştır. İncelenen dönem içerisinde mülkiyet sınırlarında da belirgin bir değişme görülmeyen Cami, büyük bir avlu içerisinde 20. yüzyıl başlarına ait resimde yer alan yüksek bahçe duvarı yerine daha alçak ve demir korkuluklu bahçe duvarı yer almaktadır. Ayrıca yeşil varlığını devam ettirmektedir. 1982 yılında tescil edilen farklı dönemlere ait, Tahir Paşa Camii ve Marunî İkiz Evleri Mimar Muzaffer Caddesi üzerinde birbirine cepheli bulunmaktadır. Karşısında geçmişten itibaren korunan bir anıtsal yapı oluşu, Marunî İkiz Evleri'nin cephe verdiği bu yerde dolaylı bir koruma alanı oluşturmuştur.

Resim 4.69 Dursun Fakih Camii'nin 20. yüzyıla ait fotoğrafı (SALT Araştırma Arşivi, 2025)

Resim 4.70 Tahir Paşa (Dursun Fakih) Camii (Kaçar Demirbaş Arşivi, 2025)

4.3.3.2. Marunî İkiz Evleri'nin Mekânsal Korunma Durumunun Değerlendirilmesi

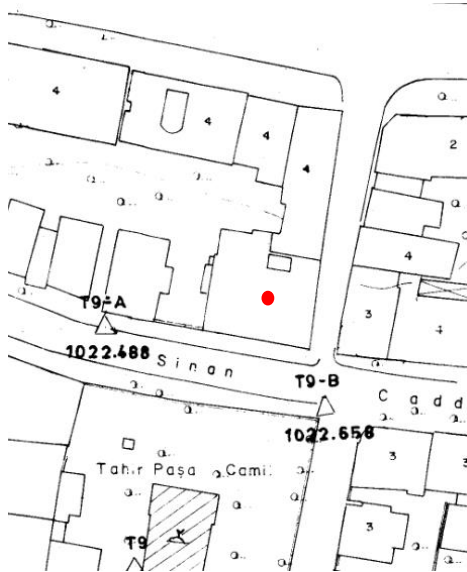
Özel mülkiyete ait taşınmaz; GEEAYK'nin 08.03.1974/7739; 13.11.1982/A-3861 tarih-sayılı kararları ile tescil edilmiştir. Tescilli yapı, diğer incelenen örneklerin aksine esaslı onarım (restorasyon) geçirmemiştir ve onaylı bir restitüsyonu bulunmamaktadır. Bina belirli dönemler içerisinde bilinçli ya da bilinçsiz müdahaleler görmüş ve günümüze ulaşmıştır. Tescilli yapının mekânsal olarak değişiminde görülen etkenler parselasyon hareketleri ve işlev değişikliği olmuştur.

20. yüzyıl başlarına ait Resim 4.71'te yer alan fotoğrafta her iki taşınmazın ön cephe itibarıyla birbirinin simetriği olduğu görülmektedir. Cephenin orta aksında simetrik bina girişlerinin olduğu ve üst katta yer alan çıkmaların her ikisinde de ahşap ajur tekniğinde süslemeli balkon olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca yapının zemin kat pencereleri ile aynı hizada bodrum kat pencereleri bulunmaktadır. Soldaki yapının bitişiğinde ayrı bir bahçe girişinin olduğu tespit edilmiştir.

Resim 4.71 20. yüzyıl başlarında Marunî İkiiz Evleri'nin görünümü (Civelekoğlu, 2017)

Bahçe, Marunî evi olarak bilinen yapıdan batı yöndeki (310 ada 55 parsel) meskenin kullanımındadır. Eski kadastro paftalarında ve günümüzde bahçe giriş kapısı, dönüşüme uğramış haliyle halen 310 ada 55 parsel içerisinde yer almaktadır. Bahçe giriş kapısının, parselin dar bir bölümüne açılması arka bahçe varlığının işaretidir. 1966 tarihli halihazır harita üzerinde de yan ve arka bahçe düzeni olduğu görülmektedir (Resim 4.72). Ayrıca 310 ada 55 parseldeki yapının yan cephesinde çıkması olduğu anlaşılmaktadır. Günümüzde bahçe giriş kapısı, yapının üst katına ulaşımın sağlandığı merdiven evine dönüştürülmüştür (Resim 4.73).

Resim 4.72 1966 tarihli halihazır haritada Marunî İkiiz Evleri (Konya KVKBK Arşivi)

Resim 4.73 Bahçe giriş kapısının güncel durumu (Kaçar Demirbaş Arşivi, 2022)

İkiz evlerden sağ doğu yönündeki yapının (310 ada 50 parsel) cephesi günümüzde her ne kadar muhdes elemanlar içerse de (tabela vb.) özgün halini daha iyi koruyabilmiştir. Ancak batı yöndeki (310 ada 55 parsel) yapının zemin ve birinci katında da değişen cephe unsurları olmuştur. İlk olarak göze çarpan değişim, balkonun süslemeleri ve mekânsal durumudur. 20. yy. başlarında batı yönde yer alan yapının da ahşap ajur tekniğinde korkuluğu ve alınlığı vardır (Resim 4.74). Süreç içerisinde bu kısım ahşap yalıbaskılı cumbaya dönüştürülmüştür.

Resim 4.74 310 ada 55 parselde yer alan Marunî Evi'nin 20. yy. başlarındaki görünümü (Ataberk, t.y)

İkiz evlerden batı yönde olan (310 ada 55 parsel) bir dönem Yüksek İnşaat Mühendisi, Osman Nihat TOK ve ailesi tarafından kullanılmıştır. Osman Nihat TOK'a ait Kurul arşivine iletilen 2004 tarihli dilekçede; evin 1955 yılından sonra aile tarafından kullanılmaya başlandığı ve bu tarihte balkonun kapatılarak cumbaya dönüştürüldüğü, yapının arka kısmına eklentiler yapıldığı belirtilmiştir. 1960'lı yıllara ait olduğu beyan edilen fotoğrafta balkonun cumbaya dönüştürüldükten sonraki hali görülmektedir (Resim 4.75). Yine aynı dönemde yapının dış cephesinin de yeni boyandığı belirtilmiştir.

Her ne kadar balkon kısmı değişikliğe uğrasa da dalgalı saçağı, alınlığı, süsleme elemanları itibarıyla yapı iyi durumdadır. Yine dilekçeden edinilen bilgiye göre 1973 yılında yapının zemin katının ikiye ayrılarak ikizi olan yapıya yakın kısımda ayrı bir giriş düzenlendiği belirtilmiştir. Bina TOK Ailesi tarafından 1974 yılına kadar kullanılmış, yapının bu tarihte tescil edilmesi yapının aile tarafından terk edilmesine neden olmuştur. Binanın 2004 yılına kadar bakım görmediği belirtilmiştir. Aynı zamanda yapının zemin katının ticari amaçlı kiraya verildiği bilgisi verilmiştir.

Resim 4.75 310 ada 55 parseldeki yapının 1960'lı yıllara ait fotoğrafı (Tok Arşivi, 2004)

Yapıya ait 1991 tarihli tespit fişinde yer alan fotoğrafta da 310 ada 55 parselin zemin katının pencere düzeni değiştirilmiş ve vitrine dönüşmüş vaziyettedir. 310 ada 50 parseldeki ikizi olan yapının ise dersane olarak kullanıldığı tabelasından anlaşılmaktadır. Bu tarihte her iki yapıda da boya bozulmaları ve saçaklarda deformasyon oluşmaya başlamıştır (Resim 4.76-Resim 4.77). Ayrıca bayındırlık faaliyetleri sonucu evlerin bodrum kat penceresi yol kotunun altında kalmıştır.

Resim 4.76 310 ada 55 parsel, 1991 tarihli tespit fişinde Marunî İkiz Evleri (KKVKBK Arşivi)

Resim 4.77 310 ada 50 parsel, 1991 tarihli tespit fişinde Marunî İkiz Evleri (KKVKBK Arşivi)

2004 yılında Koruma Kurulundan saçak tahtalarının ve düşme tehlikesi olan eliböğründelerin onarımı, yağmur oluğu ve baca eteklerinin tamiri, çatının aktarımı ve dış cephe boyasının yapılabilmesi için izin istenmiştir. Koruma Kurulunun 17.12.2004 tarih ve 87 sayılı kararında 310 ada 55 parseldeki yapı için bozulan ve eksilen kısımların tamiri (sıva-boya, ahşap elemanların sağlamlaştırılması vb.) için basit onarım izni verilmiştir.

Bu tarihte yapının üst katı boş durumdadır. Yapının zemin katı ve bitişiğindeki 50 parseldeki yapı ticari fonksiyonlu kullanılmaktadır (Resim 4.78).

Resim 4.78 310 ada 50-55 parselde kayıtlı yapıların 2004 yılına ait görseli (Konya KVKBK Arşivi)

Tescilli yapı, sonraki yıllarda da ticari fonksiyonlu kullanımını devam ettirmiştir. 2000’li yılların başında fotokopi dükkânı olarak kullanılan yapı 2010’lu yıllarda ayakkabı dükkânı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Değişen kullanıcı istekleri mekânsal ve cephesel müdahalelerle sonuçlanmıştır. Ancak bu müdahaleler genellikle koruma bilincinden yoksundur. Zemin katın tamamı vitrin ve tabela ile kapatılmıştır (Resim 4.79). Bu nedenle Koruma Bölge Kurulu 18.05.2016 tarih ve 3658 sayılı kararında iç mekân ve dış olumsuz etkileyen uygulamalar yapılmış olması nedeniyle suç duyurusunda bulunmuştur. KUDEB denetiminde izinsiz uygulamalar kaldırılmış ve ön cepheden bağımsız hareketli vitrin yerleştirilmiştir. Tescilli yapı kullanım ihtiyacına yönelik vitrin, tabela vb. muhdes elemanlardan tam olarak arındırılmamıştır. Yalnızca zemin katta yer alan özgün açıklıkların bir bölümü görünür hale gelmiştir (Resim 4.80).

Resim 4.79 310 ada 55 parseldeki yapının 2016 yılına ait fotoğraf (Konya KVKBK Arşivi)

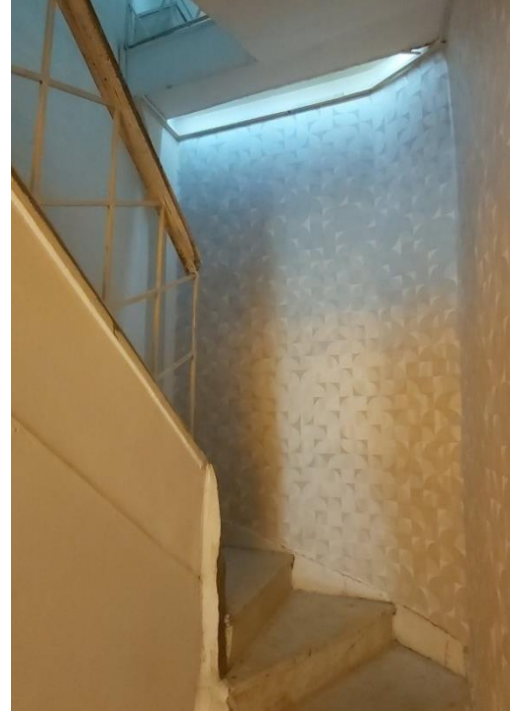

Resim 4.80 310 ada 55 parseldeki yapının 2022 yılına ait fotoğraf (K. Demirbaş Arşivi, 2022)

310 ada 55 parselin özgün plan şeması da algılanamayacak biçimde değişime uğramıştır. İlk değişim; evin bahçe ile olan ilişkisinin yok edilmesidir. Bu durum, bina giriş kapısının da yan tarafa alınması ve binanın sokakla olan ilişkisinin de yön değiştirmesi sonucunu oluşturmuştur. Dolayısıyla merdivenin biçimi, sofanın konumu, odaların dağılımı -mekan organizasyonu- değiştirilmiştir. Ayrıca duvar ve tavan yüzeylerinde yapılan bilinçsiz müdahaleler ile özgün detayların da okunabilirliği kaybedilmiştir (Resim 4.81).

Giriş

Merdiven

Birinci kat sofa

Birinci kat-güneydoğu yönündeki oda

Resim 4.81 İkiz evlerden batı yönündeki yapı (310 ada 55 parsel); iç mekân fotoğrafları (Kaçar Demirbaş Arşivi, 2020)

İncelemenin başında İkiz evlerden doğu yönündeki yapının (310 ada 50 parsel), günümüze özgün halini daha çok koruyarak ulaştığı belirtilmiştir. Ancak tescilli yapıya ilişkin Koruma Kurulu kararları incelendiğinde; bu yapının da süreç içerisinde bilinçsiz müdahalelere maruz kaldığı anlaşılmaktadır. Koruma Kuruluna ilk başvuru 2001 yılında işlev değişikliği ve basit onarım hakkında yapılmıştır.

Koruma Kurulunun 06.04.2001 tarih ve 4072 sayılı kararında ikiz evlerden doğu yönündeki (310 ada 50 parsel) yapının; internet kafe olarak kullanılmasında sakınca olmadığı ayrıca basit onarım kapsamında iç ve dış sıvaların yenilenmesi, boya, ahşap elemanların onarımı vb. konularda basit onarım izni verilmiştir. Basit onarım izni verilen 2001 yılına fotoğraflarda yapının kullanılmadığı ve yapısal elemanlarında bozulma ve deformasyonlar yer aldığı görülmektedir (Resim 4.82).

Resim 4.82 İkiz evlerden doğu yönündeki yapının 2001 yılına ait fotoğrafları (Konya KVKBK Arşivi)

2001 yılında verilen basit onarım uygulamasının sonucunun değerlendirildiği Koruma Kurulunun 07.01.2002 tarih ve 4368 sayılı kararında dış cepheye ilişkin uygulama sonucu uygun bulunmuş ancak iç mekanda duvarda yer alan özgün olmayan süslemelerin kaldırılması belirtilmiştir. 2002 yılına ait fotoğraflarda yapının kafe olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır (Resim 4.83).

Resim 4.83 İkiz evlerden doğu yönündeki yapının 2002 yılına ait fotoğrafları (Konya KVKBK Arşivi)

Koruma Kurulunun 15.09.2005 tarih ve 501 sayılı kararında bu kez tescilli yapıda izinsiz uygulamalar değerlendirilmiştir. Yapının özgününde bulunmayan giriş saçağının ve taş kaplamanın kaldırılması; tescilli yapının bitişiğindeki tescilli yapı ile aynı renk ve tonda yenilenmesi, ahşap elemanların da ahşap renginde ve tek renk boyanması hususu belirtilmiştir. Ayrıca izinsiz uygulamaları yapanlar hakkında suç duyurusunda bulunulmuştur. 2001 yılında iç mekânda başlayan bilinçsiz müdahaleler bu kez dış cepheye yansımıştır. Kurul kararı ile her ne kadar sağdaki yapı için karar üretilmiş olsa da ikiz ev özelliği gözetilerek uyumsuz boya renginin değiştirilmesi istenmiştir (Resim 4.84-Resim 4.85).

Resim 4.84 İki evlerden doğudaki yapının 2005 yılına ait fotoğrafı (Konya KVKBK Arşivi)

Resim 4.85 İki evlerden doğudaki yapının uyumsuz renkte boyalı hali (Civelekoğlu, 2017)

2011 yılında tescilli yapının sonradan yapılmış kalorifer bacası kaldırılmak istenmiştir. Kurul kararı ile istem uygun bulunmuştur. Bu yıla ait fotoğraflarda daha önce Kurul kararında belirtilen izinsiz uygulamalar kısmen giderilmiştir. Ancak niteliksiz müdahalelerin uygulanması ve kaldırılması esnasında tescilli yapı gereksiz yorulmuş ve görünümünü olumsuz etkilemiştir (Resim 4.86-Resim 4.87).

Resim 4.86 İki evlerden doğudaki yapının 2011 yılına ait fotoğrafı (Konya KVKBK Arşivi)

Resim 4.87 İki evlerden doğudaki yapının 2011 yılına ait fotoğrafı (Konya KVKBK Arşivi)

2011 yılında KUDEB izni doğrultusunda ve denetiminde tescilli yapının onarımı tamamlanmıştır. 2012 yılında Kurul tarafından kafe ve sanatsal hediye eşya satışı için kullanılması için izin verilmiştir (Resim 4.88). Yapı bu tarihten itibaren bugünkü görünümüne büyük ölçüde kavuşmuştur (Resim 4.89).

Resim 4.88 İkiz evlerden doğudaki yapının 2012 yılına ait fotoğrafı (Konya KVKBK Arşivi)

Resim 4.89 310 ada 55 parselin 2022 yılına ait fotoğrafı (Kaçar Demirbaş Arşivi, 2025)

Tescilli yapının iç mekanına ait 2020 yılına ait fotoğraflarda, batı yönünde yer alan “ikiz eve” göre daha iyi düzeyde korunmuş olduğu tespit edilmiştir. Giriş, sofa ve odaların dağılımında özgün plan şemasının izleri okunabilmekte; mekânsal kurgunun özgün karakteri büyük ölçüde algılanabilmektedir (Resim 4.90). Bu durum, Marunî İkiz Evlerinde cephe düzeyinde gözlemlenen farklılaşmanın plan şemasında da devam ettiğini ortaya koymaktadır.

Resim 4.90 İkiz evlerden batıdaki yapı; giriş ve sofasına ait fotoğraflar (Kaçar Demirbaş Arşivi, 2020)

2012 yılında KUDEB'in devreye girişiyle onarım sonucunun daha nitelikli hale geldiği görülmüştür. Ancak yine de Koruma Kurulu ve KUDEB'in varlığına rağmen ikiz ev olarak tanımlanan yapının her iki tarafı aynı biçimde korunamamıştır. Görülen bu durum korumanın yalnızca devlet eliyle yapılamayacağı, kullanıcı kişilerin de belirli düzeyde koruma bilincine sahip olması gerektiğini göstermiştir.

İnşa edildiği tarihten itibaren esaslı onarım (restorasyon) görmeyen bu iki yapının mekansal değişiminde; kullanıcı istekleri, bulunduğu konum itibarıyla yüklenen ticari işlevler iç mekan ve cephe organizasyonunun süreç içerisinde bozulmasına sebep olmuştur. Kurul kararıyla izin verilen internet kafe, satış hizmetleri için kullanımı gibi ucu açık kullanımlar ve onarım izinleri bazı dönemlerde konutların mekan organizasyonunu tehlikeye düşürmüştür. Diğer yandan kullanıcıların farklı olması ve aynı dönemde farklı işlevlerde kullanılan yapılar zamanla birbirinden de farklılaşmış ve ikiz ev olma özelliğini yitirmiştir. Her iki yapının da analiz/etüde dayalı, yapının dönemlerini de ele alan kapsamlı restitüsyon projelerinin; yapının onarımı ve yeniden kullanımına uygun aynı zamanda tescilli yapıyı olumsuz etkilemeyecek öneriler içeren restorasyon projelerinin elde edilmesi gereklidir.

4.3.4. Konya Olgunlaşma Enstitüsü Binası (1910)- Atatürk Evi Müzesi (1912)

Atatürk Evi Müzesi ve Olgunlaşma Enstitüsü geçmişten itibaren aynı kadastral ada üzerinde yer alan ve silüet anlamında da bütünlük oluşturan Marunî yapılarıdır. Çevresel incelemelerinin bu nedenle birlikte değerlendirilmesine karar verilmiştir. Mekânsal incelemeleri ise ayrı başlıklar altında ele alınmıştır.

Konya Olgunlaşma Enstitüsü Binası (1910)

Konya ili, Meram ilçesi, Abdülaziz Mahallesinde yer alan, tapunun 345 ada 11 parselinde kayıtlı, mülkiyeti Maliye Hazinesine ait taşınmaz; bayındırlık faaliyetlerinin zirvede olduğu 1910 yılında Marunî Yusuf ŞAR tarafından yaptırılmıştır (Odabaşı, 1998). Yapı, Mimarlar Odasının kuzeyinde, Atatürk Caddesi üzerinde yer almaktadır. Batısında Atatürk Evi Müzesi, doğusunda Zafer Meydanı yer almaktadır (Resim 4.91). Yusuf ŞAR tarafından yaptırılan Eski Belediye Binasıyla benzer özelliği önemli bir aksın/caddenin başlangıcında yer almasıdır. Taşınmaz, GEEAYK'nin 13.11.1982/A-3861 09.04.1983/A-4236 tarih-sayılı kararlarıyla tescil edilmiştir. Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 06.05.1992 tarih ve 1298 sayılı kararı ile 2. Grup yapılara dahil edilerek aynı kararda koruma alanı sınırları belirlenmiştir.

Resim 4.91 Konya Kız Olgunlaşma Enstitüsü (Kaçar Demirbaş Arşivi, 2020)

İlk inşa edilirken ikiz konut olarak tasarlanan yapı, sonraki dönemlerde farklı kamu hizmetlerinde kullanılmıştır (Oral ve ark. 2025). Söz konusu yapı; 1910-1914 yılları arasında Fransız Konsoloslugu, Millî Mücadele Döneminde 1914 yılından 1923 yılına dek Askeri Hastane, 1923-1941 yıllarında 2. Ordu Müfettişliği, 1941-1947 yıllarında 6. Ordu Komutanlığı, 1947 sonrası Menzil Müfettişliği olarak kullanılmıştır. 1959-1965 yılları arasında Kız Lisesi olarak hizmet veren yapı 1965 yılından sonra Kız Ortaokulu olarak hizmet vermiştir. Yapı çoğunlukla Konya halkı tarafından “Eski Kız Ortaokulu” olarak anılmaktadır (Konya İl Merkezi Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Envanteri, 2010). 2010 yılında restorasyona giren yapı, restorasyonun tamamlanmasının ardından 2012 yılından itibaren Konya Olgunlaşma Enstitüsü olarak kullanılmaktadır.

Zafer Meydanına bakan üçgen parselde yer alan yapı; zemin, birinci ve ikinci kattan oluşmaktadır. İkiz ev olarak inşa edilen yapının planlarında ve cephesinde simetri hakimdir. Binanın zemin katına güney yönünde bahçeye açılan simetrik iki ayrı kapı ile ulaşılmaktadır. Birinci kata da aynı yönde simetrik merdivenle ulaşım sağlanmaktadır. İkinci kat üzerinde doğu ve batı yönlerinde ahşap tezyinatlı simetrik iki balkonlu vardır. Balkonların üzeri üçgen alınlıkla vurgulanmıştır. Güney yönde girişlerin yer aldığı bölüm cephe boyunca çıkma ve üzerindeki soğan kubbeler ile vurgulanmıştır. Cephede kat ayrımını sağlayan yatay silmeler ve köşelerde düşey silmeleri bulunmaktadır. Ayrıca zemin katta basık kemerli üst katlarda dikdörtgen olmak üzere yapı, çok sayıda pencere ile aydınlatılmaktadır. Zemin üzerinde üç katı birden görünen ve ikiz ev şeklinde inşa edilen yapı ölçek olarak diğer Marunî Evleri’nden farklı bir algı oluşturmaktadır.

Yapı, taş ve tuğla malzeme ile yığma teknikte inşa edilmiştir. Kat döşemeleri genel olarak ahşap kirişlemelidir. Islak hacimlerin olduğu bölümde volta döşeme yer

almaktadır. Zemin kat döşemesinde taş ve mozaik kaplamanın yanı sıra İtalyan karo mozaikler kullanılmıştır.

Atatürk Evi Müzesi (1912)

Konya ili, Meram ilçesi, Abdülaziz Mahallesinde yer alan, tapunun 345 ada, 9 parselinde kayıtlı, taşınmaz; 1912 yılında Marunî Yusuf ŞAR tarafından yaptırılmıştır (Odabaşı, 1998). Taşınmaz, GEEAYK'nin 13.11.1982 tarih ve A-3861 sayılı kararı ile tescil edilmiştir. Yapı günümüzde Atatürk Müzesi olarak kullanılmaktadır (Resim 4.92). Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 06.05.1992 tarih ve 1298 sayılı kararı ile tescilinin devamına karar verilmiş ve 2. Grup yapılara dahil edilmiştir.

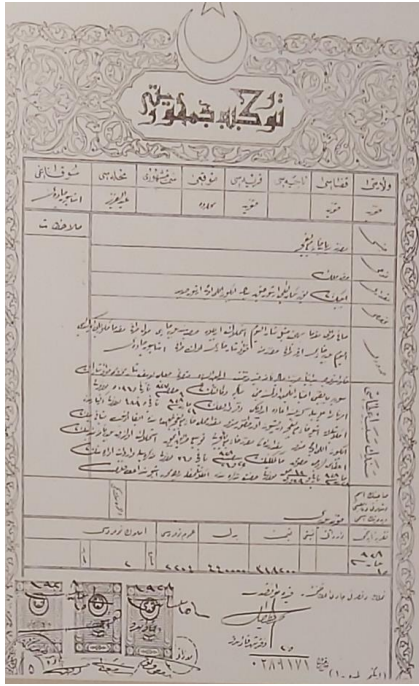

Resim 4.92 Atatürk Müzesi (Kaçar Demirbaş Arşivi, 2020)

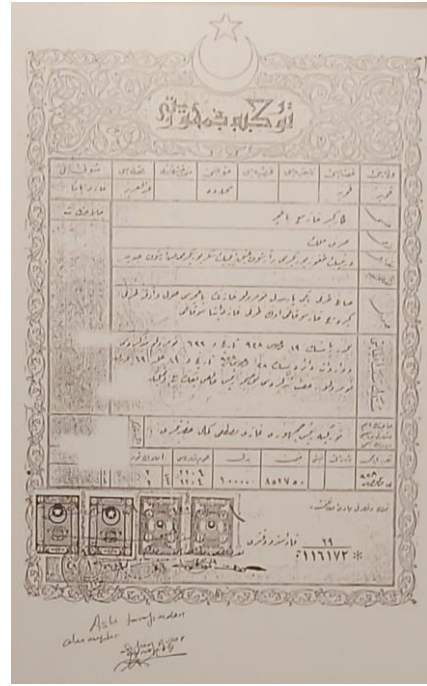
Yapı, Atatürk Caddesi üzerinde yer almaktadır. 1916 yılından mübadeleye kadar geçen dönemde Vali Konağı olarak kullanılan yapı, mübadeleden sonra hazineye geçmiştir. Ev, Atatürk'ün Konya ziyaretlerinde kendisine konaklama için tahsis edilmiştir. 1928 yılında Konya Belediyesi mülkiyetine geçmiş ve Konyalılar tarafından Gazi M. Kemal ATATÜRK'e hediye edilmiştir.

Konya Belediyesi'ne devredilen yapının; 15.04.1928 tarihli tapusunda senedin veriliş sebebi kısmında Halepli Yusuf ŞAR'ın oğlu Fuad ŞAR'ın Suriye tabiiyetini seçmiş olması nedeniyle Maliye Vekâleti'ne geçtiği, yol genişletme için istimlak edildiği ve taşınmazın Hukuk Hakimliği kararınca Konya Belediyesi'ne verildiği bilgisi yer almaktadır. Ayrıca taşınmazın hudutları kısmında, sağ tarafından yer alan Olgunlaşma Enstitüsü için Behçet Mişel ŞAR adına kayıtlı iken Belediye Hanesine geçtiği belirtilmektedir (Resim 4.93). Tapu örneği, Atatürk Evi Müzesi ve Olgunlaşma Enstitüsü'nün Yusuf ŞAR tarafından yaptırıldığını ve sonradan oğullarına kaldığını

belgelemektedir. Belediye Meclisince Atatürk’e hediye edilmesine karar verilen yapının tapusu, 17 Eylül 1928 tarihinde Atatürk’e devredilmiştir (Resim 4.94).

Resim 4.93 Konya Belediyesi'ne devredilen Atatürk Evi'nin 15.04.1928 tarihli tapu örneği (Atatürk Müzesi, 2020)

Resim 4.94 Konya Belediyesi tarafından Atatürk'e hediye edilen evin 17.09.1928 tarihli tapu örneği (Atatürk Müzesi, 2020)

Atatürk'ün ölümüyle birlikte kız kardeşi Makbule ATADAN'a geçen yapı, bir dönem Özel İdare'ye devredilerek 1940 yılından sonra tekrar Vali Konağı olarak kullanılmaya başlanmıştır. 1964 yılında Millî Eğitim Bakanlığı tasarrufunda "Atatürk Evi-Kültür Müzesi" olarak hizmete açılmıştır. Atatürk'ün doğumunun 100. yılı olan 1981'de yapı, Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından restore ettirilmiştir ve 17 Nisan 1982 tarihinde "Atatürk Müzesi" olarak ziyarete açılmıştır. Günümüzde de müze kullanımını devam ettirmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2025). Mülkiyeti Maliye Hazinesine aittir.

Genel itibarıyla kareye yakın bir forma sahip olan yapı; bodrum, zemin kat, birinci kattan oluşmaktadır. Sokak yönünde bir adet, bahçe yönünde iki adet girişi bulunmaktadır. Sokak yönünde yer alan girişinin üzerinde, etrafı parapetle çevrili balkonu bulunmaktadır. Mekân organizasyonu kare bir hol ve devamında uzun ince bir koridor ve bu geçiş mekânlarına bağlı odalardan oluşmaktadır. Yapının dış beden duvarları kesme taştan ve iç beden duvarlar tuğladan inşa edilmiştir. Taşınmazın cephesinde yoğun bir şekilde pencere kullanımı mevcuttur. Sille taşı sövesi bulunan, ahşap giyotin pencerelerin boyutu aynıdır. Yola bakan ön cephesinde çatıda üçgen alınlık ve üzerinde yuvarlak

penceresi bulunmaktadır. Katlar birbirinden yatay silme ile ayrılmıştır. Ayrıca subasman seviyesine kadar altıgen kesme silme taşı ile kaplıdır.

4.3.4.1. Atatürk Evi Müzesi ve Olgunlaşma Enstitüsü'nün (Eski Kız Ortaokulu) Çevresel Korunma Durumunun Değerlendirilmesi

Atatürk Evi Müzesi ve Olgunlaşma Enstitüsü geçmişten itibaren aynı kadastral ada üzerinde yer alan ve silüet anlamında da bütünlük oluşturan Marunî yapılarıdır. Çevresel korunma durumu değerlendirilirken yapıların yer aldığı 345 no'lu kadastral adanın çevresinde yer alan ulaşım ağı ve 344-346-439-566-444 no'lu yapı adalarının Atatürk Evi Müzesi ve Olgunlaşma Enstitüsü'ne cephe veren parselleri ele alınmıştır (Şekil 4.13).

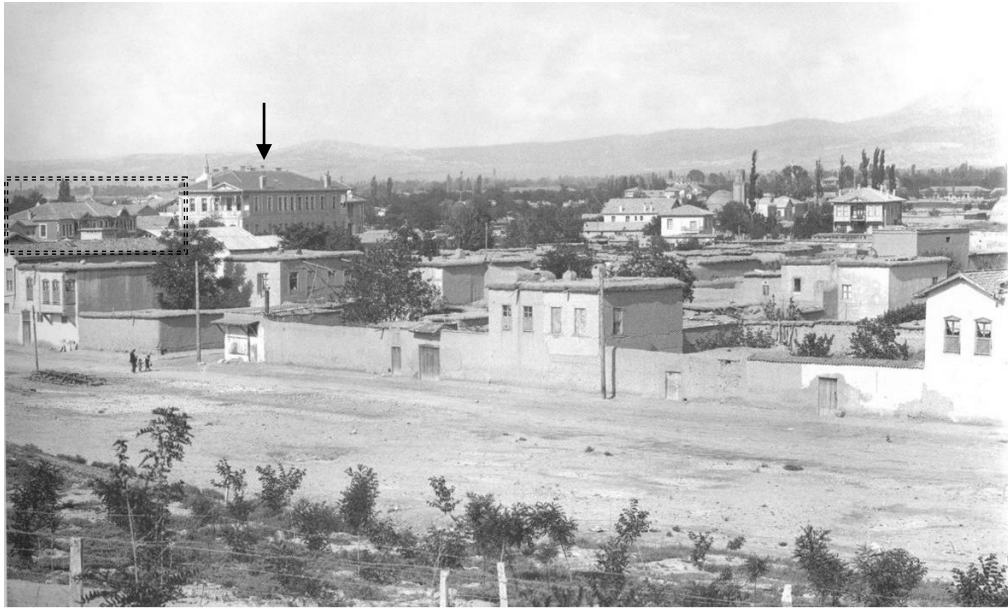

Şekil 4.13 Atatürk Müzesi (345/9) ve Olgunlaşma Enstitüsü (345/11) ve çevresinde incelenen parselleri gösterir uydu görüntüsü (Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, 2025; referans alınarak yeniden çizilmiştir.)

Atatürk Evi Müzesi ve Olgunlaşma Enstitüsü, diğer incelenen örneklerin yer aldığı yapı adaları gibi bitişik nizam gelişen bir yapı adasına dönüşmemiştir. Aynı adada yer alan iki yapının yapım dönemi ve ilk sahipleri (Marunî Yusuf ŞAR) aynıdır. Bu iki yapının kurduğu ilişki ve korunmuşluk düzeylerinin aynı olması, tarihsel bir yapı adası görünümünü oluşturmuştur. Her iki yapının da ilk inşası konut işlevine yönelik olmasına rağmen bu işlevlerini kısa sürede kaybetmiş ve ağırlıklı olarak kamusal işlevde kullanılmışlardır. Mekânsal incelemede değinildiği üzere Atatürk Evi Müzesi'nin anı değeri kazanması nedeniyle tescil tarihi öncesinde de milli değeri nedeniyle korunmaya

başlamıştır. Olgunlaşma Enstitüsü ise uzun süre Kız Ortaokulu olarak kullanılmış bu dönemde özellikle bahçesinde çok fazla eklenti barındırmış, basit onarımlara rağmen fiziksel eskimeye bağlı sorunları oluşmuştur. Ancak 2010 yılından sonra kapsamlı restorasyonuna başlanmış ve bu doğrultuda hem yapının bahçesi hem de kendisi eklentilerden arındırılmış, aslına uygun ihya edilmiştir. Büyük bir yapı adasını oluşturan iki yapının çevresinde çok fazla sayıda parsel ve yapı yer almaktadır. Bunlardan her birine ilişkin ayrı veri bulunamamış ve tespiti yapılamamıştır. Ancak alana yönelik panorama fotoğrafları, hava fotoğrafları, harita ve planlar üzerinden genel bir okuma yapılmıştır.

20. yüzyıl başlarına ait Resim 4.95'te Olgunlaşma Enstitüsü ve çevresinin durumu yer almaktadır. Yapının ilk inşa edildiği yıllara ait bu fotoğrafta, Atatürk Evi geri planda kaldığı için görünmemektedir. Alaaddin Tepesi üzerinden çekilen fotoğrafta, Olgunlaşma Enstitüsü'nün çevresinde yüksek bir yapı bulunmadığı anlaşılmaktadır. Fotoğraftaki yapıların geneli avlulu, düz damlı, kerpiçten yapılmış geleneksel Konya Evi'dir. Ancak fotoğrafın sol kısmında, Eski İstasyon Caddesi'nin olduğu alanda Marunîler tarafından inşa edilen yapılar dikkat çekmektedir. Olgunlaşma Enstitüsü'nün güneyinde işaretlenmiş yapı, günümüzdeki Mimarlar Odası Konya Şubesi'dir. Fotoğraf yakından incelendiğinde Mimarlar Odası'nın da ikiz ev şeklinde inşa edilmiş olduğu görülmektedir. Olgunlaşma Enstitüsü'nün kuzeyinde, günümüzde 439-566 no'lu yapı adalarının bulunduğu alanda; yapı bulunmadığı ya da tek katı geçmeyen yapılar bulunduğu anlaşılmaktadır.

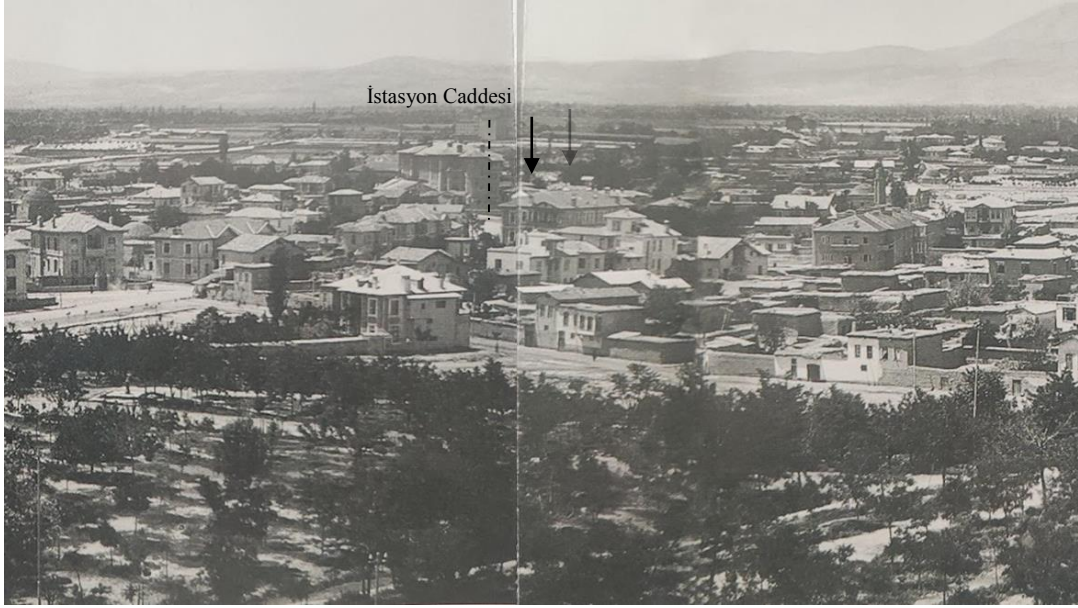
Resim 4.95 20. yüzyıl başlarında Olgunlaşma Enstitüsü ve çevresinin görünümü (Civelekoğlu, 2017)

Farklı açıdan çekilen 1929 yılına ait fotoğrafın orta aksında Olgunlaşma Enstitüsü yer almaktadır. Bir önceki fotoğraf ile benzer dönemi yansıtmaktadır. Bu fotoğrafta da yapının kuzeyinde yapılaşmanın başlamadığı anlaşılmaktadır (Resim 4.96).

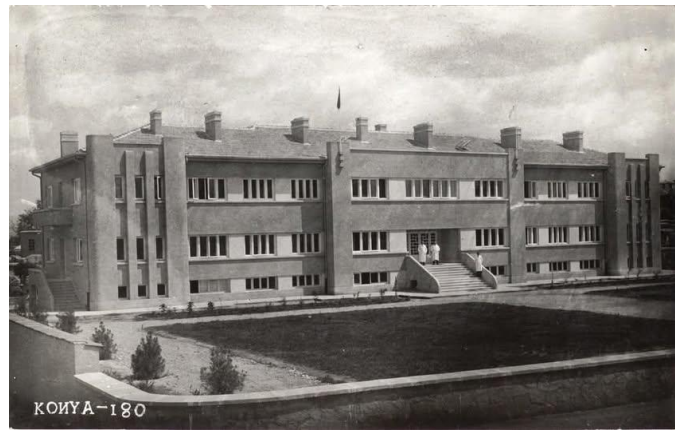
Resim 4.96 1929 yılı Olgunlaşma Enstitüsünün görünüşü (Küçükdağ,1998)

1930'lu yıllara ait Konya Panoraması 5 ve 6 no'lu fotoğrafların birleştirilmiş halinde Olgunlaşma Enstitüsü ortada yer alan yapıdır. Fotoğrafta Atatürk Müzesi belli belirsiz şekilde görülmektedir. İstasyon Caddesi ve solunda yer alan yapıların devamı da görülmektedir. Olgunlaşma Enstitüsü'nün güneyinde, günümüzdeki 344 no'lu ada üzerinde -ikiz ev şeklindeki Mimarlar Odası- ile aynı yükseklik ve gabaride yapılar bulunmaktadır. Olgunlaşma Enstitüsü'nün kuzeyinde ise iki ve üç katlı yapıların oluşmaya başladığı görülmektedir (Resim 4.97).

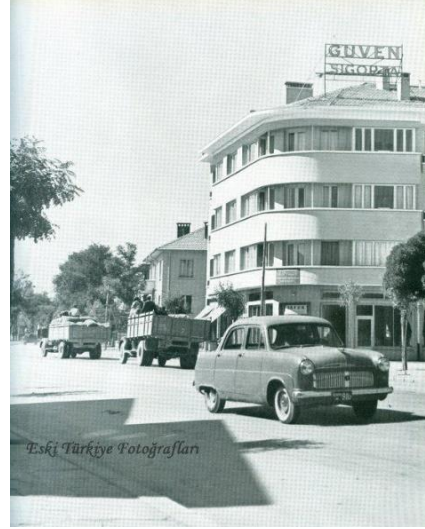
Resim 4.97 1930’lu yıllara ait Konya Panoramasında Olgunlaşma Enstitüsü (Karpuz, 1998’den alınan İbrahim Tongur tarafından çekilmiş Konya Panoraması 5 ve 6 no’lu resim referans alınarak düzenlenmiştir)

1930’lu yıllardan sonraki dönemlere ait, alanın genelini görebildiğimiz görsel verilere ulaşamamıştır. Ancak literatür araştırmalarına göre bu bölgenin dönüşümünün başlangıcı kabul edilebilecek bilgilere ulaşılmıştır. Bu alan üzerindeki dönüşüm, ilk 1935 yılında Konya Doğum ve Çocuk Bakımevi²⁹ Hastanesi’nin yapıların kuzeyinde inşa edilmesiyle başlamıştır (Resim 4.98). 1946 tarihli imar planı doğrultusunda açılan Kazım Karabekir Caddesi ve caddenin Alaaddin Tepesi tarafındaki köşesinde, 1951 yılında inşa edilen Kibrit Apartmanı diğer öncü yapı olmuştur (Resim 4.99).

Resim 4.98 Konya Doğum ve Çocuk Bakımevi (Ataberk, t.y)

²⁹ Konya Valisi Cemal Bardakçı’nın öncülüğünde 1935 yılında Konya Doğum ve Çocuk Bakımevi yeni binasına taşınarak hizmet vermeye başlamıştır (Yılmaz, 2024).

Resim 4.99 1960'lı yıllar Kazımkarabekir Caddesi ve Kibrit Apartmanı (Güzel Konya, 2013)

Bu yapıların inşasından sonra Atatürk Caddesi ve Kazımkarabekir Caddesi üzerinde yüksek katlı yapılar, oluşum göstermeye başlamıştır. İncelenen parsellerin 1950-2005 yılları arasındaki hava fotoğraflarından hazırlanan tablo 4.2'de de bu dönüşüm görülmektedir.

Tablo 4.2 İncelenen parsellerin yıllara göre hava fotoğrafı analizi (Konya Kent Rehberi'nden alınan hava fotoğrafları üzerinden çizilmiştir)

Tarih/Aralık	Hava Fotoğrafı ve Gözlenen Fiziksel Değişimler
1950-1955 (1951)	 • 566 ada 9 parsel üzerinde, eski Doğumevi Hastanesi inşa edilmiştir. • Diğer parsellerde geleneksel doku (bahçeli konutlar) devam etmektedir. • Kazımkarabekir Caddesi oluşum aşamasındadır.

Tablo 4.3 (Devam) İncelenen parsellerin yıllara göre hava fotoğrafı analizi (Konya Kent Rehberi’nden alınan hava fotoğrafları üzerinden çizilmiştir)

Tarih/Aralık	Hava Fotoğrafı ve Gözlenen Fiziksel Değişimler
1955-1960 (1958)	
1960-1970 (1962)	

- İlk imar planının ulaşım odaklı yansıması olarak Kazımkarabekir Caddesi ulaşımına açılmıştır.
- Konya’nın ikinci apartmanı olan Kibrit Apartmanı, caddenin başında inşa edilmiştir.

- İncelenen parseller üzerinde fotoğrafın netliğine de bağlı olarak belirgin bir değişim izlenmemektedir.

Tablo 4.4 (Devam) İncelenen parsellerin yıllara göre hava fotoğrafı analizi (Konya Kent Rehberi'nden alınan hava fotoğrafları üzerinden çizilmiştir)

Tarih/Aralık	Hava Fotoğrafı ve Gözlenen Fiziksel Değişimler
1970-1980 (1975)	
1980-1990 (1986)	
	• 346 adada incelenen parsellerde, yapılaşma tamamlanmış durumdadır. • 344 adada incelenen parseller, bahçeli yapı düzenini büyük oranda kaybetmiştir.
	• Atatürk Müzesi ve Olgunlaşma Enstitüsüne cephe veren parsellerde yapılaşma tamamlanmış vaziyettedir.

Tablo 4.5 (Devam) İncelenen parsellerin yıllara göre hava fotoğrafı analizi (Konya Kent Rehberi’nden alınan hava fotoğrafları üzerinden çizilmiştir)

Tarih/Aralık	Hava Fotoğrafı ve Gözlenen Fiziksel Değişimler
1990-2010 (2005)	
	2005 tarihli hava fotoğrafında yapılaşması tamamlanan çevre daha net izlenmektedir. Yeşil alan varlığı ise yok denecek kadar azdır. Bu tarihte görülen en önemli değişim Kazım Karabekir Caddesi’nin taşıt trafiğine kapalı yaya yolu haline gelmesidir.

Tablodan edinilen verilere göre incelenen parsellerde 1960’lı yıllara kadar belirgin bir değişim izlenmemiştir. 1966 tarihli halihazır harita da bu veriyi doğrular niteliktedir. 1966 tarihli halihazır haritada incelenen parsellerin genelinde 2 veya 3 katlı yapıların olduğu, Atatürk Müzesi’nin güneyinde 344 adanın batısında bir bölümde dört katlı yapılaşma yer almıştır (Şekil 4.14). 2000’li yıllara kadar da dönüşüm tamamlanmıştır (Resim 4.100)

Şekil 4.14 1967 tarihli halihazır haritada Atatürk Evi Müzesi ve Olgunlaşma Enstitüsü'nün yer aldığı kadastral adanın çevre parsellerin durumu (Konya KVKBK Arşivi)

Resim 4.100 2000'li yılların başında Konya Olgunlaşma Enstitüsü (Konya Resim, 2025; Web-3)

Tescil edildikleri dönemde (1982) çevrede yapılaşma tamamlanmış olması nedeniyle Kurul tarafından 1992 yılında koruma alanı belirlenirken kendi parselleri ve etrafındaki ulaşım ağı koruma alanı olarak belirlenmiştir. Kurul müdahaleleri bu alanla sınırlanmıştır. Ancak sit ilanından sonra bu alana yönelik genel müdahalelerde (plan değişikliği, çevre düzenleme vb.) Koruma Kurulu görüşü alınması zorunluluğu gelmiştir (Şekil 4.15).

Şekil 4.15 06.05.1992 tarih ve 1298 sayılı kararı ile belirlenen koruma alanı sınırları (Konya KVKBK Arşivi)

Koruma Kurulunun 28.08.1997 tarih ve 2939 sayılı kararında Atatürk Müzesi ve Kız Ortaokulunun koruma alanında kalan alana yönelik çevre düzenleme projesi uygun bulunmuştur. Aynı kararda mevcut trafo ve büfelerin zaman içerisinde kaldırılması belirtilmiştir. 02.10.1997/3003 tarih-sayılı kararda da koruma alanında ve tescilli yapının bitişiğindeki telefon kulübelerinin tescilli yapının silüetine olumsuz etkilemesi nedeniyle kaldırılmasına karar verilmiştir (Resim 4.101-Resim 4.102). 2005 yılında da Kazım Karabekir Caddesi'nin yayalaştırılması kararı uygun bulunmuştur. Koruma Kurulunun Atatürk Müzesi ve Olgunlaşma Enstitüsü çevresine ilişkin kararları buna benzer uygulamalarla sınırlı kalmıştır.

Resim 4.101 1997 yılı, Olgunlaşma Enstitüsü ve çevresi (KKVKBK Arşivi)

Resim 4.102 1997 yılı Olgunlaşma Enstitüsü ve çevresi (KKVKBK Arşivi)

4.3.4.2. Konya Olgunlaşma Enstitüsü'nün (Eski Kız Ortaokulu) Mekânsal Korunma Durumunun Değerlendirilmesi

Çalışmanın kapsamını Marunî Evlerinin incelenmesi oluşturmaktadır. Diğer incelenen yapılara göre daha büyük ölçekli ve ilk inşa amacı konut olmasına rağmen daha çok kamusal hizmetlerde kullanılan bu yapı, kapsamın çok dışında olmayan “resmi konut” niteliğindedir. Özellikle mimari açıdan sofa, hol, merdiven etrafında kurgulanan plan; konut yapısı ile benzer cephe düzeni, bahçe-açık alan kullanımı, Marunî Yusuf ŞAR tarafından yaptırılmış olması nedeniyle değerlendirmeye alınmıştır.

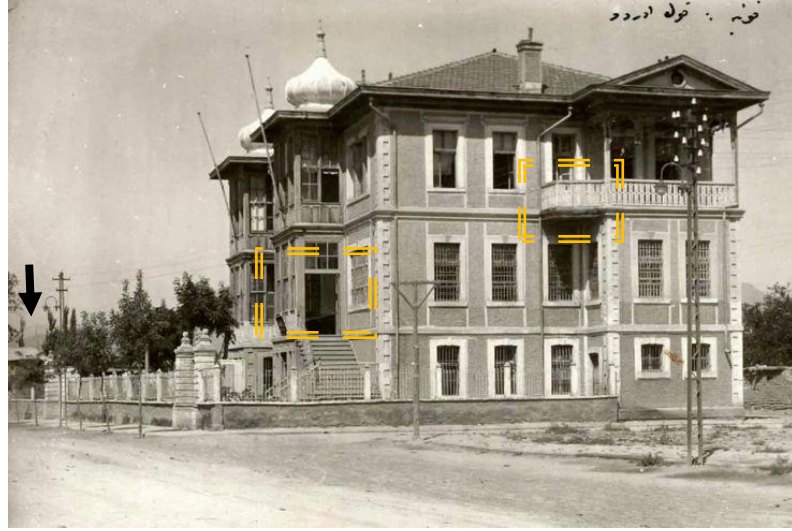
Yapıya ait ulaşılabilen en eski tarihli fotoğraf, Resim 4.103'te yer almaktadır. Fotoğraf incelendiğinde, Eski İstasyon Caddesi (Atatürk Caddesi) yeni oluşum gösteren toprak yol şeklindedir. Kaldırım oluşumu görülmemektedir. Yan tarafında yine toprak yol vardır ve bu yola bitişik kerpiç duvar kalıntısı bulunmaktadır. Binanın caddeye bakan esas cephesini bahçe içerisindeki ağaç kapatmıştır. Birinci katta, ön cephede yer alan cumbaların üzerinde soğan tipi kubbeleri yer almaktadır. Pencereilerin etrafında sıva ile yapılmış derz görünümündeki süslemeler, pencereleri düşey olarak vurgulamaktadır. Fotoğrafın tarihçesine ilişkin bir veri bulunmamaktadır. Ayrıca yorumlama yapabileceğimiz tabela, yazı, bayrak vb. bir öge de yer almamaktadır. Ancak hem kerpiç duvar kalıntısı hem de İstasyon Caddesinin yeni oluşumu daha erken bir tarihine işaret etmektedir.

Resim 4.103 Eski Kız Ortaokulu Binasının 20 yüzyılın başlarındaki görünümü (Ataberk t.y)

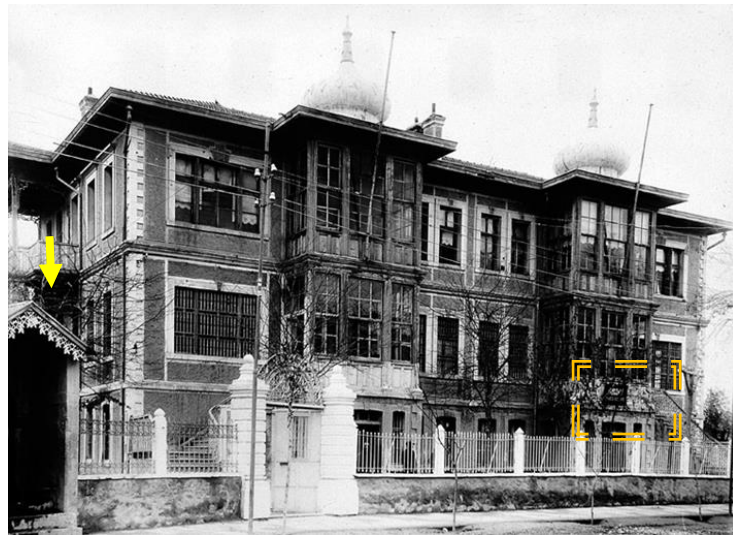
Bu tarihten sonrasına ait aynı açıdan çekilmiş fotoğrafta sol üst köşede “Konya: Kolordu” yazısı yer almaktadır. Bu nedenle fotoğrafın, yapının 1923 yılı ve sonrasına ait bir hali olduğu düşünülmektedir. Bu fotoğrafta sağ taraftaki kerpiç duvar kalıntısı

yıkılmıştır. İstasyon Caddesi düzenlenmiş ve kaldırım inşa edilmiştir. Ön cepheyi örten ağaç kesilmiş ve sağ taraftaki giriş camekanının altına tabela yerleştirilmiştir (Resim 4.104). Her iki fotoğrafta da yan cephede yer alan balkonun, sol tarafa doğru uzatılmış olduğu görülmektedir.

Resim 4.104 1923 yılı sonrası Olgunlaşma Enstitüsü (Eski Kolordu Binası) (Ataberk t.y.)

Yapının ön cephesini daha net görebildiğimiz Resim 105’te yer alan fotoğrafın da yine benzer bulgular üzerinden aynı tarihi gösterdiği düşünülmektedir. Yol-kaldırım düzenlemesi, ağaçlandırma çalışmaları yapılmış durumdadır. Sağ taraftaki giriş camekanının altında tabela bulunmaktadır. Fotoğrafın solunda güvenlik kulübesi benzeri beşik çatılı bir yapı vardır. Bu yapının bahçe içerisine doğru devam ettiği görülmektedir.

Resim 4.105 1923 yılı sonrası Olgunlaşma Enstitüsü (Eski Kolordu Binası) (Ataberk t.y.)

Bu kısma kadar incelenen fotoğraflarda yapının güney ve doğu yönlerinden çekilmiştir. Eski Kız Ortaokulunun kuzey ve batı cephelerini görebildiğimiz bir fotoğrafı da mevcuttur (Resim 4.106). Bu fotoğrafta bahçe duvarının binanın kuzey duvarının hemen devamında yer aldığı ve batı cephesinin bahçeye cepheli olduğu görülmektedir. Kuzey cepheden ve bahçeden buraya açılan kapılar dikkat çekmektedir. Bu durum yapının arka tarafında da kamusal kullanıma açık bir yol/sokak olduğu anlaşılmaktadır. Batı cephenin de doğu cephenin simetriği şeklinde olduğu görülmektedir.

Resim 4.106 1923 yılı sonrası Olgunlaşma Enstitüsü (Eski Kolordu Binası) (Ataberk t.y.)

Çalışmanın başında da belirtildiği şekilde yapının ulaşılabilen eski fotoğrafları sınırlıdır. Bu nedenle incelemeye Koruma Kurulu arşivinden elde edilen verilerle devam edilecektir. Yapı, tescil edildiği dönemde Kız Ortaokulu olarak kullanılmaktadır. Mükerrer olarak tescil edildiği 1983 yılına ait fotoğraflar yapının 50-60 yıl içerisindeki mekânsal değişimini göstermektedir.

Fotoğraflarda güney ve doğu cephelerinde “Kız Ortaokulu” tabelası yer almaktadır (Resim 4.107-Resim 4.109). Yapının güneyinde Atatürk Caddesi (Eski İstasyon Caddesi) yer almaktadır. Kuzeyinde ise Kazım Karabekir Caddesi’nin taşıt trafiğine açık olarak kullanımı görülmektedir (Resim 4.108). Fotoğraflardaki en önemli detay birinci katta cumbaların üzerindeki soğan tipi kubbelerin kaldırılmış olmasıdır. Bu durum 1983 yılına kadar çatı onarımı yapılmış olduğunun bir göstergesidir. Ayrıca doğu cephede konsol balkonun altı payandalarla desteklenmiştir. Doğu yönde bahçe giriş kapısı açılmıştır (Resim 4.107).

Resim 4.107 Eski Kız Ortaokulu güneydoğu görünümü, 1983 (KKVKBK Arşivi)

Resim 4.108 Eski Kız Ortaokulu kuzeybatı görünümü, 1983 (KKVKBK Arşivi)

Resim 4.109 Eski Kız Ortaokulu güneybatı görünümü, 1983 (KKVKBK Arşivi)

Koruma Kurulu arşivinde yer alan 1985 yılına ait fotoğraf (Resim 4.110) yapının bahçesi içerisinden çekilmiştir. Bu fotoğrafta da bahçe içerisinde eklenti yapıların varlığı dikkat çekmektedir. Camekanlı bölümlerde de renk değişimi görülmektedir.

Resim 4.110 Eski Kız Ortaokulu güneybatı görünümü, 1985 (KKVKBK Arşivi)

Koruma Kurulundan elde edilen verilere göre yapıya yönelik 1983-2007 yılları aralığında basit onarım/tadilat izinleri, eklenti yapı ile tesisat projelerinin değerlendirildiği tespit edilmiştir. Kurul tarafından uygun bulunan basit onarım/tadilat ve ek yapı /tesisat projeleri ve içeriği Tablo 4.3'te yer almaktadır.

Tablo 4.6 Koruma Kurulunca uygun bulunan basit onarım/tadilatlar ek yapı/tesisat projeleri (Konya KVKBK Arşivi referans alınarak düzenlenmiştir).

Müdürlük izni/ Kurul Kararı	İçerik
Müdürlük izni 1992	Baca, oluk, saçak tamiri. Çatı kiremitlerinin yenilenmesi. Dış cephenin bakım ve onarımı.
11.09.1997/2976	Kalorifer tesisatı projesi.
26.03.1998/3144	Bahçedeki prefabrik yapının önünün geçici olarak alüminyum doğrama ile kapatılması.
22.08.2000/3894	Bahçesine kütle getirmeksizin masa-sandalye konularak yaz aylarında halka açık işletme yapılması.
23.09.2002/4680	Çatı basit onarımı ve kiremit aktarımı. Yağmur borusu ve olukların yenilenmesi. Boya-badana ve ahşap elemanlara koruyucu sürülmesi. İç ve dış sıvaların yenilenmesi. Eksilen ya da bozulan mimari öğelerin aynı malzeme ile değişimi. Elektrik tesisatının elden geçirilmesi.

1997-2002 yılları arasında Kurul tarafından basit onarım izinleri verilen yapı, bu kararlar doğrultusunda 2007 yılındaki görünümünü kazanmıştır. Bu aralıkta yapılan müdahalelerin doğu cepheye bahçe girişi kapısı açılması, tabela değişimi, bahçe kısmında eklentiler yapılması, renk değişimi yönünde olduğu görülmektedir (Resim 4.111).

1997

1998

2000

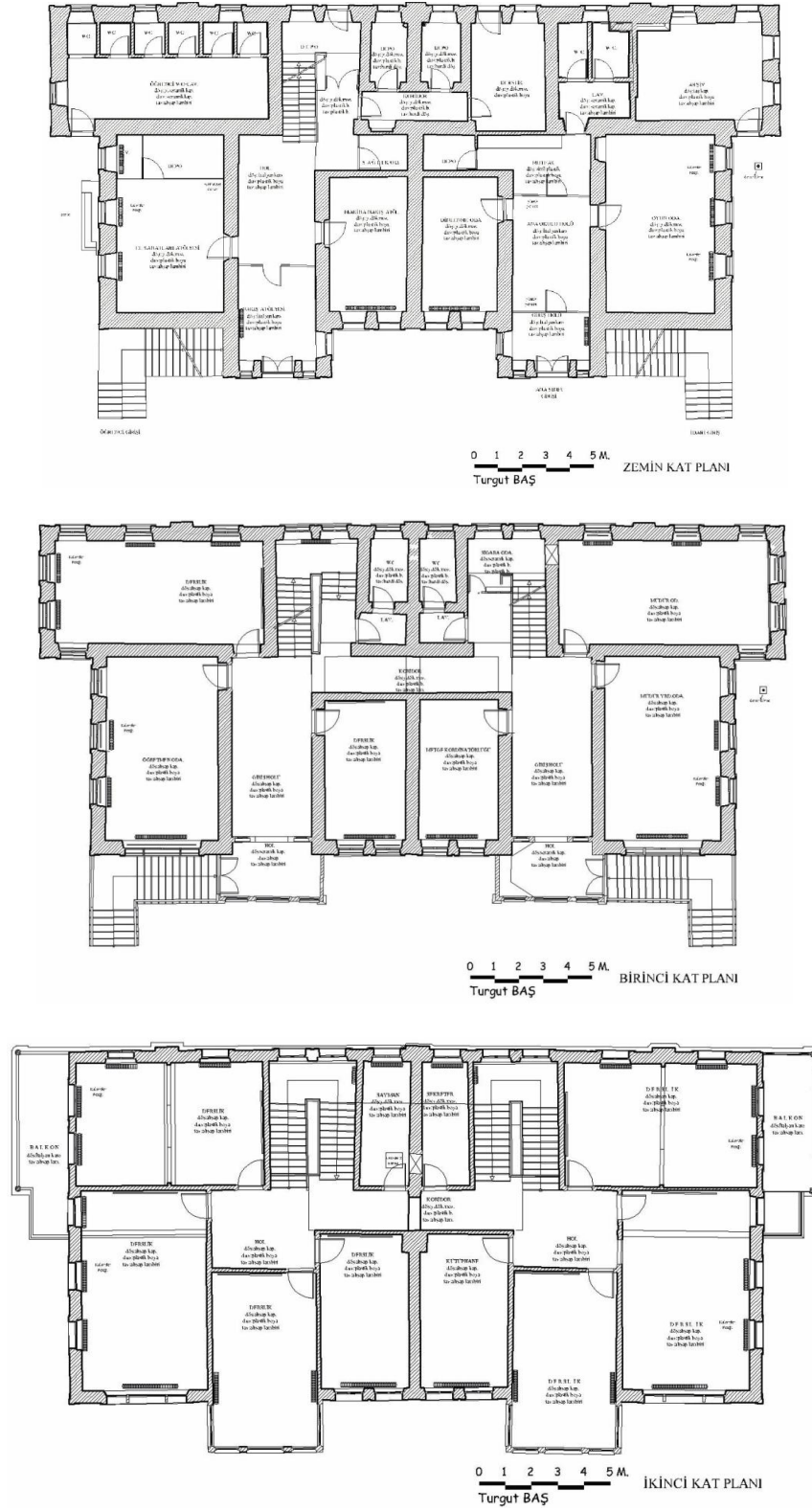
2007

Resim 4.111 Koruma Kurulu arşivinde yer alan Olgunlaşma Enstitüsü'ne ait belirli yıllara ait fotoğraflar (Konya KVKBK Arşivi referans alınarak düzenlenmiştir)

Basit bakım ve onarımlarla 2006 yılına kadar sorunları çözülmeye çalışılan yapının; 2006 yılında esaslı onarımının (restorasyon) yapılması konusunda adımlar atılmıştır. Konya Büyükşehir Belediyesi ve Selçuk Üniversitesi iş birliğiyle tescilli yapının rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri hazırlanmaya başlanmıştır. Koruma Kurulunun 21.01.2006 tarih ve 704 sayılı kararında rölöve ve restitüsyonu; 05.11.2010 tarih ve 4128 sayılı kararında restorasyon projesi uygun bulunmuştur.

Yapının, Koruma Kurulu onaylı 2006 tarihli rölövesine göre zemin katta, ikiz ev plan şemasının devam ettirildiği görülmektedir. Zemin katta kuzeybatı köşedeki odanın bölümlendirilerek tuvalet-lavabo mekanına dönüştürüldüğü anlaşılmaktadır. Birinci ve ikinci katta ise koridor kısmında arada yer alan duvar kaldırılmıştır. Bu nedenle ikiz ev planından uzaklaşmıştır. İkinci katında, birinci kata göre müdahalenin daha fazla olduğu görülmektedir. İkinci katta giriş holünün üzerine gelen bölüm, bölünerek odaya

çevrilmiştir (Şekil 4.16). Bu müdahaleler dışında özgün plan şemasına müdahale edilmemiştir.

Şekil 4.16 Olgunlaşma Enstitüsü'nün Kurul onaylı rölövesi-kat planları (Konya İl Merkezi Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Envanteri, 2010)

Restorasyon projesinin ana kararlarını; tescilli yapının muhdes uygulamalardan arındırılması, sıva ve boya katmanlarının kaldırılarak strüktür tespiti yapılması ve strüktürel sorunları belirlendikten sonra onarımının yapılması, bozulan ve eksilen parçaların asli malzemeden yeniden yapılması, bahçede satış büfesi ve Atatürk büstü yapılması, bahçe duvarlarının düzenlenmesi ve bahçe giriş kapısının aslına uygun değiştirilmesi, muhdes mozaik merdiven basamaklarının aslına uygun sille taşı malzeme ile yeniden yapılması, ahşap elemanların yüzeyindeki yağlı boya vb.nin temizlenmesi gerektiğinde aslına uygun değiştirilmesi, çatının onarımı ve Marsilya kiremitle kaplanması, restitüsyon sonucu elde edilen verilerde soğan tipi kubbelerin detayına uygun şekilde yapılması, zemin döşemesinde eksilen İtalyan karo mozaiklerinin tamamlanması, fonksiyonunun plan ve strüktürüne müdahalede bulunulmadan Konya Olgunlaşma Enstitüsü olarak belirlenmesi, gerek görülmesi halinde mekanik ve elektrik tesisatın yenilenmesi oluşturmuştur.

Bu kararlar doğrultusunda tescili öncesinde başlayan ve sonrasında Koruma Kurulu izinleriyle devam eden onarım müdahalelerinin sonunda restorasyonuna başlanan yapının, 2012 yılında restorasyonu tamamlanmıştır. 2012 yılından itibaren Konya Olgunlaşma Enstitüsü olarak kullanılmaktadır.

Tescilli yapının, yerel idarenin sağladığı mali yatırımlar, üniversite öğretim üyelerince bilimsel teknik ve çağdaş restorasyon ilkelerine uygun hazırlanan restorasyon projesi ile iyileştirilmesi sağlanmıştır. Tescilli yapı, özgün plan organizasyonu ve cephe karakterine kavuşmuştur. Kurul kararları doğrultusunda tescilli yapının hem bahçesi hem de yakın çevresi, niteliksiz yapılardan ve öğelerden arındırılmıştır. Bu sayede mekânsal ve çevresel görünürlüğü artan yapı, önemli bir kültürel miras olarak sergilenmekte ve Atatürk Caddesi üzerindeki hâkim yapı kimliği, yüksek katlı yapılaşmaya rağmen korunmuş olmaktadır. Yapı, Atatürk Evi Müzesi ile kurduğu ilişkiyle de tarihi yapı adası görünümü oluşturmaktadır. (Resim 4.112-4.113-4.114).

Resim 4.112 Eski Kız Ortaokulu güneydoğu görünümü (Kaçar Demirbaş Arşivi, 2019)

Resim 4.113 Eski Kız Ortaokulu kuzeybatı görünümü (Kaçar Demirbaş Arşivi, 2019)

Resim 4.114 Eski Kız Ortaokulu güneybatı görünümü (Kaçar Demirbaş Arşivi, 2019)

4.3.4.3. Atatürk Evi Müzesi'nin Mekânsal Korunma Durumunun Değerlendirilmesi

1912 yılında inşa edilen yapı, konut işlevini ilk dört yılda kaybetmiştir. Bu döneme ait bir veri bulunamamıştır. Uzun yıllardır devam eden müze işlevinde ise yapının “ev” olarak kullanılma özelliği göz önünde bulundurulmuştur. Bu nedenle konut yapısı algısını tümüyle yitirmeden günümüze ulaşmıştır.

Atatürk Müzesi'ne ait 20. yüzyılın başlarına ait fotoğraflar üzerinden mekânsal ve tarihsel okuma yapılarak bir yapı kronolojisi oluşturulmuştur. Sonrasında ise Koruma Kurulu arşivinde yer alan bilgi-belgeler doğrultusunda tescil tarihi olan 1982 yılından günümüze kadar olan değişimi incelenmiştir. Yüzyılı aşan süreçte yapının, mekânsal olarak korunma durumu izlenmiştir.

Atatürk Evi Müzesi'ne ait ulaşılabilen görsellerden en eski tarihe işaret eden Resim 4.115'te yer alan fotoğraftır. İstasyon Caddesi'nin yeni oluşum gösteren toprak yol şeklinde olduğu görülmektedir. Caddenin solunda Atatürk Müzesi ve Olgunlaşma Enstitüsü yer almaktadır. Caddenin sağında ise yüksek bahçe duvarları ve iki katı geçmeyen bir yapı bulunmaktadır. Bu fotoğrafın yapının ilk inşa edildiği ve konut olarak kullanıldığı döneme ait olduğu düşünülmektedir. Bu çıkarımda bulunulmasına işaret eden bulgular; özelliği olmayan ahşap bahçe giriş kapısı, mahremiyetin ön planda olduğu yüksek ve harpuştalı bahçe duvarlarıdır. Parsellerin tevhidinden öncesini gösteren fotoğrafta, Atatürk Müzesi'nin solunda bir giriş daha bulunmaktadır. Bu kısmın Atatürk Evi Müzesiyle bağlantılı olup olmadığı bilinmemektedir.

Resim 4.115 Atatürk Evi Müzesi'nin 20. yüzyıl başlarında görünümü (Civelekoğlu, 2017)

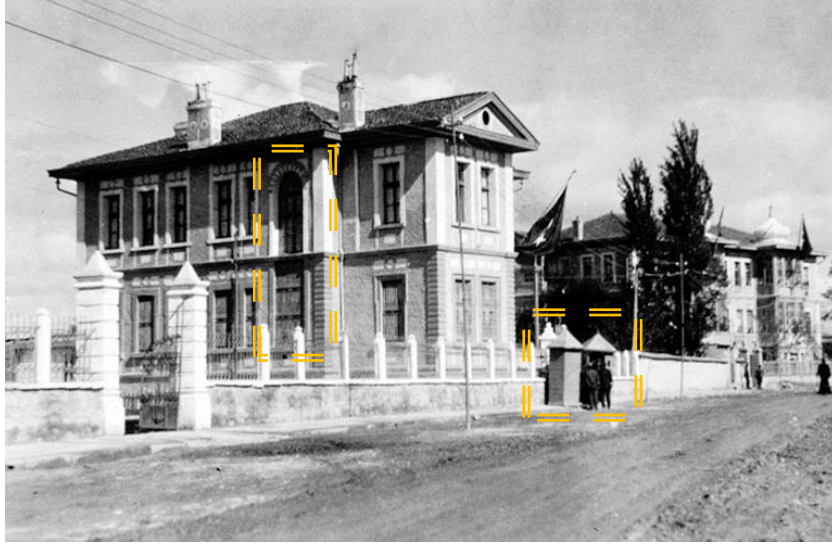
Bu fotoğraftan sonra literatür akışını destekleyen ikinci görsel Resim 4.116'dır. Bu görselde toprak yolun taşıt kullanımına uygun şekilde düzenlenmiş olduğu görülmektedir. Fotoğrafın Atatürk Evi Müzesinin karşısından çekilmiş olduğu dikkate alınınca karşıda yer alan bahçe duvarlarının yıkılmış olduğu anlaşılmaktadır. Bir de resim üzerinde tarihe ilişkin veriler bulunmaktadır. Sol üst köşede yer alan posta pulu, Osmanlı Dönemine aittir. Damga üzerindeki tarih net okunmamakla birlikte 1910'lu yıllara işaret etmektedir.

Mekân üzerindeki okumalarda; bir önceki fotoğrafta yer alan yüksek bahçe duvarlarının yerine moloz taş duvar üzeri ferforje korkuluktan bahçe duvarı inşa edilmiş olduğu; ahşap bahçe giriş kapısı yerine iki tarafında kesme taş sütunların yer aldığı, ferforjeden çift açılımlı bahçe giriş kapısı yapıldığı görülmektedir. Yapı bu haliyle daha çok kamusal kimliğe bürünmüştür. Bu nedenle fotoğrafın 1916-1920 yılları aralığına ait olduğu düşünülmektedir.

Resim 4.116 1916 yılı sonrası Atatürk Evi Müzesi'nin görünümü (Benli, 2021)

Atatürk Evi'nin ilk incelenen fotoğrafıyla aynı açıdan çekilmiş Resim 4.117'de bahçe duvarlarının yanında kaldırım yapılmış olduğu görülmektedir. Bahçe girişi kapısının önünde her iki yanında sütunlar yer alan piramidal başlıklı, anıtsal ve güvenlik vurgusu yapan bir giriş düzenlenmiştir. Vali Konağı olarak kullanıldığı ilk dönem olan 1916-1924 yılları arasını gösterdiği düşünülmektedir. Yapının batı cephesinin de görüldüğü fotoğrafta birinci katta kemerli pencere dikkati çekmektedir.

Resim 4.117 1916-1924 yılları arası Atatürk Evi Müzesi (Ataberk, t.y.)

Atatürk Evi Müzesi'ne ait, balkon üzerinde ulu önder Atatürk'ün konuşma yaptığı Resim 4.118'de yer alan fotoğraf, 1925 yılına aittir³⁰. Bu fotoğraf önceki fotoğraflarla karşılaştırıldığında zemin kattaki ahşap kepenklerin yerine ferforje korkuluklar yapılmış olduğu, birinci katta pencerelerin üst kısmındaki sıva ile kabartma şeklinde yapılmış süslemelerde değişiklik izlenmiştir. Yapının ahşap ya da ferforjeden yapılmış korkulukları bu fotoğrafta net olarak görülmektedir.

Resim 4.118 Atatürk'ün 1925 yılı Konya ziyareti sırasında çekilen fotoğraf (Civelekoğlu, 2017)

³⁰ Bu fotoğraf, kaynaklara göre 3-13 Ocak 1925 tarihlerinde Atatürk'ün altıncı Konya ziyareti esnasında çekilmiştir. Ziyareti sırasında Atatürk bu evde konaklamıştır (Yeşilyayla, 1924).

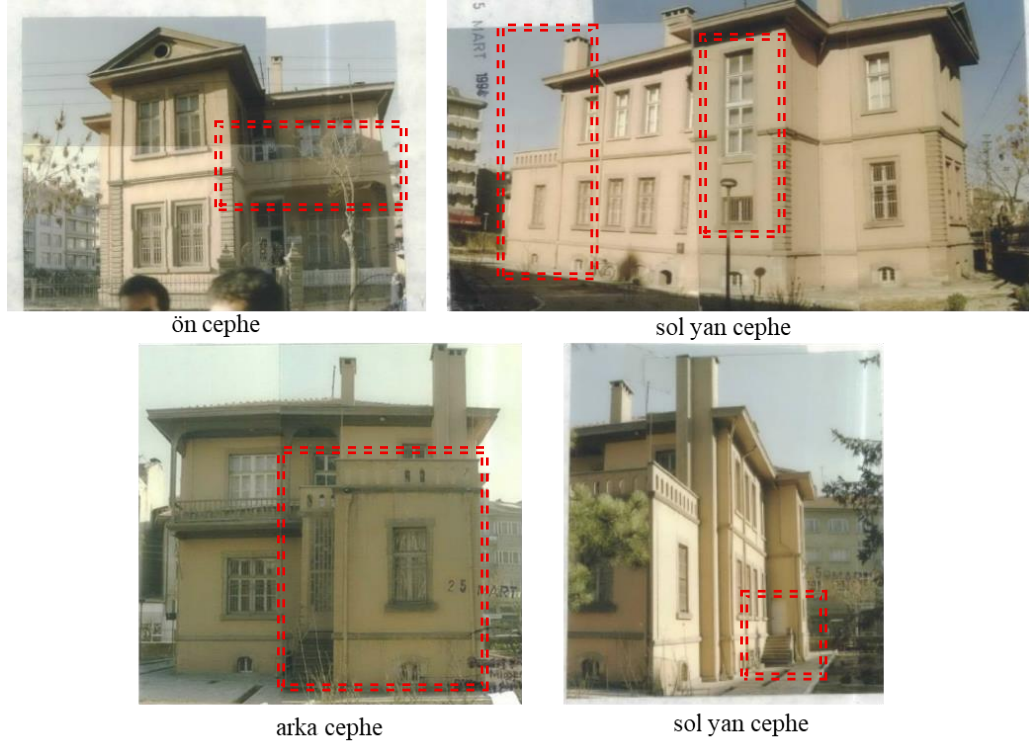
Resim 4.119’da yer alan fotoğrafın altında “Konya: Gazi Paşa Köşkü” yazılıdır. Atatürk’e hediye edildiği bilinen evin fotoğrafında, bu şekilde bir not eklenmiş olması 1928 yılı ve sonrası bir tarihe ait olduğunu göstermektedir. Fotoğrafta dikkat çeken unsur İstasyon Caddesi üzerinde yapılan kaldırım ve ağaçlandırma çalışmalarıdır. Bir de balkon korkuluğunun değiştirilmiş olduğu görülmektedir.

Resim 4.119 Atatürk Evi Müzesi 1928 yılı sonrası (Civelekoğlu, 2017)

Çalışmanın başında da belirtildiği gibi yapıya ait ulaşılabilen eski fotoğraflar sınırlıdır. Bu nedenle incelemeye Koruma Kurulu arşivinden elde edilen verilerle devam edilecektir. Atatürk Evi Müzesi 1981 yılında kültür varlığı olarak tescil edilmeden önce esaslı onarım (restorasyon) geçirmiştir. Bu nedenle projeleri Koruma Kurulundan onay alınmadan hazırlanmıştır. Yapının özgün kullanımı göz önünde bulundurularak mimari özelliği bozulmadan teşhir-tanzim çalışmaları yapılmıştır. Tescil tarihinden sonra Atatürk Evi Müzesi’nin 1994 yılında rölövesi uygun bulunmuş ancak yeniden restorasyon projesi hazırlanmamıştır.

1994 yılına ait fotoğraflarda; Atatürk Evi Müzesi’nin ön cephede balkon korkuluklarının tuğladan yapılmış ve üzerinin sıvanmış olduğu görülmektedir. Pencere doğramaları beyaz renkte boyanmıştır. Cephe üzerindeki süslemeler sıva ve boya ile kaybedilmiştir. Sol yan cephede merdivenin yer aldığı bölümde; kemerli pencerenin, dikdörtgen pencereye dönüştürülmüş, altındaki pencere kapatılmış ve bu bölümde ayrı bir giriş düzenlenmiştir. Arka cephede zemin katta oda eklenmiş olduğu, üzerinin de teras olarak kullanıldığı ayrıca sol yan cepheden çekilen fotoğraflarda baca eklenmiş olduğu da görülmektedir. Müze olarak kullanımına rağmen tabela kirliliğine maruz bırakılmamıştır (Resim 4.120).

Resim 4.120 Atatürk Evi Müzesi'nin 1994 yılına ait fotoğrafları (KKVKBK Arşivi)

Koruma Kurulundan elde edilen verilere göre yapıya yönelik müdahale önerileri dört farklı şekilde olmuştur. Bunlar basit onarım/tadilat başvuruları, eklenti yapı ile tesisat projeleri, çevre düzenleme projesi ve esaslı onarım (restorasyon) projelerinin değerlendirilmesidir. Kurul tarafından uygun bulunan ek yapı tesisat projeleri ve içeriği Tablo 4.4'te yer almaktadır.

Tablo 4.7 Esaslı onarım (restorasyon) projesi dışında uygun bulunan ek yapı ve tesisat projeleri (Konya KVKBK Arşivi referans alınarak düzenlenmiştir).

Karar	İçerik
18.05.1993/1665	Bahçe servis girişi kapısı projesi.
16.06.1993/1676	Bahçe sulama tesisatı.
16.06.1993/1677	Elektrik tesisat projesi.
06.04.1994/1931	Rölöve projesi.
31.01.2001/4016	Elektrik tesisat projesinin yenilenmesi.
03.06.2002/4565	Bahçesinde geçici kulübe yapılması.
07.08.2009/3235	Doğal gaz ısıtma sistemi projesi.

Atatürk Evi Müzesi'ne muhtelif yıllarda Koruma Kurulu kararından basit onarım izinleri verilmiştir. Kurul tarafından alınmış kararlar ve onarımların içeriği Tablo 4.5'te özetlenmiştir.

Tablo 4.8 Koruma Kurulu tarafından verilen basit onarım/tadilat içeriği (Konya KVKBK Arşivi referans alınarak düzenlenmiştir).

Karar	İçerik
07.10.1992/1451	Bodrum katta kırıktık sıva uygulaması. Bodrum kat pencerelerinin değişimi. Zemin ve birinci kat pencerelerinin onarımı. Zemin ve birinci kat duvar-tavan-döşeme raspa yapılması ve boyama. Mutfak-WC kısımlarında fayans kaplaması yapılması ve sıhhi tesisat onarımı.
05.08.1996/2655	Demir ve ahşap pencere doğramalarının boyanması. Dış cephenin “gül kurusu” renkte boyanması.
08.12.2000/3977	Alarm tesisatı ve jeneratör yapılması.
25.06.2001/4156	Çatı onarımı ve yağmur olukların yenilenmesi. Birinci kat tavanının onarımı ve ahşap kaplamasının değişimi. Zemin kat ahşap döşemenin cilalanması. Ahşap pencere doğramalarının değişimi. Sille taşı denizliklerin yenilenmesi. İç mekân sıva tamirâtı ve boyasının yapılması. Dış cephenin “gül kurusu” renkte boyanması.
06.05.2002/4517	Dış cephenin orijinal sarı renginde boyanması.
03.06.2002/4565	Ön cephede yer alan sille taşı kaplamaların yenilenmesi.

Basit onarımlar yapının, rutin bakım-onarımına yönelik olup cephesini ve plan tipini değiştiren müdahaleler değildir. Ayrıca onarımların denetimi, Konya Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü denetiminde yapılmıştır. Bunların yanı sıra Kurul gündemini en çok meşgul eden husus çevre düzenine yönelik başvurular olmuştur. Atatürk Müzesi’nin geniş ve yeşil karakterli bahçesine yönelik kafeterya gibi kapalı mekân öneren projeler Kurul gündeminde değerlendirilmiş ve çoğunlukla uygun bulunmamıştır.

Bu yönde talep ilk kez 1999’da değerlendirilmiştir. Koruma Kurulunun 14.01.1999 tarih ve 3418 sayılı kararıyla Atatürk Müzesi’nin çevresiyle bir bütün olması nedeniyle başka amaçla kullanılamayacağı belirtilmiştir. Ayrıca yapının tarihi, mimari önemi ve korunması açısından bahçe için hazırlanan çevre düzenleme projesi uygun bulunmamıştır. Aynı yıl gelen bahçeye ATM konulması teklifi de Kurul tarafından reddedilmiştir.

2002 yılından itibaren tüzel kişilerce Atatürk Evi Müzesi bahçesinde aile bahçesi ve kafeterya yapılması için Kültür Bakanlığından izin istenmiştir. Koruma Kurulunun 14.01.1999/3418 tarih-sayılı kararında belirtilen hususlara atıfta bulunularak izin verilmemiştir. Aynı yıl Konya Devlet Tiyatrosu, tiyatro oyunlarının duyurulduğu afiş

panosu yapılması için talepte bulunmuştur. Koruma Kurulunun 30.09.2002 tarih ve 4685 sayılı kararında Atatürk Müzesi bahçe duvarına konmak istenen ilan panosunun, tescilli yapı ve duvarı ile görsel bütünlük ve entegrasyon sağlamaması nedeniyle uygun bulunmamıştır. Tescilli yapının silüetine olumsuz etki edecek yapılaşma ve tabela kirliliği oluşturacak öneriler, tüzel kişi veya kamu kurumu fark etmeksizin Koruma Kurulunca uygun görülmemiştir. Ayrıca 1994 yılından sonra yapılan basit onarımlarla yapı, daha iyi bir görünüme kavuşmuştur (Resim 4.121).

Resim 4.121 Atatürk Evi Müzesi 2002 yılına ait fotoğraf (KKVKBK arşivi)

2007 yılında dönemin Kültür ve Turizm Bakanı Ertuğrul GÜNAY müze incelemeleri sırasında Atatürk Müzesinin bahçesinde belirli bir standardın altına düşülmeden kafeterya olarak hizmete açılabileceğini belirtmiştir³¹. 2009 yılında Atatürk Müzesinin bahçesine kafeterya yapılması için talep, Koruma Kuruluna iletilmiştir. Koruma Kurulunun 07.08.2009 tarih ve 3236 sayılı kararında tescilli Atatürk Müzesi bahçesinin kafeterya (çay bahçesi) olarak kullanımına yönelik proje uygun bulunmamıştır. Alanın tecritli bir kullanım haline gelmesini engelleyecek, kamusal anlamda yaya geçişine imkân sağlayacak, mevcut ağaç dokusunu koruyacak ve Atatürk Müzesinin görünümünü olumsuz etkilemeyecek bir çevre düzenleme projesinin iletilmesi halinde konunun değerlendirilebileceği belirtilmiştir.

Koruma Kurulunun 15.3.2010 tarih ve 3599 sayılı kararında Atatürk Müzesi bahçesinin kafeterya olarak kullanımına yönelik hazırlanan Atatürk Evi Çevre

³¹ Konya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğünün Koruma Kuruluna ilettiği 26.10.2007 tarih ve 5024 sayılı yazısı ile belirtilmiştir (Konya KKVKBK Arşivi)

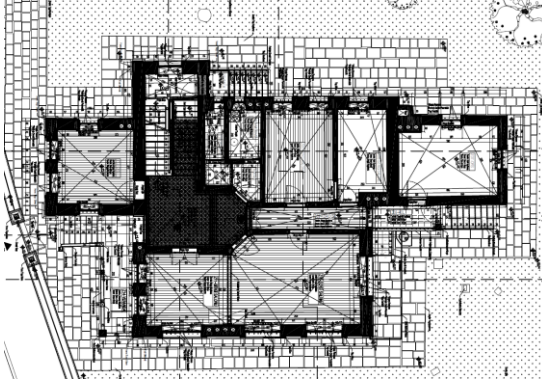
Düzenleme Projesinin Kurulumuz üyelerince yerinde yapılacak incelemeden sonra değerlendirilebileceği belirtilmiştir. Koruma Kurulunun 29.3.2010 tarih ve 3663 sayılı kararında Atatürk Evi Çevre Düzenleme Projesinin; kafeterya yerinin bahçenin batı yönünde peyzaj öğeleri de dikkate alınacak şekilde yeniden düzenlenerek iletilmesinden sonra değerlendirilmesine karar verilmiştir.

Koruma Kurulunun 05.07.2010 tarih ve 3907 sayılı kararında Atatürk Müzesi bahçesinin kafeterya olarak kullanımına yönelik çevre düzenleme projesi; Koruma 26.10.2011/129, 27.09.2012/838 tarih-sayılı kararları ile çevre düzenleme projesi tadilatı uygun bulunmuştur. Atatürk Evi, 2012 yılında da geniş ve yeşil karakterli bahçe içerisinde varlığını sürdürmektedir (Resim 4.122). Bahçesinde kapalı mekân oluşumu ve yoğunluk getiren çevre düzenleme projesi fiili uygulamada yer almamıştır. Bu nedenle günümüze de kent içinde yeşil dokusuyla birlikte korunarak ulaşmıştır.

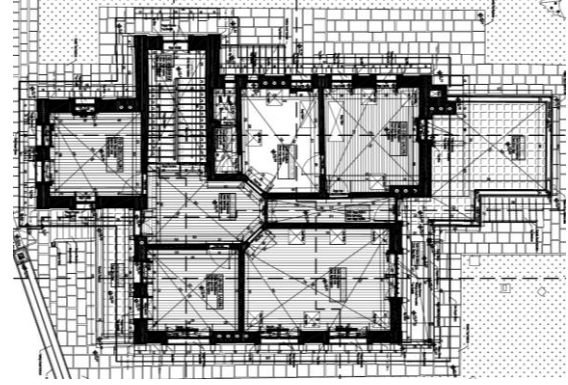

Resim 4.122 Atatürk Evi Müzesi'nin bahçesi-2012 yılı (KKVKBK Arşivi)

1981 yılından itibaren basit tadilatlar ile düzenli bakım ve onarımı yapılan Atatürk Müzesi'nde bütüncül şekilde onarım yapılmaması sonucu restorasyon gereksinimi doğmuştur. 2023 yılından itibaren esaslı onarımına (restorasyon) yönelik projeler Koruma Kuruluna iletilmiştir. Öncelikle yapının, arkeolojik sitte bulunması nedeniyle sondaj kazıları yapılarak sonucu değerlendirilmiştir. Koruma Kurulunun 18.12.2023/9270 tarih-sayılı kararında rölövesi, 27.02.2024-9417 tarih-sayılı kararında ise restitüsyon ve restorasyon projesi uygun bulunmuştur. Müze olarak kullanılan yapının Kurul onaylı rölövesinde, kat planlarında konut sofa ve odaların dağılımı dikkate alındığında mekân organizasyonunun büyük ölçüde korunmuş olduğu görülmektedir (Şekil 4.17-Şekil 4.18).

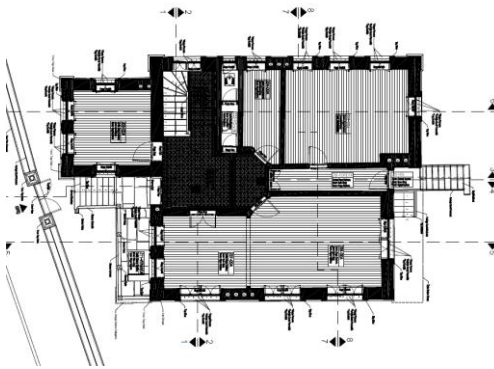

Şekil 4.17 Atatürk Müzesi-rölöve zemin kat planı
(DKN Mimarlık Arşivi)

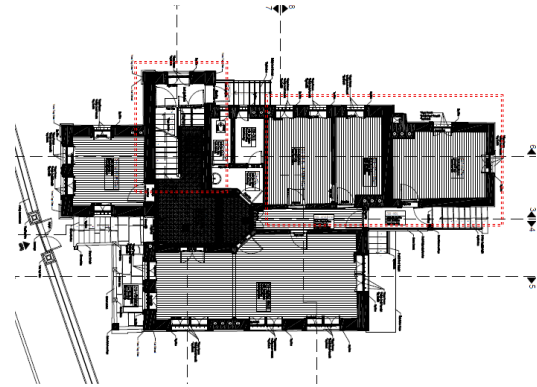

Şekil 4.18 Atatürk Müzesi-rölöve birinci kat planı
(DKN Mimarlık Arşivi)

Tescilli yapıya ait eski fotoğraflar üzerinden incelenen mekânsal dönüşüm, Kurul onaylı restitüsyon projesinde sonradan yapılan mekânsal düzenlemeler dikkate alınarak iki dönem halinde değerlendirilmiştir. İlk döneminde konut olarak kullanıldığı dönem ele alınırken ikinci dönemde Müze olarak kullanıldığı dönem ele alınmıştır. Her iki dönem karşılaştırıldığında geç dönemde zemin katta, kuzey batı yöndeki odanın ikiye bölünmüş olduğu ve kuzey beden duvarına bitişik mutfak mekânı eklenmiş olduğu görülmektedir. Ayrıca katlar arasında bağlantıyı sağlayan yarım döner merdiven de sahanlıklı ve çift kollu merdiven olarak değiştirilmiştir. Merdiven sahanlığına açılan ayrı bir kapı ve batı cepheye bitişik merdiven eklenmiştir (Şekil 4.19-Şekil 4.20).

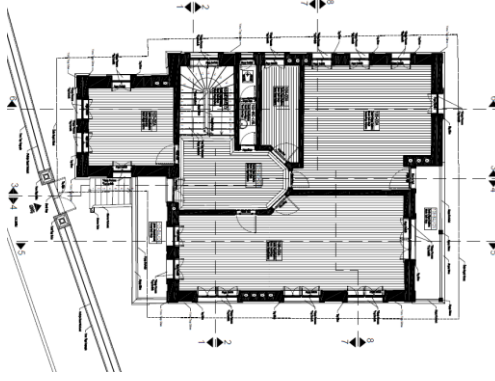

Şekil 4.19 Atatürk Müzesi I. Dönem Restitüsyon
zemin kat planı (DKN Mimarlık Arşivi)

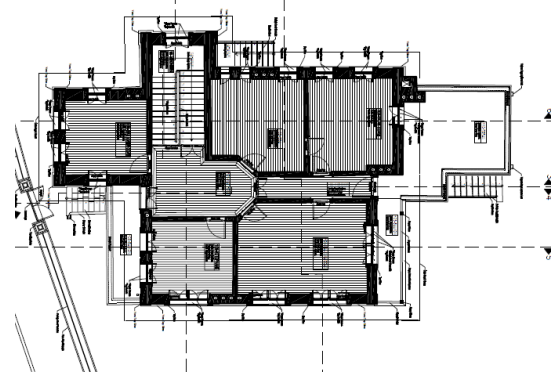

Şekil 4.20 Atatürk Müzesi II. Dönem Restitüsyon
zemin kat planı (DKN Mimarlık Arşivi)

Birinci katta da plan şemasında değişimler olmuştur. Doğu ve batı cepheye bakan odaların kullanımı ihtiyaç doğrultusunda yeniden düzenlenmiştir. Müze işlevine uygun daha kullanışlı mekanlar elde edilmiştir. Ayrıca kuzey yönde; zemin katta sonradan eklenen mutfakın üzeri teras olarak değerlendirilmiştir (Şekil 4.21-Şekil 4.22).

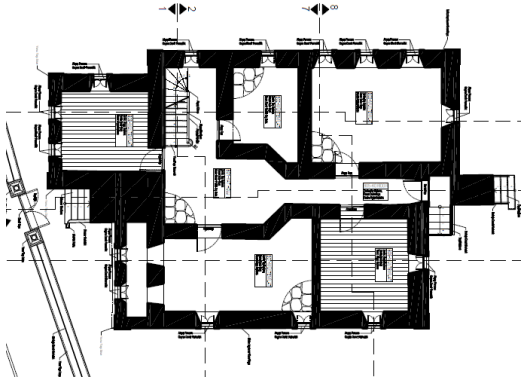

Şekil 4.21 Atatürk Müzesi I. Dönem Restitüsyon birinci kat planı (DKN Mimarlık Arşivi)

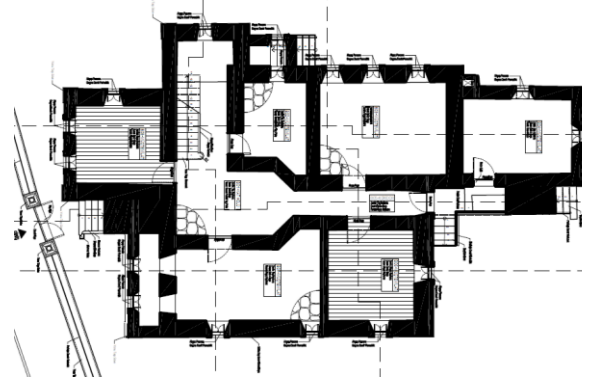

Şekil 4.22 Atatürk Müzesi II. Dönem Restitüsyon birinci kat planı (DKN Mimarlık Arşivi)

Yapının bodrum katında da zemin kattaki ilave oda aynı iz düşümünde yer almıştır. Bu bölümde bahçeden bodrum kata inen ayrı bir merdiven düzenlenmiştir değerlendirilmiştir (Şekil 4.23-Şekil 4.24). Kat planları üzerinden görülen bu değişimler, tescilli yapının genel anlamda mekân organizasyonunun okunabilirliğinin korunmuş olduğunu göstermektedir.

Şekil 4.23 Atatürk Müzesi I. Dönem Restitüsyon bodrum kat planı (DKN Mimarlık Arşivi)

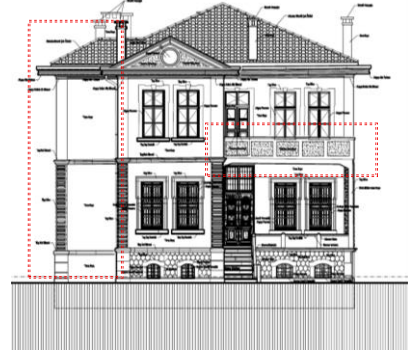

Şekil 4.24 Atatürk Müzesi II. Dönem Restitüsyon bodrum kat planı (DKN Mimarlık Arşivi)

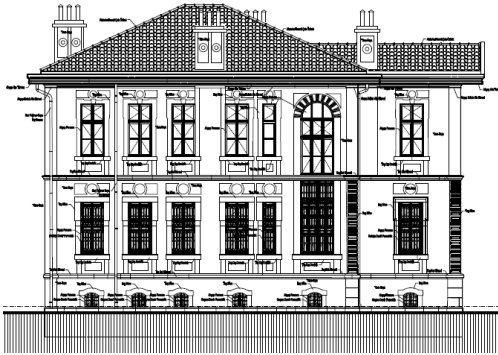
Plan düzeyinde yapılan bu değişikliklerin cephe düzeyinde de etkisi olmuştur. En belirgin biçimde güney cephe ve batı cephe üzerinden bu değişimler okunabilmektedir. Sonradan eklenen merdiven sahanlığı, plan üzerinde çıkma yaparak cepheye hareketlilik kazandırmıştır. Sonradan eklenen mutfak mekânı üzerinde açılan pencereler özgün pencerelerle aynı tipolojide yapılmıştır. İkinci dönemde güney cephede değişen balkon korkuluğu ve teras korkuluğu ve bacalar benzer dönem etkilerini taşımaktadır. Eski fotoğraflarda görülen pencere etrafında yer alan kartuş süslemeler ikinci dönem restitüsyonda yer almamıştır. Ayrıca merdiven sahanlığı eklenen kısımda, pencere düzenindeki değişim ikinci dönem restitüsyonda ele alınmıştır (Şekil 4.25).

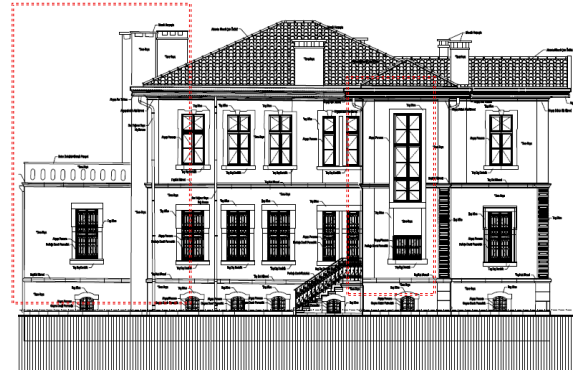
I. Dönem Restitüsyon güney cephe

II. Dönem Restitüsyon güney cephe

I. Dönem Restitüsyon batı cephe

II. Dönem Restitüsyon batı cephe

Şekil 4.25 Atatürk Müzesi I. ve II. Dönem Restitüsyonunda cephe çizimleri (DKN Mimarlık Arşivi)

Atatürk Müzesi'nin Koruma Kurulunca 27.02.2024/9417 tarih-sayılı kararı ile onaylı restorasyon projesi; mekânsal düzenleme açısından yapının ikinci dönemi üzerinden ele alınmıştır. Restorasyonun genel amacı, tescilli yapının yapısal ve teknik sorunlarının bütüncül bir biçimde ele alınması olmuştur. Koruma Kurulu onayıyla elde edilen projeler doğrultusunda Atatürk Evi Müzesi yine Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı birimlerce denetimi yapılacak restorasyon uygulamasından sonra yapının sorunları uzun vadede çözümlenmiş olacaktır.

Yapılış tarihi ve kullanım değişiklikleri göz önünde bulundurulduğunda; 1912 yılında konut olarak inşa edilen, 1916'da Vali Konağı olarak kullanılmaya başlanan yapı, mübadeleden sonra Atatürk'ün ziyaretlerinde bu evde kalması nedeniyle "anı değeri" kazanmıştır. 1940 yılından sonra tekrar Vali Konağı olarak kullanılan yapı, 1964 yılından itibaren Müze işlevini sürdürmektedir. Genel manada şahıs yerine kamu eliyle korunan yapıda müdahale ve işlev değişiklikleri de daha bilinçli şekilde yapılmıştır. Ayrıca tescil tarihi olan 13.11.1982 tarihinden öncesinde bile esaslı onarım (restorasyon) geçirmiştir. Müze işlevi verilirken de mekân organizasyonu, ev özelliği yok edilmeden yapılmıştır.

Bu durum sayesinde Atatürk Evi, konut yapısı olarak inşa edilen diğer yapılara göre günümüze kadar mekânsal olarak daha iyi korunarak ulaşmıştır. Yapıya ait eski fotoğraflar ile güncel durum karşılaştırıldığında yapının günümüze daha az değişimle ulaştığı tespit edilmiştir (Resim 4.123-124).

ön cephe

arka cephe

sağ yan cephe

sol yan cephe

Resim 4.123 Atatürk Evi Müzesi'ne ait dış mekân fotoğrafları (Kaçar Demirbaş Arşivi, 2025)

Resim 4.124 Atatürk Evi Müzesi'ne ait iç mekân fotoğrafları (Kaçar Demirbaş Arşivi, 2020)

4.3.5. Konya Mimarlar Odası-Dr. Nevzat Özkal Evi (1910)

Konya ili, Meram ilçesi, Abdülaziz Mahallesinde yer alan, tapunun 344 ada, 29 kayıtlıdır. Mülkiyeti TMMOB Mimarlar Odası'na aittir. Yapı, Eski İstasyon Caddesi olarak bilinen ve İstasyona bağlanması nedeniyle önemli bir aks olan Atatürk Caddesi üzerinde yer almaktadır. 19. yüzyılın sonuna doğru Konya'ya gelen Marunîler tarafından yapıldığı kabul edilen taşınmaz, 1910 yılında yaptırılmıştır. Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun 13.11.1982 tarih ve A-3861 sayılı kararı ile taşınmaz kültür varlığı olarak tescil edilmiş, Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 24.01.1991 tarih ve 943 sayılı kararı ile 2. Grup Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarına dâhil edilmiştir.

1920'lerde hastane olarak kullanılan konut, İstiklal Savaşı sonrasında bir dönem Akşam Sanat Okulu olarak kullanılmıştır (Konya İl Merkezi Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Envanteri, 2010). Dr. Nevzat Özkal Evi olarak da bilinen yapı günümüzde Mimarlar Odası olarak kullanılmaktadır (Resim 4.125).

Resim 4.125 Mimarlar Odası Konya Şubesi (Kaçar Demirbaş Arşivi, 2022)

Bina; bodrum kat, zemin kat ve birinci kattan oluşmaktadır. Atatürk Caddesi'ne ön cepheden bitişik yapının cadde üzerinde iki girişi vardır. İç sofalı plan şemasına sahip yapının, zemin kat ve 1. kat plan şeması aynıdır. Yapının 1. katında, sofanın devamında ahşap süslemeli ve dalgalı saçaklı balkonu bulunmaktadır. Bina yapım tekniğinde; bodrum katta yığma moloz taş duvar, zemin kat ve birinci katta ahşap payandaların arası kerpiç veya moloz taş ile doldurulmuş hımış tekniğinde duvarlar görülmektedir. İç bölme duvarlarında yer yer bağdadi tekniği de kullanılmıştır. Binanın esas cephesinde simetri

dikkati çekmektedir. Bodrum kat pencereleri simetrik üçerliden toplam altı adettir. Zemin kat ve birinci kat pencereleri simetrik olarak ikişerliden toplam dört adet yapılmıştır. Kapıda simetrik şekilde tasarlanmış olup iki yanında, uzunlamasına dikdörtgen küçük, simetrik pencerelere yer verilmiştir. Birinci kat balkonunda üç adet açıklığa bağlı olarak kapının iki yanında simetrik pencereler izlenir.

4.3.5.1. Mimarlar Odası'nın Çevresel Korunma Durumunun Değerlendirilmesi

Marunî Evleri'nin, çevresel olarak değerlendirilmesi yapılırken, kuzeyinde yer alan 345 ada 11 parsel, 344 ada 23-27-30 no'lu parsellerle ilişkisi değerlendirilmiştir. 344 no'lu yapı adası ve 345 ada 11 parselin incelemesine bir önceki bölümde detaylı yer verilmiş olup bu bölümde Mimarlar Odası binası ile çevresel ilişkileri değerlendirilecektir (Şekil 4.26).

Şekil 4.26 Mimarlar Odası'nın yer aldığı kadastral adanın günümüzdeki durumu (Tapu ve Kadastro Parsel Sorgu Uygulaması E.T: 05.09.2025)

Tapu ve Kadastro Müdürlüğünce onaylı 17.06.1967 tarihli halihazır haritada, Mimarlar Odası'nın bitişiğinde yer alan taşınmazların iki katlı olduğu görülmektedir. Adada yer alan parseller, kuzey-güney doğrultuda uzanmaktadır. Ayrıca ada genelinde en fazla 4 katlı yapıların olduğu görülmektedir (Bodrum kat ve çatı katları dahil olarak kat adedi ifade edilmiştir). Güney yönde bahçeleri devam etmekte ve Şirin Hanım Sokak üzerinde yapıların müstemilatları yer almaktadır. Harita üzerinde Mimarlar Odası'nın cephe verdiği günümüzdeki 345 no'lu ada üzerinde Atatürk Müzesi ve Kız Orta Okulu olarak belirtilen Yusuf ŞAR tarafından yaptırılan yapının ve bunlara ait müstemilatların yer aldığı görülmektedir (Şekil 4.27). 1970'li yıllardan itibaren 344 no'lu ada üzerindeki parsellerin, bahçeli yapı düzeninin yerini büyük oranda yoğun yapılaşmanın almaya başladığı, bir önceki bölümde yer alan hava fotoğrafları incelemesinde tespit edilmiştir.

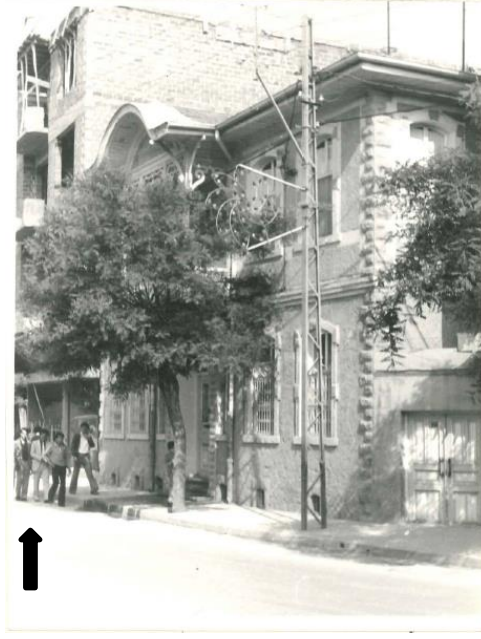

Şekil 4.27 1967 tarihli halihazır haritada Mimarlar Odası'nın yer aldığı kadastral adada çevre parsellerin durumu (Konya KVKBK Arşivi)

Yapının 1983 tarihli tespit fişinde yer alan fotoğrafta Dr. Nevzat ÖZKAL Evi'nin doğusundaki parselde (344 ada 23 parsel) dört katlı apartman inşa edilmiş olduğu görülmektedir (Resim 4.126). Batısında ise (344 ada 27 parsel) bir önceki bölümde görülen ve Mimarlar Odası ile ikiz ev özelliğine sahip yapının yıkılmış olduğu, yerinde apartman inşasının devam ettiği görülmektedir (Resim 4.127). Yapının, 1982 yılında kültür varlığı olarak koruma statüsü kazandığı dönemde çevresinde incelenen parseller üzerinde yapılaşmanın tamamlanmış olduğu söylenebilmektedir.

Resim 4.126 Yapının 1983 tarihli tespit fişinde yer alan fotoğraf (Konya KVKBK Arşivi, 1983)

Resim 4.127 Yapının 1983 tarihli tespit fişinde yer alan fotoğraf (Konya KVKBK Arşivi, 1983)

Mimarlar Odasının yer aldığı 344 no'lu adanın günümüzdeki durumu incelendiğinde; 1966 tarihli halihazır haritada Atatürk Caddesi üzerinde yer alan 344 ada 23 ve 27 parsellerdeki iki katlı yapıların yerinde dört ve beş katlı yapılaşmanın yer aldığı görülmektedir (Resim 4.128-Resim 4.129). Bitişik nizam olarak devam eden yapılar, cephesel olarak birbirinden ayrı ve uyumsuz olarak gelişmiştir. Atatürk Caddesi üzerinde Mimarlar Odası ve bitişğinde yer alan yapılar arasında kat sayısı ve gabari farkı, belirgin bir şekilde ortaya çıkmıştır. Yüksekliğin yanı sıra bitişik nizam apartman yapılarının cephe karakteri de dönemlerinin mimari üslubunu yansıtmaktadır.

Resim 4.128 Mimarlar Odası bitişği; 344 ada 23 parseldeki yapı (Kaçar Demirbaş Arşivi, 2022)

Resim 4.129 Mimarlar Odası bitişği; 344 ada 27 parseldeki yapı (Kaçar Demirbaş Arşivi, 2022)

1966 tarihli halihazır haritada bahçe-müştemilatların yer aldığı Şirin Hanım Sokak üzerinde de günümüzde dört ve beş katlı yapılaşma tamamlanmış durumdadır. Farklı

genişliklere sahip Atatürk Caddesi ve Şirin Hanım Sokak üzerinde aynı kat adedine sahip yapılaşma hakkının verilmesi sonucunda dar bir sokak olan Şirin Hanım Sokağı üzerinde yer alan yapılar, sur etkisi oluşturmuştur. Aynı zamanda Mimarlar Odasının, Şirin Hanım Sokak üzerindeki algılanabilirliği de tamamen yok edilmiştir (Resim 4.130-4.131).

Resim 4.130 Şirin Hanım Sokak (Kaçar Demirbaş Arşivi, 2025)

Resim 4.131 Şirin Hanım Sokak (Kaçar Demirbaş Arşivi, 2025)

Mimarlar Odası'nın cephe verdiği 345 no'lu ada üzerinde yer alan Atatürk Evi Müzesi ve Olgunlaşma Enstitüsü (Eski Kız Orta Okulu Binası), Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun 13.11.1982 tarih ve A-3861 sayılı kararı ile korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tescil edilmiştir. 2863 Sayılı Kanun kapsamında olan yapılar; geçmişten günümüze, cephe, konum ve kütle özellikleri korunarak ulaşmıştır. Yapıların yanı sıra yer aldıkları parseller için de tescilli yapıların mahiyetine olumsuz tesir edecek ayrılma veya birleştirmelere izin verilmemiştir. Böylelikle Mimarlar Odasının cephe verdiği parseller üzerinde; Mimarlar Odasını cephe, kütle, konum ve gabari itibariyle ezici nitelikte bir yapılanma gelişmemiştir (Resim 4.132-Resim 4.133).

Resim 4.132 Mimarlar Odası'nın cephe verdiği 345 ada 11 parseldeki Eski Kız Orta Okulu Binası

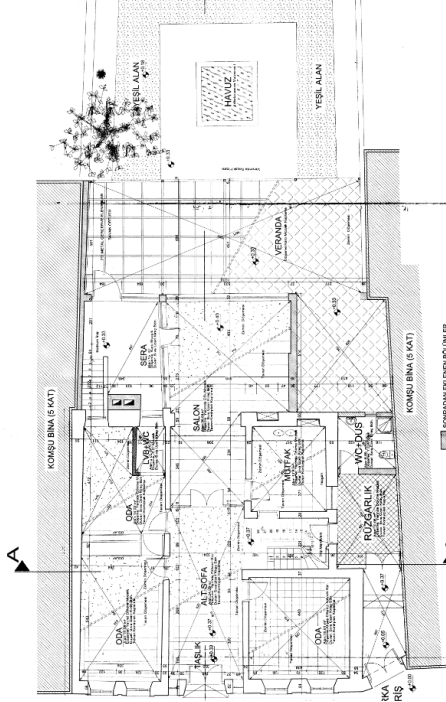
Resim 4.133 Mimarlar Odası'nın cephe verdiği 345 ada 9 parseldeki Atatürk Evi Müzesi

4.3.5.2. Mimarlar Odası'nın Mekânsal Korunma Durumunun Değerlendirilmesi

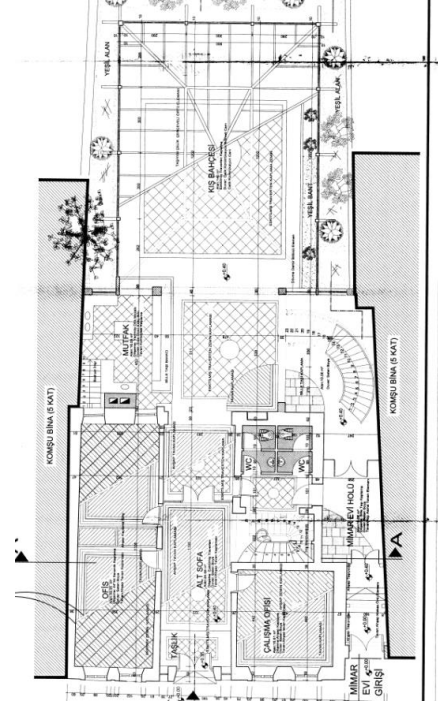
Mülkiyeti, TMMOB Mimarlar Odası'na ait yapının; rölöve ve restorasyon projesi aynı kurum tarafından hazırlatılarak Koruma Kurulu onayına sunulmuştur. Yapıya ait rölöve, Konya KTVKBK'nin 21.01.2002 tarih ve 4385 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Restorasyon projesi de aynı Kurulun 04.02.2002 tarih ve 4391 sayılı kararı ile uygun bulunmuştur. Aynı kararda restorasyon uygulamasının, Kurul onayı alınmadan tamamlandığı tespit edilerek suç duyurusunda bulunulmuştur.

Restorasyon öncesinde; Mimarlar Odası Evi, Dr. Nevzat ÖZKAL'a ait olup, kendisi tarafından muayenehane ve ev olarak kullanılmıştır. Onaylı rölöveye göre zemin katta, Atatürk Caddesi üzerinde iki girişi bulunmaktadır. Girişin biri direkt sofaya açılırken diğeri ise bahçeye açılmaktadır. Ancak bahçe girişi, rüzgarlık ve lavabo-tuvalet eklenerek kapatılmıştır. Bu nedenle bu giriş de sofaya yönlendirilmiştir. Binanın zemin katında sofanın sağında ve solunda iki oda vardır. Sofa üzerinde ayrıca merdiven yer almaktadır. Yapının güney kısmında yer alan bahçeye sonradan betonarme malzemeye sera, salon ve metal ızgaralı veranda eklenmiştir. Seranın bir bölümünde, bahçeye bakan odanın duvarına bitişik, bodruma iniş merdiveni ve kalorifer bacası eklenmiştir. Eklentiler nedeniyle doğrudan ışık alamayan güney yöndeki mekanlarda Lavabo-tuvalet, mutfak gibi mekanlar konumlandırılmıştır (Şekil 4.28).

Restorasyon projesinde; tescilli yapı "Mimarlar Odası Konya Şubesi ve Mimar Evi" olarak düzenlenmiştir. Genel itibariyle özgün plan şeması korunmuştur. Yeni fonksiyon kapsamında yapılan düzenlemede zemin katta yer alan girişler korunmuştur. Bahçe giriş kapısı mülkiyet sınırına göre yeniden düzenlenmiştir. Rüzgarlık kısmında yer alan muhdes tuvalet-duş mekanları kaldırılmıştır. Bu kısma kapı eklenmiş ve bahçeye geçiş yeniden sağlanmıştır. Güneybatı yönde yer alan mutfak hacmine bölücü duvar eklenerek iki adet tuvalet kabini önerilmiştir. Güneydoğu yönde yer alan oda içerisindeki muhdes tuvalet mekânı kaldırılmıştır. Doğrudan ışık alamayan bu mekân ile bitişğinde yer alan oda arasındaki duvar kaldırılarak tek bir mekân olarak önerilmiştir. Kuzeybatı cephede yer alan odanın, çalışma odası olarak kullanımına karar verilmiştir. Bahçe yönünde yer alan eklentiler yeniden ele alınmıştır. Salon ve veranda arasında yer alan muhdes betonarme duvar kaldırılmıştır. Terası taşıyan ana taşıyıcılar korunarak bu kısım bahçeye geçişi sağlayan yarı açık bir mekân olarak düzenlenmiştir. Bahçe kısmı yeniden düzenlenerek muhdes uygulamalardan arındırılmış, hafif konstrüksiyonlu-cam örtülü "Kış Bahçesi" olarak değerlendirilmiştir (Şekil 4.29).

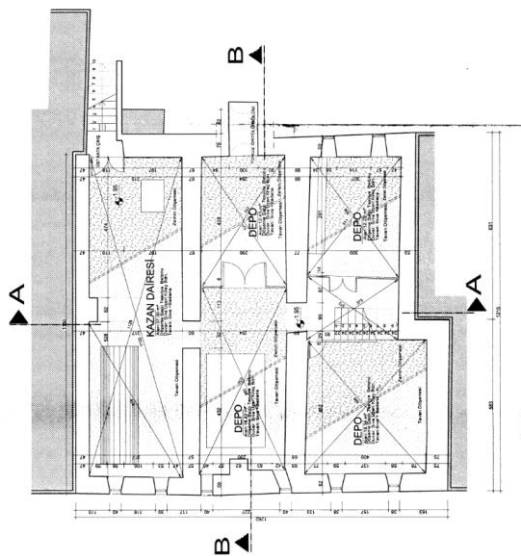

Şekil 4.28 Kurul onaylı rölöve- zemin kat planı (Naltekin, 2002)

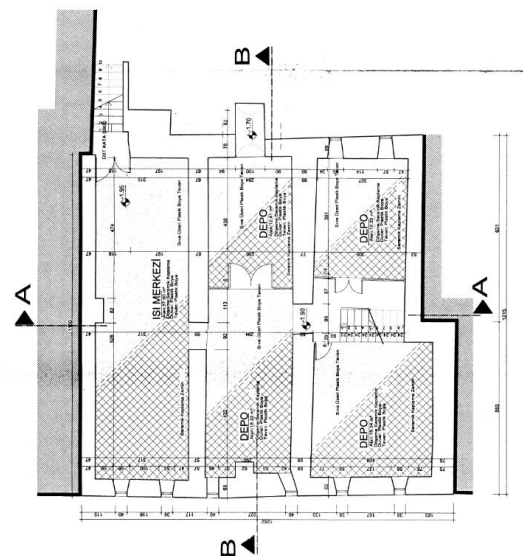

Şekil 4.29 Kurul onaylı restorasyon projesi- zemin kat planı (Naltekin, 2002)

Yapının Kurul onaylı rölövesine göre bodrum katına, sofada yer alan merdiven bir de sera bölümüne sonradan eklenen merdivenle ulaşım sağlanmaktadır. Bu katta kazan dairesi ve depo mekanları yer almaktadır. Zeminin tamamı şaplı tesviye ile kaplıdır (Şekil 4.30). Restorasyon projesinde, bodrum katın depo ve ısıtma tesisatı fonksiyonu devam ettirilmiştir. Zemin kaplaması olarak seramik kaplama önerilmiştir (Şekil 4.31).

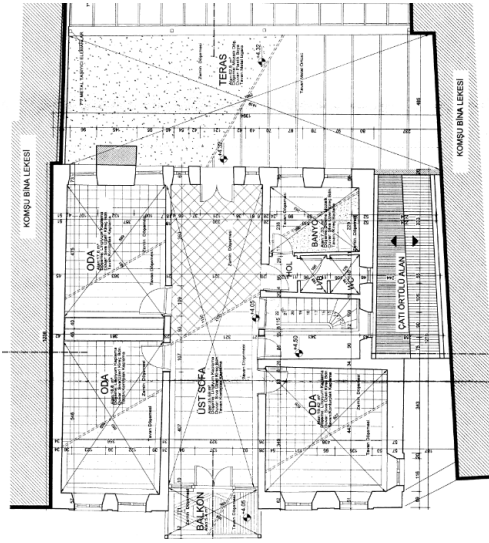

Şekil 4.30 Kurul onaylı rölöve- bodrum kat planı (Naltekin, 2002)

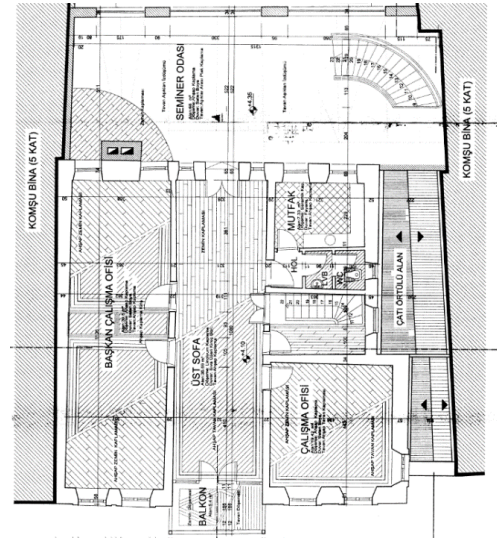

Şekil 4.31 Kurul onaylı restorasyon projesi- bodrum kat planı (Naltekin, 2002)

Restorasyon öncesinde; tescilli yapının birinci katı Dr. Nevzat ÖZKAL tarafından yaşam alanı olarak kullanılmıştır. Arka bahçeye bakan odalardan biri Banyo ve tuvalet mekanları olarak değerlendirilmiştir. Sofadan ulaşılan betonarme terası vardır. Birinci katta yer alan odaların tamamı ve sofanın üzeri muhdes linolyum kaplama ile örtülmüştür. Ayrıca tavanlar da kontrplak ile kaplıdır (Şekil 4.32). Restorasyon projesinde; mekân organizasyonu genel olarak korunmuş ancak bazı işlev değişiklikleri ve eklemeler olmuştur. Banyo olarak kullanılan hacim, mutfak olarak betonarme teras ise tamamen kapalı bir mekâna dönüştürülerek seminer odası olarak önerilmiştir (Şekil 4.33).

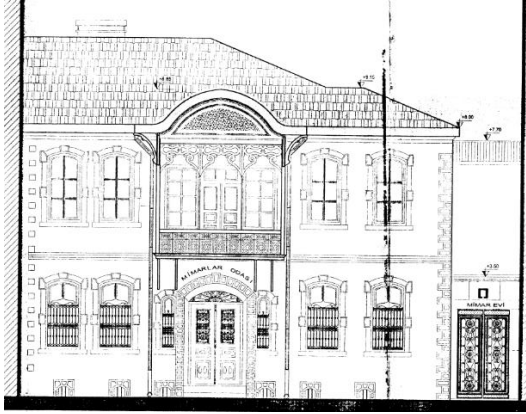

Şekil 4.32 Kurul onaylı rölöve- birinci kat planı (Naltekin, 2002)

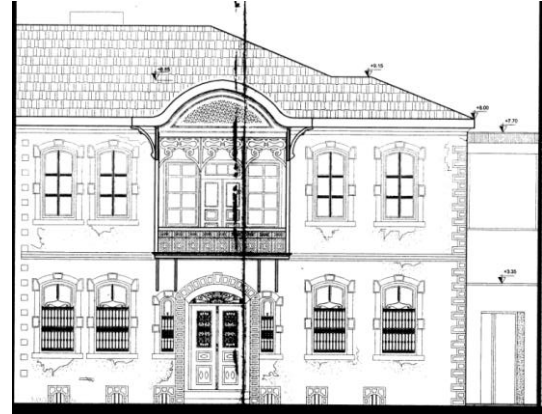

Şekil 4.33 Kurul onaylı restorasyon projesi- birinci kat planı (Naltekin, 2002)

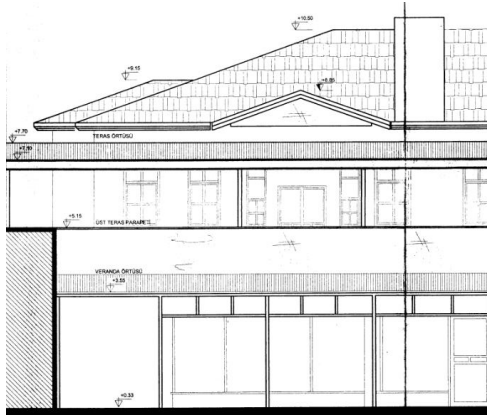
Mimarlar Odası'nın restorasyon projesinde rölöve ile karşılaştırıldığında ön cephede yer alan bozulmaların giderilmesi, bahçe giriş kapısının yenilenmesi ve bacanın onarımı yer almaktadır (Şekil 4.34-Şekil 4.35). Arka cephede ise seminer salonunun üst örtüsü ve kış bahçesi üçgen formlarda cepheye işlenmiştir (Şekil 4.36-Şekil 4.37).

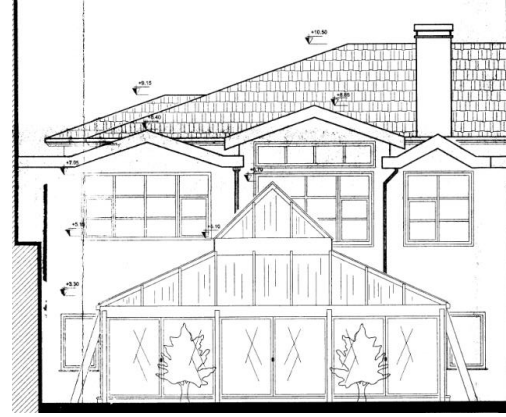
Şekil 4.34 Kurul onaylı rölöve- ön cephe (Naltekin, 2002)

Şekil 4.35 Kurul onaylı restorasyon projesi- ön cephe (Naltekin, 2002)

Şekil 4.36 Kurul onaylı rölöve- arka cephe (Naltekin, 2002)

Şekil 4.37 Kurul onaylı restorasyon projesi- arka cephe (Naltekin, 2002)

Mimarlar Odası'nın restorasyon öncesi durumu ve restorasyon projesi genel olarak değerlendirildiğinde; tescilli yapıya restorasyon projesi ile yeni bir fonksiyon verildiği görülmektedir. Yeni fonksiyon, yapının özgün değerini ve niteliğini bozacak nitelikte değildir. Hem plan organizasyonu hem de cephesi itibarıyla sunulan önerilerin, yapının algılanmasını güçleştirmedeği görülmektedir. Yapının farklı dönemlerine ait ekler de tamamen yok edilmemiş, mekân organizasyonu içerisinde yeniden değerlendirilmiştir. Yeniden kullanım için gerekli olan müdahaleler ise (seminer salonu, kış bahçesi vb.) yapının özgün bünyesinden farklı malzeme ve tekniklerde önerilmiştir. Bu durum da aslında sonrası için yapının farklı dönemlerini, ait olduğu döneme ait sosyal, kültürel ve ekonomik yaşamı yansıtır niteliktedir. Restorasyon projesinde yapının onarımının yanı sıra yeniden kullanım önerisiyle yaşatılması ve korunması sağlanmıştır (Resim 4.134-4.135).

1991 yılı, tespit fişi fotoğrafı (KKVKBK Arşivi)

1999 yılı, ön cephesi (KKVKBK Arşivi)

1999 yılı, bahçenin durumu (KKVKBK arşivi)

1999 yılı, giriş sofası (KKVKBK Arşivi)

2000 yılı, birinci kat sofası- balkona çıkış
(Naltekin Arşivi)

2000 yılı, oda içerisinde yer alan yüklük/dolap
(Naltekin Arşivi)

Resim 4.134 Mimarlar Odası'nın muhtelif yıllara ait restorasyon öncesine ait fotoğrafları

Zemin kat- taşlık ve giriş sofası

Zemin kat- taşlık ve giriş sofası

Zemin kat-giriş ve mutfak

Zemin kat-kış bahçesi

Seminer salonuna çıkan çelik merdiven

Birinci kat-seminer salonu

Birinci kat sofası

Birinci kat sofası-balkona çıkışı

Resim 4.135 Mimarlar Odası'nın restorasyon sonrası durumunu gösterir iç mekân fotoğrafları (Kaçar Demirbaş Arşivi, 2022)

4.4. Konya Marunî Evleri'nin Korunma Sorunlarının Karşılaştırmalı Değerlendirmesi

Çalışmanın bu bölümünde, araştırma kapsamında Konya Marunî Evleri'nin korunma durumuna ilişkin bulgular, yöntem bölümünde belirtilen aşamalar doğrultusunda değerlendirilerek sunulmaktadır. Bu bölümde elde edilen bulgular aynı zamanda çalışmanın sonuç kısmı için de bir altlık oluşturmuştur.

Çevresel korunma durumunun değerlendirilmesi; Marunî Evleri'nin yer aldığı çevrenin, tarihsel gelişim süreci dikkate alınarak yapılmıştır. Bu kapsamda arşiv belgeleri, görsel veriler ve yazılı kaynaklar kronolojik bir sıraya konularak incelenmiş; çevrenin süreç içerisindeki mekânsal dönüşümünü irdelenmek amaçlanmıştır. Erken dönem belgelerinde genellikle Marunî Evleri'nin çevresinin düşük yoğunluklu, açık alan ve bahçelerle ilişkili bir yerleşim karakterine sahip olduğu görülmektedir. İlerleyen dönemlerde ise parselasyon hareketleri, yeni açılan yollar, yeni yapı türlerinin inşa edilmesi gibi imar etkinlikleri gerçekleşmiştir.

Elde veriler doğrultusunda Marunî Evleri'nin bulunduğu çevrenin; tarihsel süreç içerisinde planlama kararları ve kentsel gelişim faaliyetleri sonucunda önemli ölçüde değişime uğradığı ve tarihsel-çevresel bağlamın genel olarak dikkate alınmadığı tespit edilmiştir. Özellikle dönemin planlama anlayışı ve yapılaşma baskısı sonucunda Marunî Evleri'nin çevresinde yüksek katlı ve tarihi yapıları ezici nitelikte yapılar üretildiği görülmüştür. Koruma Kurulunun etkisi genel olarak hem tek yapı ölçeğinde hem de bütüncül korunmada 1970-1980'li yıllarda görülmeye başlanmıştır. 1930'lu yıllardan itibaren hızla yapılaşan Kent merkezinde özellikle çevresel korunmada geç kalınmış olduğu görülmüştür.

Tablo 4.6'da Marunî Evleri'nin yapı bazında çevresel korunma durumu incelemesinde tespit edilen bulgulara yer verilmiştir. Bu tablo karşılaştırma yapılabilmesi için bir anahtar olmuştur. Bu süreçte alınan Planlama kararlarının çevresel dönüşümlerinde doğrudan etkili olduğu; Koruma Kurulu kararlarının, çoğu durumda geç alınmış olduğu ve mevcut dönüşümü yönlendirmekten ziyade belgeleyen bir işlev gördüğü bu nedenle çevresel ölçekte bütüncül bir koruma yaklaşımının geliştirilemediği görülmüştür. Bu sürecin dönüştürülmesine yönelik kararlar özellikle son dönemlerde alınmış olsa da bunların fiili sonuçları anlaşılamamaktadır. Sonuç itibarıyla Marunî Evleri, günümüzde yoğun kentsel doku içerisinde yalnızlaşmış bir konumdadır ve tarihsel bağlamlarını kaybetmişlerdir.

Mekânsal korunma durumunun değerlendirilmesi; örnek yapıların tek yapı ölçeğinde ve açık alan ilişkisi dikkate alınarak yapılmıştır. Eski kadastro belgeleri, tarihsel haritalar ve fotoğraflar üzerinden yapılan karşılaştırmalı incelemeler, yapıların özgün mekânsal özelliklerinde zaman içerisinde çeşitli değişiklikler meydana geldiğini ortaya koymaktadır.

Elde edilen veriler doğrultusunda, Marunî Evleri'nin bazı örneklerinde özgün bahçe düzenlerinin büyük ölçüde ortadan kalktığı veya küçültüldüğü; açık alanların yeni işlevler doğrultusunda yapılaşmaya açıldığı bir kısmında ise korunarak günümüze ulaşmış olduğu tespit edilmiştir. İncelenen örneklerin hepsinde işlev değişikliği yapılmış olduğu; yeni işlevlerin, mekânsal kurguyu doğrudan etkilediği ve bu durumun özgün mimari özelliklerini -plan ve cephe düzeyinde- etkisinin bulunduğu tespit edilmiştir. İşlev değişiklikleriyle birlikte yapılan müdahalelerin, bazı örneklerde geri dönülemez mekânsal kayıplara yol açtığı, bazı örneklerde esaslı onarım (restorasyon) ile bu durumun düzeltilebildiği görülmüştür. Özellikle kamu kurum/kuruluşları tarafından kullanılan yapılarda uygun işlev verilmesi ve esaslı onarım yapılmasının şahıs mülkiyetindeki kullanıcılara göre daha fazla önem verilmiş olduğu anlaşılmıştır.

Koruma kurulu kararları incelendiğinde, alınan kararların çoğunlukla yapı kabuğunu korumaya yönelik olduğu bahçe, açık alan ve çevresel ilişkiler gibi unsurların ikincil planda kaldığı anlaşılmaktadır. Bazı örneklerde ucu açık kullanım izinleri ve bütüncül şekilde ele alınmayan onarım izinlerinin yapıyı olumsuz etkilediği; yapıların fiziksel olarak ayakta kalmasına karşın özgün mekânsal bütünlüğün zaman içerisinde zayıflamasına neden olduğu tespit edilmiştir. Olumsuz/izinsiz müdahalelere karşı suç duyurusu ve aykırı uygulamaların kaldırılması yönünde kararlar alınmış olsa da koruma kararlarının bu süreci sınırlı ölçüde kontrol edebildiği ve korunma sürecinin kullanıcıyla da doğrudan ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Mekânsal olarak korunamayan örneklerin aksine daha iyi korunmuş durumda olan yapıların da olduğu, Kurul kararlarının bu konuda olumlu etkisinin bulunduğu görülmüştür. Tablo 4.7'de Marunî Evleri'nin yapı bazında mekânsal korunma durumu incelemesinde tespit edilen bulgulara yer verilmiştir.

Çevresel ve mekânsal korunma durumlarının birlikte değerlendirilmesi sonucunda, Marunî Evleri'nin genel olarak çevresiyle birlikte korunamadığı ortaya çıkmıştır. Yapıların fiziksel varlıklarını sürdürmelerine rağmen çevresel bağlamdan kopmaları, korunma düzeyini zayıflatan başlıca unsur olarak belirlenmiştir. Bu değerlendirme, koruma yaklaşımlarının yapı ve çevreyi birlikte ele alan bütüncül bir çerçevede geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 4.9 Konya Marunî Evleri'nin çevresel korunma sorunlarının karşılaştırmalı değerlendirmesi

YAPI	Planlama Kararlarının Etkisi	Kurul Kararlarının Etkisi
 YUSUF ŞAR KONAĞI	1920'li yıllarda caddenin açılması çevresinde yer alan yapıların birçoğunun yıkılmasına neden olmuştur. 1930'lu yıllardan itibaren dönemin “çağdaş ve güzel kent” anlayışına uygun olarak çevresinde yeni yapı türleri (apartman, tekel binası, sinema vb.) oluşmuştur. 1933 yılı İmar Etütlerinde, 1946 İmar Planında yıkılması öngörülmüştür. 1954 İmar Planının kabulünden sonra ise yapı yıkılmıştır. - Yapı yıkılmadan önce 1955 yılına kadar çevresinde yer alan yapıların tamamı yıkılmış ve tarihsel bağlamını kaybetmiştir.	- Yapı yıkıldıktan yaklaşık 70 yıl sonra kent kimliğine katkısı nedeniyle tescil edilmiştir. - Koruma Amaçlı İmar Planı Değişikliği ile eski yerinde inşa edilebilmesi için yasal zemin oluşturulmuştur. - Çevresindeki yapılar, modernizm anlayışıyla üretilmesi (Tekel Binası), ilk olma özelliği (Hayat Apartmanı) nedeniyle tescil edilerek koruma statüsü kazandırılmıştır. - Alınan kararlar doğrultusunda, kendi yerinde inşa edildiğinde öncesinde olduğu gibi tarihsel bağlamından uzak bir çevre içerisinde yer alacağı düşünülmektedir.
 ARABOĞLU KOSTİ EVİ	- Çevresinde yer alan yol ağında önemli bir değişim olmamıştır. - Parselasyon hareketleri ile parseli ikiye ayrılmış ve yerinde apartman inşa edilmesi için altlık oluşturulmuştur. 1954 İmar Planı kabulünden sonra çevresinde yer alan yapıların çoğu yıkılmıştır. - Dönemin “çağdaş ve güzel kent” anlayışına uygun büyük kütleli kamusal yapılar (Ordu Binası vb.) çevresinde inşa edilmeye başlamıştır. - Fahrettin Paşa Parkı İmar Adasına dönüştürülmüş ve yüksek katlı apartmanlar ile dolu hale gelmiştir. - Sonuç olarak yapı yalnızlaşmış ve tarihsel-çevresel bağlamını yitirmiştir.	- Araboğlu Kosti Evi'nin çevresinde yüksek katlı yapı inşası zincirinin son halkası kabul edilen bitişik parselde dört katlı yapı inşası Kurul kararıyla uygun bulunmuştur. - Bütüncül koruma yaklaşımının henüz gelişmediği dönemde Kurulun müdahalesi cephe düzeyinde kalmış ancak fiili uygulamada bu da yer bulamamıştır. - Koruma Amaçlı İmar Planı kabulünden sonra Belediyenin (KUDEB) de girişimleriyle yapı çevrede nitelikli-niteliksiz ayrımı yapılmış, Terzioğlu Apartmanı tescil edilmiş, Ordu Evi yıkılmış, Fahrettin Paşa Parkı'nın eskiden bulunduğu adada plan değişikliği ve kamulaştırmaya gidilmiştir.
 MARUNÎ İKİZ EVLERİ	1950'li yıllardan sonra sayısı artan yüksek katlı ve büyük kütleli yapılar Marunî İkiz Evleri'nin çevresinde de yer almaya başlamıştır. - Erken dönemde yapılan planlarda bile görülen anıtsal yapılara karşı daha korumacı tutum Marunî İkiz Evlerinin güneyinde yer alan Tahir Paşa Camii'nin korunmasını sağlamış ve İkiz Evler için de doğal bir koruma alanı oluşturmuştur.	- En erken tarihte (1974) tescil edilen Marunî Evlerindendir. Bitişğinde yer alan diğer tescilli yapı Aşçıgil Evi'nin tescilinin, Danıştay tarafından kaldırılmasına itiraz edilmiş, o dönemde (1982) Marunî İkiz Evlerinin bu karardan olumsuz etkileneceği belirtilmiştir. - Marunî İkiz Evlerinin doğusunda yer alan parselde Kurul onayıyla yapılaşmaya izin verilmiştir. Proje değerlendirilirken Kurulun yalnızca arkeolojik değerler açısından değerlendirme yapmış olması, İkiz Evleri gözetir bir karar üretilmediğini düşündürmüştür.

Tablo 4.6 (devam) Konya Marunî Evleri'nin çevresel korunma sorunlarının karşılaştırmalı değerlendirmesi

YAPI	Planlama Kararlarının Etkisi	Kurul Kararlarının Etkisi
 OLGUNLAŞMA ENSTİTÜSÜ	• Olgunlaşma Enstitüsü ve Atatürk Evi Müzesi, kendi yapı adaları üzerinde korunmuştur. Her ikisi de kendi içlerinde tarihsel bağlam ve doğal koruma alanı oluşturmuştur. • 1946 İmar Planıyla Kazım Karabekir Caddesi'nin açılması taşıt trafiği yoğunluğunu arttırmıştır. • Kuzeyde ve güneyde geniş caddeyle çevrili olması, İmar Planlarında verilen haklar doğrultusunda, çevresinde yüksek katlı yapı oluşumu için zemin hazırlamıştır. • Aynı bölgede yer alan Kibrit Apartmanı, yapılaşmada öncü olmuştur. • Doğumevi Binasının inşasıyla büyük kütleli kamusal yapı, yakın çevresinde var olmuştur. • İncelenen diğer Marunî Evleri'nden farklı olarak parsel bütünlüğünün korunmuş olması, yapıyı yakın çevresinde daha görünür kılmıştır.	• Tescil edildikleri tarihte çevrelerinde yer alan yapılaşma tamamlanmış durumdadır. Kurul bu nedenle Koruma alanını çevresinde yer alan ulaşım ağıyla sınırlandırmıştır. • Süreç içerisinde tescilli yapıların Koruma Alanında yer alan ve görünümelerini olumsuz etkileyen telefon kulübesi, büfe gibi yapıların kaldırılması Kurul kararlarıyla sağlanmıştır. • Çevre düzenleme projesi ve alana yönelik Koruma Amaçlı İmar Planı tadilatlarında Kurul onayı alınmıştır. • Tescilli yapıların çevresine yönelik alınan en önemli karar Kazım Karabekir Caddesi'nin taşıt trafiğine kapatılarak yayalaştırılması olmuştur.
 ATATÜRK EVİ MÜZESİ	• Avlulu/bahçeli yapıların yer aldığı ada üzerindeki parseller, Atatürk Caddesi ve Şirin Hanım Sokak'tan cephe alacak şekilde ikiye ayrılmıştır. • Yol genişlikleri dikkate alınmadan cadde ve sokak üzerinde aynı yükseklikte yapılaşmaya izin verilmiştir. Açık alan ağırlıklı ve az katlı yapılaşma söz konusu iken, yapı ağırlıklı ve yüksek katlı yapılarla çevrelenmiştir. • İkiz ev olan yapının, bitişiğindeki yapı yıkılmış ve yerinde apartman inşa edilmiştir.	• Tescil edildiği dönemde bulunduğu adadaki yakın çevresindeki yapılaşma tamamlanmış durumdadır. • Cepheli bulunduğu Olgunlaşma Enstitüsünün bahçesiyle birlikte korunması, yapı yoğunluğunun artmasını engellemiştir.
 MİMARLAR ODASI		

Tablo 4.10 Konya Marunî Evleri'nin mekânsal korunma sorunlarının karşılaştırmalı değerlendirmesi

YAPI	Açık Alan Değişimi	İşlev/Mülkiyet Değişikliği	Plan Şeması Değişimi	Cephe Kurgusu Değişimi	Kurul Kararlarının Etkisi
 YUSUF ŞAR KONAĞI	Özgün bahçenin bir bölümü yola terk edilmiştir.	Konut olarak inşa edilen yapı Belediye Binası olarak kullanılmıştır. Yusuf ŞAR adına kayıtlı iken sonradan Belediye mülküne geçmiştir.	Tam veri olmamasına rağmen işlev değişikliğine bağlı değişim vardır. Kurul onaylı restitüsyon projesinde yapının, yaşadığı işlev değişimi doğrultusunda konut ve Belediye Binası olmak üzere iki ayrı dönem halinde değerlendirilmiştir.	İşlev değişimine bağlı olarak özgün cephe kurgusu değiştirilmiştir. Bahçe duvarı, çıkmanın durumu; balkon, pencere korkuluklarında değişim izlenmiştir	Yıkılmadan önce koruma statüsü yoktur. Yıkımından sonra tescil edilmiştir. Korunamaması/yıkımında Kurul kararlarının etkisi bulunmamaktadır.
 ARABOĞLU KOSTİ EVİ	Parselin bölünmesi sonucu özgün bahçesi üzerinde apartman inşa edilmiştir	Konut olarak inşa edilen yapı; birden fazla kez işlev değişikliği yaşamıştır. Araboğlu Kosti'ye ait ev, sonrasında farklı şahısların mülkiyetine geçmiştir.	İşlev değişiklikleri nedeniyle plan şeması önemli ölçüde değiştirilmiştir. Eklenti mekânlar ile mekân organizasyonu da değişime uğramıştır.	Balkon, kapalı çıkma (cumba) dönüştürülmüştür. Balkon üzerinde soğan kubbe kaldırılmıştır. Çatı katı eklenmesiyle görünüm değişmiştir. Tabela kirliliği ve yıpranma da mevcuttur.	Restorasyon projesi üzerinde kısıtlama getirilmiştir. Ancak sonrasında ucu açık kullanım ve onarım izinleri mekân organizasyonunu tehlikeye düşürmüştür. Suç duyurusu ve izinsiz uygulamanın kaldırılması yönünde kararlar etkili olamamıştır.
 MARUNİ İKİZ EVLERİ	Eklenti mekânlar ile özgün bahçe ve giriş kapısı yok edilmiştir.	Konut olarak inşa edilen yapı; birden fazla kez işlev değişikliği yaşamıştır. İlk kullanıcısı -Marunî-bilinmemektedir. Sonrasında mülkiyeti farklı şahıslara geçmiştir.	“İkiz ev” olarak inşa edilen yapıdan doğu yönündekinin, özgün mekân organizasyonu algılanamayacak biçimde değişikliğe uğramıştır. Batıdaki mesken süreç içerisinde müdahalelerle yorulmuşsa da günümüzde özgün mekân kurgusu okunabilmektedir.	“İkiz ev” olan yapının farklı işlev ve kullanıcı tarafından kullanımı, cephelerin farklı şekilde değişimine neden olmuştur. Günümüzde batıdaki yapı, özgün cephe görünümüne daha yakındır. Doğudaki ise özgün cephe karakterini kaybetmiştir.	Onaylı restorasyon projesi yoktur. Ucu açık kullanım ve onarım izinleri, mekân organizasyonunu tehlikeye düşürmüştür. Suç duyurusu ve izinsiz uygulamanın kaldırılması yönünde kararlar alınmışsa da etkili olamamıştır.

Tablo 4.7. (devam) Konya Marunî Evleri'nin mekânsal korunma sorunlarının karşılaştırmalı değerlendirmesi

YAPI	Açık Alan Değişimi	İşlev/Mülkiyet Değişikliği	Plan Şeması Değişimi	Cephe Kurgusu Değişimi	Kurul Kararlarının Etkisi
 OLGUNLAŞMA ENSTİTÜSÜ	Özgün bahçe süreç içerisinde eklentiler barındırmıştır. Restorasyon projesi ile niteliksiz ekler kaldırılmış ve özgün bahçe genel olarak korunmuştur.	Konut olarak inşa edilen yapı, daha sonra kamusal amaçlı kullanılmıştır. Yusuf ŞAR adına kayıtlı iken Maliye Hazinesine geçmiştir.	İşlev değişikliklerine bağlı olarak süreçte özgün plan kurgusu üzerinde değişimler olmuştur. Restorasyon projesi ile restitüsyon etüdüne dayalı olarak özgün plan şemasına dönüşümü sağlanmıştır.	Yapının geçirdiği işlev değişiklikleri ve fiziksel eskimeye bağlı özgün cephe kompozisyonu zedelenmiştir. Restorasyon ile özgün cephe düzeni, restitüsyon projesi doğrultusunda yeniden kazandırılmıştır.	Bakım-onarım izinlerinin, bütüncül koruma yaklaşımı ve süreklilik içermemesi yapı sorunlarının giderilmesinde yetersiz kalmıştır. Bu durum restorasyon gereksinimini doğurmuştur.
 ATATÜRK EVİ MÜZESİ	Özgün bahçe genel olarak korunmuş, ek/eklenti yapılar bulundurmadan günümüze ulaşmıştır.	Konut olarak inşa edilen yapı; işlev değişikliği yaşamış, uzun süredir Müze işlevinde kullanılmaktadır. Yusuf ŞAR adına kayıtlı iken günümüzde Hazineye aittir.	Müze işlevinde “ev” özelliği ön planda tutulmuştur. Süreçte ilave mekân yapılmış ancak özgün plan kurgusunu tamamen yitirmemiştir.	Cephede yer alan mimari elemanlarda değişiklikler ve eklentiler yer almıştır. Müdahaleler özgün cephe kurgusunu genel bütünlük içinde olumsuz etkisi olmamıştır.	Yapının bahçesinde işletme/ kapalı mekân yapma, tabela koyma gibi taleplerde tescilli yapının mimari bütünlüğü vurgulanmıştır. Bu tür taleplere çoğunlukla izin verilmemiş, verilse de fiili olarak uygulanmamıştır.
 MİMARLAR ODASI	Özgün bahçe, kısmen korunarak cam örtülü kış bahçesi olarak dönüştürülmüştür. Ancak bahçenin açık alan kullanımı sona ermiştir.	Konut olarak inşa edilen yapının; ilk kullanıcısı -Marunî- bilinmemektedir. Muayenehane-ev olarak kullanılan yapının mülkiyeti, Mimarlar Odası Şubesine geçmiştir ve Konya Mimarlar Odası Şube binası olarak kullanılmaktadır.	Restorasyon projesi ile niteliksiz ekler yapıdan arındırılmış ve özgün plan şeması algısı yok edilmeden yeniden düzenlenmiştir.	Restorasyonda cephesi genel olarak aslına uygun şekilde onarılmıştır. Ancak ikiz ev olarak inşa edilen yapının, doğusundaki yapı yıkılmış ve yerinde apartman inşa edilmiştir. Cephesi korunsun da ikiz ev özelliği yok olmuştur.	Kurul, restorasyon projesini koruma ilkeleri açısından uygun bulmuş ancak uygulamanın, izinsiz olması nedeniyle suç duyurusunda bulunmuştur. Bu tutum, koruma mevzuatı açısından yalnızca sonuç değil idari ve hukuki sürecin korunmasını vurgulanmıştır.

5. SONUÇ

Marunîler, IV. yy.dan itibaren ağırlıklı olarak Lübnan ve Suriye’de yaşayan Arap-Katolik bir Hristiyan cemaatidir. Lübnan ve Suriye toprakları üzerinde farklı etnik grupların bir arada bulunması nedeniyle Marunîler uzun yıllar başta Dürzilerle olmak üzere çatışmalar yaşamışlardır. 19. yüzyıl sonlarına doğru yaşanan Marunî-Dürzi çatışması (1860) ve Marunîlerin yeni ekonomik fırsatlar bulmak istemesi nedeniyle Avrupa, Amerika ve Anadolu toprakları üzerine Marunî göçleri başlamıştır. Anadolu’da Mersin, Hatay gibi kentlere de yerleştiği bilinen Marunîlerden bir grup da aileleriyle birlikte Konya’ya gelmişlerdir.

Marunîlerin Konya’ya gelişi 19. yüzyıl sonu olarak bilinmektedir. Kısa sürede kente ve halka uyum sağlayan Marunîler ekonomide söz sahibi olmuşlardır. Özellikle 1895 yılında demiryolunun Konya’ya ulaşması ve 1896 yılında fiilen demiryolu ulaşımının açılması sonucu ticaretin gelişmesi Konya’da yaşayan diğer azınlıklar gibi Marunîlerin de zenginleşmesine neden olmuştur. Varlıklı olmaları ve Avrupa’ya özellikle Fransızlara olan yakınlığı ile bilinen Marunîler, Konya kentinde hem geçmişte hem günümüzde mimari kimliği ile ön plana çıkan yapılar inşa etmişlerdir. Marunî Evi olarak bilinen 1860 sonrası-1912 yılları arasında yapılan bu evler farklı dönemlerde farklı işlevlerde kullanılmış ve kültürel sürekliliğe katkıda bulunmuşlardır.

Bu çalışmanın Marunî Evleri özelinde yürütülmesindeki etken; anıtsal yapılara göre kent içinde daha çok yalnızlaşan sivil mimarlık örneği yapılar üzerinde planlama, kullanım ve koruma yasalarının etkilerinin ortaya konmak istenmesi olmuştur. Geleneksel Konya Evleri yerine Marunî Evleri üzerinde çalışmanın yapılmasındaki etken ise Marunî Evleri’nin 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başına denk gelen bir dönemde inşa edilmiş olması, dönemin yerel mimari anlayışından farklı karakterde olması ve inşa edildikleri dönemde kentin görünümünü değiştiren yapılar olması hatta bazılarının bulunduğu konum ile özdeşleşerek simge yapı konumunda olması olmuştur.

Varlıklı kişiler tarafından inşa edilen, güçlü mimari özelliklere sahip bu yapılar, Alaaddin Tepesi çevresinde inşa edilmiş ve bulunduğu konum itibarıyla de inşa edildikleri dönemde önemli ulaşım aksı üzerinde yer almışlardır. Bu nedenle sivil mimarlık örneği birçok yapıya göre daha fazla bilgi ve görsel veriye ulaşılmıştır. Bu durum, çalışmanın belge yönünden daha fazla dayanak bulmasını sağlamıştır.

Tez çalışması aşamasında Konya kentine dair kitaplarda, farklı alanlarda yapılmış tez çalışmalarında ve Koruma Kurulu arşivindeki verilere dayanarak Marunî Evi olduğu bilinen Araboğlu Kosti Evi, Atatürk Evi Müzesi, Konya Mimarlar Odası, Marunî İkiz Evleri, Konya Olgunlaşma Enstitüsü ve her ne kadar günümüze ulaşmasa da Konya'ya dair eski fotoğraflarda yer alan Yusuf ŞAR Konağı incelenmiştir.

Çalışmada incelenen Marunî Evleri, çevresel ve mekânsal olarak iki ana başlık altında ele alınmıştır. Her başlık altında yapılar; haritalar, fotoğraflar, arşiv belgeleri ve Koruma Kurulu kararları doğrultusunda değerlendirilmiştir. Erken dönem belgeler, binaların çevresinin düşük yapı yoğunluğu, açık alanlar ve bahçelerle karakterize olduğunu göstermektedir. Daha sonraki dönemlerde, yeni binalar, yol genişletme ve parselasyon hareketleri nedeniyle mekânsal bağlamın önemli ölçüde değiştiği tespit edilmiştir.

Çevresel korunma durumu analizleri, Marunî Evleri'nin bulunduğu alanlardaki kentsel gelişim ve planlama kararlarının çoğu durumda korumaya yönelik olmadığını, aksine gelişime yönelik baskıyı teşvik ettiğini göstermiştir. Sit ilanının geç tarihte belirlenmiş olması ve koruma alanlarının yakın çevreyle sınırlandırılmasından dolayı çevresel bütünlüğün korunması zorlaşmıştır.

Koruma Kurulu kararlarının çevresel korunmaya etkisi incelenirken, Marunî Evleri'nin 1974 ile 1982 yılları arasında tescil edildiği, Yusuf ŞAR Konağının ise henüz kültür varlığı olarak koruma statüsüne sahip olmadığı bir dönemde yıkıldığı, dolayısıyla Kurul kararlarının çevre koruma üzerinde sınırlı bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. İncelenen yapıların çoğu, tescil edildikleri tarihte yakın çevresinde yapılaşma tamamlanmış durumdadır. Bu tarihten sonra alınan planlama ve Kurul kararlarının geneli, yol gösterici olmaktan çok belgeleme işlevi görmüş ve çevresel korunmaya yönelik bütüncül bir yaklaşım geliştirilememiştir.

Mekânsal korunma durumu, örnek binaların yakın açık alan ilişkisi dikkate alınarak, tek yapı ölçeğinde analiz edilmiştir. Eski kadastro kayıtları, tarihi haritalar ve fotoğraflara dayanan karşılaştırmalı çalışmalar, binaların özgün mekânsal özelliklerinin zaman içinde değiştiğini göstermektedir. Öte yandan, mekânsal korunma analizleri; binaların ana kütlelerinin nispeten iyi korunduğunu, ancak bahçelerin, açık alanların ve binalar ile çevreleri arasındaki ilişkilerin ihmal edildiğini göstermektedir. İşlev değişiklikleriyle bağlantılı mekânsal müdahaleler, özgün plan organizasyonu ve kullanım biçimlerinin okunabilirliğini bozmuştur.

Koruma Kurulunun, bina düzeyinde alınan kararlarının mülkiyet sorunları nedeniyle çoğunlukla yapı kütlesinin korunmasına yönelik olduğu; bahçeler, açık alanlar ve çevresel ilişkiler gibi unsurların ise değerlendirme dışında kaldığını ortaya koymaktadır. Bu durum, binaların fiziksel olarak korunmuş olmalarına rağmen, zaman içinde özgün mekânsal bütünlüklerinin zayıflamasına yol açmıştır. Bazı durumlarda, işlevsel değişikliklerle ilişkili müdahalelerin geri dönüşü olmayan mekânsal kayıplara yol açtığı ve koruma kararlarının bu süreci yalnızca sınırlı ölçüde kontrol edebildiği tespit edilmiştir.

Çevresel ve mekânsal analizlerin ortak değerlendirmesi, Marunî Evleri'nin korunma durumunun büyük ölçüde çevrelerinden bağımsız olarak ele alındığını ortaya koymuştur. Binalar fiziksel olarak nispeten korunmuş olmalarına rağmen çevrelerinden kopuş, korunmanın zayıflamasında önemli bir faktör olarak tespit edilmiştir. Bu bağlamda, Marunî Evleri'nin günümüzde genellikle yalnızlaşmış duruma geldiği ve tarihsel, mekânsal ve işlevsel ilişkilerini büyük ölçüde yitirdiği tespit edilmiştir.

Mimari eserlerin korunması kavramı ilk kez 1906 yılında düzenlenen Asarı Atika Nizamnamesinden sonra gündeme gelmiştir. Ancak incelenen yapıların genellikle 1910 ve sonrasında inşa edilmiş olduğu tespit edilmiştir. O tarihlerde Konya'da henüz anıtsal yapıların korunması gündemde değildir. Ayrıca yeni yollar açmak uğruna pek çok anıtsal yapının dahi yıkıldığı ve yok edildiği bilinmektedir. Marunî Evleri'nden günümüze ulaşan örnekler, Türkiye Cumhuriyeti'nin koruma evrelerinden 1951-1983 aralığında etkin olan GEEAYK döneminde koruma statüsüne kavuşmuşlardır.

Marunî Evleri, 1950'li yıllardan itibaren birçok sivil mimarlık örneği gibi yıkım tehdidi altında olmuştur. Hatta incelenen yapılardan Yusuf ŞAR Konağı 1956-1957 yıllarında yıkılmış ve günümüze ulaşamamıştır. İncelenen yapılardan günümüze ulaşabilenler olması ise bilinçli bir korunma yaklaşımından ziyade dönemin ekonomik koşulları ve 19. yüzyılın başlarından itibaren tanımlı bir aks üzerinde olmaları bu nedenle bölgede yeni bir yol açma gereksinimi doğmamasına bağlıdır. Buna rağmen, 1946 İmar Planı'nda Alaaddin Tepesi çevresindeki yapı adalarının yıkımını öngören kararlar alınmıştır. Söz konusu plan kararları fiili olarak uygulansaydı, incelenen yapıların belki hiçbirinin günümüze ulaşması mümkün olmayacaktı.

Venedik Tüzüğüne göre anıtlar çevresiyle bir bütündür. 2863 Sayılı Kanun'da da benzer hükümlere yer verilmiştir. Koruma alanı ve sit alanı tanımları yapılmıştır. Koruma alanında her türlü fiziki ve inşai uygulamada Koruma Bölge Kurulu onayı zorunlu kılınmıştır. Kanunda bir yerin sit olarak ilanından sonra koruma amaçlı imar planlarının

yapılması zorunluluğu getirilmiştir. Bu hükümlerle çevresel ve bütüncül korunmanın gerekliliği vurgulanmıştır. Ancak uygulamada bu kararlar her zaman yer bulamamış ya da özellikle kent merkezlerinde 1980’li yıllara kadar kültürel miras dikkate alınmadan hazırlanan imar planlarının uygulanmış olması nedeniyle geç kalınmıştır. Örneğin sit ilanından on üç yıl sonra Konya Kent Merkezi’nde Koruma Amaçlı İmar Planı onaylanmış ve yürürlüğe girmiştir. Oysaki sit ilan edildiği tarihte bile yapılaşma büyük oranda tamamlanmıştır. Geçiş Dönemi Esaslarının uygulandığı süreçte de Mer’i imar planı kararlarının uygulanması, muhtesip haklar nedeniyle Koruma Kurulunun da yaptırımları kısıtlanmıştır. Bu durumun somut örneği olarak Araboğlu Kosti Evi’nin bitişiğinde dört katlı yapı yapılması istenirken Kurulun müdahalesi ancak cephe düzeyinde kalmıştır.

Koruma alanı belirlenmemiş alanlarda 05.11.1999/664 tarih-sayılı ilke kararı doğrultusunda bitişiğindeki ve cephe veren parsellerin koruma alanı olarak kabul edildiği belirtilmiştir. 1992 yılında Eski Kız Ortaokulu ve Atatürk Evi Müzesinin koruma alanı belirlenirken yüksek katlı yapılaşma içerisinde kalan yapıların, koruma alanı ancak kendi parselleri ve yol ağıyla sınırlı tutulmuştur. Cephe veren parsellerde yapılaşma tamamlanmış durumda olduğundan koruma alanına dahil edilememiştir. Diğer yandan tescilli taşınmaz bitişiği ve cephe veren parsellerde yapılaşmanın kısıtlanması da korunma çerçevesi olarak yeterli olmamaktadır.

Tescil tarihinden itibaren çevrelerinde yer alan yapılaşmalarda da Koruma Kurulu izni gereken yapıların çevresinde, yüksek katlı yapılaşmaya engel olunamamıştır. Dönem şartlarında bu durum, yerel idarelerin güçsüzlüğü olarak yorumlanabilmektedir. Ancak geçen kırk yılı aşan süreçte Eski Belediye Binası-Yusuf ŞAR Konağı’nın tescil edilmesi kararı bu durumun değiştiğini göstermektedir. Üzerinde ruhsatlı bir yapı bulunması, dört kat yapı yüksekliğine sahip yapılaşmanın tamamlanmasına rağmen önce yapılan plan değişiklikleri ile Yusuf ŞAR Konağı’nın eski parselinde kat adedi ikiye düşürülmüş sonrasında da eski fotoğraf ve belgeler üzerinde tescil edilmiştir. Bu konu hakkında yargıya itirazlarda bulunulmasına rağmen bu kararların sürdürülmesi hem koruma yasalarının hem de yerel idarelerin güçlendiğinin bir göstergesi olmuştur.

Bu bulgular, kültür varlıklarının korunmasına ilişkin mevcut anlayışın ağırlıklı olarak tek yapı ölçeğinde olduğunu ve binaların çevresel olarak adlandırdığımız tarihsel, sosyal ve mekânsal bağlamının yeterince dikkate alınmadığını göstermektedir.

Türkiye’de kültürel varlıkların korunmasına ilişkin yasal ve idari çerçeve, öncelikle tescilli binaların fiziksel bütünlüğünün korunmasına odaklanmaktadır. Ancak

bu yaklaşım, özellikle sit dışında bulunan veya koruma alanı belirlenmemiş binalar için korumanın etkinliğini sınırlamaktadır. Uygulamada, koruma alanlarının genellikle sadece sınır belirleme işlevi gördüğü ve çevresel bağlamın sürdürülebilirliğini sağlamak için yeterince geliştirilmiş bütüncül stratejilerin eksik olduğu açıktır.

Diğer yandan Kültür varlığı olarak tescilli yapılar, çoğu zaman kullanıcı ya da mülk sahibi kişilerce külfet olarak görülmektedir. Bunun nedenleri arasında dönüşen çevre içerisinde yalnızlaşması; komşu parsellerde yüksek katlı yapılaşma ile kâr elde edilirken bu olanaktan mahrum kalınması; ilk kullanımı konut olan yapıların, plan ve cephe özelliklerinin esnek bir kullanıma sahip olmadığı için dönüşen çevreye uyum sağlayamaması; esaslı onarım (restorasyon) projelerinin ve uygulamasının yüksek maliyetli oluşu, Koruma kurulu vb. bürokratik süreçlerin uzaması gibi nedenler yer almaktadır. Bu nedenle Kamu kurum/kuruluşları tarafından kullanılan yapılarda korunma sürecinin daha etkin olduğu söylenebilmektedir.

Sonuç olarak korunma önlemlerinin sadece mevzuata dayalı olarak değil planlama, uygulama, kontrol ve kullanım süreçlerini içeren çok katmanlı bir yaklaşımla ele alınması gerekliliği net olarak söylenebilmektedir. Bu kapsamda;

- Koruma kararları, binanın yalnızca kütlesini değil aynı zamanda bahçeleri, açık alanları ve binanın kullanım ilişkilerini de kapsamalıdır.
- İşlev değişikliği durumunda, özgün mekânsal tasarımı geri dönüşü olmayan şekilde değiştiren müdahaleler kısıtlanmalıdır.
- Binalara müdahale edilirken, tarihi belgeler ve fotoğraflar temelinde en az müdahale ilkesi uygulanmalıdır.
- Planlama kararları, binaların mekânsal bağlamının korunacağı şekilde yenilenmeli; yoğunluk sınırlandırılmalıdır.
- Binalar ve çevreleri arasındaki ilişkiyi güçlendiren açık alanların sürekliliği, planlama süreçlerinin temel bir parçası haline gelmelidir.
- Korunma politikası sadece tescile odaklanmamalı, alan bazlı bir yaklaşıma dayandırılmalıdır.
- Uygulamadaki tutarsızlıkları ortadan kaldırmak için, Koruma Kurulu kararları ile imar planları arasındaki bağlantı güçlendirilmelidir.
- Farklı kültürlerin etkileşiminde üretilen binalar için, özgün tarihsel ve kültürel bağlamları dikkate alınarak özel korunma stratejileri geliştirilmelidir.

Bu çalışma, Konya’da yaşamış Marunîlere ait yapıların korunma durumunu, çevresel ve mekânsal boyutlarıyla birlikte ele alarak, mevcut koruma literatürüne özgün

bir katkı sunmaktadır. Elde edilen bulgular, benzer nitelikteki kültür varlığı yapılar için geliştirilecek koruma yaklaşımlarına referans niteliği taşımaktadır.

Gelecek çalışmalarda nicel verilerle desteklenen karşılaştırmalı analizler yapılması, araştırmaya kullanıcı görüşlerinin dahil edilmesi ve farklı şehirlerden örneklerin birlikte değerlendirilmesi, koruma politikalarının geliştirilmesine önemli katkılar sağlayacaktır.

6. KAYNAKÇA

- Acar, H. G. (2025, Ağustos 4). Konya'daki tepenin üzerinden kimler gelmiş kimler geçmiş: Konya'yı resmen burası özetliyor. *Pusulâ Haber*. <https://www.pusulahaber.com.tr/konyadaki-tepenin-uzerinden-kimler-gelmis-kimler-gecmis-konyayi-resmen-burasi-1791245h.htm> [Erişim tarihi: 13.12.2025]
- Ahunbay, Z. (1996). *Tarihi çevre koruma ve restorasyon*. YEM Yayınları.
- Akçura, N. (1972). Türkiye ve eski eserler. *Mimarlık Dergisi*, (8), 39–42.
- Akçay, F. Ç., ve Aydın, D. (2024). Belediye binalarının mimari biçimlenişi: 1930'lardan günümüze Konya'da belediye binalarının öyküsü. *GRID Mimarlık, Planlama ve Tasarım Dergisi*, 7(2), 654–682.
- Alkan, A. (1985). Mevlevilik ve Mevlâna Külliyesinin Konya şehrsel gelişmeleri içindeki yeri. *1. Milli Mevlâna Kongresi (Tebliğler)*. Konya.
- Alkan, A. (1994). *Konya: Tarihi kentin planlama sorunları*. Özel baskı.
- Arkitekt. (1957). Konya Belediye Binası Proje Müsabakası. *Arkitekt Dergisi*, 287, 56–62.
- Ataberk, T. [@tevfikataberk]. (t.y.). *Dünya'nın en büyük dönel kavşağı sayılan Konya Alâeddin Tepesi ve civarının görünümü (1950)* [Resim 4.41]. *Pinterest*. <https://tr.pinterest.com/pin/158540849379079144/> [Erişim tarihi: 08.12.2025]
- Ataberk, T. [@tevfikataberk]. (t.y.). *Eski Belediye binası Alaaddin'den çekilmiş güzel bir fotoğraf* [Resim 4.22]. *Pinterest*. <https://tr.pinterest.com/pin/448389706653362760/> [Erişim tarihi: 29.11.2025]
- Ataberk, T. [@tevfikataberk]. (t.y.). *Geçmiş-Günümüz...* [Resim 4.103]. *Pinterest*. <https://tr.pinterest.com/pin/158540849379079083/> [Erişim tarihi: 27.12.2025]
- Ataberk, T. [@tevfikataberk]. (t.y.). *Konya Eski Doğumevi Binası* [Resim 4.98]. *Pinterest*. <https://tr.pinterest.com/pin/328762841555597550/> [Erişim tarihi: 27.12.2025]
- Ataberk, T. [@tevfikataberk]. (t.y.). *Konya eski Maruni konağı* [Resim 4.74]. *Pinterest*. <https://tr.pinterest.com/pin/448389706624397754/> [Erişim tarihi: 01.01.2020]
- Ataberk, T. [@tevfikataberk]. (t.y.). *Konya Kız Ortaokulu* [Resim 4.106]. *Pinterest*. <https://tr.pinterest.com/pin/158540849379079248/> [Erişim tarihi: 27.12.2025]
- Ataberk, T. [@tevfikataberk]. (t.y.). *Konya Mimar Muzaffer Caddesinin Arapoğlu Makası denen bölümünden bir manzara* [Resim 4.34]. *Pinterest*. <https://tr.pinterest.com/pin/158540849379103610/> [Erişim tarihi: 29.11.2025]
- Ataberk, T. [@tevfikataberk]. (t.y.). *Yıkılan Ordu Evi tarafından eski Belediye Binasının (Yusuf Şar Konağı) ve Muallimler Birliğinin bir görseli* [Resim 4.29]. *Pinterest*. <https://tr.pinterest.com/pin/158540849379079256/> [Erişim tarihi: 29.11.2025]

- Ataberk, T. [@tevfikataberk]. (t.y.). *Tevfik Ataberk'e ait gönderi* [Resim 4.117]. Pinterest. <https://tr.pinterest.com/pin/158540849379079287/> [Erişim tarihi: 27.12.2025]
- Ataberk, T. [@tevfikataberk]. (t.y.). *Tevfik Ataberk'e ait gönderi* [Resim 4.105]. Pinterest. <https://tr.pinterest.com/pin/158540849379079278/> [Erişim tarihi: 27.12.2025]
- Atalay, A. (2010). *Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Konya'da şirketleşme ve millî bankacılık faaliyetleri* [Doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Atalay, A. (2014). Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e bankacılık ve Konya'da faaliyette gösteren millî bankalar. *Düşünce Dünyasında Türkiz: Siyaset ve Kültür Dergisi*, 5(27), 177–190.
- Atasoy, S. (1995). Türkiye'de müzecilik. İçinde *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi* (Cilt 6, s. 1458). İletişim Yayınları.
- Atçeken, Z. (1998). *Konya'daki Selçuklu yapılarının Osmanlı devrinde bakımı ve kullanılması*. Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Avanas, A. (1998). *Millî Mücadele'de Konya*. Atatürk Araştırma Merkezi.
- Aydın, D. (2006). Osmanlı'nın son dönemlerinde Konya'da bir Marunî mekânı "Araboğlu Kosti Evi". *Türk-İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, (1), 135–146.
- Aydın, H. (2008). Sinemanın taşrada gelişim süreci: Konya'da ilk sinemalar ve gösterilen filmler (1919–1950). *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.
- Aydın, D., Yıldız, E. ve Büyükaşahin Sıramkaya, S. (2017). Station streets in formation of Anatolian city identity; Konya. *Livenarch V-2017: Rejecting/Reversing Architecture*. Trabzon.
- Aygör, E. (2015). *19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başlarında Konya evlerinin mimari gelişimi ve değişimi* [Doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Aygör, E. (Ed.). (2010). *Konya il merkezi taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları envanteri*. Konya Büyükşehir Belediyesi.
- Bağcı, Ö. (2025). *1950'li yıllarda Konya: Demokratik Parti iktidarından bir kentin değişimi*. Atatürk Araştırma Merkezi.
- Bala Alkan, H. (2002). Plan yapma ve ona sadık kalarak uygulama geleneğine sahip bir kent: Konya. *Yeni İpek Yolu Konya Ticaret Odası Dergisi, Konya Kitabı V*, 365–376.
- Balta, S. N. (2022). *Türk ve Maruni evleri mimari özelliklerinin tipolojik karşılaştırılması, Konya örneği* [Yüksek lisans tezi, KTO Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü].

- Baykara, T. (1985). *Türkiye Selçukluları devrinde Konya* (ss. 101–104). Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Belediye yapı ve yollar kanunu. (1933). *Mimarlık*, (6), 191–197.
- Bildirici, M. (1994). *Konya tarihi su yapıları*. DSİ Genel Müdürlüğü.
- Ceran, A. (2004). Özel idare ve maarif arşivi kayıtlarına göre Konya’da 1854-1908 arası Ermeniler ve okulları. C. Arabacı (Ed.), *İpek Yolu: Konya Kitabı VII* (ss. 151-160). Konya Ticaret Odası (KTO).
- Civelekoğlu, L. (2017). Eski fotoğrafların izinde bir şehrin belleğine yolculuk, Konya... <https://lcivelekoğlu.blogspot.com> [Erişim tarihi: 02.01.2020].
- Cumhuriyet Gazetesi. (1952, Ekim 24).
- Çanakkale Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü. (2024). Mart ayı kararları. <https://korumakurullari.ktb.gov.tr/TR-234035/mart-ayi-kararlari.html>
- Çelik, A. (2014). Marunîler (Osmanlı dönemi sonlarında Konya’da yaşayan Katolik Süryani topluluğu) (ss. 264–265). İçinde *Konya Ansiklopedisi*. Konya Büyükşehir Belediyesi; Konya Kültür A.Ş.
- Çelik, A. (2019). Konya’da Marunîlik ve Marunîlerin Konya göçü. *Konya Kitabı XVII: Geçmişten Günümüze Göçler* (ss. 95–101). Konya Ticaret Odası Yayınları.
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (648 sayılı KHK). (2011, Ağustos 17). *Resmî Gazete* (Sayı: 28028). <https://resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/08/20110817-1-1.htm>
- Çiçek, F. (1998). *Araboğlu Kosti Evi rölöve-restorasyon projesi*. Konya: Müellif arşivi.
- Çolak, F. (2013). *Almanların Konya ve çevresindeki faaliyetleri (1876-1918)* [Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Çolak, S. R. (2016). Ordu binası, boş bekliyor. *Memleket Gazetesi*. <https://www.memleket.com.tr/ordu-binasi-bos-bekliyor-935705h.htm> [Erişim tarihi: 19.12.2025]
- DKN Mimarlık, (2024). *Konya Atatürk Evi Müzesi rölöve-restitüsyon projesi*. Konya: DKN Mimarlık arşivi.
- Doğan, M. S. (2002). Osmanlı devrinde Konya’nın su iletim sistemi. İçinde *İpek Yolu: Konya Kitabı IV* (ss. 91–96). Konya Ticaret Odası.
- Erdal, İ. (2006). *Mübadele (Uluslaşma sürecinde Türkiye ve Yunanistan 1923-1925)*. IQ Kültür Sanat.
- Erdem, R., Deniz, K., Kızıldağ, Y. ve Çakırer, Y. (2003). Plan kararlarının Konya kent kimliğine etkisi. *Konya Planlama Tartışmaları Kolokyumu*. Konya.

- Ergenç, Ö. (1995). *XVI. yüzyılda Ankara ve Konya*. Turan Kitabevi.
- Erdoğan, H. A. (2005). *Konya tren istasyonu ve yakın çevresinin gelişimi* [Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü].
- Erdoğan, M. (1951, Ocak 18). Konya'nın adlandırılması. *Yeni Konya*, s. 2.
- Erdoğan, M. (1951, Ağustos 11). Konya'nın adlandırılması. *Yeni Konya*.
- Es, S. (1974, Eylül 23). Konya Ansiklopedisi. *Yeni Konya*.
- Ethem, H. (1932). Müzeler. İçinde *I. Türk Tarih Kongresi: Müzakere zabıtları* (ss. 530–566). T.C. Maarif Vekâleti.
- Eren, A. C. (1966). *Türkiye’de göç ve göçmen meseleleri*. Nurgök Basımevi.
- Ergin, O. N. (1995). *Mecelle-i umûr-i belediyye*. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Dairesi Başkanlığı.
- Fırat, N. (1996). *1900–1930 yılları arasında Konya’da Türk mimarisi* [Doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Gürer, H. F. (2018). *İmar hareketlerinin tarihi çevre ile ilişkisi: Kazlıçeşme Mahallesi sınırlarında kalan sur tecrit alanı örneği* [Yüksek lisans tezi, Kadir Has Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü].
- Güzel, M. (2008). Belediye bir zamanlar kiracıydı. *Memleket Gazetesi*. <https://www.memleket.com.tr/belediye-bir-zamanlar-kiraciydi-36035h.htm> [Erişim tarihi: 13.12.2025]
- Güzel Konya. (t.y.). *Eski zaman olur ki: Konya Zafer Kibrit Apartmanı (1960)* [Resim 4.99]. Facebook. <https://www.facebook.com/guzelkonya/photos/eski-zaman-olur-ki-konya-zafer-kibrit-apartman%C4%B1-1960/552152398140023/> [Erişim tarihi: 25.12.2025].
- Edhem, H. (1923). *Âsâr- Atıka Müzesi’nde meskûkât koleksiyonlar*. İstanbul.
- Horvath, B. (1996). *Anadolu 1913* (T. Demirkan, Çev.). Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Işık, R. (2003). Marunî Kilisesi [Doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri (Dinler Tarihi) Anabilim Dalı].
- Janin, R. (1955). *Les eglises orientales et les rites orienaux*. Letauzey & Ané, Paris.
- Karpuz, H. (1998). *Fotoğraflarla geçmişte Konya* (2. baskı). Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Karpuz, H. (2012). Hava Şehitleri Anıtı. *Konya Ansiklopedisi*, (Cilt 4, s. 212). Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları.

- Kazgan, H. (1963). Türkiye’de sermaye şirketleri ve sermaye piyasası konusunda bir deneme. *İstanbul Ticaret Odası Mecmuası*, 20–27.
- Kişmir, C. (1961). Türksözü gazetesi ve Vali Muammer Bey. *Yeni Konya*, 2.
- Koçak, C. (1985). Tanzimat’tan sonra özel ve yabancı okullar. *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi* (Cilt 2, ss. 485–494). İletişim Yayınları.
- Konya. (1982). *Yurt Ansiklopedisi* (Cilt 7, ss. 5097–5277). Anadolu Yayıncılık.
- Konya Büyükşehir Belediye Başkanlığı İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı, Koruma Uygulama Denetim Şube Müdürlüğü. (2024). *Konya ili, Meram ilçesi, Sahibata Mahallesi Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı Değişikliği araştırma ve açıklama raporu*.
- Konya Büyükşehir Belediye Başkanlığı İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı, Koruma Uygulama Denetim Şube Müdürlüğü. (2024). *Yusuf ŞAR Konağı (Eski Belediye Binası)’nın restitüsyon raporu*.
- Konya Büyükşehir Belediyesi. (2024). *Performans programı 2024 yılı*.
- Konya Büyükşehir Belediyesi. (2025, Aralık 10). Konya Kent Rehberi. <https://kentrehberi.konya.bel.tr/#/rehber/>
- Konya fotoğraf albümü: Konya Belediye Başkanı Şevki Ergün tarafından Sümerbank’ta Mühendis Memduh Bey’e verilmiş Konya hatırası albümü. (1938, Haziran 1). SALT Research Arşivi. [Erişim tarihi: 12.11.2025] <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/109978>
- Konya İmar Planı Yarışması. (1965). *Mimarlık Dergisi*, 3(7), 13-19.
- Konya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü. *Arşiv kayıtları*.
- Konya Postası Gazetesi. (t.y.). *Konya’ya gelen ilk Suriyeliler: Maruniler*. <https://www.konyapostasi.com.tr/kose-yazisi/93014/konyaya-gelen-ilk-suriyeliler-maruniler> [Erişim tarihi: 26.03.2017]
- Konya Rehberi. (1339). Matba-i Halk-i Osmanlı.
- Konya ve Rehberi. (1921). Ahmed İhsan ve Şürekâsı.
- Konya Resim. (t.y.). *Konya Zafer semtinin ...* [Resim 4.100]. Facebook. <https://www.facebook.com/konyaresim/posts/konya-zafer-semtinin> [Erişim tarihi: 25.12.2025]
- Kömürcüoğlu, A. (1947). Konya imar planlarının son izah raporu hılasası. *Arkitekt Dergisi*, 17(1–2), 14–17.
- Kuban, D. (1954). *Türk barok mimarisi hakkında bir deneme*.

- Kuştepe, A. (2011). *Mevlâna Caddesi tarihi dokunun analizi ve süreç içinde değişimi* [Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı].
- Küçükdağ, Y. (1998). A. Safa Odabaşı'nın arşivinden eski Konya fotoğrafları. *Yeni İpek Yolu Dergisi: Konya I*, 405–408.
- Küçükdağ, Y., Arabacı, C., ve Yenice, M. S. (2020). Tarihî süreç içinde Konya şehrinin fiziki gelişimi. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (5), 1–38.
- Madran, E. (1996). Koruma alanının örgütlenmesi-I: 1920–1950. *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 16(1–2).
- Madran, E. (2002). *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e kültür varlıklarının korunmasına ilişkin düzenlemeler: 1800–1950*. ODTÜ Mimarlık Fakültesi.
- Mumcu, A. (1969). Eski eserler hukuku ve Türkiye. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (26-3), 45–78.
- Muşmal, H. (2008). 1867 Konya Çarşısı yangını ve etkileri üzerine bir inceleme denemesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32(1), 97–116.
- Muşmal, H. (2009). Anadolu'nun ilk eski eser (arkeoloji) müzesi: Konya Âsâr-ı Atfika Müzesi'nin kuruluşu. *Tarihin Peşinde: Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (1), 121–142.
- Naltekin, A. (2002). *Mimarlar Odası Konya Şubesi rölöve-restorasyon projesi*. Konya: Müellif arşivi.
- Odabaşı, S. (1998). *20. yüzyıl başlarında Konya'nın görünümü*. Konya Valiliği İl Kültür Müdürlüğü.
- Odabaşı, S., Özönder, H. ve Karpuz, H. (2000). *Eskimeyen Meram*. Meram Belediyesi Yayınları.
- Oral, M., Soy, N. B. ve Demirtaş, M. (2025). *Konya mimari belleğinde Marunîler*. Kitap Dünyası Yayınları.
- Osman Nihat TOK Kişisel Arşivi.
- Önder, M. (1999). *Gez dünyayı, gör Konya'yı*. Merhaba Ofset; Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları (Yayın No: 29).
- Önge, Y. (1990). *Konya Mimarlar Odası Bülteni* (90/1), 4–8.
- Önge, M. (2011). *Conservation of cultural heritage on Alaeddin Hill in Konya from the 19th century to present day* [Doktora tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi].

- Önge, M. (2015). 19. yüzyıldan günümüze değişen ve dönüşen bir kültür mirası olarak Konya Alâeddin Tepesi. *Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, (13).
- Özcan, K. (2006). Tanzimat'ın kent reformları: Türk imar sisteminin kuruluş sürecinde erken planlama deneyimleri (1839–1908). *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, 7(2), 149–180.
- Özcan, K. (2007). Anadolu'da Selçuklu dönemi yerleşme sistemi ve kent modelleri. *İ.T.Ü. Dergisi/A, Mimarlık-Planlama-Tasarım*, 6(1), 3–15.
- Özönder, H. (2003). *Konya'da ilk tren ve bunun sosyo-ekonomik boyutları*. İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.
- Sahip Ata Vakıf Müzesi. (2025). *Dursun Fakih (Tahir Paşa) Camii*. <https://sahipatamuzesi.gov.tr/tr/eserler/dursun-fakih-tahir-pasa-cami>
- SALT Araştırma Arşivi. (n.d.). *Ülgen Ailesi'ne ait eski bir fotoğraf (Konya manzarası)*. <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/80640> [Erişim tarihi: 12 Kasım 2025]
- SALT Araştırma Arşivi. (2025). *Konya Dursun Fakih (Tahir Paşa) Camii*. <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/88177> [Erişim tarihi: 12 Kasım 2025]
- Salibi, K. S. (1988). *A house of many mansions: The history of Lebanon reconsidered*. London.
- Sarıköse, B. (2008). *Osmanlı döneminde Sille* [Doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı].
- Semerci, F. (2021). İş Bankası (Eski Belediye) Binası. A. Güleç Korumaz ve M. F. Yazar (Ed.), *Konya'nın 1950 sonrası çağdaş yapıları* (sf. 76–77). YEM Yayınları.
- Şahabettin. (1933). Konya şehir planı üzerine etütler (I. Alaettin Tepesi). *Arkitekt Dergisi*, 1933-12(36), 363–364.
- Şahabettin. (1934). Konya şehir planı üzerine etütler (II. Stadyum). *Arkitekt Dergisi*, 1934-02(38), 46–47.
- Şahabettin. (1934). Konya şehir planı üzerine etütler (III. Halkevi). *Arkitekt Dergisi*, 1934-04(40), 121–122.
- Şahabettin. (1934). Konya şehir planı üzerine etütler (IV. İstasyon). *Arkitekt Dergisi*, 1934-05(41), 147–150.
- Şenli, B. E. (2021). Millî mücadelenin başlangıcında Konya. <https://www.burhanettinsenli.com/milli-mucadelenin-baslangicinda-konya/> [Erişim tarihi: 26 Aralık 2025].

- Tarihi Konya [@tarihiKonya]. (2020, 28 Mart). [*Konya'ya ait tarihsel fotoğraf*] [*Resim 3.3*]. X. <https://x.com/tarihiKonya/status/1243828477016621056/photo/1> [Erişim tarihi: 29 Kasım 2025]
- Taşçı, Y. (1981). *Konya Çevre Düzeni Planı Açıklama Raporu*. Taşçı Mimarlık ve Planlama Stüdyosu.
- Taşpınar, İ. (2003). Maruniler. TDV İslâm Ansiklopedisi (Cilt 28, s. 71). Türkiye Diyanet Vakfı.
- Tekeli, İ. (1977). Cumhuriyet'in ilk yıllarında belediyeçilik anlayışının oluşumu 1923-1930. *Mimarlık Dergisi*, (151), 17-21.
- Tekeli, İ. (2009). *Modernizm, modernite ve Türkiye'nin kent planlama tarihi*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Ter, Ü., ve Özbek, O. (2005). Kent merkezlerinin oluşumunda alansal gömülülük: Konya tarihi kent merkezi. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 20(4), 527-536.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2025). *Atatürk Evi Müzesi*. <https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=KTE01&DistId=MRK> [Erişim tarihi: 25 Aralık 2025]
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2025). *Kültür varlıklarını koruma yüksek kurulu ilke kararları*. <https://korumakurullari.ktb.gov.tr/TR-331882/ilke-kararlari.html> [Erişim tarihi: 25 Aralık 2025]
- Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü. Parsel Sorgu Uygulaması. Erişim adresi: <https://parselsorgu.tkgm.gov.tr>
- Topçu, D. K. (2011). Kent kimliği üzerine bir araştırma: Konya örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(2).
- Uluengin, B. (2019). *Rölöve* (10. Baskı). İstanbul: YEM Yayınları.
- Ulusoy, M. (1999). *Konya'da apartman yapılarının tarihsel gelişimi* [Doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü].
- Ulusoy, M. (2000). 19. yüzyılda Avrupa mimarisinin Konya evine etkileri. *Yeni İpek Yolu Dergisi*, Özel Sayı III.
- Ulusoy, M. (2010). Geleneksel Türk evinden apartmana: Tarihi süreç içinde Konya'da değişen konut. H. Karpuz ve O. Eravşar (Ed.), *İpek Yolu, Konya Kitabı XII* (ss. 175-181). Konya Ticaret Odası.
- Uysal, M. (2010). Tarihsel süreçte geleneksel Konya Çarşısı için bir mekânsal analiz. *Milli Folklor Dergisi*, (86), 149-162.

- Uz, M. A. ve Doğan, M. (2010). Belgelerle adım adım eski Konya: Eski belediye binası ile hükümet binası arasındaki bölge. *Merhaba Gazetesi Akademik Sayfalar*, 10(17), 257–260.
- Uz, M. A. ve Doğan, M. (2010). Belgelerle adım adım eski Konya: Eski belediye binası ile hükümet binası arasındaki bölge, medrese ve camiler. *Merhaba Gazetesi Akademik Sayfalar*, 10(18), 274–275.
- Uz, M. A. ve Doğan, M. (2010). Belgelerle adım adım eski Konya: Eski belediye binası ile hükümet binası arasındaki bölge, medrese ve camiler. *Merhaba Gazetesi Akademik Sayfalar*, 10(Özel Sayı 20), 302–308.
- Yeni Meram Gazetesi. (1952, 17 Temmuz).
- Yeni Meram Gazetesi. (1952, 28 Temmuz).
- Yenice, M. S. (2005). *Kentsel planlama sürecinde Konya kent formunun gelişimi üzerine bir araştırma* [Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü].
- Yeşilyayla, E. (2025). Atatürk'ün Konya'da 11 gün geçirdiği ev: 4 Ocak 1925 tarihli fotoğrafın hikayesi. *Hakimiyet*. <https://www.hakimiyet.com/ataturk-un-konya-da-11-gun-gecirdigi-ev-4-ocak-1925-tarihli-fotografin-hikayesi/69969/> [Erişim tarihi: 27.12.2025]
- Yılmaz, D. (2024). Demografik bir inkılap: Cumhuriyet döneminde doğum ve çocuk bakımevleri (1925–1940). *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 40(110), 427–472.
- Yusuf, M. (1930). *Resimli ve muhtasar Konya Asarı Atika Müzesi rehberi*. Alâeddin Klişe Fabrika ve Matbaası.
- Yücel. (t.y.). *Yarım asır içinde müzecilik ve arkeoloji çalışmaları* (s. 61).
- 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu. (1983). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2863.pdf> [Erişim tarihi: 4 Şubat 2024]